

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการก่อกวนในโรงเรียน

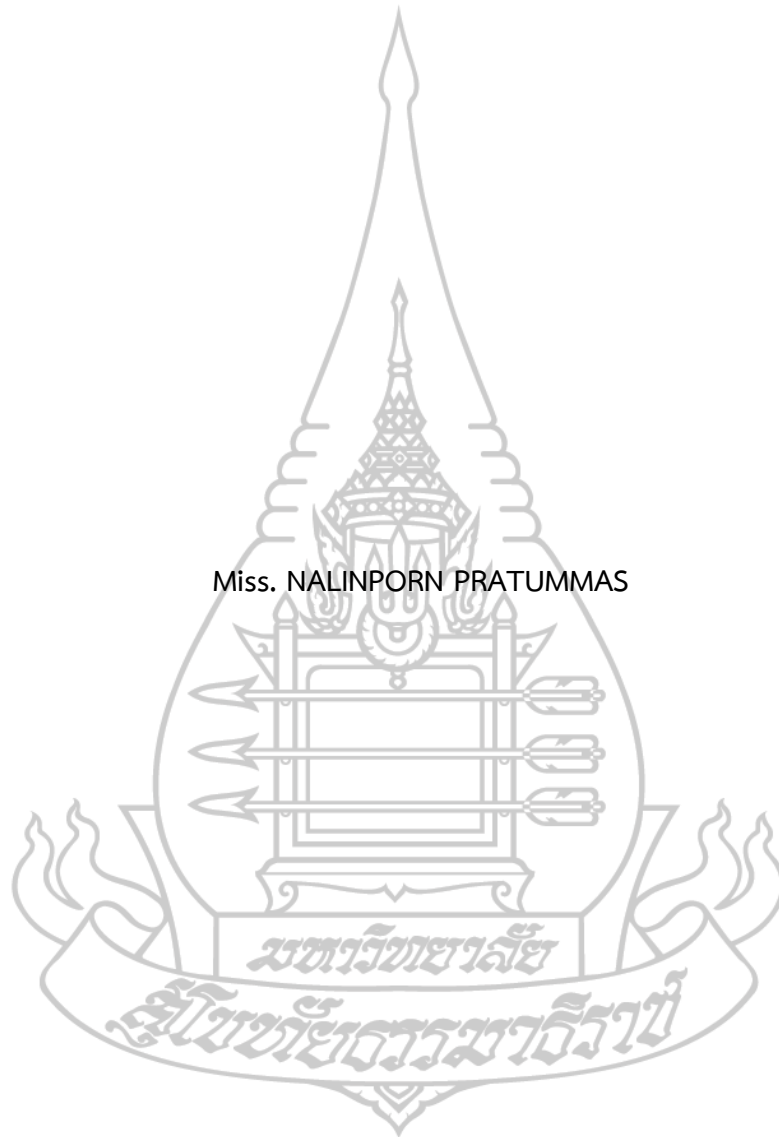

นางสาวนลินพร ประทุมมาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายมหาชน
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Legal Measures for Prevention of Bullying in Schools

Miss. NALINPORN PRATUMMAS

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Public Law
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน
ชื่อและนามสกุล	นางสาวนลินพร ประทุมมาศ
แขนงวิชา / วิชาเอก	กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตา วัฒนคุณารักษ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตา วัฒนคุณารักษ์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริกานต์ อยู่เรือง)

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย)

รักษาการแทนรองอธิการบดีฝ่ายการเงินและทรัพย์สิน
รักษาการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา ค้นคว้าอิสระ มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

ผู้ศึกษา นางสาวนลินพร ประทุมมาศ รหัสนักศึกษา 2614001408

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตา วิมลคุณารักษ์ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐและมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (2) ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศไทยกับประเทศฟิลิปปินส์ รัฐฟลอริดาและรัฐแมสซาชูเซตส์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐเกาหลี (3) วิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (4) เสนอแนะแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารจากตำรา หนังสือ หนังสือรายงานประจำปี หนังสือแปล วิทยานิพนธ์ ประมวลสาระชุดวิชา สิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงานวิจัย บทความ สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต และงานวิชาการอื่นๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ ให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า (1) รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาและความปลอดภัยให้แก่เด็ก แต่ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนส่งผลร้ายต่อเด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่นที่อาจพัฒนาเป็นอาชญากร เด็กที่ถูกกระทำที่เสียหายในสิทธิเสรีภาพ และเด็กที่เห็นเหตุการณ์ที่ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว (2) จากการศึกษพบว่าประเทศที่ศึกษาเปรียบเทียบมีกฎหมายเฉพาะให้โรงเรียนป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ซึ่งใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (3) ผลการวิเคราะห์ปัญหาพบว่า การที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติให้โรงเรียนป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ทำให้โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญในการคุ้มครองเด็กและส่งผลกระทบต่อตรงต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (4) ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเพิ่มความหมายของการกลั่นแกล้ง และบัญญัติให้โรงเรียนมีหน้าที่วางมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้งอย่างมีแบบแผน และห้ามนักเรียนกลั่นแกล้งผู้อื่น เป็นการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในโรงเรียนที่มีตัวแทนจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาอีกด้วย

คำสำคัญ โรงเรียน พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 การกลั่นแกล้ง

Independent Study title: “ Legal Measures for Prevention of Bullying in Schools ”

Author: “Miss. NALINPORN PRATUMMAS”; ID: “2614001408”;

Degree: Master of Laws

Independent Study Advisor: Sathita Wimonkunarak; Academic year: 2023

Abstract

This independent study aims to (1) explore theoretical concepts regarding child development, the roles of the state, and legal measures for preventing bullying in schools, (2) compare legal measures for preventing bullying in schools between Thailand, the Philippines, the states of Florida and Massachusetts in the United States, and the Republic of Korea, (3) analyze legal issues related to preventing bullying in schools, and (4) propose recommendations for improving or amending Thailand's legal framework.

This independent study adopts a qualitative research approach, involving a thorough review of documents, such as textbooks, annual reports, translated books, theses, government publications, research papers, articles, online resources, and other academic works to gather data for comparative analysis, concluding with recommendations.

The study indicates that: (1) The state is responsible for promoting children's rights to education and safety. However, bullying in schools has detrimental effects on various parties, including the bullies- who may develop criminal tendencies- the victims, whose rights and freedoms are violated, and the bystanders, who are exposed to an unhealthy environment. Currently, Thailand lacks specific legislations to address this issue. (2) The comparative study reveals that the examined countries have specific laws requiring schools to prevent bullying, similar to the Child Protection Act B.E. 2546 (2003) and its amendments. (3) The absence of provisions mandating schools to prevent bullying in Thailand leads to a lack of priority on child protection, which directly impacts the safeguarding of human rights. (4) The researcher recommends amending the Child Protection Act B.E. 2546 (2003) to include a clear definition of bullying, requiring schools to implement structured anti-bullying policies and prohibiting students from engaging in bullying. This would ensure that Thailand fulfills its international obligations. Additionally, the establishment of specialized agencies within schools, involving representatives from all relevant sectors, is suggested to collaboratively tackle the issue.

Keywords : School, Child Protection Act B.E. 2546 (2003), Bullying

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ในทางกฎหมายมหาชนจากคณาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตา วิมลคุณารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและติดตามการศึกษาครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริกานต์ อยู่เรือง ที่เสนอแนะแนวทางจนการศึกษาครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณบิดา มารดา พี่ชาย และผู้บังคับบัญชา และขอบคุณเพื่อน พี่น้อง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

นางสาวนลินพร ประทุมมาศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.1 ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	4
1.1.1 กลุ่มที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น	5
1.1.2 กลุ่มที่เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง	5
1.1.3 กลุ่มที่เป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์	6
1.2 ปัญหาโรงเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้ง ในโรงเรียน	6
1.3 ปัญหาที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการ การกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรงที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน	8
2. วัตถุประสงค์การวิจัย	9
3. สมมติฐานการวิจัย	10
4. ขอบเขตของการวิจัย	10
5. นิยามศัพท์เฉพาะ	11
6. ระเบียบในการศึกษา	11
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
บทที่ 2 ลักษณะทั่วไปของการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของเด็ก	13
1. ความหมายและพัฒนาการของเด็ก	13
1.1 ความหมายของเด็ก	13
1.1.1 ความหมายตามพจนานุกรม	14
1.1.2 นิยามความหมายตามกฎหมาย	14
1.1.3 ความหมายโดยทั่วไป	14
1.2 พัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก	15

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1.2.1 จิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น	15
1.2.2 พัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กแบ่งตามช่วงวัย	25
1.2.3 พฤติกรรมของเด็กที่เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่เหมาะสม	30
2. สิทธิเด็กและบทบาทของรัฐในการปกป้องคุ้มครองเด็กของประเทศไทย	34
2.1 บทบาทของรัฐในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และการบริการสาธารณะ	34
2.1.1 หลักนิติรัฐ	34
2.1.2 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน	35
2.1.3 หลักการที่เป็นรากฐานของกฎหมายมหาชน	39
2.1.4 สิทธิมหาชน	41
2.1.5 ประโยชน์สาธารณะ	42
2.1.6 การจัดทำบริการสาธารณะ	44
2.2 สิทธิเด็ก	46
2.2.1 พัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิเด็กในทางระหว่างประเทศ	46
2.2.2 พัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย	48
2.3 องค์กรที่มีบทบาทในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก	56
2.3.1 องค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund - UNICEF)	57
2.3.2 องค์กรที่มีบทบาทในการปกป้องคุ้มครองเด็กในประเทศไทย	58
3. การจัดศึกษาของประเทศไทย	66
3.1 รูปแบบการศึกษาของประเทศไทย	67
3.1.1 การศึกษาในระบบ	67
3.1.2 การศึกษานอกระบบ	71
3.1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย	71
3.2 ระดับการศึกษาในโรงเรียน	72
3.2.1 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	72
3.2.2 ระดับอุดมศึกษา	73
4. การกลั่นแกล้งในโรงเรียน	74
4.1 นิยามความหมายของการกลั่นแกล้ง	75

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.1 ความหมายตามพจนานุกรม	75
4.1.2 ความหมายโดยทั่วไป	75
4.2 ประเภทของการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน	76
4.2.1 การกลั่นแกล้งทางร่างกาย (Physical Bullying)	76
4.2.2 การกลั่นแกล้งทางสังคมหรือด้านอารมณ์ (Relational Bullying)	76
4.2.3 การกลั่นแกล้งทางคำพูด (Verbal Bullying)	76
4.2.4 การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber bullying)	76
4.3 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งในโรงเรียน	77
4.3.1 ความขัดแย้งในโรงเรียน	77
4.3.2 การเล่นสนุกด้วยความตลกค่อนอง	77
4.3.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัว	77
4.3.4 การเลี้ยงดูและฐานะของครอบครัว	77
4.3.5 สุขภาพจิตและบุคลิกภาพของเด็ก	78
4.4 ผลกระทบที่เกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน	78
4.4.1 ผลกระทบที่เกิดกับเด็กที่เป็นฝ่ายกลั่นแกล้งผู้อื่น	78
4.4.2 ผลกระทบที่เกิดกับเด็กที่เป็นฝ่ายถูกกลั่นแกล้ง	78
4.4.3 ผลกระทบที่เกิดกับเด็กที่เป็นผู้เห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง	79
4.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน	80
4.5.1 คู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกัน ในโรงเรียน	80
4.5.2 คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน	85
4.5.3 คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษา	90
4.5.4 แนวทางการดำเนินการป้องกันการบูลลี่ในสถานศึกษา	91
4.5.5 คู่มือการจัดทำแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนสำหรับ โรงเรียนเอกชน	96
บทที่ 3 การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของ ประเทศไทยและต่างประเทศ	101
1. กฎหมายระหว่างประเทศด้านการคุ้มครองเด็ก	101

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	
(Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR)	101
1.1.1 หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน	101
1.1.2 การรับรองสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	102
1.1.3 การรับรองสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม	102
1.1.4 การกำหนดหน้าที่ของบุคคล สังคม และรัฐ	102
1.2 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก	
(Convention on the Rights of the Child 1989)	103
1.2.1 หลักการทั่วไป	103
1.2.2 หลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็ก	104
1.2.3 หลักการให้สวัสดิการสังคมแก่เด็ก	104
1.2.4 หลักการคุ้มครองสิทธิทางแพ่ง	105
1.2.5 หลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือการกระทำ ความผิดอาญา	105
1.2.6 หลักการคุ้มครองเด็กผู้ด้อยโอกาส	105
1.3 หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ	
(The Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in Relation to Sexual Orientation and Gender Identity).....	106
1.3.1 ความหมายของวิถีทางเพศ (Sexual Orientation) และอัตลักษณ์ ทางเพศ (Gender Identity).....	106
1.3.2 สิทธิในการใช้สิทธิมนุษยชนที่เป็นสากล.....	107
1.3.3 สิทธิในความเสมอภาค และการห้ามเลือกปฏิบัติ.....	107
1.3.4 สิทธิในหลักประกันของบุคคล.....	108
1.3.5 สิทธิในความเป็นส่วนบุคคล.....	108

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1.3.6 สิทธิในความเป็นอิสระจากการทรมาน และการปฏิบัติหรือลงโทษ ในลักษณะทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือ ทำลายศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์.....	109
1.3.7 สิทธิในประกันสังคม และมาตรการคุ้มครอง ทางสังคมอื่นๆ.....	109
1.3.8 สิทธิในการศึกษา.....	109
1.3.9 สิทธิในความเห็นและการแสดงความคิดเห็น.....	110
1.3.10 สิทธิในการเยียวยาแก้ไขและการชดเชยในลักษณะเกิดผลใช้บังคับได้.....	111
1.3.11 ภาวะความรับผิดชอบ.....	111
2. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ของประเทศไทย	112
2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	112
2.1.1 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย	112
2.1.2 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย.....	113
2.1.3 หน้าที่ของรัฐ.....	113
2.1.4 แนวนโยบายแห่งรัฐ.....	113
2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.....	114
2.2.1 ความหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก.....	114
2.2.2 การปฏิบัติต่อเด็ก.....	115
2.2.3 การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก	116
2.2.4 การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา	116
2.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม	120
2.3.1 ความหมายเกี่ยวกับการศึกษา	120
2.3.2 ความมุ่งหมายและหลักการ	121
2.3.3 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา	121
2.3.4 ระบบการศึกษา	121
2.3.5 แนวการจัดการศึกษา	122
2.3.6 การบริหารและการจัดการศึกษา	123

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม	123
2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	123
2.4.2 ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	124
2.5 ประมวลกฎหมายอาญา	125
2.5.1 กรณีเด็กกระทำความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ	125
2.5.2 กรณีเด็กกระทำความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ โดยศาลมีคำสั่งให้กระทำการ อย่างหนึ่งอย่างใด	125
2.5.3 เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติเด็ก	126
2.5.4 กรณีเด็กกระทำความผิดต้องรับโทษ แต่ให้ลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่ง ..	126
2.6 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา	126
2.6.1 ความหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว	127
2.6.2 การถือเอาอายุของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ	127
2.6.3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา	127
2.6.4 ห้ามผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการ สถานพินิจหรือศาล	129
2.6.5 การมุ่งให้เด็กกลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ	129
2.6.6 การพิพากษาคดีอาญาที่เด็กเป็นผู้กระทำความผิด	130
2.6.7 การลงโทษและการใช้วิธีการสำหรับเด็ก	131
2.7 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	132
2.7.1 ความรับผิดอันเกิดจากการกระทำของตน	132
2.7.2 บิดามารดาร่วมรับผิดในการละเมิดของผู้เยาว์	134
2.7.3 ครูอาจารย์ ร่วมรับผิดในละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ	135
2.7.4 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด	135
3. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ของประเทศฟิลิปปินส์	137

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1 Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013)	137
3.1.1 กำหนดให้มีการใช้นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง (Adoption of Anti-Bullying Policies)	138
3.1.2 กำหนดกลไกในการแก้ไขปัญหา (Mechanisms to Address Bullying)...	139
3.1.3 การรายงานข้อมูลการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (Reporting Requirement)...	140
3.1.4 กำหนดการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ	140
3.2 Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013	141
3.2.1 การกำหนดนิยามความหมาย	141
3.2.2 การกำหนดนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง (Adoption of Anti-Bullying Policies)	142
3.2.3 การกำหนดการกระทำที่ต้องห้าม (Prohibited Acts)	142
3.2.4 กำหนดโครงการการป้องกันการกลั่นแกล้ง (Prevention Programs)	142
3.2.5 การกำหนดโครงการเข้าแทรกแซง (Intervention Programs)	144
3.2.6 การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ (Duties and Responsibilities) 144	
3.2.7 การกำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กด้านการต่อต้านการกลั่นแกล้ง (Child Protection Committee as Anti-Bullying Committee)	145
3.2.8 การดำเนินการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (Procedures in Handling Bullying Incidents in Schools)	146
3.2.9 การรักษาความลับ (Confidentiality)	147
3.2.10 การลงโทษ (Sanctions for Non-compliance)	148
4. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ของสหรัฐอเมริกา	148
4.1 มาตรการทางกฎหมายของรัฐบาลกลาง	149
4.1.1 หลักการและเหตุผล	149
4.1.2 การจัดการกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง	150

สารบัญ (ต่อ)

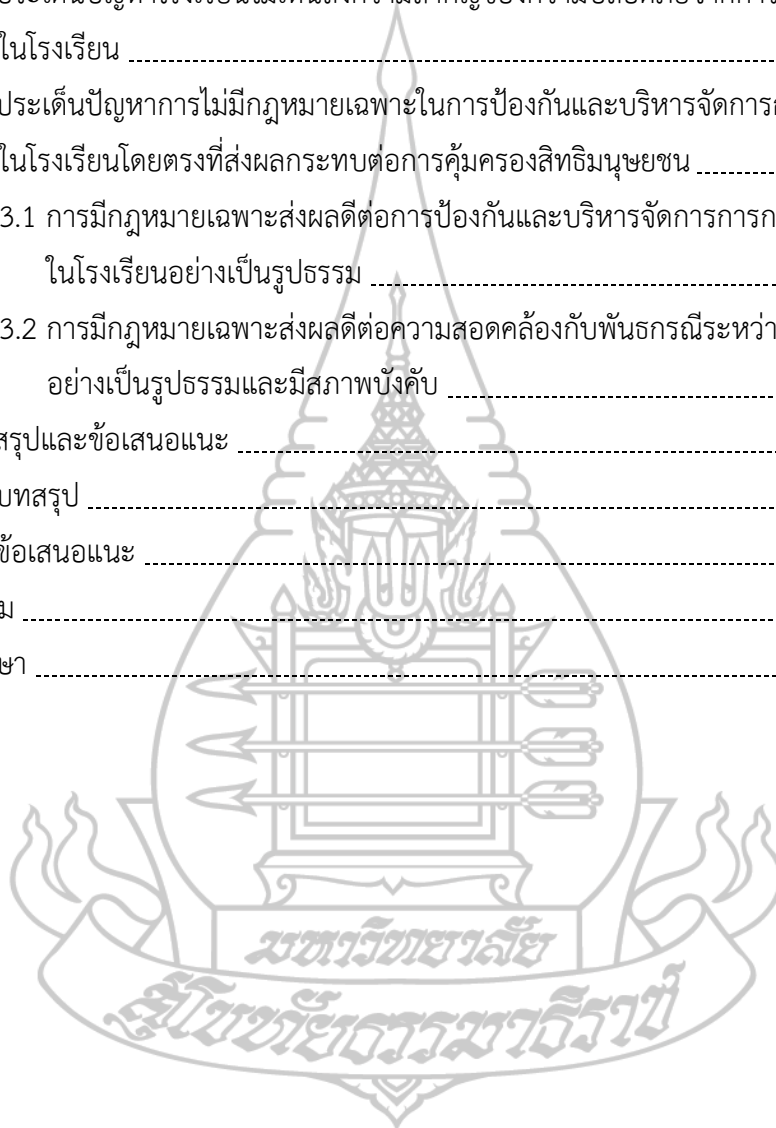
	หน้า
4.1.3 แนวทางในการดำเนินการกับเหตุการณ์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของ รัฐบาลกลาง	151
4.2 มาตรการทางกฎหมายของมลรัฐ	153
4.2.1 มลรัฐฟลอริดา (Florida)	153
4.2.2 มลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts)	160
5. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของสาธารณรัฐเกาหลี	170
5.1 Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools	171
5.1.1 กำหนดนิยามความหมาย (Definitions)	172
5.1.2 กำหนดความรับผิดชอบของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น (Responsibilities of State and Local Governments)	172
5.1.3 การดำเนินการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน	173
5.1.4 กำหนดองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน	173
5.1.5 กำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวนและการให้คำปรึกษา	176
5.1.6 กำหนดกลไกในการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน	177
5.2 Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school	181
5.2.1 การจัดศึกษาหลักสูตรการศึกษาเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน	181
5.2.2 การชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยสถาบันเฉพาะทางหรือผู้เชี่ยวชาญ	182
5.2.3 การกำหนดมาตรการสำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น ..	182
5.2.4 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	183
6. การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ	184
6.1 การคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่าง ..	184
6.1.1 ประเทศไทย	185
6.1.2 ประเทศฟิลิปปินส์	186
6.1.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา	187
6.1.4 สาธารณรัฐเกาหลี	188

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.2 กฎหมายกำหนดนิยามความหมายของการกลั่นแกล้ง (Bullying)	189
6.2.1 ประเทศไทย	189
6.2.2 ประเทศฟิลิปปินส์	189
6.2.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา	190
6.2.4 สาธารณรัฐเกาหลี	191
6.3 กลไกการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่กฎหมายกำหนด	192
6.3.1 ประเทศไทย	192
6.3.2 ประเทศฟิลิปปินส์	193
6.3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา	194
6.3.4 สาธารณรัฐเกาหลี	198
6.4 องค์กรของรัฐและบุคคลที่มีบทบาทป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้ง ในโรงเรียนที่กฎหมายกำหนด	199
6.4.1 ประเทศไทย	199
6.4.2 ประเทศฟิลิปปินส์	200
6.4.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา	201
6.4.4 สาธารณรัฐเกาหลี	202
6.5 มาตรการที่ใช้เมื่อมีการฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้ง ในโรงเรียน	203
6.5.1 ประเทศไทย	203
6.5.2 ประเทศฟิลิปปินส์	203
6.5.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา	204
6.5.4 สาธารณรัฐเกาหลี	204
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาการใช้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ...	211
1. ประเด็นปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวเด็กที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	211
1.1 กลุ่มที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น	212
1.2 กลุ่มที่เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง	214
1.3 กลุ่มที่เป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์	215

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. ประเด็นปัญหาโรงเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของการลดภัยจากการกลั่นแกล้ง ในโรงเรียน	216
3. ประเด็นปัญหาการไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้ง ในโรงเรียนโดยตรงที่ส่งผลกระทบต่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	220
3.1 การมีกฎหมายเฉพาะส่งผลดีต่อการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้ง ในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม	224
3.2 การมีกฎหมายเฉพาะส่งผลดีต่อความสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ อย่างเป็นรูปธรรมและมีสภาพบังคับ	225
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	226
1. บทสรุป	226
2. ข้อเสนอแนะ	231
บรรณานุกรม	239
ประวัติผู้ศึกษา	250

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายระหว่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับกฎหมายต่างประเทศ..... 205

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทุกสังคมประกอบด้วยสมาชิกของสังคมหลากหลายช่วงวัย ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันออกไป สมาชิกของสังคมต่างประกอบเข้าด้วยกันและร่วมกันเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง สมาชิกของสังคมที่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม ส่วนสมาชิกของสังคมที่อยู่ในช่วงวัยเด็กหรือวัยรุ่น เป็นกลุ่มบุคคลที่จะเจริญเติบโตต่อไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในอนาคต บุคคลในช่วงวัยเด็กหรือวัยรุ่นจึงต้องได้รับความสำคัญในการปกป้องคุ้มครอง ดูแล ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ในทุกด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย ได้รับประสบการณ์ที่ดี มีแบบอย่างที่เหมาะสม มีการพัฒนาชีวิตไปในทางที่ดีและเป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่เป็นภาระของสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข และการศึกษา ก็ถือเป็นส่วนสำคัญที่มีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการที่สำคัญให้กับเด็ก อันเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชีวิตเด็ก ดังที่เห็นได้ว่าในทางระหว่างประเทศให้ความสำคัญกับพัฒนาเด็กด้วยการศึกษา โดยกำหนดให้คุ้มครองสิทธิด้านการศึกษาไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ทำให้นานาประเทศต้องจัดให้เด็กในแต่ละช่วงวัยได้รับการศึกษา การอบรม การสั่งสอน อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัย เป็นส่วนทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตทางร่างกาย ไปพร้อมกับสติปัญญาและลักษณะทางอารมณ์ที่เหมาะสม สำหรับประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิด้านการศึกษาของเด็กในประเทศ และเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กด้วยการศึกษา โดยเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้เด็กมีหน้าที่ต้องเข้ารับการศึกษาระดับภาคบังคับ¹ และรัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย² ทำให้เด็กต้องเข้ารับการศึกษาระหว่างระยะเวลาที่กำหนดอย่างน้อยในช่วงการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา 9 ปี โดยให้เด็กที่มีอายุเข้าปีที่ 7 ต้องเข้าเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจนอายุเข้าปีที่ 16³ จึงเห็นได้ว่าในช่วงชีวิตวัยเด็กและวัยรุ่นของประชาชนไทย ต้องเข้ารับ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 (4)

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54

³ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 17

การศึกษาและอยู่ในสังคมในโรงเรียนอย่างน้อยเป็นเวลา 9 ปี ในช่วงอายุประมาณ 7- 16 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เด็กกำลังเรียนรู้ประสบการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น และควรได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัย ในขณะที่กำลังสั่งสมประสบการณ์ความรู้ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาในหลายรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกศึกษาได้ตามความเหมาะสมกับความต้องการ โดยมุ่งเน้นถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติที่เป็นโรงเรียนของรัฐ จัดรูปแบบการศึกษาในชั้นเรียนปกติ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสายสามัญศึกษา (โดยไม่รวมถึงสายอาชีวศึกษา) เนื่องจากรัฐมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองเด็ก และเป็นช่วงของการศึกษาที่เป็นภาคบังคับ ซึ่งช่วงวัยเด็กจะต้องเข้ารับการศึกษาดังกล่าว อีกด้วย อย่างไรก็ตาม การดำเนินชีวิตของเด็กในโรงเรียน อันเป็นสถานที่ที่ใช้สำหรับหาความรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสม ยังคงพบปัญหาในเรื่องของความปลอดภัย อยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยคุกคามที่มีลักษณะเป็นการกลั่นแกล้งกันระหว่างเด็กนักเรียน และจากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่พบจากสื่อต่างๆ เช่น กรณีเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2562 เด็กมัธยมศึกษาปีที่ 1 นำปืนของพ่อมาจ่อยิงเพื่อร่วมชั้นเรียน โดยอ้างว่าถูกเด็กผู้ตายกลั่นแกล้ง ตบหัว ล้อว่าเป็นตุ๊ดเป็นเกย์จนเพื่อนล้อตาม ทำให้ผู้ก่อเหตุคับแค้นใจ⁴, กรณีเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2563 ปราบกวีตีโผ่านสื่อทางอินเทอร์เน็ต ที่ปราบกวีรุ่นพี่กลั่นแกล้งรุ่นน้อง โดยการบังคับให้กินขี้เลื่อยสำหรับใช้สำหรับเลี้ยงหมูแฮมเตอร์ รุ่นพี่ที่เป็นผู้กระทำการกลั่นแกล้งชี้แจงว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการลงโทษรุ่นน้องที่ผิดสัญญาที่ตกลงกัน และต่อมาโรงเรียนได้ชี้แจงว่าผลการสอบสวนกรณีดังกล่าวเป็นการลงโทษรุ่นน้องด้วยการแกล้งกัน เด็กคู่กรณีต่างมีพฤติกรรมชอบเล่นแผลงๆ ซึ่งผู้ปกครองของทั้ง 2 ฝ่ายก็ทราบดี เป็นการกลั่นแกล้งกันปกติของพี่น้องกัน และได้มีการลงโทษรุ่นพี่ตามระเบียบแล้ว⁵, กรณีเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2566 เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองคาย เข้าให้ความช่วยเหลือเด็กอายุ 15 ปี ซึ่งไม่ยอมออกจากบ้านเป็นเวลานานกว่า 3 ปี สาเหตุเกิดจาก ช่วงที่เด็กดังกล่าวเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไม่อยากไปโรงเรียนเพราะถูกเพื่อนล้อว่าตุ๊ดตึงเหมือนกระเทย บางครั้งถูกทำร้าย จนไม่อยากไปโรงเรียนและขาดเรียนบ่อยถึงแม้ผลการสอบจะดี แต่เนื่องจากขาดเรียนบ่อยจึงซ้ำชั้น จากนั้นเด็กก็มีพฤติกรรมเก็บตัว ไม่ยอม

⁴ ไทยรัฐออนไลน์. พบ ม.1 ยิงดับเพื่อนร่วมห้อง "เตรียมการมาจากบ้าน" อ้างแค้นล้อเป็นตุ๊ด. 3 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/1728916>.

⁵ ข่าวสด ออนไลน์. สั่งลงโทษแล้วรุ่นพี่โหด บังคับเด็กม.3 กินขี้เลื่อย ตั้งคณะกรรมการสอบสวน. 3 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_3537706.

พุดคุย⁶, กรณีเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2567 เด็กนักเรียนอายุ 14 ปี ใช้มีดแทงเพื่อนนักเรียนเสียชีวิต สาเหตุเกิดจากความคับแค้นใจ ที่ผู้ตายมักจะมาบังคับขอเงินผู้ก่อเหตุช่วงเที่ยงครั้งละ 20 บาท บนอาคารเรียน อ้างว่าจะนำไปซื้อบุหรี่ และมีการชกที่ศีรษะและใบหน้า ซึ่งโดนแบบนี้มาประมาณ 3-4 ครั้งช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา ด้วยความคับแค้นใจจึงไปซื้อมีดพกติดตัวมาโรงเรียน เบื้องต้นแจ้ง 2 ข้อหา ฆ่าคนตายโดยเจตนา และพกพาอาวุธมีด⁷ เป็นต้น ทำให้เห็นได้ว่าในโรงเรียนยังคงเกิดปัญหาด้านความปลอดภัยที่เกิดจากการกลั่นแกล้งกันของเด็กในโรงเรียนขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีต จนในปัจจุบันก็ยังคงพบปัญหาดังกล่าวและส่งผลกระทบต่อเด็กได้ในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ที่ยกมาเป็นเพียงตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและถูกเผยแพร่สู่ความรับรู้ของสาธารณะ ถึงแม้ในประเทศไทยจะมีมาตรการทางกฎหมายในการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยของเด็กในหลายด้าน แต่ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่บ่อยครั้ง เด็กของประเทศไทยจึงยังต้องพบเจอกับปัญหาดังกล่าวอยู่เสมอ สามารถเห็นได้จากสถิติที่รายงานโดยกรมสุขภาพจิต เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2561 มีข้อมูลจากการสำรวจในโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กรายจังหวัด ของกรมสุขภาพจิต พบว่ามีเด็กถูกรังแกในโรงเรียน ปีละประมาณ 600,000 คน และประเทศไทยมีนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันสูงถึงร้อยละ 40 เป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศญี่ปุ่น⁸ ทำให้เห็นได้ว่า ในโรงเรียนของประเทศไทย ยังมีการใช้ความรุนแรง มีการกลั่นแกล้ง (Bully) ที่มีระดับความถี่และความรุนแรง นอกจากนี้ ยังพบว่ามีแนวโน้มที่อายุของเด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นจะน้อยลง และยังพบอีกว่าเด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่น มีปัญหาด้านการขาดอำนาจบางอย่างในวัยเด็ก ได้รับการเลี้ยงดูในด้านลบ รวมถึงพันธุกรรมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่น และเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่จะยังคงมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นอยู่ โดยผู้ที่กลั่นแกล้งผู้อื่นอาจมีพฤติกรรมดังกล่าวบ่อยครั้งมากขึ้นจนเป็นความเคยชินและมีพฤติกรรมที่พัฒนาความรุนแรงขึ้น ส่วนเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งจะมีอาการซึมเศร้า ไม่อยากไปโรงเรียน อาจได้รับผลกระทบด้านสุขภาพร่างกาย หรือจิตใจ จนนำไปสู่ความรู้สึกด้อยคุณค่าในตนเองหรือนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้⁹ ในบางกรณี การกลั่นแกล้งในโรงเรียน อาจพัฒนาความรุนแรงไปถึงขั้นเป็นการกระทำที่

⁶ อมรินทร์ เทเลวิชั่น. พม. รุดช่วย ด.ช.วัย 15 ปี โดนเพื่อนล้อเป็นกะเทย หมกตัวอยู่ในห้อง 3 ปี. 3 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก <https://www.amarintv.com/news/detail/179390>.

⁷ ไทยรัฐออนไลน์. สยอง ม.2 มีดแทงคอ เพื่อนดับสลดคาโรงเรียน ระหว่างเดินแถวขึ้นห้อง. 25 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2759091>.

⁸ STY_Lib. ไทยอันดับ 2 “เด็กรังแกกันโรงเรียน” พบเหยื่อปีละ 6 แสนคน. *กรมสุขภาพจิต*. 8 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก www.dmh.go.th.

⁹ Thianthip Diawkee. แบบนี้ไม่อยากได้ เด็กไทยถูกบูลลี่ อันดับ 2 โลก. *สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ*. 10 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th>.

เป็นความผิดทางอาญาได้ และจากการลงสำรวจพื้นที่ของเครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็ก ได้สำรวจความคิดเห็นเรื่อง “บูลลี่ กลั่นแกล้ง ความรุนแรง ในสถานศึกษา” โดยทำการสำรวจจากเด็กนักเรียนในโรงเรียน จำนวน 15 โรงเรียน ในกลุ่มเด็ก อายุ 10-15 ปี พบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 91.79 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ เคยถูกกลั่นแกล้ง, ร้อยละ 62.07 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ เคยถูกกลั่นแกล้งด้วยวิธีการตบหัว, ร้อยละ 43.57 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ เคยถูกกลั่นแกล้งด้วยวิธีการล้อปุดการี และร้อยละ 41.78 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ เคยถูกกลั่นแกล้งด้วยวิธีการพูดจาเหยียดหยาม และยังมีการกระทำอื่นๆ เช่น การนินทา การด่าทอ การชกต่อย การล้อปุดด้อย การพูดใส่ร้าย การเสียดสี การกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ ร้อยละ 35.33 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ เคยถูกกลั่นแกล้งประมาณภาคเรียนละ 2 ครั้ง และร้อยละ 24.86 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ เคยถูกกลั่นแกล้งมากถึงสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง และเป็นพฤติกรรมที่กระทำโดยเพื่อน รุ่นพี่และรุ่นน้อง ถือได้ว่าพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียนเกิดขึ้นบ่อยครั้ง¹⁰ และใช้วิธีการทำให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายเป็นส่วนมาก ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย รวมถึงเพราะประเทศไทยไม่มีกลไกทางกฎหมายมาใช้บังคับกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นการเฉพาะ ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้ เห็นว่าการที่ประเทศไทยไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนมาใช้บังคับเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ส่งผลให้เกิดปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน สามารถส่งผลกระทบต่อเด็กได้ทั้งในด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งเด็กที่ได้รับผลกระทบอาจแสดงออกโต้ตอบปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อไปได้ และปัญหาดังกล่าวก็ยังคงอยู่ในตัวเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเด็กที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งผู้อื่น เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ก็มีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ เช่น มีการละเมิดผู้อื่นในด้านต่างๆ ติดแอลกอฮอล์และยาเสพติด มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สิน ถูกเหยียดหยามบุคคลอื่นหรือคู่สมรสของตน เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยในการลงสำรวจพื้นที่ของเครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็ก ได้ศึกษาถึงแนวคิดของเด็กที่มีต่อการกลั่นแกล้ง พบว่าเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 68.93 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ มีความเห็นว่าการกลั่นแกล้งเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง และได้สำรวจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นการกลั่นแกล้ง พบว่าเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 42.86 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ มีความคิดที่จะโต้ตอบ เอาคืน, ร้อยละ 26.33 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ เกิดความเครียด, ร้อยละ 18.20 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ ไม่มีสมาธิกับการเรียน, ร้อยละ 15.73 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจไม่ยอมไป

¹⁰ Nitayaporn/thongpet/kanchana/Maneeewan. บูลลี่ ไม่ใช่เรื่องเด็กๆ ความรุนแรงที่รอวันปะทุ!!! *กรมสุขภาพจิต*. 10 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30150>.

โรงเรียน, ร้อยละ 15.60 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจมีพฤติกรรมเก็บตัว และร้อยละ 13.40 ของเด็กนักเรียนที่สำรวจ เกิดอาการซึมเศร้า นอกจากนี้ เด็กนักเรียนยังต้องการให้โรงเรียนมีมาตรการในการลงโทษผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งผู้อื่นอย่างชัดเจน ต้องการให้มีครูอาจารย์คอยให้คำปรึกษาและให้มีการจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจกับการกลั่นแกล้ง¹¹ จึงทำให้เห็นได้ว่าปัญหาการกลั่นแกล้งสามารถส่งผลกระทบต่อเด็กในโรงเรียน ได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1.1 กลุ่มที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น มักจะมีลักษณะที่เป็นปัจจัยเสี่ยง เช่น เป็นผู้ที่ยากจนมีอำนาจกับเพื่อน มีความกังวลว่าตนเองจะได้รับความนิยมน้อยในหมู่เพื่อน มีความก้าวร้าว ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนที่เหมาะสมจากผู้ปกครอง มองโลกในแง่ร้าย อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่กลั่นแกล้งผู้อื่น เป็นต้น¹² แต่ในบางกรณีก็เป็นผู้ที่เคยถูกกลั่นแกล้งมาก่อนเช่นกัน หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข การกลั่นแกล้งในโรงเรียนจะมีแนวโน้มที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ผู้กระทำอาจได้เรียนรู้ว่าการกลั่นแกล้งผู้อื่นในโรงเรียนสามารถกระทำได้ ยิ่งทำให้ผู้กระทำได้เรียนรู้วิธีการในการละเมิดต่อผู้อื่นด้วยวิธีที่รุนแรงกว่าเดิมและอาจอันตรายสร้างความเสียหายถึงแก่ชีวิตได้ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการก่ออาชญากรรม โดยสถิติข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก พบว่าสถิติคดีอาญาที่กระทำโดยเด็ก ในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 1,703 คดี และมีทิศทางเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2566 ซึ่งมีจำนวน 2,999 คดี ประกอบกับ ในความผิดเกี่ยวกับอาวุธ และวัตถุระเบิด ในปีพ.ศ. 2565 มีจำนวน 868 คดี ซึ่งมีทิศทางเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในปี พ.ศ.2566 มีจำนวน 1,530 คดี โดยรองอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กระบุว่า คดีในฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย มีแนวโน้มสูงขึ้น และสอดคล้องกับคดีในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด น่าสนใจว่าคดีที่เกี่ยวข้องชีวิตและร่างกาย ส่วนหนึ่งมีผลจากปัญหาเล็กๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและโรงเรียน เช่น การล้อเลียนหรือการกลั่นแกล้ง¹³

1.1.2 กลุ่มที่เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง เป็นกลุ่มที่ตกเป็นเป้าหมายในการกลั่นแกล้ง ซึ่งในทุกโรงเรียนต่างก็มีเด็กที่เสี่ยงต่อการถูกกลั่นแกล้ง โดยเด็กที่มีแนวโน้มที่จะถูกกลั่นแกล้งมักจะมีลักษณะที่เป็นปัจจัยเสี่ยง เช่น มีลักษณะรูปร่างแตกต่างจากเพื่อนรอบข้าง โดยอาจมีน้ำหนักตัวมากกว่าเพื่อน ตัวเตี้ยกว่าหรือสูงกว่าเพื่อน หรือใส่แว่นตาทำให้แตกต่างจากเพื่อน มีบุคลิกที่ทำให้

¹¹ Nitayaporn/thongpet/kanchana/Maneeewan. หัวง!! พฤติกรรม "บูลลี่" เด็กไทยติดอันดับ 2 ของโลก เกือบครึ่งคิดตอบโต้เอาคืน. *กรมสุขภาพจิต*. 10 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30148>.

¹² stopbullying.gov. *The Roles Kids Play in Bullying*. April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.stopbullying.gov/bullying/roles-kids-play>.

¹³ Thai PBS. *คดีเด็ก กระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. 25 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/332884>.

เพื่อบอกว่าเป็นคนอ่อนแอหรือไม่สามารถป้องกันตนเองได้ เป็นต้น¹⁴ เด็กอาจได้รับผลกระทบในทางลบทั้งด้านสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ ส่งผลให้เกิดอาการซึมเศร้า วิตกกังวล และอาจรุนแรงถึงขั้นคิดฆ่าตัวตายได้ หรือส่งผลกระทบต่อการเรียน การเข้าสังคม ไม่อยากไปโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ของตนเองต่อไป¹⁵ ผู้ถูกกลั่นแกล้งบางรายอาจได้รับผลกระทบต่างๆ ทางลบ ในระยะยาวจนไปถึงวัยผู้ใหญ่ หรือคิดสั้นฆ่าตัวตายตั้งแต่ในวัยเด็กได้ ตลอดจนอาจพยายามเรียนรู้วิธีการหลีกเลี่ยง หรือโต้ตอบต่อการกลั่นแกล้งอย่างไม่เหมาะสม และปกป้องตัวเองโดยการเป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นเสียเอง ดังเหตุการณ์การกราดยิงในโรงเรียน ในบางกรณีพบว่าสาเหตุเกิดจากผู้กราดยิงมีประวัติถูกกลั่นแกล้ง¹⁶ ซึ่งก็เป็นปัญหาที่ทำให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมด้านลบจนรุนแรงเป็นอาชญากรรมได้ในที่สุด

1.1.3 กลุ่มที่เป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์ เป็นเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่สามารถได้รับผลกระทบได้หากปัญหาการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวอาจถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติที่สามารถทำได้ และสังคมยอมรับและพึงพอใจกับความสนุกสนานที่เกิดขึ้นบนความทุกข์ของผู้อื่น โดยสามารถทำให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรืออาจทำให้เกิดความเกรงกลัวต่ออิทธิพลของผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น เกิดความวิตกกังวล ไม่อยากไปโรงเรียน มีปัญหาสุขภาพจิต รวมถึงอาจมีภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้นได้¹⁷ ทั้งเด็กกลุ่มนี้ยังต้องใช้ชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการศึกษาล่าเรียนอีกด้วย ถึงแม้จะไม่ได้เป็นผู้ก่อหรือได้รับผลกระทบจากปัญหาการกลั่นแกล้งโดยตรงก็ตาม

1.2 ปัญหาโรงเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน สามารถส่งผลกระทบต่อการศึกษาล่าเรียนหรือการเรียนรู้ของเด็กที่อยู่ในวัยกำลังพัฒนาการเรียนรู้ได้ ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดให้เด็กทุกคนต้องมีสิทธิในการได้รับการศึกษา¹⁸ จากรายงานสมัชชาเด็กแห่งชาติประจำปี 2566 ที่ทำการสำรวจในประเด็นปัญหาต่างๆ จากตัวแทนของเด็กทั่วประเทศ พบว่า ในประเด็นด้านการศึกษาร้อยละ 26 ไม่แน่ใจว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก และร้อยละ 7 มองว่าโรงเรียนยังไม่ใช่สถานที่

¹⁴ stopbullying.gov. *The Roles Kids Play in Bullying*. April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.stopbullying.gov/bullying/roles-kids-play>.

¹⁵ stopbullying.gov. *Effects of Bullying*. April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.stopbullying.gov/bullying/effects>.

¹⁶ stopbullying.gov. *Effects of Bullying*. April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.stopbullying.gov/bullying/effects>.

¹⁷ stopbullying.gov. *Effects of Bullying*. April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.stopbullying.gov/bullying/effects>.

¹⁸ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 28

ปลอดภัยสำหรับเด็ก จึงสะท้อนให้เห็นว่าเด็กยังคงต้องการให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับพวกเขา และยังมีความเห็นจากเยาวชนผู้ร่วมงานสัมภาษณ์ว่า “ปัญหาเด็กไม่สามารถแก้ไขคนเดียวได้ ครูแนะแนวอาจไม่ใช่ผู้ที่เด็กรู้สึกปลอดภัยในการปรึกษา อยากให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยมากขึ้น” และมีข้อเสนอขอให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรการในการปกป้องคุ้มครองเด็กในสถานศึกษาจากการถูกล่วงละเมิด¹⁹ ดังนั้น นอกจากตัวเด็ก และผู้ปกครองแล้ว โรงเรียนและครูอาจารย์ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการทำให้เด็กสามารถศึกษา เรียนรู้ พัฒนาตัวเอง และเติบโตได้อย่างเหมาะสมกับช่วงวัยอย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน นอกจากต้องทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิด้านการศึกษาให้กับเด็กแล้ว อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กยังกำหนดให้เด็กทุกคนต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ²⁰ จึงทำให้เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากความรุนแรงในทุกสถานที่ ทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และในชุมชนที่เด็กอยู่อาศัย โรงเรียนและครูอาจารย์จึงมีบทบาทสำคัญในการทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการเจริญเติบโต การเรียนรู้และการพัฒนาชีวิตของเด็ก โรงเรียนจึงมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองนักเรียนของโรงเรียนจากการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ปัญหาในการคุ้มครองความปลอดภัยของเด็กอาจเกิดขึ้นได้ หากเกิดกรณีที่เด็กนักเรียนรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนต่อครูอาจารย์ แต่ครูอาจารย์กลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ดังกล่าว และเห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการกลั่นแกล้งปกติตามวัยของเด็กนักเรียน ทั้งที่โรงเรียนควรคิดเสมอว่าความปลอดภัยของเด็กนักเรียนในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย เพราะเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียนส่งผลกระทบต่อเด็กได้ในระยะยาว และบางกรณีอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม²¹ ถึงแม้โรงเรียนจะวางมาตรการต่างๆ ในการป้องกันหรือลงโทษผู้ที่กลั่นแกล้งผู้อื่น แต่การที่ประเทศไทยไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนมาใช้บังคับให้โรงเรียนแก้ไขและป้องกันปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเด็กจากปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอันเป็นปัญหาด้านความปลอดภัยในโรงเรียนควบคู่ไปกับการจัดการศึกษา สะท้อนถึงการพัฒนาชีวิตเด็กที่มุ่งเพียงส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ ยังไม่มุ่งถึงการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เด็กอย่างจริงจัง ไม่มุ่งถึงการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาทักษะชีวิตหรือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม ส่งผล

¹⁹ UNICEF Thailand. รายงานสมัชชาเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2566 จัดทำโดย สภาเด็กแห่งประเทศไทย. 17 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th/reports>.

²⁰ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 19

²¹ UNICEF Thailand. ผลกระทบของความรุนแรงในโรงเรียนต่อเด็ก และแนวทางสำหรับโรงเรียนที่เป็นมิตรกับเด็ก. 12 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://thailandunicef.blogspot.com/2016/09/violence-against-children-at-school.html>.

ให้โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ได้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นให้เห็นอยู่เสมอและส่งผลกระทบต่อตัวเด็กโดยตรงเป็นปัญหาสำคัญ ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จึงไม่มีความพยายามที่จะแก้ไขหรือป้องกันปัญหาดังกล่าว มีส่วนทำให้การกลั่นแกล้งในโรงเรียนยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบันและมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้น

1.3 ปัญหาที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรงที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

พฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของเด็กในโรงเรียน ทั้งในแง่ของสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ อนามัย ทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนด้วยการศึกษาหาความรู้ หรือในบางกรณีการกลั่นแกล้งในโรงเรียนถือเป็นการเลือกปฏิบัติ ซึ่งมักเกิดกับเด็กที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผู้อื่น เช่น มีความพิการด้านร่างกาย มีความแตกต่างทางชาติกำเนิด มีทัศนคติที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTIQ+) เป็นต้น จากรายงานสมัชชาเด็กแห่งชาติประจำปี 2566 ในประเด็นปัญหาทางการศึกษาที่เด็กต้องการให้โรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่าเด็กกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยมากที่สุด ว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับพวกเขา และในประเด็นด้านสุขภาพ เด็กกลุ่มนี้ก็เป็นกลุ่มที่ตอบว่ามีความคิดอยากฆ่าตัวตายมากที่สุดด้วยเช่นกัน²² ในการศึกษาครั้งนี้จึงยกตัวอย่างการกลั่นแกล้งที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ เพราะถึงแม้ในปัจจุบันได้ยอมรับในความหลากหลายทางเพศเป็นการทั่วไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียนจากประเด็นดังกล่าวเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง ดังในกรณีตัวอย่างที่กล่าวมาในตอนต้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี 2566 กรณีเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไม่อยากไปโรงเรียนเพราะถูกเพื่อนล้อว่าตุงตุงเหมือนกระเทย บางครั้งถูกทำร้าย จนไม่อยากไปโรงเรียนและขาดเรียนบ่อย ถึงแม้ผลการสอบจะดี แต่เนื่องจากขาดเรียนบ่อยจึงซ้ำชั้น เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่ได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคี ไม่ว่าจะ เป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทั่วไป อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เป็นเด็กเป็นการเฉพาะ ตลอดจนการละเมิดต่อยอมรับและคุ้มครองบุคคลในความหลากหลายทางเพศ ตามหลักการยอร์กยาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ และถึงแม้สังคมไทยในปัจจุบันได้เริ่มให้ความสำคัญกับการแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนมากขึ้น กระแสสังคมไทยในปัจจุบันจึงเริ่มไม่ยอมรับพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้ง และเริ่มมีการปลุกฝังและปรับเปลี่ยนทัศนคติของ

²² UNICEF Thailand. รายงานสมัชชาเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2566 จัดทำโดย สภาเด็กแห่งประเทศไทย. 17 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th/reports>.

ผู้คนในสังคมให้เห็นถึงผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้ง ปลูกฝังทัศนคติต่อการกลั่นแกล้งว่าเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีการจัดทำและเผยแพร่คู่มือดำเนินการเพื่อป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ตลอดจนกำหนดนโยบายหรือแผนปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่เด็กในขณะที่กำลังศึกษาเล่าเรียน แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากคู่มือดำเนินการ นโยบายหรือแผนงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดขึ้นและประเทศไทยใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นเพียงแนวทางหรือทิศทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะโรงเรียนนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเท่านั้น ไม่มีสภาพบังคับ ตลอดจนไม่มีการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนในกรณีที่ฝ่าฝืนหรือไม่นำข้อกำหนดดังกล่าวไปปฏิบัติ ทั้งยังกระจายกระจายอยู่ที่หน่วยงานต่างๆ ของรัฐหลายหน่วยงาน ทำให้ไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน จึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนในประเทศไทยยังไม่ได้รับการแก้ไข และป้องกันอย่างชัดเจน จริงจัง และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าการที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อทางลบทั้งกับตัวของเด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียน รวมถึงกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครู อาจารย์ ในโรงเรียนที่จะต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของเด็กในโรงเรียน ตลอดจนกระทบต่อหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองประชาชนในทางระหว่างประเทศ ประเทศไทยจึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อันเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองเด็กไทยในสถานะต่างๆ รวมถึงเด็กที่อยู่ในสถานะนักเรียนให้ได้รับความปลอดภัยในทุกช่วงเวลาของการดำเนินชีวิต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐและมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ตามช่วงวัยของเด็ก

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข เพิ่มเติมหรือปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

2.5 เพื่อเป็นประโยชน์ในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นการคุ้มครองเด็กได้อีกทางหนึ่ง และเป็นประโยชน์กับผู้สนใจศึกษาในประเด็นปัญหาดังกล่าว

3. สมมติฐานการวิจัย

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นการเฉพาะ สิทธิเสรีภาพของเด็กจึงถูกละเมิดได้จากการกระทำของเด็กด้วยกันเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งในแง่ของการพัฒนาพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงของผู้กระทำ ความเจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกกระทำ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการแสวงหาความรู้ในโรงเรียน อันเป็นการไม่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองความปลอดภัยและส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาแก่เด็กเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาดังกล่าวและเป็นการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยจึงต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อแสดงถึงการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กควบคู่ไปกับการคุ้มครองความปลอดภัยในระหว่งที่เด็กอยู่ในโรงเรียนและมุ่งแก้ไขหรือลดปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน อนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก กฎหมาย ระเบียบ มาตรการ และแนวทางในการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ สำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งกำลังศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสายสามัญ (ไม่รวมถึงสายอาชีวศึกษา)

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนปกติ ที่เป็นโรงเรียนของรัฐ จัดรูปแบบการศึกษาในชั้นเรียนปกติ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสายสามัญศึกษา (ไม่รวมถึงสายอาชีวศึกษา)

5.2 เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ที่กำลังเข้ารับการศึกษารวมทั้งในโรงเรียน

5.3 กลั่นแกล้ง หมายถึง การกระทำที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเจ็บปวด รู้สึกด้อยคุณค่า เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจหรือมีพลังเหนือกว่าผู้อื่น ซึ่งมักกระทำต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า สามารถแสดงออกได้ทั้งทางร่างกาย (Physical Bullying) ทางสังคมหรืออารมณ์ (Relational Bullying) ทางคำพูด (Verbal Bullying) ตลอดจนการแสดงออกผ่านโลกออนไลน์ (Cyber bullying) ซึ่งหมายความรวมถึงการรังแก ที่เป็นการกระทำที่อาจเกิดโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของผู้กระทำ อันส่งผลให้ผู้ถูกกระทำเกิดความเจ็บปวดต่อร่างกาย เกิดผลกระทบทางจิตใจ รู้สึกกลัว เป็นทุกข์ หรือกระทบต่อการเข้าสังคมหรือการเรียน ทำลายชื่อเสียง แยกทรัพย์สิน หรือก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งมักเกิดขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากอำนาจบางอย่างของผู้กระทำที่เหนือกว่าอีกฝ่าย ซึ่งเป็นคำนิยามตามคู่มือปฏิบัติการสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียน ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

6. ระเบียบในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากตำรา หนังสือ หนังสือรายงานประจำปี รายงานการประชุมสัมมนาหรือเอกสารประกอบการสัมมนา หนังสือแปล คุชชินีพจน์และวิทยานิพนธ์ เอกสารการสอน ประมวลสาระชุดวิชา สิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงานวิจัย บทความ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำพิพากษาศาลฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลปกครองสูงสุด คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา สารสนเทศบน Internet บทสัมภาษณ์ และงานวิชาการอื่นๆ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐ และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

7.2 ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้ง
ในโรงเรียนระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

7.3 ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการ
การกลั่นแกล้งในโรงเรียน

7.4 ได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

7.5 สามารถแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนได้ เป็นการคุ้มครองเด็กได้
อีกทางหนึ่ง และเป็นประโยชน์กับผู้สนใจศึกษาในประเด็นปัญหาดังกล่าว

บทที่ 2

ลักษณะทั่วไปของการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของเด็ก

การศึกษาถึงปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันของเด็กที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ในขณะที่มีการศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนปกติทั่วไปในการศึกษาครั้งนี้จึงต้องศึกษาถึงส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว โดยศึกษาถึงความหมายและพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการและธรรมชาติของเด็กและเยาวชน ศึกษาถึงสิทธิของเด็ก เพื่อให้ทราบถึงสิทธิที่เด็กจะได้รับการคุ้มครอง ศึกษาถึงบทบาทของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของเด็กของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดทำบริการสาธารณสุขและการจัดศึกษา เพื่อให้ทราบถึงหน้าที่ของรัฐที่มีต่อเด็ก และศึกษาถึงลักษณะของการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการกลั่นแกล้งและผลกระทบที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ตลอดจนศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของประเทศไทย รูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของนโยบายหรือการเผยแพร่คู่มือการปฏิบัติงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้เข้าใจถึงกลไกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้อยู่ในปัจจุบัน

1. ความหมายและพัฒนาการของเด็ก

ในโรงเรียนประกอบด้วยเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นเด็กในหลายช่วงอายุ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษา ต่างมีพัฒนาการแตกต่างกันไป โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่มีการรวมตัวกันของเด็กเกือบทุกช่วงอายุ ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการวางมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมธรรมชาติของเด็ก ดังนี้

1.1 ความหมายของเด็ก

เด็ก โดยทั่วไปในภาษาอังกฤษ คำว่า “เด็ก” ใช้คำว่า “Child” ในรูปเอกพจน์ หรือ “Children” ในรูปพหูพจน์ ส่วน “เยาวชน” ใช้คำว่า “Youth” หรือ “juvenile” ซึ่งการศึกษาทำความเข้าใจความหมายของคำว่าเด็ก จะทำให้เข้าใจและจัดจำแนกบุคคลในแต่ละช่วงอายุได้ โดยสามารถแยกอธิบายความหมายของเด็กได้ ดังนี้

1.1.1 ความหมายตามพจนานุกรม คำว่า “เด็ก” มีหลายความหมาย ที่เป็นคำนาม หมายถึง คนที่มีอายุน้อย ที่เป็นคำคุณศัพท์ หมายถึง ยังเล็ก, อ่อนวัยกว่า ในคำว่า เด็กกว่า²³

1.1.2 นิยามความหมายตามกฎหมาย

บทบัญญัติกฎหมายที่ได้มีการกำหนดนิยามความหมายของเด็กไว้โดยเฉพาะมีหลายฉบับ ขอยกตัวอย่างดังนี้

1) *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC)* เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ กำหนดความหมายของ คำว่า “เด็ก” หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

2) *พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม* กำหนดความหมายของ คำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

3) *พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2550* กำหนดความหมายของ คำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์

4) *พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม* กำหนดความหมายของ คำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 กำหนดอายุของเด็กที่อายุยังไม่เกิน 12 ปี ซึ่งได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด โดยกำหนดให้เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

5) *พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555* กำหนดความหมายของ คำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์

1.1.3 ความหมายโดยทั่วไป

ในทางระหว่างประเทศเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า *เด็ก* หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์²⁴

²³ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. 28 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

²⁴ ภทริตา สุขุณณี. *บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเด็ก และเยาวชน และบุคคลในครอบครัว*. *รัฐสภาไทย*. 24 มกราคม 2563. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=156&filename=index.

1.2 พัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก

จากการศึกษาถึงความหมายของเด็กในข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีการให้ความหมายของเด็กโดยใช้ช่วงวัยหรืออายุของเด็กเป็นเกณฑ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กโดยสอดคล้องกับความหมายของเด็กข้างต้น และทราบถึงแนวทางในการดูแล อบรมสั่งสอนเด็ก จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการและ พฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัย และศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่นที่เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็ก ตระหนักถึงการเลี้ยงดูให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เด็กมีคุณสมบัติที่ดี ตั้งแต่วัยทารกพัฒนาต่อเนื่องไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม โดยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.2.1 จิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น เป็นการศึกษาถึงพัฒนาการของบุคคล เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูบุคคลและส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างเหมาะสม โดยในช่วงวัยทารกต่อเนื่องมาจนถึงวัยเด็ก ถือเป็นช่วงที่มีโอกาสวางรากฐานสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้และบุคลิกภาพของบุคคล โดยมีสาระสำคัญในการศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น

(1) **แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก** เป็นจิตวิทยาที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก ตั้งแต่ระยะเริ่มปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนถึงสิ้นสุดวัยเด็กหรือจนอายุครบ 12 ปี โดยศึกษาถึงพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งทางด้านการเจริญเติบโตของร่างกาย การพัฒนาการทางความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ทักษะคิด พัฒนาการด้านสังคม บุคลิกภาพและสติปัญญา เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมของเด็กและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ตามช่วงวัย ศึกษาเป็นขั้นตอนแบบแผน โดยศึกษาทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับการเพิ่มจำนวน เพิ่มขนาดและอวัยวะต่างๆ ของร่างกายและศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับการทำงานและการจัดระเบียบส่วนต่างๆ ของร่างกาย ในทำงานของอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา รวมทั้งศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก การศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการเด็กจึงทำให้รู้จักธรรมชาติ พฤติกรรมและความต้องการของเด็กในแต่ละช่วงวัย ช่วยให้บิดามารดา ผู้ใหญ่ บุคคลในครอบครัว หรือผู้ใกล้ชิดกับเด็กสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับเด็กได้ ทั้งยังช่วยให้รู้ถึงลำดับขั้นตอนและพัฒนาการของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเจริญเติบโตหรือส่งเสริมศักยภาพให้เด็ก และอาจทำให้ผู้ใหญ่อลดความคาดหวังในความสามารถของเด็กแต่ละคน ที่ไม่ได้มีความสามารถเท่าเทียมกันทุกคน แต่มีความสามารถแตกต่างกัน จึงเป็นการสร้างแนวทางในการแนะนำให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาตัวเองตามความถนัดให้ได้มากที่สุด และในการศึกษาพัฒนาการเด็กยังทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย ทำให้สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่

เหมาะสมต่อการพัฒนาตัวเด็กได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยป้องกันและปัญหาพฤติกรรมเด็กที่มีความบกพร่องหรือความเปราะบางของพฤติกรรมเด็กในด้านต่างๆ ได้²⁵

(2) แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น เป็นการศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในช่วงระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต รวมถึงการศึกษาทักษะในการปฏิบัติ (Motor Skills) กระบวนการทางจิตสรีระ (Psychophysiological processes) ตลอดจนการพัฒนาเชิงการหยั่งรู้และแก้ปัญหา การเข้าใจตนเอง การพัฒนาเชิงภาษา เชิงบุคลิกภาพ เชิงอารมณ์ เชิงอัตลักษณ์ และเชิงสังคม เนื่องจากวัยรุ่นถือว่าเป็นอนาคตของสังคมและเป็นตัวแทนของบุคคลแต่ละรุ่นที่จะเจริญเติบโตต่อไป การเตรียมพร้อมให้วัยรุ่นสามารถเติบโตต่อไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในสังคม จะทำให้สังคมมีการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น โดยวัยรุ่นจะมีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและทางเพศสำคัญและมีลักษณะเฉพาะ เช่น มีเสียงเปลี่ยน สัตส่วนของร่างกาย ในวัยรุ่นหญิงจะเริ่มมีประจำเดือน มีไขมันสะสมทำให้สะโพกขยาย มีหน้าอก เอวคอดเสียงแหลมเล็ก บางคนอาจมีสิวขึ้นบนใบหน้า ส่วนวัยรุ่นชายจะมีไขมันสะสมทำให้ช่วงไหล่ขยาย มีกล้ามเนื้อ มีหนวด เป็นต้น ซึ่งพัฒนาการทางร่างกายของวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนตัววัยรุ่นอาจมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ อีกทั้งวัยรุ่นยังเป็นวัยที่มีช่วงความขัดแย้งและมีลักษณะวิกฤตมากกว่าช่วงวัยอื่น เนื่องจากต้องปรับตัวเพื่อเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ในช่วงเริ่มต้นจะมีความสับสนในสภาพความเป็นเด็กกับบทบาทที่ในช่วงชีวิตผู้ใหญ่ มีความพยายามที่จะปฏิบัติตนให้เหมือนผู้ใหญ่ แต่ความรู้สึกและความต้องการยังเป็นเหมือนเด็กอยู่ มีการแสดงความรู้สึกหรือทัศนคติของตนเองต่อผู้อื่นโดยการแสดงพฤติกรรมเพื่อเป็นการเรียกร้องความสนใจ เป็นช่วงที่มีอารมณ์ไม่คงที่และประสบกับปัญหาอย่างมาก ยังไม่รู้จักความสามารถและคุณลักษณะของตนเองเท่าที่ควร และกำลังค้นหาทางเลือกที่จะเชื่อถือบิดามารดาหรือเชื่อถือสังคมเพื่อนฝูงหรือกำลังค้นหาบุคคลต้นแบบเพื่อเลียนแบบ จึงอาจทำให้วัยรุ่นไม่สามารถประสานลักษณะหรือความต้องการของตนเองให้เข้ากับสังคมได้ ส่งผลให้เกิดการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม เกิดความสับสนหรือเกิดการหลงผิดได้ และจะทำให้วัยรุ่นเติบโตไปเป็นบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป อีกทั้งวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ที่เกิดขึ้นการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนต่างๆ ในร่างกายเมื่อวัยรุ่นมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงและไม่คงที่ หากใช้อารมณ์ที่รุนแรงในการทำกิจกรรมต่างๆ อาจทำให้เกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นในสังคม ในบางกรณีอาจถูกตำหนิจากผู้ใหญ่อยู่เสมอ อารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงและไม่คงที่จึงมีผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นอย่างมาก ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงไม่ควรใช้อารมณ์ในการตัดสิน

²⁵ จิตตินันท์ เดชะคุปต์. จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาและวิทยาการการเรียนรู้*, เล่มที่ 1, หน่วยที่ 1, นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2560. หน้า 1-15 - 1-19.

พฤติกรรมของวัยรุ่น เพราะจะทำให้เกิดผลเสียต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นได้ ตัวอย่างของอารมณ์ต่างๆ เช่น ความหวาดกลัว ซึ่งเป็นอารมณ์ดั้งเดิมของมนุษย์โดยทั่วไป ถือเป็นอารมณ์ที่ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ ความกังวลใจ ซึ่งเป็นอารมณ์ที่เกิดจากการนึกคิดการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่าผลที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดี ความโกรธ ในวัยรุ่นจะมีความแตกต่างกับวัยเด็ก โดยวัยเด็กส่วนใหญ่มักจะแสดงความโกรธออกมาด้วยการทำลาย แต่ในวัยรุ่นจะหลีกเลี่ยงการแสดงอารมณ์โกรธออกมาโดยตรง แต่มักจะแสดงออกโดยการชดเชยกับสิ่งอื่นแทน ความอิจฉาริษยา ซึ่งเป็น การตอบสนองของอารมณ์อีกรูปแบบหนึ่ง อาจเกิดจากการผสมผสานระหว่างความโกรธ ความกลัว และการขาดความรัก ซึ่งความอิจฉาอาจเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ในวัยเด็กและเกิดขึ้นได้จากในครอบครัว เช่น เด็กจะอิจฉาน้องหากน้องได้รับความดูแลเอาใจใส่มากกว่าตน เป็นต้น ส่วนความอิจฉาที่เกิดขึ้นในวัยรุ่น เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนหรือความสัมพันธ์ในสังคมภายนอกมากกว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ของวัยรุ่น เป็นผลสืบเนื่องมาจากในวัยเด็กที่พัฒนาต่อมาสู่ วัยรุ่นตามลำดับ และเกิดจากการหล่อหลอมบุคลิกภาพ ทักษะคติ ลักษณะนิสัย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมและพันธุกรรมของแต่ละบุคคล ในช่วงตอนปลายวัยรุ่นจะมีการพัฒนาด้านจิตใจมากกว่า การพัฒนาด้านร่างกาย มีการตั้งปรัชญาชีวิตของตัวเอง สามารถรับผิดชอบในการดำเนินชีวิตของ ตนเองได้อย่างสมบูรณ์ และถือว่าได้บรรลุภาวะ ทักษะคติของวัยรุ่นตอนปลายจะมีแบบแผนที่แน่นอน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพปัญหาต่างๆ ได้ ทั้งในเรื่องของการทำงาน การเงิน การเรียน หรือในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศ สำหรับวัยรุ่นบางคนอาจต้องประกอบอาชีพในช่วงอายุ 17-18 ปี ซึ่งจะส่งผลให้ได้เรียนรู้บทบาทของตนและพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี วัยรุ่นจึงมีวุฒิภาวะเร็วกว่าวัยรุ่นที่ยังคงศึกษาเพียงอย่างเดียว บิดามารดาจะเริ่มให้อิสระกับวัยรุ่น และต้องเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ซึ่งหากสามารถผ่านพ้นปัญหาต่างๆ ไปได้ พัฒนาการต่างๆ ของ วัยรุ่นจะเป็นไปได้อย่างเหมาะสมและสามารถพัฒนาให้ก้าวไปสู่ผู้ใหญ่ที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้ง ด้านร่างกาย จิตใจสังคมและอารมณ์อีกด้วย โดยพัฒนาการของวัยรุ่นที่สำคัญมี 4 ด้าน ดังนี้

ก. พัฒนาการทางด้านร่างกาย ในวัยรุ่นจะมีการพัฒนาการทางด้านร่างกายเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันไประหว่างเพศหญิงและเพศชาย ในระยะเริ่มต้นเด็กผู้หญิงจะมีการเจริญเติบโตเร็วกว่าเด็กชาย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับฮอร์โมน โดยเด็กผู้หญิงจะมีการเปลี่ยนแปลงของรังไข่และมีการตกไข่ มีการเพิ่มฮอร์โมนเพศหญิง ส่วนเด็กผู้ชายจะมีการเพิ่มฮอร์โมนเพศชาย การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นทุติยภูมิจะปรากฏให้เห็นในทางกายภาพ เช่น โดยมีขนขึ้นตามร่างกาย สำหรับเด็กผู้หญิงจะมีรูปร่าง มีเอว ส่วนเด็กผู้ชายจะมีไหล่กว้าง มีกล้ามเนื้อที่แข็งแรงขึ้น เสียงห้าว เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจสร้างความวิตกกังวลให้กับวัยรุ่นได้ ผู้ปกครองหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับวัยรุ่นจึงควรให้คำแนะนำและอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของร่างกายที่จะเกิดขึ้นกับวัยรุ่น

ให้วัยรุ่นได้รับรู้ไว้ล่วงหน้าและควรให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแก่วัยรุ่น ในวัยรุ่นหญิงที่มีการเปลี่ยนแปลงช้าจะมีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนในรุ่นเดียวกัน และมักรู้สึกว่าคุณเองมีปมด้อย ส่วนวัยรุ่นชายหากมีการเจริญเติบโตเร็วกว่าเพื่อนในรุ่นเดียวกันจะเป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อนและมักจะเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีพฤติกรรมที่เป็นผู้ใหญ่ หลังจากนั้นการเจริญเติบโตของร่างกายจะเริ่มช้าลง ในวัยรุ่นหญิงจะหยุดการเจริญเติบโตเมื่อมีอายุประมาณ 17-21 ปี สำหรับวัยรุ่นชายส่วนมากจะหยุดการเจริญเติบโตในช่วงอายุ 21-25 ปี

ข. พัฒนาการทางสติปัญญา ในวัยรุ่นจะสามารถคิดหลายๆ ด้านได้ในเวลาเดียวกัน เข้าใจการเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมยและสามารถคิดในด้านตรงกันข้ามได้ เข้าใจถึงเวลาในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สามารถแก้ปัญหาได้โดยการตั้งสมมุติฐานและใช้หลักการคิดหาเหตุผล ในการสอนวัยรุ่นจึงควรทำท่ายให้รู้จักคิดแก้ไขปัญหา มีความสนใจในปรัชญาชีวิตศาสนา ดังนั้น ผู้ใหญ่ควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นได้รับความรักและความหวังดีจากผู้ใหญ่

ค. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ วัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายเร็วจะมีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมเร็วขึ้น ในวัยรุ่นจะมีอารมณ์ค่อนข้างจะรุนแรงและมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและการพยายามปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรืออาจไม่พึงพอใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วัยรุ่นที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต เช่น มีอาการซึมเศร้าโดยเฉพาะในวัยรุ่นเพศหญิงจะมีอาการซึมเศร้าได้มากกว่าเพศชายและอาจทำให้วัยรุ่นมีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองด้วย

ง. พัฒนาการทางด้านสังคม วัยรุ่นเป็นวัยที่สนใจและพยายามที่จะเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของตนเอง พยายามยอมรับและเริ่มเข้าใจบทบาทของตัวเองในสังคม และความสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นวัยที่ค้นหาความเป็นตัวของตัวเอง หากวัยรุ่นสามารถค้นหาความชอบของตัวเอง รู้จักการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะทำให้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัว และมีจุดประสงค์ที่แน่นอนเกี่ยวกับชีวิต แต่หากวัยรุ่นยังไม่ค้นพบความเป็นตัวของตัวเองจะทำให้ประสบปัญหาและรู้สึกสับสนกับบทบาทของตนเองที่มีต่อสังคม ไม่สามารถแก้ปัญหาในการปรับตัวร่วมกับสังคมหรือผู้อื่นได้ มีทัศนคติต่อตัวเองในด้านลบและไม่เชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลให้มีปัญหาด้านการเรียนการศึกษาอีกด้วย ดังนั้น ครู ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับวัยรุ่น จึงมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำวัยรุ่นเป็นอย่างมาก ในวัยรุ่นจะมีความต้องการใกล้ชิดกับบุคคลวัยเดียวกันและสนิทสนมกับเพื่อนที่ให้สำคัญกับความรู้สึกและความคิดต่างๆ ของตน ผู้ปกครองหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่น โดยอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญในการคบเพื่อน ผลดีของการคบเพื่อนที่ดีและผลเสียของการคบเพื่อนที่ไม่ดี ทั้งในโรงเรียนก็ควรส่งเสริม

กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้บทบาทที่จะเป็นผู้ใหญ่ ในอนาคตอีกด้วย²⁶

2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น มีการวางแนวคิดไว้หลายทฤษฎี ดังนี้

(1) ทฤษฎีพัฒนาการทางเพศ เป็นทฤษฎีที่เสนอโดยซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) จิตแพทย์ ชาวออสเตรีย มีแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดขึ้นจากแรงจูงใจที่มาจากจิตไร้สำนึก โดยให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ในวัยเด็กของแต่ละบุคคลที่จะส่งผลต่อบุคลิกภาพของบุคคลนั้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต แนวคิดของของฟรอยด์ เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับแรงขับทางสัญชาตญาณที่สามารถเคลื่อนที่ได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ประกอบด้วย สัญชาตญาณแห่งการมีชีวิต เป็นการแสดงออกในรูปแบบของสัญชาตญาณที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด เป็นการแสดงถึงความปรารถนาและความพึงพอใจในรูปแบบต่างๆ และสัญชาตญาณแห่งความตาย เป็นการแสดงออกในรูปแบบของความก้าวร้าวหรือการทำลาย โดยฟรอยด์เชื่อว่ามนุษย์ไม่มีเหตุผล ไม่มีการขัดเกลา แต่มนุษย์มุ่งที่จะสนองตอบความพึงพอใจของตนเองเป็นสำคัญ และอธิบายว่าสัญชาตญาณของมนุษย์จะแสดงออกมาในรูปแบบของพลังงานทางจิต เป็นพลังที่ทำให้มนุษย์มีความปรารถนาและความต้องการที่จะได้รับความพึงพอใจในรูปแบบต่างๆ ในวัยเด็กต้องได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกายอย่างเพียงพอ จึงจะมีผลต่อสภาพในทางบวกและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมได้ และมีการแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 5 ขั้น ประกอบด้วย พัฒนาการทางเพศขั้นที่ 1 ขั้นปาก เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 1 ปี ความพึงพอใจจะอยู่บริเวณปาก การได้รับการกระตุ้นหรือสิ่งเร้าที่ปากอย่างการดูดนมจะทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจ ในการเลี้ยงดูเด็กจึงต้องเอาใจใส่ ให้ความรักความอบอุ่นอย่างเต็มที่เพื่อให้เด็กได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม พัฒนาการทางเพศขั้นที่ 2 ขั้นอวัยวะขับถ่าย เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 1-3 ปี ความพึงพอใจจะอยู่บริเวณทวารหนัก การได้รับการกระตุ้นหรือสิ่งเร้าที่บริเวณอวัยวะขับถ่ายอย่างการกลั้นอุจจาระจะทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจ ในการเลี้ยงดูเด็กจึงต้องเอาใจใส่และฝึกการขับถ่ายแก่เด็กให้มีการขับถ่ายอย่างเหมาะสม พัฒนาการทางเพศขั้นที่ 3 ขั้นอวัยวะเพศตอนต้น ในเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3-5 ปี การได้รับการกระตุ้นหรือสิ่งเร้าอย่างการจับหรือสัมผัสอวัยวะเพศของตนเองจะทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจ ต่อมาในช่วง 4-5 ปี ความพึงพอใจจะเคลื่อนที่ออกไปรวมอยู่ที่บิตามารดาที่เป็นเพศตรงข้ามกับเด็ก ทั้งในขั้นนี้เด็กจะเริ่มรับเอาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม บรรทัดฐานของสังคมของบิตามารดาไว้ในตัวเด็ก จึงควรให้ความสำคัญกับการพูดคุยกับเด็กเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และการแสดงออกอย่างเหมาะสมตามบรรทัดฐานของสังคม ไม่ควรตำหนิหรือเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป พัฒนาการทางเพศ

²⁶ วลัยภา สบายยิ่ง. จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาและวิทยาการเรียนรู้*, เล่มที่ 1, หน่วยที่ 2, นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2560. หน้า 2-11 – 2-15.

ขั้นที่ 4 ขั้นแฝง เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 6-11 ปี ความรู้สึกพึงพอใจจะไม่ปรากฏที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย เป็นระยะพักในเรื่องเพศ โดยเด็กจะเริ่มใช้ชีวิตอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก ซึ่งหากเด็กมีพัฒนาการในตอนต้นที่ผ่านมาอย่างเหมาะสมจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้อย่างรวดเร็ว พัฒนาการทางเพศขั้นที่ 5 ขั้นอวัยวะเพศตอนปลาย เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปี เป็นต้นไป โดยเด็กจะเข้าสู่วัยรุ่นเรื่อยๆ จนถึงวัยผู้ใหญ่และวัยชรา จะมีความรู้สึกพึงพอใจอยู่ที่อวัยวะเพศเป็นอย่างมาก เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย พฤติกรรมทางเพศวัยรุ่นเกิดจากหลายปัจจัย ทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการเป็นอิสระแต่ก็ยังคงต้องการความรักความอบอุ่นและความเอาใจใส่จากบิดามารดา จึงต้องดูแลให้ความรักความเข้าใจกับวัยรุ่น สนับสนุนให้วัยรุ่นได้แสดงออก ต้องไม่บังคับหรือใช้ระเบียบวินัยกับวัยรุ่นมากเกินไปจนตัววัยรุ่นรู้สึกไม่เป็นอิสระและไม่เป็นตัวของตัวเอง ซึ่งหากวัยรุ่นได้รับการตอบสนองกับความต้องการอย่างเหมาะสมได้เรียนรู้จนสามารถปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง จะช่วยส่งเสริมให้วัยรุ่นได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

فروยด์ยังอธิบายถึงการทำงานของจิต โดยแบ่งการทำงานของจิตออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่ 1 ระดับจิตไร้สำนึก (Unconscious Mind) เป็นการแสดงออกไปตามความปรารถนาและความต้องการของบุคคลที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก ซึ่งสิ่งที่เก็บกดไว้ในจิตใจอาจมีอิทธิพลต่อการทำงานของร่างกาย หากเปรียบเสมือนก้อนน้ำแข็งจิตไร้สำนึกจะเป็นก้อนน้ำแข็งในส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำ ระดับที่ 2 ระดับจิตสำนึก (Conscious Mind) เป็นสภาวะการรับรู้ตามสัมผัสทั้ง 5 ที่เป็นการรับรู้โดยทั่วไปของมนุษย์และสามารถควบคุมการทำงานส่วนต่างๆ ของร่างกายได้ จึงแสดงออกเป็นพฤติกรรม ซึ่งจะอาศัยเหตุผลและศีลธรรมเป็นแนวทางในการแสดงออกของพฤติกรรม หากเปรียบเสมือนก้อนน้ำแข็งจิตสำนึกจะเป็นส่วนของก้อนน้ำแข็งที่อยู่เหนือน้ำซึ่งมีอยู่เพียงเล็กน้อย และระดับที่ 3 ระดับจิตก่อนสำนึก (Preconscious Mind) เป็นประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลสะสมไว้อย่างเลื่อนกลาง แต่จะถูกนำกลับมาใช้ใหม่ได้โดยการระลึกเมื่อได้รับการกระตุ้น เป็นส่วนที่อยู่ใกล้ชิดกับจิตสำนึกมากกว่าจิตไร้สำนึก และยังเสนอแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของบุคลิกภาพว่าบุคลิกภาพประกอบด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คือ อิด (Id) เป็นส่วนที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด โครงสร้างส่วนนี้จึงทำงานไปตามหลักความพึงพอใจ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม เช่น เด็กเมื่อหิวก็จะร้องไห้ทันที เพื่อตอบสนองความต้องการที่เด็กพึงพอใจ เป็นต้น จึงเป็นส่วนของบุคลิกภาพที่อยู่ในระดับจิตไร้สำนึกเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่ 2 คือ อีโก (Ego) เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่แสดงออกมาเพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นจริงและขอบเขตที่เหมาะสมของสังคม จึงขึ้นอยู่กับหลักความเป็นจริง มีการใช้เหตุผลและใช้สติปัญญาที่เหมาะสม จึงเป็นส่วนของบุคลิกภาพที่อยู่ในระดับจิตสำนึกเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่ 3 คือ ซุปเปอร์อีโก (Superego) เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาหรือบรรทัดฐานของสังคม ค่านิยม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี

โดยเด็กจะได้รับค่านิยมและบรรทัดฐานทางศีลธรรมจรรยาและอุดมคติจากบิดามารดา มีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาไปตามช่วงวัย และมีสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญ จึงเป็นการมีมโนธรรมและพัฒนาจากการอบรม สั่งสอน เลี้ยงดูของบิดามารดา²⁷

(2) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา เป็นทฤษฎีที่เสนอโดยฌอง เพียเจท์ (Jean Piaget) นักชีววิทยา ชาวสวิสเซอร์แลนด์ ที่มีแนวคิดที่ว่าเด็กทุกคนเกิดมาโดยพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะก่อให้เกิดพัฒนาการทางความรู้และความคิดขึ้น โดยใช้กระบวนการดูดซับ (Assimilation) และการปรับความแตกต่าง (Accommodation) โดยในกระบวนการดูดซับจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กพบกับสถานการณ์ต่างๆ เด็กจะดูดซับภาพหรือเหตุการณ์ดังกล่าวไว้และแสดงออกต่อสภาวะแวดล้อมหรือสถานการณ์ใหม่ๆ ตามที่เคยมีประสบการณ์ ส่วนกระบวนการปรับความแตกต่างเป็นความสามารถในการปรับเปลี่ยนความคิดที่เคยมีอยู่หรือปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสมองอย่างต่อเนื่อง ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญามีหลักการพื้นฐานอยู่บนพื้นฐานขององค์ประกอบที่เป็นพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม โดยเพียเจท์อธิบายว่าการเรียนรู้ของเด็กจะเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กแต่ละช่วงวัยเป็นลำดับขั้น เป็นสิ่งที่พัฒนาไปตามธรรมชาติจึงไม่ควรเร่งให้เด็กข้ามขั้นการพัฒนาอย่างรวดเร็วเกินไป แต่จะให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยที่กำลังจะก้าวเข้าไปสู่ช่วงวัยที่สูงกว่าจึงจะสามารถทำให้เด็กพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ทั้งยังให้ความสำคัญกับการเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กมากกว่าที่จะกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว แนวคิดของเพียเจท์เห็นว่าการบวนการทางสติปัญญาแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การซึมซับหรือการดูดซับ (Assimilation) เป็นกระบวนการที่สมองของเด็กได้รับประสบการณ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ เข้ามาสะสมไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป ขั้นตอนที่ 2 การปรับและการจัดระบบ (Accommodation) เป็นกระบวนการที่สมองจัดระบบของประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากันเป็นเครือข่ายทางปัญญาเปิดโครงสร้างปัญญาใหม่ขึ้น ขั้นตอนที่ 3 การเกิดความสมดุล (Equilibration) เกิดขึ้นจากขั้นตอนการปรับและการจัดระบบ หากมีการผสมผสานกลมกลืนกันจะก่อให้เกิดภาวะที่สมดุลขึ้น แต่หากไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้ผสมผสานกันได้จะก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาขึ้นในตัวบุคคล เพียเจท์ยังแบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้นประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนเด็กอายุ 2 ปี พฤติกรรมของเด็กจะขึ้นอยู่กับรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว มีการแสดงออกให้เห็นว่ามีสติปัญญาผ่านการกระทำหรือการแสดงออกทางร่างกาย เช่น การไขว่คว้า การมอง การส่งเสียง เป็นต้น ทั้งยังสามารถประสานการทำงานของกล้ามเนื้ออวัยวะแต่ละส่วนได้ ขั้นที่ 2 ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ เกิดขึ้นกับเด็ก

²⁷ จิตตินันท์ เดชะคุปต์. จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาและวิทยาการการเรียนรู้*. หน้า 1-22 – 1-27.

อายุตั้งแต่ 2-7 ปี ซึ่งเด็กวัยนี้เริ่มมีความคิดและความเข้าใจ ในช่วงแรกเด็กเริ่มมีเหตุผล แต่เหตุผลของเด็กยังคงจำกัดอยู่ที่เด็กจะให้ตัวเองเป็นศูนย์กลางและถือความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ได้ ต่อมาเด็กจะสามารถคิดอย่างมีเหตุผลได้มากขึ้น สามารถแยกแยะประเภทของวัตถุหรือสิ่งของต่างๆ เข้าใจระบบตัวเลข สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ สามารถนำเอาความรู้ในสิ่งหนึ่งไปแก้ปัญหาอีกสิ่งหนึ่งได้ ขั้นที่ 3 ขั้นการคิดอย่างมีเหตุผล เกิดขึ้นกับเด็กอายุตั้งแต่ 7-11 ปี เด็กจะเริ่มมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและความคิดเกี่ยวกับการสร้างกฎเกณฑ์ สามารถแยกหมวดหมู่ได้ จำแนกรูปทรงได้ มีความสามารถในการคิดย้อนกลับ ทั้งยังมีความสามารถในการจำที่มีประสิทธิภาพและสามารถสนทนาหรือเข้าใจความคิดของบุคคลอื่นได้ ขั้นที่ 4 ขั้นการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 11-15 ปี เข้าสู่วัยรุ่น โดยเด็กจะสามารถใช้ความคิดได้อย่างมีเหตุผล เริ่มมีความคิดแบบผู้ใหญ่ สามารถหาเหตุผลนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่ได้ มีแนวความคิดแบบนักวิทยาศาสตร์ มีการตั้งสมมติฐานและความเป็นไปได้ มีความคิดนอกเหนือไปกว่าสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน และสนใจสร้างแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทุกอย่าง และถือได้ว่าเป็นขั้นสูงสุดในการพัฒนาความรู้คิดของวัยรุ่น โดยวัยรุ่นจะเริ่มมีความคิดเหมือนผู้ใหญ่ สามารถคิดแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล จึงทำให้สามารถเข้าใจหลักศีลธรรมมากขึ้น และมีความสามารถทางสมองมากขึ้นด้วย²⁸

(3) *ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม* เป็นทฤษฎีที่เสนอโดยอีริก อีริกสัน (Erik H. Erikson) จิตแพทย์ ชาวสหรัฐอเมริกา ที่มีแนวคิดว่าการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของเด็กจะต้องศึกษาจากการอบรม เลี้ยงดู สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของเด็ก และนำมาวิเคราะห์เพื่ออธิบายเชื่อมโยงกัน เนื่องจากมนุษย์กับสังคมต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยมนุษย์มีวิวัฒนาการผ่านขั้นตอนต่างๆ ทางธรรมชาติหลายขั้นตอน อีริกสันจึงนำเสนอทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมที่มีความแตกต่างจากทฤษฎีพัฒนาการทางเพศของฟรอยด์ ถึงแม้ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมจะนำแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีของฟรอยด์ก็ตาม แต่มีความแตกต่างกันออกไป เช่น ให้ความสำคัญกับอีโกที่เป็นตัวกลางระหว่างมนุษย์กับสังคมมากกว่าอิดและซูเปอร์อีโก โดยมีแนวคิดที่ว่าประสบการณ์เป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อพัฒนาการ โดยประสบการณ์เกิดจากการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ได้จากสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยบุคลิกภาพของมนุษย์จะพัฒนาไปตลอดชีวิต ไม่ได้สิ้นสุดลงในช่วงวัยรุ่นเหมือนกับทฤษฎีของฟรอยด์ และเน้นถึงประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมรอบตัวเด็ก ที่จะส่งผลถึงพฤติกรรมและการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในรูปแบบต่างๆ ต่อไป อีกทั้งในขั้นตอนของการพัฒนาอาจมีความขัดแย้งทางสังคมและจิตใจที่บุคคลจะต้องเผชิญ ซึ่งหากสามารถพัฒนาไปในทางที่เหมาะสมได้ ก็จะมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งอีริกสันแบ่งขั้นพัฒนาการทางจิตสังคมโดยจำแนกพัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับช่วงวัยเด็กไว้ 4 ขั้น ประกอบด้วยขั้นที่ 1 ขั้นความรู้สึกไว้วางใจกับความไม่ไว้วางใจ เกิดขึ้นกับเด็กช่วงแรกเกิดจนถึงอายุ 1 ปี เป็นช่วงที่

²⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 1-28 – 1-30.

เด็กต้องการความรักความเอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัว ถ้าเด็กได้รับการดูแลจะเกิดความรู้สึกไว้วางใจและความอบอุ่น ขั้นที่ 2 ขั้นความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองกับความสงสัย เกิดขึ้นกับเด็กในช่วงอายุ 2-3 ปี เป็นช่วงที่เด็กเริ่มพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองและมีความรู้สึกของตัวเองสำคัญ แสดงออกถึงความสามารถของตัวเองให้บุคคลภายนอกได้เห็น ซึ่งเด็กจะพัฒนาตัวเองต่อไปในลักษณะที่มีความมั่นใจและเป็นตัวของตัวเอง แต่หากไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนาหรือมีคนคอยทำการต่างๆ แทนเด็กทุกอย่าง เด็กจะเกิดความไม่มั่นใจในความสามารถของตนเองหรือไม่กล้าแสดงออก ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดริเริ่มกับความสำนึกผิด เกิดขึ้นกับเด็กในช่วงอายุ 3-5 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะริเริ่มเลียนแบบสมาชิกในครอบครัว เริ่มค้นคว้าทดลองสิ่งใหม่ๆ ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมจะช่วยพัฒนาให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แต่หากผู้ใหญ่เข้มงวดกับเด็กมากเกินไปหรือคอยตำหนิเด็กอยู่ตลอดเวลา เด็กจะเกิดความไม่มั่นใจที่จะเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ ทั้งยังเกิดความสำนึกผิดขึ้นอีกด้วย ขั้นที่ 4 ขั้นความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย เกิดขึ้นกับเด็กในช่วงอายุ 6-12 ปี เป็นช่วงที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนและมีความเกี่ยวข้องกับสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งยังต้องการเป็นที่ยอมรับจากสังคม ถ้ามีการให้กำลังใจหรือชมเชยจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดความเพียรพยายามมากยิ่งขึ้น แต่หากเด็กไม่ได้รับความสนใจหรือผู้ใหญ่แสดงออกมาในลักษณะที่มองว่าการกระทำของเด็กนั้นน่ารำคาญ เด็กจะมีความรู้สึกต่ำต้อยผิดหวัง²⁹ สำหรับในวัยรุ่นคาบเกี่ยวในขั้นที่ 4 โดยวัยรุ่นตอนต้นจะอยู่ในขั้นที่มีอัตลักษณ์กับความสับสนในอัตลักษณ์ (Identity VS Role Confusion) ส่วนวัยรุ่นตอนปลายจะมีพัฒนาการทางจิตสังคมอยู่ในขั้นการมีอัตลักษณ์กับความสับสนในอัตลักษณ์และยังคาบเกี่ยวกับขั้นความใกล้ชิดผูกพันหรือมีความโดดเดี่ยวอ้างว้างที่ปรากฏในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นส่วนมาก การมีอัตลักษณ์และความสับสนในอัตลักษณ์ จะเกิดขึ้นในช่วงอายุ 12-17 ปี ร่างกายของเด็กจะเจริญเติบโตและเข้าสู่วัยรุ่น มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจนเด็กอาจเกิดความสับสนไม่แน่ใจว่าเกิดอะไรขึ้นกับตนเอง มีการเปรียบเทียบกับเพื่อนเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นเหมือนกับเพื่อนรอบข้าง ในบางสังคมจะมีการช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นให้มีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น โดยการมีพิธีกรรมต้อนรับเด็กวัยรุ่น เช่น การโกนจุก เป็นต้น ทั้งวัยรุ่นจะเริ่มเห็นว่าตนไม่ใช่บุคคลเดียวกันกับคนที่ตนเลียนแบบ จึงเริ่มมีการค้นหาความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง โดยจะประสานสิ่งที่เคยเลียนแบบมาในอดีตให้เป็นอัตลักษณ์ประจำตัวของตัวเองที่มีลักษณะเฉพาะ อิริคสันเปรียบระยะวัยรุ่นว่าเป็นระยะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองบทบาทต่างๆ ก่อนที่จะเริ่มเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริง ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดานั้น บิดามารดาจะไม่มีอิทธิพลอยู่เหนือวัยรุ่นเพราะวัยรุ่นมีความคิดเปิดกว้างให้กับสิ่งใหม่และไม่ยึดติดกับคำสอนของบิดามารดา แต่จะเลียนแบบคนที่มีอุดมคติตรงกันกับตนเอง บิดามารดาไม่จำเป็นต้องเป็นผู้อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยมหรือเจตคติต่างๆ ให้กับวัยรุ่นอีกต่อไป เนื่องจากวัยรุ่นจะเป็นผู้ทดลองทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวของวัยรุ่นเองและมักจะให้ความสำคัญ

²⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 1-32 – 1-33.

กับเพื่อน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีสถานภาพเช่นเดียวกับตนเอง บิดามารดาจึงต้องแสดงให้เห็นว่าพร้อมที่จะเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกับวัยรุ่นเสมอ อิริคสันอธิบายว่าวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญโดยอิด อีโก้ และซูเปอร์อีโก้จะสมดุลกัน เพราะได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมแล้ว พฤติกรรมที่วัยรุ่นแสดงออกมาจึงเป็นผลของการประนีประนอมกันระหว่างตนเองกับและคุณธรรมในตัวของตัวเอง ประกอบกับร่างกายวัยรุ่นได้พัฒนาระบบอวัยวะเพศเต็มที่ทำให้อิดหรือตนเองในเบื้องต้นต้องมีกิจกรรมทางเพศแต่ความต้องการนี้จะไม่ขัดแย้งกับคุณธรรมในตัวของตัวเองและไม่ขัดต่อกฎเกณฑ์ของสังคม³⁰

(4) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม เป็นทฤษฎีที่เสนอโดยลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) นักจิตวิทยา ชาวสหรัฐอเมริกา ที่มีแนวคิดที่ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมมีลำดับขั้นตอนและมีแบบแผนเช่นเดียวกันกับพัฒนาการด้านอื่น โดยจะค่อยๆ มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการแยกแยะถึงผลดีและผลเสีย จากนั้นจึงนำไปสู่การจัดระบบใหม่และสร้างสมดุลของเหตุผลและการกระทำต่อไป โคลเบอร์กมีแนวคิดที่ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์สามารถกระตุ้นให้เร็วขึ้นได้ โดยการวิธอบรมสั่งสอนที่เหมาะสมและพัฒนาการทางจริยธรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการนำประสบการณ์ทางสังคมกับการใช้เหตุผลขั้นต่ำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนา โดยเชื่อว่าการพัฒนาจริยธรรมมีพื้นฐานจากองค์ประกอบโครงสร้างทางปัญญาและเหตุผลเชิงจริยธรรม มีการยอมรับความสามารถและนับถือตนเองเป็นการจูงใจเบื้องต้น ในการพัฒนาจริยธรรมถือเป็นวัฒนธรรมสากล เพราะการที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมจะเป็นการกำหนดจริยธรรมโดยส่วนรวมขึ้น ทั้งหลักการของการพัฒนาจริยธรรมยังเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยผ่านประสบการณ์ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมของเด็ก ระหว่างตนเองกับคนอื่น ขอบเขตของความรู้หรือประสบการณ์จากสังคมจึงมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็กอยู่ตลอดเวลา ซึ่งโคลเบอร์กแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับ แบ่งเป็น 2 ขั้น ประกอบด้วย ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional) เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุ 2-12 ปี เป็นขั้นเริ่มมีจริยธรรม โดยจะใช้วิธีการลงโทษและการให้รางวัลเป็นการตัดสินความถูกผิด เด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เชื่อถือผู้ใหญ่และจะเลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง มีความจดจ่ออยู่กับตนเอง ทำตามสิ่งที่สังคมกำหนด แต่ยังไม่เข้าใจถึงระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมและไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น แบ่งเป็น 2 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุระหว่าง 2-7 ปี มีการหลีกเลี่ยงหรือหลบหนีการถูกลงโทษ เป็นขั้นตอนที่ใช้ลงโทษเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ โดยเด็กจะเคารพและทำตามกฎเกณฑ์หรือคำสั่งของผู้ใหญ่เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ตัวเองต้องถูกลงโทษ ขั้นที่ 2 เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุระหว่าง 7-12 ปี เป็นขั้นที่ใช้การตอบสนองความต้องการของตนเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ เป็นขั้นที่มีการแสวงหาโดยเด็กจะทำ

³⁰ วัลภา สบายยิ่ง. จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาและวิทยาการเรียนรู้*.

ความดีหรือพยายามประพฤติตนให้เหมาะสมตามคำสั่งและกฎระเบียบต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ แต่เด็กจะเลือกทำในสิ่งที่จะนำมาซึ่งสิ่งที่ตนพึงพอใจเท่านั้น และต้องการรางวัลเป็นสิ่งตอบแทนพฤติกรรมของตน ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional) เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป โดยเด็กจะยึดถือกฎเกณฑ์ของสังคมหรือของกลุ่มเป็นหลัก และต้องการให้สังคมหรือกลุ่มยอมรับ เด็กจะไม่กล้ากระทำความผิดและยึดถือบุคคลที่ตนรักและเคารพเป็นแบบอย่าง แบ่งเป็น 2 ชั้น ต่อเนื่องจากชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ที่กล่าวมาในข้างต้น เป็นชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 ประกอบด้วย ชั้นที่ 3 ชั้นใช้การยอมรับของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 10-13 ปี เป็นชั้นที่เด็กยึดการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ เด็กจะใช้กฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือกฎเกณฑ์ของสังคมในการตัดสินใจ เพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือสังคม ชั้นที่ 4 ชั้นใช้ระเบียบแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ เกิดขึ้นกับเด็กที่มีอายุระหว่าง 13-16 ปี เป็นชั้นที่ทำตามหน้าที่ของสังคม โดยเด็กจะใช้ระเบียบแบบแผนของสังคมมาเป็นเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต จะปฏิบัติตามค่านิยมและกฎเกณฑ์ของสังคม เริ่มมีการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของสังคม และระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ของสังคม (Post Conventional) เกิดขึ้นกับบุคคลมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป แบ่งเป็น 2 ชั้น ต่อเนื่องจากชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 ในระดับตามกฎเกณฑ์ที่กล่าวมาในข้างต้น เป็นชั้นที่ 5 และชั้นที่ 6 ประกอบด้วย ชั้นที่ 5 ชั้นใช้สัญญาสังคมและสิทธิส่วนบุคคลเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ โดยในการตัดสินใจทำอะไร มาจากการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม การตกลงกันของบุคคลในสังคม การปฏิบัติตามสัญญาสังคม มีการทำความเข้าใจถึงความเห็นที่แตกต่างกันและค่านิยมที่แตกต่างกันของคนในสังคม เพื่อประโยชน์สุขและความสงบเรียบร้อยของสังคม ชั้นที่ 6 ชั้นใช้หลักการจริยธรรมที่เป็นสากลเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ โดยในการตัดสินใจทำอะไร มาจากการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมที่ตนเองเลือกที่จะทำ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม เช่น ความเสมอภาค สิทธิมนุษยชน เป็นต้น ซึ่งหลักจริยธรรมสากลเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามเหตุผลและมีจุดยืนทางจริยธรรม ในวัยรุ่นพัฒนาการทางจริยธรรมเกิดจากสติปัญญาของตัวเอง ซึ่งในตอนต้น วัยรุ่นจะอยู่ในช่วงการมีจริยธรรมระดับตามกฎเกณฑ์ของสังคม โดยวัยรุ่นจะนำกฎเกณฑ์ต่างๆ มาเป็นตัวกำหนดความถูกต้องเหมาะสมของพฤติกรรม ยอมรับในอำนาจและกฎเกณฑ์ของสังคม ส่วนในตอนปลาย วัยรุ่นจะอยู่ในช่วงการมีจริยธรรมระดับเหนือกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นระดับที่มีวิจรรย์ญาณ เข้าใจกฎเกณฑ์ ที่เกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกันของผู้คนในสังคมและพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมด้วยความเต็มใจ³¹

1.2.2 พัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กแบ่งตามช่วงวัย การให้ความหมายของเด็กมีการจำแนกโดยการใช้ช่วงวัยหรืออายุของเด็กเป็นเกณฑ์ เพื่อทำความเข้าใจถึงธรรมชาติและ

³¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 2-29 – 2-31.

พฤติกรรมของเด็กที่ศึกษาในโรงเรียนแต่ละช่วงวัย จึงศึกษาถึงพัฒนาการและการปฏิบัติต่อเด็กในช่วงวัยต่างๆ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) *พัฒนาการและแนวทางปฏิบัติต่อเด็กที่มีช่วงอายุตั้งแต่ แรกเกิด ถึง 1 ปี ครึ่ง หรือเด็กที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 0-18 เดือน* พัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ เด็กจะเริ่มจำหน้าและจำสิ่งของต่างๆ ได้มีการเรียนรู้จากการสังเกต รู้จักชื่อตัวเอง ทั้งยังสามารถเลียนแบบสีหน้า เสียงและพฤติกรรมบางอย่างของผู้อื่นได้ เข้าใจสิ่งที่ได้ยินและสามารถส่งเสียงเพื่อแสดงถึงความพึงพอใจได้ เด็กจะเริ่มมีการสำรวจและเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว เริ่มมีการสำรวจสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวด้วยการจับสัมผัสหรือจัดการกับสิ่งของต่างๆ สามารถเข้าใจประโยคคำพูดของผู้ใหญ่ได้และสามารถปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ได้ และมีสมาธิอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ส่วนพัฒนาการด้านสังคมของเด็กในช่วงวัยนี้ สามารถเล่นคนเดียวได้ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ จะมีการแสดงความพอใจ ความสนุก ความตื่นเต้นโดยการยิ้มหรือการส่งเสียง แต่เด็กจะมีการร้องไห้ เหวี่ยงแขน เหวี่ยงขา เมื่อรู้สึกเจ็บปวด เหนื่อย หิว หรือความรู้สึกอื่นๆ แสดงออกเมื่อมีความวิตกกังวล มีปฏิกริยาเมื่ออยู่ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคยหรืออยู่กับคนแปลกหน้า และจะมีการแสดงออกเมื่อถูกขัดใจ สำหรับแนวทางปฏิบัติต่อเด็กในวัยนี้ ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กบิดามารดาควรเล่นกับเด็กทุกวัน จัดหาของเล่นที่เหมาะสมและเหมาะกับวัยของเด็กพูดคุยกับเด็กโดยใช้ภาษาอย่างง่าย เริ่มออกคำสั่งในด้านบวกกับเด็ก อ่านหนังสือที่สามารถเข้าใจง่ายให้เด็กฟังทุกวัน โดยเฉพาะหนังสือที่มีภาพประกอบ พยายามไม่แยกเด็กออกจากบิดามารดา หรือหากมีความจำเป็นจะต้องแยกเด็กกับบิดามารดา ควรให้เด็กอยู่กับบุคคลที่คุ้นเคย เมื่อเด็กแสดงอาการไม่สบาย ร้องไห้ หรือวิตกกังวล บิดามารดาควรปลอบให้เด็กสงบลงเพื่อให้เด็กรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจบิดามารดาในอนาคตต่อไป ทั้งต้องไม่ลงโทษเด็กทารกที่กำลังร้องไห้หรือทำให้เด็กตกใจ เพราะยังจะทำให้เด็กหวาดกลัวและทำให้สถานการณ์ไม่ดีขึ้น³²

2) *พัฒนาการและแนวทางปฏิบัติต่อเด็กที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 1 ปี ครึ่ง ถึง 3 ปี หรือเด็กช่วงอายุตั้งแต่ 18-36 เดือน* พัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ สามารถสร้างภาพที่เกี่ยวกับคนหรือสิ่งของที่ไม่ได้อยู่ตรงหน้าขึ้นภายในใจได้ มีการเริ่มใช้จินตนาการ เริ่มมีการเล่นโดยใช้บทบาทสมมติมากขึ้น สามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันและเลียนแบบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตได้ เริ่มรู้จักคำศัพท์และสามารถพูดประโยคที่ยาวขึ้นได้ สามารถพูดซ้ำตามคำที่ผู้ใหญ่พูดได้ มีสมาธินานขึ้นจนสามารถฟังนิทานสั้นๆ ได้จนจบ เริ่มเข้าใจความแตกต่างของเวลา เริ่มเข้าใจความหมายของกฎเกณฑ์ต่างๆ แต่ยังไม่เข้าใจในเรื่องของความผิดและความถูกต้อง ส่วนพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กในช่วงวัยนี้ จะเริ่มพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นตัวของตัวเองแยกจากบุคคลอื่นได้อย่างชัดเจนมากขึ้น สามารถเล่นกับบุคคลอื่นได้ แต่ยังไม่สามารถเล่นในลักษณะที่

³² สมบัติ ตาปัญญา. *เลี้ยงลูกอย่างเข้าใจหยุดใช้ความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. ม.ป.ป. หน้า 9-11.

เป็นการร่วมมือกันกับบุคคลอื่นได้ แสดงความรู้สึกผ่านการเล่นบทบาทสมมุติหรือจินตนาการ เริ่มเข้าใจความคาดหวังของคนอื่น เริ่มเข้าใจความรู้สึกของคนอื่นมากขึ้น แต่ยังมีความคิดว่าตัวเองเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง และอาจมีพฤติกรรมคือ ขัดแย้ง หรือต่อต้านผู้ใหญ่ เริ่มมีการพูดคำว่า “ไม่” กับผู้ใหญ่ หวงสิ่งของของตนเอง หวงบริเวณของตนเอง ไม่ชอบแบ่งปัน อาจมีปัญหาเรื่องการรอคอย โดยหากต้องการสิ่งใดจะมีความรู้สึกว่าจะต้องได้รับสิ่งนั้นในทันที ต้องการได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่ เด็กอาจมีปัญหาในการแสดงออกด้วยคำพูด ซึ่งเมื่อเด็กโกรธอาจแสดงออกด้วยกิริยาท่าทางแทน เช่น ดิ้น อาละวาด เตะ ตี เป็นต้น สำหรับแนวทางปฏิบัติกับเด็กในช่วงวัยนี้ ผู้ใหญ่ควรเข้าใจพฤติกรรมของเด็ก โดยทำความเข้าใจว่าการที่เด็กไม่รู้จักแบ่งปันของเล่นหรือไม่ยอมผลัดกันเล่นกับเพื่อนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามวัยปกติของเด็ก โดยการจัดให้เด็กมีของเล่นมากกว่า 1 ชิ้น จะเป็นการแก้ปัญหาการแย่งของเล่นกันของเด็กได้ดีที่สุด อย่างไรก็ตาม หากเด็กแย่งของเล่นกัน ควรหาทางออกในทางบวกและไม่ใช้ความรุนแรงโดยการเอาของเล่นชิ้นใหม่มาเสนอให้หรือเก็บของเล่นไม่ให้เด็กเล่น เด็กในวัยนี้ไม่สามารถอยู่นิ่งได้เป็นเวลานาน ผู้ใหญ่จึงไม่ควรคาดหวังให้เด็กอยู่นิ่งๆ ในระยะเวลาสั้น ในกรณีที่เด็กร้องดื้อและอาละวาด บิดามารดาควรแสดงความเพิกเฉยหรือให้ความสนใจกับเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น หรืออาจใช้คำพูดที่อ่อนโยน ช่วยคิดหาทางออกให้เด็กตามที่เด็กพอใจ ทั้งนี้การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ควรใช้คำพูดและอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล ไม่ควรตะโกน ดุด่า หรือตีเด็ก และไม่พูดหรืออธิบายหรือสั่งสอนในขณะที่เด็กกำลังอาละวาด³³

3) *พัฒนาการและแนวทางปฏิบัติต่อเด็กที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 3-5 ปี* พัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ เด็กจะสามารถนึกคิดถึงสิ่งของ บุคคลหรือเหตุการณ์ต่างๆ ได้ โดยไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นจริง เด็กจะคิดว่าตัวเองเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่างน้อยลง สามารถใช้คำพูดสื่อความคิดหรือความรู้สึกของตนกับคนอื่นได้มากขึ้น ในบางกรณีเด็กจะพูดเสียงดังกับตัวเองเพื่อควบคุมความประพฤติดของตนเอง ทั้งเด็กยังสามารถนึกคิดถึงเหตุการณ์ในอดีตและจินตนาการถึงอนาคตได้ จึงเริ่มรู้จักวางแผนคาดคะเนถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองได้ เริ่มแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เห็นกับความเป็นจริงได้ เช่น สามารถแยกแยะได้ว่าตุ๊กตาหมีไม่ใช่หมีที่เป็นสิ่งมีชีวิตจริงตามธรรมชาติ เป็นต้น เด็กในช่วงวัยนี้ยังเริ่มใช้คำถาม เช่น คำว่า “ทำไม” “อย่างไร” “เมื่อไร” เป็นต้น บ่อยขึ้น มีการเรียนรู้จากการเลียนแบบ สังเกตและสำรวจสิ่งแวดล้อม มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และการริเริ่มทดลองสิ่งใหม่ๆ ด้วยตัวเอง เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นระบบหรือลำดับขั้น เช่น ลำดับเวลา ลำดับก่อนหลัง บนล่าง ขึ้นลง เป็นต้น แต่ในการเล่นยังไม่สามารถเล่นหรือทำอะไรติดต่อกันเป็นเวลานานได้ ส่วนพัฒนาการทางสังคมของเด็กช่วงวัยนี้ เด็กจะสามารถบอกความรู้สึกบางอย่างของตนเองได้ เช่น ความรู้สึกโกรธ ไม่สบายใจ เป็นต้น แต่ยังไม่สามารถเข้าใจอารมณ์ที่เป็นนามธรรมได้ เช่น ความรู้สึกกตัญญู ความโลภ ความสงสาร เป็นต้น เด็กยังสามารถใช้วิธีการต่างๆ

³³ เรื่องเดียวกัน หน้า 14-16.

ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ เช่น การปิดหู การหลับตา เป็นต้น เด็กจะให้ความสำคัญกับเพื่อนอย่างมาก มีเพื่อนสนิท เด็กในช่วงอายุ 3 ปี มักจะเล่นอยู่ใกล้กับเพื่อน แต่ยังไม่รู้จักแบ่งปันของเล่นหรือผลัดกันเล่นกับเพื่อน เมื่อถึงช่วงอายุ 5 ปี เด็กเริ่มรู้จักเล่นด้วยกันและเริ่มสนุกกับการเล่นกับเด็กคนอื่นและมีการร่วมมือกับเด็กคนอื่นได้อย่างดี เด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยกริยาท่าทางน้อยลง แต่จะใช้เวลาก้าวร้าวทางวาจามากขึ้น เช่น การดู ชู ล้อเลียน เป็นต้น ทั้งเด็กยังเริ่มเข้าใจกติกา มารยาท กฎเกณฑ์ทางสังคมและสามารถทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้ มีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นที่จะทำงานบางอย่างที่เด็กสนใจ สามารถเสนอตัวเองเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ เข้าใจถึงความหมายของการชมเชยหรือการตำหนิ เข้าใจความหมายของความแตกต่างของการกระทำโดยเจตนาและการไม่ได้ตั้งใจหรืออุบัติเหตุ แต่ยังมีมุ่งความสนใจไปที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นมากกว่าเจตนาของผู้กระทำ เด็กจะมีความสามารถในการใช้จินตนาการมากขึ้น สามารถจินตนาการถึงสิ่งที่น่ากลัวและอาจเกิดขึ้นกับตัวเองได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัว หรือทำให้เด็กฝันร้ายได้ สำหรับแนวทางปฏิบัติต่อเด็กในช่วงวัยนี้ ผู้ใหญ่ต้องสอนให้เด็กรู้จักคำศัพท์เกี่ยวกับอารมณ์ ฝึกให้เด็กได้หัดแสดงสีหน้าเมื่อมีความรู้สึก เช่น โกรธ เศร้า สุขใจ เป็นต้น ทั้งยังควรฝึกให้เด็กแยกแยะว่าการกระทำใด ทำให้เกิดความรู้สึกอย่างไร ส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมบางอย่างให้สำเร็จ ช่วยจัดการให้เด็กจัดการกับความกลัวที่เกิดขึ้นจากจินตนาการของเด็ก โดยแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างเหตุการณ์จริงกับจินตนาการ ทั้งยังต้องให้เด็กออกจากสถานการณ์ที่สร้างความหวาดกลัว เช่น การได้รับรู้หรือรู้เห็นความรุนแรงในครอบครัวหรือชุมชน หรือจากข่าวทางโทรทัศน์ หรือการถูกลงโทษทางร่างกายในลักษณะต่างๆ เป็นต้น³⁴

4) พัฒนาการและแนวทางปฏิบัติต่อเด็กที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 6-8 ปี พัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ เด็กจะเริ่มเข้าใจแนวคิดของบุคคลอื่น เข้าใจถึงความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของตนเอง เข้าถึงจิตใจหรือความรู้สึกของบุคคลอื่นได้ดี มีเมตตาขึ้น วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้จากหลายด้าน สามารถคิดแก้ไขปัญหาได้มากขึ้น คิดวางแผนขั้นตอนอย่างง่ายได้ เช่น วางแผนการเล่น เป็นต้นสามารถลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ได้ เข้าใจได้ว่าคำบางคำอาจมีหลายความหมาย สามารถสื่อสารและแสดงความรู้สึกของตนเองต่อบุคคลอื่นได้ เข้าใจความหมายในเชิงจริยธรรม เช่น ความถูกต้อง-ผิดมากขึ้น และมีความเข้าใจว่าความยุติธรรมจะขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ สามารถเรียงลำดับความสำคัญหรือความจำเป็นได้ส่วนพัฒนาการทางสังคมของเด็กในช่วงวัยนี้ เด็กสามารถประเมินความสามารถของตนเองได้ จากความสามารถในการเรียนในโรงเรียน มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนและสนใจเพื่อนอย่างมากโดยเฉพาะเพื่อเพศเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและคาดหวังถึงการยอมรับในกลุ่ม มีการเล่นที่ไม่เน้นจินตนาการโดยจะเล่นอยู่บนพื้นฐานของกติกาและแข่งขัน และให้ความสำคัญกับความยุติธรรมและ

³⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 19-21.

ความเท่าเทียมกันมาก จนอาจนำไปสู่ความก้าวร้าวทั้งทางวาจาและการกระทำได้ ทั้งเด็กยังเข้าใจว่าตนเองสามารถมีความรู้สึกได้ 2 อย่างพร้อมกัน สามารถพัฒนาทักษะอื่นๆ ด้านสังคมต่อไปได้ และสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง จึงอาจส่งผลให้ความสัมพันธ์กับบิดามารดาเปลี่ยนไป สำหรับแนวทางปฏิบัติต่อเด็กในช่วงวัยนี้ ผู้ใหญ่ต้องช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าสามารถพึ่งพาตนเองได้ สอนให้เด็กทำภารกิจหรือกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำอาหาร ทำงานฝีมือ หรือเล่นดนตรี เป็นต้น ทั้งยังต้องลดการควบคุมชีวิตของเด็กลง ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ มากขึ้น ผู้ใหญ่ต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับเด็กว่าสิ่งถูกต้องหรือสิ่งใดผิด และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเป็นอย่างไร ควรสอนวิธีแก้ปัญหาให้กับเด็ก โดยไม่ใช้ความรุนแรง ให้เด็กได้ประเมินผลดีผลเสียของทางเลือกปัญหาแต่ละวิธี และเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถให้เด็กเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากวิธีการแก้ปัญหาที่ผู้ใหญ่ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือจัดเหตุการณ์สมมติแล้วชักชวนให้เด็กคิดหาวิธีแก้ปัญหา ทั้งยังต้องแสดงให้เด็กเห็นว่าทุกการกระทำจะมีผลกระทบต่อบุคคลรอบข้าง และควรคอยสนับสนุนให้เด็กช่วยเหลือสังคม รวมทั้งให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับบทกวี โดยผ่านการเล่นเกมอย่างง่าย³⁵

5) *พัฒนาการและแนวทางปฏิบัติต่อเด็กที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 9-13 ปี หรือวัยรุ่นตอนต้น* พัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ เป็นช่วงวัยที่ร่างกายของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเป็นการเข้าสู่วัยรุ่น เช่น เริ่มมีประจำเดือน มีหน้าอก มีหนวดเครา มีกลิ่นตัว มีสิว มีเสียงแตก เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวล มีอารมณ์หงุดหงิด มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ดังนั้น ผู้ใหญ่ควรพูดคุยกับเด็กให้เด็กทราบไว้ล่วงหน้าก่อนว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ทั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในช่วงระยะแรก ควรทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่ควรกังวลมากเกินไปหรือไม่ควรล้อเลียนหรือทำให้เด็กอาย ส่วนด้านจิตใจ เด็กในช่วงวัยนี้ มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ต้องการความเป็นอิสระจากบิดามารดามากขึ้น เริ่มสร้างความเชื่อและเจตคติต่อเรื่องต่างๆ ในชีวิต ในด้านสังคม เด็กจะอยากใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากขึ้นและไม่อยากให้บิดามารดาควบคุมชีวิตหรือเรื่องส่วนตัวของตน บิดามารดาหรือผู้ใหญ่ที่ดูแลเด็กในช่วงวัยนี้ จะต้องคอยดูแลให้เด็กมีความปลอดภัย แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรไม่บังคับหรือควบคุมชีวิตเด็ก จนเด็กรู้สึกขาดอิสระและไม่เป็นตัวของตัวเอง สำหรับแนวทางปฏิบัติต่อเด็กในช่วงวัยนี้ ผู้ใหญ่ควรใช้เวลาทำกิจกรรมกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ให้การชมเชยเมื่อเด็กสามารถทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้สำเร็จ รับฟังและให้คำปรึกษาเมื่อเด็กมีความกังวลใจ เพื่อแสดงให้เด็กเห็นว่าผู้ใหญ่พร้อมที่จะช่วยเหลือเด็กเสมอเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับตัวเด็ก ผู้ใหญ่ควรแสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็ก ด้วยท่าทาง สายตาและคำพูด เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ควรพิจารณาปัญหาในมุมมองของเด็ก และพยายามเข้าใจว่าเด็กมีพฤติกรรมเช่นนั้นเพราะเหตุใด

³⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 24-27.

ทั้งผู้ใหญ่ยังควรให้ความสนใจกับกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ ดนตรี แฟชั่น เป็นต้น และพยายามให้เด็กบอกเล่าถึงสิ่งต่างๆ ที่เด็กสนใจ ให้เด็กบอกเล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับ ครู อาจารย์ เพื่อน การบ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในโรงเรียนของเด็ก ผู้ใหญ่ควรทำความรู้จักกับเพื่อนของเด็ก ในบางกรณีอาจเปิดโอกาสให้เพื่อนของเด็กได้มาพบปะพูดคุยกับเด็กที่บ้าน ควรรวมกิจกรรมพิเศษของโรงเรียนหรือกิจกรรมที่กลุ่มเพื่อนของเด็กจัดขึ้น โดยยึดหลักว่าควรรู้ว่าเด็กอยู่ที่ไหน กับผู้ใด และทำอะไรได้ แต่ควรเคารพความเป็นส่วนตัวและความอิสระของเด็กด้วยเช่นกัน³⁶

6) *พัฒนาการและแนวทางปฏิบัติต่อเด็กที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 14-18 ปี หรือวัยรุ่นตอนปลาย* พัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ เป็นช่วงวัยที่เด็กกำลังเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะเริ่มมีการทดลองการค้นหาประสบการณ์ใหม่ๆ ในชีวิต การดูแลเด็กในช่วงวัยนี้ ต้องให้ความอบอุ่นต่อเด็ก และต้องทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เพื่อให้เด็กสามารถพูดคุยหรือปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่ได้ในทุกปัญหาและควรส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจและภาคภูมิใจในคุณค่าของตัวเอง สำหรับแนวทางปฏิบัติต่อเด็กในช่วงวัยนี้ ผู้ใหญ่ควรมีเวลาในการพูดคุยหรือร่วมกิจกรรมกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรบังคับให้เด็กกระทำตามที่ผู้ใหญ่ต้องการมากเกินไป ทำความรู้จักและให้การต้อนรับเพื่อนของเด็ก คอยติดตามเพื่อให้รู้ว่าเด็กทำกิจกรรมใดบ้าง และควรให้ความสนใจกับกิจกรรมของเด็กอย่างจริงจัง แต่ไม่ควรทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่ากำลังถูกจับผิดและต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของเด็กและเพื่อนอีกด้วย อีกทั้งเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นให้รับฟังความเห็นและพิจารณาในมุมมองของเด็ก จากนั้นจึงต่อรอง พูดคุย หาทางออกร่วมกัน หากเด็กกระทำการสิ่งใดผิดพลาดหรือล้มเหลว ผู้ใหญ่ควรให้กำลังใจและสนับสนุนให้เด็กพยายามเริ่มต้นใหม่มากกว่าถือโอกาสที่เด็กผิดพลาดหรือล้มเหลวสั่งสอนหรือให้บทเรียนกับเด็ก ซึ่งจะเป็นการซ้ำเติมความล้มเหลวและยิ่งส่งผลให้เด็กออกห่างจากผู้ใหญ่มากกว่าเดิม³⁷

1.2.3 พฤติกรรมของเด็กที่เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่เหมาะสม การแสดงพฤติกรรมของเด็กเกิดขึ้นตามพัฒนาการธรรมชาติในแต่ละช่วงวัย ประกอบกับการเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนของผู้ปกครอง ตลอดจนการเลียนแบบและการจดจำพฤติกรรมของบุคคลรอบข้างมาปรับใช้กับตัวเอง อย่างไรก็ตาม หากเด็กได้รับการอบรม สั่งสอนหรือมีบุคคลต้นแบบที่เป็นตัวอย่างที่เหมาะสมจะส่งผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามช่วงวัยได้ แต่หากพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนเท่าที่ควร มีบุคคลตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม จะส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกมาเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่เหมาะสมหรือเกิดความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ได้ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) *ลักษณะของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก* การแสดงออกของเด็กไปในทางไม่เหมาะสมหรือกรณีที่เด็กเกิดความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ (Children with

³⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 32-33.

³⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 35.

Behavioral and Emotional Disorders) ซึ่งมีการแสดงออกโดยการต่อต้านตนเองหรือผู้อื่น หรือมีความรู้สึกนึกคิดที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ อาจแสดงออกมาถึงความต้องการทำร้ายตนเองหรือทำร้ายผู้อื่น ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีการแสดงออกอย่างเนื่อง จนส่งผลกระทบต่อเด็กในหลายด้าน ทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การศึกษาหาความรู้ ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็ก ในบางกรณีจะแสดงออกถึงภาวะความเครียดและไม่มีความสุข ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจและทางอารมณ์ ในเด็กที่เกิดความบกพร่องทางอารมณ์ อาจส่งผลให้เกิดความบกพร่องในการแสดงพฤติกรรมได้หลายลักษณะ ตั้งแต่ในระดับเล็กน้อยจนถึงระดับรุนแรง และยังสามารถแสดงอาการผิดปกติได้มากกว่าหนึ่งลักษณะอีกด้วย การแสดงออกของเด็กไปในทางไม่เหมาะสมหรือลักษณะความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็ก จำแนกตามกลุ่มอาการได้ดังนี้

(1) *ปัญหาด้านความประพฤติ (Conduct Disorders)* เด็กจะแสดงพฤติกรรมใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ทำลายสิ่งของ โมโหง่าย ลักทรัพย์ มีนิสัยชอบโกหก เชื่อถือไม่ได้ ชอบโทษผู้อื่น โวยวาย หยาดกาย ในวัยรุ่นจะมีพฤติกรรมหนีเรียน หนีออกจากบ้าน ใช้สารเสพติด ทมกมุ่น ในกิจกรรมทางเพศ เป็นต้น

(2) *ปัญหาด้านความตั้งใจและสมาธิ (Attention and Concentration)* เด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่สามารถจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ แม้เพียงในระยะเวลาสั้นๆ (Short attention span) มีอาการจ้วเจีย ไม่แสดงความสนใจต่อสิ่งใด เป็นต้น

(3) *ภาวะอยู่ไม่สุข (Hyperactivity) และสมาธิสั้น (Attention Deficit)* เด็กจะแสดงพฤติกรรมกระวนกระวาย พุดคุยตลอดเวลา และมักรบกวนหรือเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นอยู่เสมอ เป็นต้น

(4) *การถอนตัวหรือลี้ภัย (Withdrawal)* เด็กจะแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม เกิดความรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น เฉื่อยชา มีอาการคล้ายกับอาการเหนื่อยตลอดเวลา ขาดความมั่นใจในตัวเอง ซ้ำอัย ซ้ำกลัว แสดงความรู้สึกไม่มาก เป็นต้น

(5) *ความผิดปกติในการทำงานของร่างกาย (Function Disorder)* เด็กจะแสดงความผิดปกติเกี่ยวกับพฤติกรรมกิน (Eating Disorder) โดยอาจมีพฤติกรรมปฏิเสธการรับประทานอาหาร เกิดโรคอ้วน (Obesity) มีความผิดปกติของการขับถ่ายทั้งอุจจาระและปัสสาวะ (Elimination Disorder) เป็นต้น

(6) *ภาวะความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ระดับรุนแรง* เด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ขาดเหตุผลในการคิด เกิดการหลงผิด (Delusion) มีอาการประสาทหลอน (Hallucination) มีพฤติกรรมการทำร้ายตัวเอง เป็นต้น

2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก การแสดงออกของเด็กไปในทางไม่เหมาะสมหรือความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กมีลักษณะซับซ้อนซึ่งเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ในหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกัน โดยมีปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

(1) ปัจจัยทางชีวภาพ (Biology) เป็นปัจจัยที่มีความซับซ้อน โดยอาจได้รับอิทธิพลจากพันธุกรรมที่ส่งผลให้เด็กเกิดความผิดปกติ เช่น ภาวะซึมเศร้า (Depression) ซึ่งหากบิดามารดามีภาวะซึมเศร้า สามารถส่งผลให้เด็กมีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามในบางกรณีความเครียดหรือการอยู่ในเหตุการณ์ที่ตึงเครียดและกดดัน อาจเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้อีกด้วย

(2) ปัจจัยทางจิตสังคม (Psychosocial) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กเด็ก สามารถเกิดได้จากในโรงเรียนและภายในครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญของเด็ก ดังนั้น สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก อิทธิพลจากบุคคลรอบตัว และปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงเรียนและครอบครัว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กได้ เช่น เด็กเกิดความเครียดเรื้อรัง (Chronic stress) จากการที่เด็กขัดแย้งกับผู้ปกครองหรือครอบครัวมีรายได้น้อยส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น หรือในบางกรณีความเครียดที่เกิดขึ้นกับเด็ก อาจเกิดจากการที่อยู่ในเหตุการณ์ตึงเครียดหรือสภาวะกดดัน เช่น บิดามารดาแยกทางกัน การเสียชีวิตของสมาชิกในครอบครัว การใช้ความรุนแรงกับเด็ก เป็นต้น

3) การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ในการหลีกเลี่ยงไม่让孩子มีพฤติกรรมไปในทางไม่เหมาะสมหรือเกิดความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ ผู้ปกครองจึงควรให้ความสำคัญกับการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก หากมีความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์อย่างรุนแรง ควรผลักดันให้เด็กได้รับการรักษา ในการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมผู้ปกครองอาจปรึกษาจิตแพทย์และผู้เชี่ยวชาญอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามพัฒนาการและให้เชื่อมั่นได้ว่าเด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย รวมถึงการร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ปกครอง โรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดในการแก้ไขความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็ก เนื่องจากมีความใกล้ชิดและมีความสำคัญกับเด็กที่สุด ดังนั้น ผู้ปกครองจึงควรตระหนักถึงบทบาทของตนเอง และให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของเด็ก ด้วยการแนะนำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแสดงออกให้เหมาะสม ปรับเปลี่ยนทัศนคติ แสดงให้เด็กเห็นถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตน ตลอดจนผลเสียที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมดังกล่าว และแสดงการกระทำที่เหมาะสมเป็นตัวอย่างให้เด็ก อาจมีการกำหนดกฎระเบียบภายในบ้านให้ชัดเจน แต่ไม่ให้เคร่งครัดจนเกินไป เพราะอาจทำให้เด็กเครียดหรือรู้สึกกดดันได้ ควรชมเชยเมื่อสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบในบ้านและในสังคมได้ ดูแลเด็กด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และความอดทน และเคารพการตัดสินใจของเด็ก เพื่อให้ได้รับความร่วมมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้หากเด็กมี

พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ไม่เหมาะสม ผู้ปกครองควรรหาสาเหตุของปัญหา เพื่อให้สามารถแก้ไข ปัญหาได้อย่างตรงประเด็น และผู้ปกครองต้องไม่เป็นต้นเหตุของปัญหา โดยหลีกเลี่ยงการทะเลาะกัน การเลี้ยงดูเด็กด้วยความเคร่งครัดจนเกินไป และการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ปกครองแล้ว ครูอาจารย์ ยังถือเป็นบุคคลหนึ่งที่สำคัญกับเด็ก หากการดำเนินการเกี่ยวกับเด็ก ระหว่างบ้านกับโรงเรียนมีความสอดคล้องกัน จะสามารถกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมได้ ดียิ่งขึ้น ผู้ปกครองและครู อาจารย์ จึงควรแลกเปลี่ยนปัญหาของเด็กที่พบทั้งในบ้านและในโรงเรียน จากนั้นจึงร่วมมือกันแก้ไขปัญหาย่างใกล้ชิด สำหรับโรงเรียนและครูอาจารย์ ควรตั้งกฎเกณฑ์ใน ห้องเรียนให้ชัดเจน เพื่อให้เด็กปฏิบัติตาม ซึ่งจะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กที่จะ แสดงออกในโรงเรียนได้ ควรส่งเสริมให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องสังเกตพฤติกรรมของเด็กอยู่เสมอ ให้คำชมเชยเมื่อแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อเป็นการ กระตุ้นให้เด็กรู้สึกอยากแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป ในการทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก ควรวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็ก จากนั้นจึงแก้ไขปัญหาคต่อไป หากเด็กกระทำผิด แสดงพฤติกรรมที่ไม่ เหมาะสม หรือไม่เข้าใจวิธีการประพฤติตนที่ถูกต้อง ควรยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีให้เด็กเห็นอย่าง ชัดเจน หรือแสดงเป็นตัวอย่างให้เด็กเห็น นอกจากนี้ ความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ของ เด็กอาจเกิดขึ้นได้จากสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะปัญหาระหว่างเด็กกับเพื่อน เช่น เด็กถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง เด็กอาจเป็นฝ่ายกลั่นแกล้งเพื่อน เป็นต้น จึงควรจัดห้องเรียนให้ความ เหมาะสมในเรียนรู้ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงดังกล่าว และควรจะต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ควรติดต่อกับ ผู้ปกครอง เพื่อแจ้งปัญหาในโรงเรียนที่เกิดขึ้นกับเด็กให้ผู้ปกครองทราบ และร่วมมือกับผู้ปกครองใน การแก้ไขปัญห³⁸

การศึกษาถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยดังกล่าว ทำให้ทราบถึงธรรมชาติ ในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของเด็ก เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่การใช้ชีวิตในวัย ผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพต่อไป และยังทำให้ทราบถึงทิศทางในการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก รวมถึงหลีกเลี่ยงการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีหรือการปลูกฝังพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้แก่เด็ก โดยมุ่งหวัง เพื่อให้เด็กเติบโตไปเป็นประชากรที่ดีของสังคมต่อไป ซึ่งการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิเด็ก ไม่ว่าจะเป็น สิทธิในความปลอดภัยต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ รวมทั้งการส่งเสริมในสิทธิทางการศึกษา ก็สามารถมีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการที่ดีให้แก่เด็กได้อีกทางหนึ่ง

³⁸ ปณณพัฒน์ จันทร์สว่าง. เด็กบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ (Children with Behavioral and Emotional Disorders). *มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ*. 20 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://fcdthailand.org/library>.

2. สิทธิเด็กและบทบาทของรัฐในการปกป้องคุ้มครองเด็กของประเทศไทย

เด็กถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศในอนาคต เพราะเด็กต้องมีการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่และมีความก้าวหน้าต่อไป จากการศึกษาในข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของเด็กมีพัฒนาอย่างต่อเนื่องและจะมีการพัฒนาที่สมบูรณ์แบบและเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ส่วนหนึ่งเกิดจากการส่งเสริมพัฒนาหรือการคุ้มครองจากส่วนที่เกี่ยวข้อง หากไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาหรือการคุ้มครองที่เหมาะสม อาจส่งผลให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีคุณภาพ เป็นภาระของสังคมหรือไม่สามารถทำให้ประเทศหรือโลกให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ ในทางระหว่างประเทศจึงให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองของสิทธิเด็ก และถือเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดให้มีการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็ก

2.1 บทบาทของรัฐในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และการบริการสาธารณะ

การดำเนินการใดๆ ของรัฐหรือฝ่ายปกครอง เป็นการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และเพื่อประโยชน์ส่วนมากของคนในสังคม หรือที่เรียกว่าประโยชน์สาธารณะ การกระทำ การปฏิบัติ หรือกิจการใดๆ ที่รัฐกับเอกชนปฏิบัติต่อกันจึงมีแนวความคิดที่แตกต่างจากการปฏิบัติตามกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างเอกชนด้วยตนเอง โดยมีหลักการที่เป็นรากฐานของแนวความคิด การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนี้

2.1.1 หลักนิติรัฐ มีหลักการแบ่งแยกอำนาจและหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสาระสำคัญ โดยถือว่าการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนเป็น สาระสำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงต้องจัดหลักในการใช้อำนาจรัฐให้เหมาะสม ไม่ให้มีการใช้อำนาจอันไม่ชอบธรรมซึ่งเป็นที่มาของการแบ่งแยกอำนาจ และคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน ซึ่งการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพเป็นรากฐานและวัตถุประสงค์สำคัญของนิติรัฐ โดยมี สาระสำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1) *การกระทำของฝ่ายบริหารต้องชอบด้วยกฎหมาย* โดยบรรดาการกระทำ ทั้งหลายขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหารจะต้องชอบด้วยกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรของรัฐฝ่าย นิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารจะมีอำนาจสั่งการให้ราษฎรกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการใดๆ ได้ ต่อเมื่อ มีบทบัญญัติแห่ง กฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้งและจะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมาย กำหนดไว้

2) *กฎหมายที่ตราขึ้นต้องชอบด้วยรัฐธรรมนูญ* โดยบรรดากฎหมายทั้งหลายที่ องค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราขึ้นจะต้องชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่ให้ อำนาจแก่ฝ่ายบริหารล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิ เสรีภาพของราษฎร โดยต้องระบุไว้อย่างชัดแจ้งว่า

สามารถล่วงล้ำเข้าไปได้ในกรณีใด มีขอบเขตอย่างไร และต้องไม่เกินขอบเขตแห่งความจำเป็นเพื่อ
ดำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์สาธารณะ

3) *มีการควบคุมการกระทำของรัฐ* โดยการควบคุมไม่ให้เกิดการกระทำของฝ่าย
บริหารขัดต่อกฎหมาย หรือการควบคุมไม่ให้เกิดกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ จะต้องเป็นอำนาจหน้าที่ของ
องค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการที่มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยฝ่ายตุลาการซึ่ง
ทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยกฎหมาย
ของการกระทำของฝ่ายบริหารอาจจะเป็นองค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการอีกองค์กรหนึ่ง แยกต่างหากจาก
ฝ่ายตุลาการซึ่งทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาก็ได้

2.1.2 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

1) ความหมายของสิทธิ (Right) มีการให้ความหมายไว้ ดังนี้

(1) ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ ว่า
“สิทธิเป็นการก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นในอันที่จะต้องปฏิบัติตามให้เป็นไปตามประโยชน์ที่กฎหมาย
รับรองและคุ้มครองให้รวมถึงมีหน้าที่ ที่จะไม่รบกวนต่อสิทธิหรือหน้าที่ที่จะกระทำการหรือดเว้น
กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นไปตามสิทธิ ทั้งนี้แล้วแต่ประเภทของสิทธินั้นๆ ด้วย”

(2) ศาสตราจารย์ ดร. วิษณุ เครืองาม ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ
หมายถึง “ประโยชน์ที่กฎหมาย รับรองและคุ้มครองให้”

(3) รองศาสตราจารย์ ดร. วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ให้ความหมายของคำว่า
สิทธิ หมายถึง “อำนาจที่กฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคล
อื่นกระทำการอย่างใด อย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย”

(4) ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์ ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ หมายถึง
“ความชอบธรรมที่บุคคลอาจใช้ยันกับบุคคลอื่นเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนที่พึง
ได้ของบุคคลอื่น”³⁹

(5) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ
คำว่า สิทธิ หมายถึง “อำนาจอันชอบธรรม หรือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้กระทำการใดๆ โดยสุจริต
ได้อย่างอิสระ แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของคนอื่น”⁴⁰

2) ความหมายของเสรีภาพ (liberty) มีการให้ความหมายไว้ ดังนี้

³⁹ สุรรัตน์ ประจันปัจจนิก. สิทธิ เสรีภาพ : หลักทั่วไป. ใน *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ
และสถาบันการเมืองชั้นสูง*, หน่วยที่ 5, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2559 หน้า 5-8.

⁴⁰ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* . 8 มีนาคม 2562.
สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

(1) ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม ให้ความหมายของคำว่า เสรีภาพ หมายถึง “ความมีอิสระที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำการ”

(2) รองศาสตราจารย์ ดร.วราพจน์ วิศรุตพิชญ์ ให้ความหมายของคำว่า เสรีภาพ หมายถึง “สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระ ในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตน”⁴¹

(3) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า เสรีภาพ หมายถึง “ความสามารถที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา, ความมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น”⁴²

3) ประเภทของสิทธิเสรีภาพที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญ รัฐจะรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ โดยสามารถแยกสิทธิเสรีภาพได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) สิทธิ เสรีภาพในชีวิต ร่างกายและสิทธิ เสรีภาพ ในกระบวนการยุติธรรม โดยสิทธิ เสรีภาพในชีวิตเป็นสิทธิ เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองประชาชนให้พ้นจากการคุกคามทำร้ายโดยอำนาจรัฐ โดยเฉพาะการป้องกันการอาศัยอำนาจรัฐในการฆ่า ทำร้าย หรือทำการทดลองในมนุษย์ ส่วนสิทธิเสรีภาพในร่างกายบุคคลย่อมมีสิทธิ เสรีภาพในร่างกายของตน การกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของบุคคลเป็นความผิดตามกฎหมาย เพียงแต่โทษที่ผู้กระทำจะได้รับอาจจะแตกต่างกัน โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และระดับความร้ายแรงหรือผลแห่งการกระทำ กฎหมายอาญาได้ให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในร่างกายของบุคคลไว้หลายประการ เช่น กฎหมายห้ามมิให้กระทำการต่างๆ ให้บุคคลเสียเสรีภาพในร่างกาย การข่มขู่ให้ผู้อื่นกระทำการใดที่ผู้นั้นไม่ประสงค์จะทำ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังห้ามการกระทำที่เป็นการทรมาน การทารุณกรรม การลงโทษที่กระทำโดยโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมอีกด้วย โดยรัฐธรรมนูญจะยอมให้มีการจำกัดสิทธิ เสรีภาพในร่างกายได้ เฉพาะการจับกุม คမ်းขัง ตรวจค้นเท่านั้น แต่ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้หรือมีคำสั่งศาลหรือหมายของศาลเท่านั้น สิทธิ เสรีภาพในร่างกายที่ได้รับการคุ้มครองเป็นภาวะอันมีอิสระในการกระทำด้วยการเคลื่อนไหวร่างกายทั้งปวง มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องชีวิตร่างกายอย่างเป็นอิสระ เป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคล อย่างไรก็ตาม เสรีภาพในร่างกายของบุคคลย่อมมีข้อจำกัด โดยจะใช้เสรีภาพในร่างกายกระทำการอันขัดต่อหลักการของรัฐธรรมนูญ หรือล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่ได้

⁴¹ สุรรัตน์ ประจันปัจฉนิก. สิทธิ เสรีภาพ : หลักทั่วไป. ใน *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง*. หน้า 5-8.

⁴² สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* . 8 มีนาคม 2562. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

สำหรับสิทธิ เสรีภาพนกระบวนการยุติธรรม เป็นการให้หลักประกันในความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา ผู้เสียหายและพยาน เช่น การลงโทษทางอาญาต้องมีกฎหมายบทบัญญัติเป็นความผิด เพื่อไม่ให้การลงโทษอาญากระทำตามใจ เป็นต้น 2) สิทธิ เสรีภาพในเคหสถาน โดยรับรองสิทธิให้บุคคลอยู่อาศัย ครอบครองเคหสถานได้โดยปกติสุข สิทธิเสรีภาพในเคหสถานมีความหมายสองนัย คือ ได้รับความคุ้มครองจากการบุกรุกเข้าไปโดยมิชอบ และสิทธิที่จะเลือกที่อยู่อาศัย ดัดแปลงและใช้สอยภายในที่อยู่ได้อย่างเสรี แต่มีข้อจำกัดโดยเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ 3) สิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร เป็นสิทธิเสรีภาพซึ่งรับรองให้บุคคลในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในรูปของการสื่อสารด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะโดยการพูด การเขียน การพิมพ์โฆษณาหรือวิธีการอื่นใด อันเป็นการสื่อความหมาย ถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การแสดงความคิดเห็นอาจกระทำในรูปของหมู่คณะที่มีการก่อตั้งถาวร เช่น สมาคม สภภาพ สหกรณ์ เป็นต้น หรือกระทำโดยหมู่คณะที่ไม่ถาวรก็ได้ เช่น การเดินขบวน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รัฐก็มีความจำเป็นต้องควบคุม หรือสอดส่องเรื่องส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ในการระงับเหตุร้าย แต่การใช้อำนาจรัฐดังกล่าวย่อมต้องมีขอบเขต เพราะในสังคมประชาธิปไตยนั้น สิทธิในความเป็นส่วนตัว (right of privacy) ถือเป็นสิทธิที่บุคคลอื่นๆ รวมทั้งรัฐต้องให้การเคารพ

(2) สิทธิ เสรีภาพในทางความคิด และการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

ประกอบด้วย 1) สิทธิ เสรีภาพในการนับถือศาสนา ถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่สำคัญประการหนึ่ง ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดรัฐไม่สามารถตรากฎหมายจำกัดสิทธินี้ได้ บุคคลมีสิทธิที่จะนับถือศาสนาใดก็ได้ หรือไม่นับถือศาสนาใดก็ได้ หลักการนี้ยังสอดคล้องกับบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติด้วย อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนมีข้อจำกัดอยู่ที่จะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน 2) สิทธิ เสรีภาพในการศึกษา มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา โดยการศึกษาอันนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ การที่ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองได้นั้นประชาชนจะต้องมีคุณภาพและการศึกษาจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพ สิทธิ เสรีภาพในด้านการศึกษายังครอบคลุมถึงสิทธิ เสรีภาพในทางวิชาการ แต่จะต้องไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน 3) สิทธิ เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา เป็นสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นการสื่อสารถึงกันและกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นเสรีภาพในการที่จะเลือกหรือแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่เขาเห็นว่าถูกต้อง อาจถูกจำกัดได้ แต่ต้องเป็นไปเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของ

ประชาชน และยังคงคุ้มครองถึงการนำเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนต่างๆ ไม่ให้รัฐเข้าแทรกแซงซึ่งจะทำให้การเสนอข่าวสารเป็นไปโดยอิสระและสามารถตรวจสอบอำนาจรัฐได้

(3) สิทธิ เสรีภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) สิทธิ เสรีภาพในทางสังคมเป็นสิทธิเสรีภาพที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชนโดยกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีลักษณะให้รัฐต้องกระทำ เป็นการกำหนดหน้าที่ให้รัฐต้องให้บริการแก่ประชาชนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับความเป็นอยู่ที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุดสำหรับความเป็นมนุษย์ เช่น สิทธิที่จะมีงานทำ สิทธิที่จะมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม มีอาหารและเครื่องนุ่งห่มที่พอเพียง สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสิทธิ เสรีภาพทางการเมือง ที่มีลักษณะให้รัฐต้องไม่กระทำการ เป็นการจำกัดอำนาจของรัฐ ไม่ให้มีอำนาจจนเป็นการก้าวล่วงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามอำเภอใจ 2) สิทธิ เสรีภาพในทางเศรษฐกิจ เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิทธิที่สามารถถูกจำกัดได้โดยกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ ที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองป้องกันมิให้เกิดการผูกขาด หรือเป็นการป้องกันอันตรายแก่สังคม สิทธิ เสรีภาพทางเศรษฐกิจ ยังรวมถึงการห้ามรัฐเข้าไปดำเนินการแข่งขันกับกิจการของเอกชนด้วย สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ซึ่งไม่ได้เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด แต่เป็นสิทธิที่เกิดจากความสามารถของมนุษย์ในการแสวงหา รัฐยอมรับและเคารพสิทธิในการถือครองทรัพย์สินของเอกชน และมีอำนาจจะกำหนดขอบเขตการใช้สิทธิในทรัพย์สินได้แต่เพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น และไม่สามารถเวนคืนที่ดินของเอกชนได้ โดยไม่ใช่ค่าทดแทน เป็นต้น

(4) สิทธิ เสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐ ประกอบด้วย 1) สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นสิทธิที่สำคัญ เนื่องจากในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน จำเป็นต้องใช้ระบบผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนและรับรองสิทธิการเลือกตั้งให้แก่ประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกมากที่สุดและเพื่อให้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มกันเพื่อเสนอนโยบายหรือแนวทางที่ตนเห็นว่าเหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหาหรือต่อการพัฒนาประเทศจึงต้องมีการรับรองเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง จึงรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองให้ และรับรองสิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย เพราะรัฐจะดำเนินการใดๆ ที่กระทบต่อสิทธิของประชาชนก็ต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจส่วนการออกเสียงประชามติเป็นการให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยให้ออกเสียงเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบเกี่ยวกับร่างกฎหมายหรือนโยบายที่สำคัญของประเทศ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการอำนาจอธิปไตยโดยตรงของประชาชนที่จะแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งจะมากำหนดแนวทางของประเทศหรือต่อกฎหมายที่มีผลใช้บังคับต่อประชาชน 2) สิทธิในการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐ นอกจากการตรวจสอบการใช้ อำนาจโดยองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญแล้วประชาชนในฐานะผู้

เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยก็อาจใช้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ด้วยโดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่นสิทธิในการถอดถอนออกจากตำแหน่ง ซึ่งมักจะใช้กับนักการเมือง สามารถใช้มาตรการนี้ โดยผ่านการเข้าชื่อ เพื่อยื่นข้อเสนอลิขิตถอนต่อรัฐสภา เป็นต้น มีการรับรองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการหรือหน่วยงานของรัฐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การกระทำทางรัฐต้องเปิดเผยต่อสาธารณะได้ และประชาชนสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้ และมีสิทธิในการเสนอเรื่องร้องทุกข์ สำหรับประชาชนที่ได้รับ ความเสียหายจากรัฐย่อมมีสิทธิร้องทุกข์ เพื่อมีการพิจารณาแก้ไขปัญหาคความทุกข์ของประชาชน การร้องทุกข์นี้อาจเป็นการร้องทุกข์ตามลำดับชั้นบังคับบัญชาที่สูงขึ้นไป หรืออาจจะเป็นการร้องทุกข์ ต่อองค์กรอื่นๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็ได้ นอกจากนั้น ยังมีสิทธิฟ้องหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำของรัฐอีกด้วย⁴³

2.1.3 หลักการที่เป็นรากฐานของกฎหมายมหาชน

1) หลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย (Separation of Powers) เป็นการแบ่งแยกอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ โดยอำนาจดังกล่าวต้องสามารถ ควบคุมตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ไม่ได้เป็นการแบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด แต่ต้องมีการถ่วงดุลกัน (check and balance) ไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเหนืออำนาจอื่น หรือไม่มี การรับภาระหน้าที่ของรัฐไปอยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครอง⁴⁴ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจของฝ่ายปกครองรัฐธรรมนูญของรัฐเสรี ประชาธิปไตย จึงจัดระเบียบการใช้อำนาจอธิปไตย โดยอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งแยกอำนาจ กล่าวคือ มีการกระจายการใช้อำนาจอธิปไตยในการกระทำการทางนิติบัญญัติ ทางบริหารและทาง ตุลาการ ผู้มีอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญ จะนำเอาหลักการหรือทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจไปใช้เป็น แนวทางในการบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยคำนึงถึงสถานการณ์ทางการเมืองและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ใน ประเทศของตน ด้วยเหตุนี้ การแบ่งแยกอำนาจในรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยแต่ละรัฐจึงมี สาระสำคัญทั้งที่ เหมือนกันและแตกต่างกันออกไป⁴⁵

⁴³ สุรียรัตน์ ประจวบจันทน์. สิทธิ เสรีภาพที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญ. ใน *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมาย รัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง*, หน้าที่ 6, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2559. หน้า 6-3 - 6-31.

⁴⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ. *หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. 2561. หน้า 18-19.

⁴⁵ ชาญชัย แสงศักดิ์. *กฎหมายมหาชน: วัฒนาการของกฎหมายมหาชนในต่างประเทศและประเทศไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. 2560. หน้า 267-268.

2) *หลักการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย* หรือเรียกว่า “หลักความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายปกครอง” ถือเป็นหลักการย่อยของหลักนิติรัฐ การใช้กฎหมายของฝ่ายปกครองจะต้องผูกพันต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา ซึ่งเป็นองค์กรที่มีพื้นฐานมาจากผู้แทนของประชาชนตามหลักประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรากฎหมายที่กระทบต่อสิทธิหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนนั้น ต้องมาจากการพิจารณาขององค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนและต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หลักการนี้ประกอบด้วย หลักการสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

(1) *หลักความมาก่อนของกฎหมาย* หมายถึง การกระทำของรัฐในรูปแบบของบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งหลายจะอยู่ในลำดับที่เหนือกว่าการกระทำของฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครอง ดังนั้น การกระทำของฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครองจึงไม่อาจขัดแย้งต่อกฎหมายได้ หากการกระทำของฝ่ายปกครองหรือมาตรการใดขัดแย้งต่อกฎหมาย การกระทำของฝ่ายปกครองหรือมาตรการนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอาจนำไปสู่การยกเลิกการกระทำหรือมาตรการนั้นได้

(2) *หลักไม่มีกฎหมายไม่มีอำนาจ* เป็นหลักที่เรียกร้องว่า ฝ่ายปกครองจะมีอำนาจในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นกรกระทบต่อสิทธิของประชาชนได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ หากปราศจากกฎหมายที่ให้อำนาจถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะปราศจากอำนาจในทางกฎหมาย “กฎหมาย” จึงเป็นทั้งที่มาของอำนาจและเป็นข้อจำกัดการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำทางปกครองชอบด้วยกฎหมายหรือไม่แบ่งออกเป็น 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์ในทางรูปแบบหรือในทางวิธีบัญญัติ และเกณฑ์ในทางเนื้อหาหรือเกณฑ์ในทางสารบัญญัติ และมีองค์กรตุลาการเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง

3) *หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน* หลักดังกล่าวถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของหลักนิติรัฐที่มีความมุ่งหมายโดยตรงในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการใช้อำนาจเหนือของฝ่ายรัฐ รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อเขตแดนของสิทธิและเสรีภาพของเอกชน การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยอำนาจรัฐจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อกฎหมายซึ่งผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาให้อำนาจ และกฎหมายนั้นจะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองจะมีโอกาสที่จะกระทบกับประชาชนมากที่สุด จึงสามารถควบคุมตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครองได้ โดยต้องให้สิทธิแก่ประชาชนผู้ถูกละเมิดสิทธิมีสิทธินำคดีไปฟ้องร้องต่อองค์กรตุลาการ

4) *หลักความรับผิดชอบของรัฐ* เป็นหลักการย่อยของหลักนิติรัฐ เป็นความรับผิดชอบกรณีการกระทำของรัฐโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบของรัฐที่มีต่อประชาชนอันเกิดความเสียหายจากการกระทำของ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ และได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวาง เช่น หลักความรับผิดชอบของรัฐอันเกิดจากการละเมิด, หลักความรับผิดชอบจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย, หลักความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิด, หลักความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในคดีอาญา⁴⁶ ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ทางด้านการเงิน การคลัง⁴⁷ เป็นต้น

2.1.4 สิทธิมหาชน เป็นสิทธิในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองของรัฐ โดยทั่วไป เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิที่จะเสนอเรื่องร้องทุกข์ สิทธิในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ เป็นต้น การรับรองสิทธิดังกล่าวนี้ รัฐ โดยรัฐธรรมนูญก็ดี โดยกฎหมายก็ดียว่อมผูกพันตนเอง เพื่อคุ้มครองสิทธิของเอกชน จึงเป็นสิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานทางมหาชนจะต้องใช้อำนาจอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย สิทธิมหาชนจึงเป็นสิทธิของเอกชนที่มีต่อรัฐและหน่วยงานสาธารณะอื่นๆ โดยสิทธิตามกฎหมายมหาชนแยกออกได้ดังต่อไปนี้

1) *สิทธิปฏิเสธ (status negativus)* หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งพลเมืองมีสิทธิเรียกร้องให้รัฐและเจ้าพนักงานของรัฐ ละเว้นการล่วงล้ำแดนเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น สิทธิในความเชื่อหรือในการถือศาสนา สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในเคหสถาน สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

2) *สิทธิกระทำการ (status activus)* หมายถึง สิทธิที่พลเมืองมีต่อรัฐเพื่อดำเนินการบางอย่าง เช่น สิทธิสมัครเป็นผู้แทนราษฎร เป็นต้น ซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายให้ไว้แก่ราษฎร ในการก่อตั้งชีวิตในทางการเมืองของรัฐ เช่น สิทธิการลงประชามติ เป็นต้น

3) *สิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการ (status positivus)* หมายถึง สิทธิที่จะเรียกร้องให้รัฐคุ้มครองสิทธิของบุคคล เช่น สิทธิที่จะร้องขอให้รัฐคุ้มครองตนจากการกระทำของรัฐต่างประเทศ สิทธิเรียกร้องให้รัฐจ่ายค่าดำรงชีพในช่วงเวลาว่างงาน สิทธิที่จะเรียกร้องให้รัฐดำเนินการ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับข้าราชการ เช่น สิทธิเรียกร้องให้จ่ายเงินเดือนหรือจ่ายบำเหน็จบำนาญ เป็นต้น

4) *สิทธิเรียกร้องของรัฐต่อราษฎร* หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่หน่วยงานของรัฐจะเรียกร้องให้ราษฎรดำเนินการเพื่อประโยชน์มหาชน ซึ่งรัฐต้องออกกฎหมายก่อตั้งสิทธิดังกล่าวขึ้น เพื่อจะทำให้ราษฎรมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตาม เช่น สิทธิเรียกร้องให้ราษฎรรับราชการทหาร สิทธิเรียกร้องให้ราษฎรจ่ายภาษี เป็นต้น

⁴⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ. *หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง*. หน้า 19-22.

⁴⁷ ชาญชัย แสงศักดิ์. *กฎหมายมหาชน: วิชาการของกฎหมายมหาชนในต่างประเทศและประเทศไทย*. หน้า 287.

5) สิทธิในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถืออำนาจมหาชนหรืออำนาจสาธารณะต่อกันและกัน เช่น สิทธิระหว่างรัฐ (ราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค) กับเทศบาล หรือระหว่างเทศบาลด้วยกันเอง

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีกฎหมายกำหนดให้เพียงผลประโยชน์ทั่วไปที่เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ของรัฐ เช่น ในเรื่องนโยบายแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนนโยบายแห่งรัฐเท่าที่จะทำได้ ซึ่งถ้ารัฐปฏิบัติตามย่อมเกิดประโยชน์แก่ราษฎร แต่รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้สิทธิแก่ราษฎรที่จะฟ้องร้องให้ปฏิบัติตามนโยบายแห่งรัฐได้ เป็นต้น⁴⁸

2.1.5 ประโยชน์สาธารณะ เป็นวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองป้องกันเป็นประโยชน์ส่วนรวมของทุกคน ไม่ใช่เป็นประโยชน์ส่วนตัวของเอกชนหรืออีกนัยหนึ่ง คือ ความต้องการร่วมกันของคนในสังคม เมื่อมนุษย์ที่รวมอยู่เป็นชุมชน เป็นเมือง หรือเป็นประเทศ ก็มีความต้องการบางอย่างร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นความต้องการส่วนรวมหรือประโยชน์มหาชน และเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องดำเนินงานเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว โดยจัดการบริการสาธารณะเพื่อสนองความต้องการร่วมกันของมนุษย์ในสังคม ความต้องการส่วนรวมที่สำคัญของประชาชนมีอยู่ 2 ประการ ประการแรก คือ ความต้องการที่จะอยู่รอดปลอดภัย เพราะมนุษย์จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุขก็ต่อเมื่อมีความปลอดภัย ในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ดังนั้น ความปลอดภัยจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา ซึ่งกิจการที่รัฐจัดทำเพื่อคุ้มครองให้ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน ได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายในประเทศ การป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ การรักษาความมั่นคงของประเทศและการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กิจการดังกล่าวจัดเป็นภารกิจหลักของรัฐ และประการที่สอง คือ ความต้องการที่จะอยู่ดีมีสุขหรือมีความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ด้วยการได้รับความสะดวกสบายในการคมนาคมและการสาธารณูปโภคอื่นๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจการที่รัฐจัดทำเพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน หรือเพื่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้กินดี อยู่ดี เช่น การศึกษา การสังคมสงเคราะห์ การสาธารณูปโภค อันเป็นกิจการลำดับรองของรัฐ ซึ่งรัฐจะทำก็ได้ไม่ทำก็ได้ โดยรัฐสามารถใช้อำนาจบังคับแก่เอกชนในการดำเนินภารกิจที่เป็นประโยชน์สาธารณะได้⁴⁹ แตกต่างจากกฎหมายเอกชนที่ถือว่าเอกชนเสมอภาคและเท่าเทียมกัน นิติสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นจึงต้องอาศัยความสมัครใจ สัญญาจึงเป็นที่มาของนิติสัมพันธ์ส่วนใหญ่ในระหว่างเอกชนด้วยกัน นอกจากนั้น หากมีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่หรือไม่ปฏิบัติตามที่ตกลงกันไว้ เอกชนก็จะบังคับตนเองไม่ได้ แต่จะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลให้บังคับให้ แต่ในทางกฎหมายมหาชน การจัดตั้งรัฐขึ้นเป็นผู้ดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวม

⁴⁸ สมยศ เชื้อไทย. *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. 2557. หน้า 38-4.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 35-37.

ในกรณีที่ประโยชน์ส่วนตัวของเอกชนไม่สอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะ จะต้องให้ประโยชน์สาธารณะอยู่เหนือประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งถ้าเอกชนไม่สมัครใจสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์สาธารณะ รัฐโดยองค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นผู้ดูแลรักษาประโยชน์สาธารณะแทน โดยสามารถใช้อำนาจหน้าที่บังคับเอกชน เพื่อประโยชน์สาธารณะได้⁵⁰ โดยสามารถแยกประเภทของประโยชน์สาธารณะและการรับประโยชน์สาธารณะได้ ดังนี้

1) ประเภทของประโยชน์สาธารณะ

(1) *ประโยชน์สาธารณะทั่วไป* เป็นประโยชน์ทั่วไปที่รัฐจัดให้เอกชนทุกคน เช่น ประโยชน์จากการป้องกันประเทศโดยกำลังทหาร การรักษาความปลอดภัยภายในโดยตำรวจ เป็นต้น ซึ่งจะมีลักษณะเป็นประโยชน์ทางอ้อม และไม่ก่อให้เกิดสิทธิโดยตรงแก่เอกชนคนใดคนหนึ่ง

(2) *ประโยชน์สาธารณะเฉพาะ* เป็นประโยชน์เกิดขึ้นแก่บุคคลโดยเฉพาะเจาะจง เป็นสิทธิทางมหาชนที่เป็นประโยชน์โดยตรงเฉพาะรายบุคคล เช่น ประโยชน์จากการจัดการศึกษาย่อมตกแก่ผู้ศึกษา คือนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน เป็นต้น การที่รัฐก่อให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของบุคคลแต่ละคนจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ของประชาชนที่มีความสะดวกสบาย และมีความเจริญก้าวหน้า จึงต้องนับว่าเป็นงานมหาชนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยเช่นกัน โดยถือว่าเอกชนเป็น “ผู้ทรงสิทธิ” ที่ได้รับประโยชน์เฉพาะกรณี และบุคคลที่ได้รับประโยชน์โดยตรงดังกล่าวเรียกว่า “ผู้ใช้บริการ” จากงานมหาชน เป็นผู้มีสิทธิมหาชนอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือหน่วยงานของรัฐ ส่วนเอกชนที่มีได้รับ ประโยชน์โดยตรงจากงานมหาชนหรืองานบริการสาธารณะที่จัดขึ้น ไม่มีสิทธิมหาชนที่จะเรียกร้องให้รัฐจัดบริการให้แก่ตน โดยเฉพาะได้ เพราะเป็นเอกชนที่อยู่ในฐานะได้รับประโยชน์โดยทางอ้อม หรืออาจกล่าวได้ว่า ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลเฉพาะเจาะจงซึ่งยืนยันต่อรัฐได้ คือ สิทธิทางมหาชนดังที่กล่าวมา⁵¹

2) *การรับประโยชน์สาธารณะ* เอกชนสามารถรับประโยชน์สาธารณะที่รัฐเป็นผู้จัดได้หลายวิธี ดังนี้

(1) *การรับประโยชน์โดยเสรี* เมื่อวัตถุประสงค์ของกิจการที่หน่วยงานของรัฐจัดทำเป็นสิ่งที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้รับประโยชน์ทั่วถึงกัน เช่น การจัดทำถนนให้ประชาชนใช้จัดทำสวนสาธารณะ หรือเปิดทางสัญจรทางน้ำให้ประชาชนเดินทางได้สะดวกยิ่งขึ้น เป็นต้น เป็นการใช้ประโยชน์โดยความสมัครใจ แต่จะต้องเคารพตามข้อบังคับที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยเท่านั้น

⁵⁰ ชาญชัย แสงศักดิ์. *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. 2556. หน้า 71.

⁵¹ สมยศ เชื้อไทย. *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น*. หน้า 37-38.

และในการเข้าถึงเอาประโยชน์หรือใช้ประโยชน์ดังกล่าวก็ไม่ต้องมีวิธีแสดงเจตนาโดยเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด

(2) การรับประโยชน์โดยนิติกรรมสัญญา ได้แก่ การโอนผลประโยชน์ที่เกิดจากการประกอบการ เช่น การขายผลผลิตจากอุตสาหกรรมที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ผลิต และเป็นผู้จำหน่ายโดยหวังกำไร เป็นต้น ประโยชน์ย่อมโอนไปในเมื่อมีผู้ซื้อไปจากรัฐบาล แต่บางกรณีการที่รัฐบาลขายสิ่งใดให้แก่ราษฎรนั้น อาจเป็นเพียงรูปแบบเท่านั้น รัฐบาลมิได้มุ่งและโยชนกำไรทางเงินเป็นสาระสำคัญ เช่น การที่องค์การของรัฐบาลผลิตยาฉีดสำหรับรักษาโรคร้ายแรงบางชนิดตามนโยบายทางสาธารณสุขของรัฐบาล เป็นต้น ทุนที่รัฐบาลใช้จ่ายไปย่อมสิ้นเปลืองยิ่งกว่าค่ายาที่ขายได้ แต่รัฐบาลก็ยังคงดำเนินการเพื่อประโยชน์ในความปลอดภัยของประชาชน

(3) การรับประโยชน์โดยการแสดงเจตนาของเอกชน โดยผู้จะได้ใช้ประโยชน์หรือเข้าถึงเอาประโยชน์จะต้องแสดงเจตนาต่อฝ่ายปกครองก่อน เช่น การโดยสาธารณไฟและการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ เป็นต้น อัตราค่าโดยสารหรือค่าธรรมเนียมอยู่ที่ความตกลงของเอกชน และต้องเป็นไปตามอัตรา ที่ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกำหนดไว้ด้วย

(4) การรับประโยชน์โดยการบังคับ ได้แก่ การบังคับให้มีการศึกษาในระดับชั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการบังคับโดยกฎหมาย แต่บางกรณีก็เป็น การบังคับโดยสภาพก็ได้ เช่น การฆ่าสุกรเพื่อจำหน่าย ต้องได้รับอนุญาตและจัดการฆ่าภายในโรงฆ่าสัตว์ของรัฐบาล เป็นต้น เป็นการบังคับโดยสภาพเพื่อให้บุคคล ได้รับประโยชน์จากการได้รับประทานอาหารที่ไม่เป็นภัยแก่สุขภาพ

2.1.6 การจัดทำบริการสาธารณะ ในภารกิจกรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ สามารถแยกกิจกรรมที่รัฐต้องจัดขึ้นเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ การใช้อำนาจควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพ โดยการออกกฎหมายหรือคำสั่งให้เอกชนปฏิบัติตามเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในบ้านเมือง โดยมีหลักว่าการใช้สิทธิเสรีภาพโดยอิสระของเอกชนจะต้องอยู่ภายในกรอบและเป็นไปตามกฎหมายที่รัฐได้กำหนดไว้ องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารจึงมีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมายเป็นการทั่วไป ออกคำสั่งเป็นการเฉพาะรายและปฏิบัติการทางกายภาพเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายและหรือคำสั่งดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันไม่ให้มีการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม และลักษณะที่สอง คือ การให้บริการเพื่อสนองความต้องการด้านต่างๆ ของประชาชน หรือเรียกว่า “บริการสาธารณะ” (service public) เป็นการบริการจากรัฐในเรื่องที่เอกชนไม่สามารถดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของเอกชนเองได้ เช่น การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น โดยบริการสาธารณะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขที่ว่า ต้องเป็นกิจกรรมที่นิติบุคคลมหาชน ได้แก่ รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้ดำเนินการเอง และยังหมายความรวมถึงกรณีที่รัฐมอบหมายให้เอกชน

เป็นผู้ดำเนินการด้วยและกิจกรรมดังกล่าว จะต้องเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญและประเภทของบริการสาธารณะ ดังนี้

1) หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ

(1) *หลักว่าด้วยความเสมอภาค* เป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ เนื่องจากรัฐจัดทำบริการสาธารณะขึ้นก็เพื่อประโยชน์ของทุกคน ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิได้รับบริการสาธารณะอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ นอกจากความเสมอภาคที่จะได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ยังหมายความรวมถึงความเสมอภาคที่จะได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งในแง่ของราคาค่าบริการ คุณภาพของการบริการ⁵²

(2) *หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง* เนื่องจากบริการสาธารณะเป็นกิจการที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน หากบริการสาธารณะหยุดลงไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ผู้ใช้บริการสาธารณะจะได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายได้ บริการสาธารณะบางประเภทซึ่งจะต้องจัดทำอย่างต่อเนื่องถาวร เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การรักษาพยาบาล การควบคุมการคมนาคมทางอากาศ เป็นต้น บริการสาธารณะบางประเภท ไม่ต้องจัดทำอย่างต่อเนื่องถาวร แต่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ก็อาจจัดทำโดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไข เช่น การจัดการศึกษาที่สามารถกำหนดวันเวลาในการให้การศึกษา รวมทั้งการหยุดพักร้อนประจำปีได้ เป็นต้น หลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะยังมีผลต่อสัญญาทางปกครองที่ให้อำนาจฝ่ายปกครองแก้ไขข้อสัญญาได้ แต่เพียงฝ่ายเดียวเมื่อเกิดความขัดข้องขึ้น โดยที่เอกชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายปกครอง ผู้รับผิดชอบจะต้องแก้ไขด้วยการเข้าไปทำแทนคู่สัญญาฝ่ายเอกชน บริการสาธารณะบางประเภทรับรองไว้ ไม่ให้มีการหยุดงานทั้งหมด เช่น บริการสาธารณะเกี่ยวกับโรงพยาบาล ตำรวจ การยุติธรรม การคมนาคมทางอากาศ หรือวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การบริการสาธารณะยังคงมีความต่อเนื่องและสนองตอบความต้องการของประชาชนได้

(3) *หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง* บริการสาธารณะที่ดীনั้นจะต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ความจำเป็น และปรับปรุงให้ทันต่อความต้องการของผู้ใช้บริการสาธารณะอยู่เสมอ

2) ประเภทของบริการสาธารณะ

(1) *บริการสาธารณะทางปกครอง* เป็นกิจกรรมที่อยู่ในหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นเรื่องการดูแลความปลอดภัยและความสงบสุขของชุมชน ฝ่ายปกครองต้องอาศัยอำนาจพิเศษตามกฎหมายมหาชนและใช้

⁵² นันทวัฒน์ บรมานันท์. *กฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. 2557. หน้า 347-349.

เทคนิคพิเศษในการจัดทำบริการสาธารณะ จึงไม่สามารถมอบให้องค์กรอื่นหรือเอกชนเข้ามาดำเนินการแทนได้ เช่น การรักษาความสงบ การป้องกันประเทศ เป็นต้น มีวัตถุประสงค์แห่งบริการเพื่อสนองความต้องการของประชาชน มีวิธีปฏิบัติงานที่รัฐสร้างขึ้นมาเป็นแบบเดียวกัน มีระบบบังคับบัญชาซึ่งใช้กับผู้ปฏิบัติงานทุกคน และมีแหล่งที่มาของเงินทุนจากรัฐแต่เพียงอย่างเดียว การจัดกิจกรรมต้องมีการควบคุมการทำงานโดยระบบบังคับบัญชา องค์กรผู้จัดทำบริการสาธารณะจึงควรอยู่ในรูปของส่วนราชการในส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค โดยมีข้าราชการเป็นบุคลากรหลัก

(2) *บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม* มีความคล้ายกับกิจการของเอกชนทั้งในด้านวัตถุประสงค์แห่งบริการ แหล่งที่มาของเงินทุน และวิธีปฏิบัติงาน มีความแตกต่างจากบริการสาธารณะทางปกครองเนื่องจากมีวัตถุประสงค์แห่งบริการเน้นทางการผลิต การจำหน่าย การให้บริการ และมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับ มีวิธีปฏิบัติงานที่สร้างขึ้นเองเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการ แหล่งที่มาของเงินทุนจะมาจากค่าตอบแทนการบริการของผู้ใช้บริการและมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการจะมีลักษณะเป็นสัญญาตามกฎหมายเอกชนซึ่งเอกชนสามารถจัดทำได้ โดยที่รัฐไม่จำเป็นต้องเป็นผู้จัดทำเอง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจและระบบการเมือง ตลอดจนนโยบายของแต่ละรัฐ โดยรัฐอาจเข้ามามีส่วนในการจัดทำเพื่อแทรกแซงทางเศรษฐกิจโดยจัดทำบริการร่วมกับหรือแข่งขันกับเอกชน รูปแบบการทำงานจึงควรมีความคล่องตัวยืดหยุ่น จึงควรเป็นในรูปแบบของรัฐวิสาหกิจ

(3) *บริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม* เป็นบริการสาธารณะที่ต้องการความอิสระ คล่องตัวในการทำงานโดยไม่มุ่งเน้นการกำไร เช่น การแสดงนาฏศิลป์ พิพิธภัณฑสถาน การกีฬา การศึกษาวิจัย เป็นต้น การจัดทำบริการดังกล่าวไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจมหาชนในการจัดทำ เอกชนจึงสามารถจัดทำได้ แต่ต้องเรียกเก็บค่าตอบแทนการให้บริการที่รวมกำไรไว้ การจัดองค์กรที่เหมาะสมจึงควรเป็นในรูปแบบของหน่วยงานของรัฐที่ไม่ใช่ส่วนราชการและไม่ใช่วิสาหกิจ⁵³

2.2 สิทธิเด็ก

2.2.1 พัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิเด็กในทางระหว่างประเทศ ในอดีตสังคมมีแนวความคิดว่าเด็กเป็นผู้ใหญ่ตัวเล็กๆ เด็กจึงถูกอบรมเลี้ยงดูโดยใช้หลักเกณฑ์ ข้อกำหนดต่างๆ ที่เป็นมาตรฐานเดียวกับผู้ใหญ่ ทั้งยังมีความคิดว่าเด็กเป็นเพียงส่วนหนึ่งของครอบครัว เป็นสมบัติของบิดามารดาในลักษณะเดียวกับทรัพย์สินหรือสิ่งของ ซึ่งบิดามารดาเท่านั้น ที่สามารถจัดการกรณีต่างๆ เกี่ยวกับเด็กได้ ในบางกรณีบิดามารดาสามารถขายเด็กไปเป็นทาสได้อีกด้วย เด็กจึงมีฐานะเป็นเหมือนสิ่งของมากกว่าเป็นมนุษย์ ต่อมาได้เริ่มรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กขึ้น โดยมีแนวคิดว่าสิทธิเด็กเป็นสิทธิสากล ซึ่งต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยไม่มีข้อยกเว้น สังคมจึงยอมรับสิทธิของเด็กมากขึ้น นอกจากนี้ยังถือว่าเด็กเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษมากกว่าบุคคลทั่วไป เนื่องจาก

⁵³ ชาญชัย แสงศักดิ์. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. หน้า 72-83.

ความสามารถของเด็ก ทั้งทางร่างกายและสติปัญญามีการพัฒนาทางธรรมชาติที่ยังไม่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่จึงจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองเพื่อให้พัฒนาและเจริญเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณค่าต่อสังคมต่อไป โดยเห็นได้จากการประกาศปฏิญญาเจนีวา ค.ศ.1924 (พ.ศ. 2467) ซึ่งมีหลักสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย ประการที่ 1 เด็กควรได้รับโอกาสพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจ ประการที่ 2 เด็กควรปลอดภัยจากความอดอยาก ความหิวโหย ความเจ็บปวดและต้องได้รับการดูแล หากเด็กนั้นเป็นผู้ด้อยโอกาส เป็นกำพร้า ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น ประการที่ 3 ในกรณีที่มีเหตุภัยพิบัติเกิดขึ้น ควรให้ความช่วยเหลือกับเด็กเป็นกลุ่มแรก ประการที่ 4 เด็กควรได้รับการศึกษาและปกป้องคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ ประการที่ 5 เด็กควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้มีจิตสำนึกที่จะรับใช้เพื่อนมนุษย์ ต่อมาองค์การสหประชาชาติได้มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ขึ้นและพัฒนาการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่อไป จนสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติมีการประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1959 (พ.ศ. 2502) ขึ้น ปฏิญญาดังกล่าวมีหลักการสำคัญในการยึดถือประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นถึงการจัดการเลือกปฏิบัติ ให้เด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างเสรี มีศักดิ์ศรี มีสัญชาติ ได้รับประโยชน์ในด้านความมั่นคงทางสังคม ต้องมีการดูแลและพัฒนาเด็กพิการ เด็กต้องได้รับความรัก ความเข้าใจ และต้องได้รับการศึกษาหรือนันทนาการที่เหมาะสม ได้รับการคุ้มครองจากการถูกทอดทิ้ง ได้รับการปกป้องจากความโหดร้ายทารุณหรือการถูกเอาเปรียบ ทั้งเด็กยังต้องได้รับการเลี้ยงดูด้วยความเข้าใจ แต่ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กก็ยังคงมีข้อบกพร่องในการบังคับใช้กับนานาประเทศ เนื่องจากเป็นเพียงเอกสารทางการเมืองที่เป็นข้อกำหนดทางคุณธรรมเท่านั้น จึงไม่มีผลผูกพันในทางระหว่างประเทศและไม่สามารถบังคับให้นานาประเทศปฏิบัติตามได้ ดังนั้น เพื่อให้สิทธิเด็กเป็นที่ยอมรับ มีการนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างจริงจังและมีผลใช้บังคับ จึงได้มีการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิเด็กให้เป็นรูปแบบของอนุสัญญาและประกาศอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้น มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พุทธศักราช ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) ซึ่งในปัจจุบันถือว่าอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิเด็กให้กับประเทศต่างๆ ทั่วโลกที่เข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมถึงประเทศไทย ซึ่งได้ร่วมลงนามเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535 ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีหลักการสำคัญ 2 ประการ ประกอบด้วย ประการที่ 1 สิทธิเด็กไม่ใช่กรณีที่รัฐได้ให้การรับรองหรือกำหนดให้เด็กได้รับสิทธิต่างๆ แต่สิทธิเด็กเป็นสิทธิของเด็กทุกคนที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด จึงไม่มีบุคคลใดสามารถตัดหรือจำกัดสิทธิอันชอบธรรมหรือละเมิดสิทธิของเด็กได้ ประการที่ 2 ในการพิจารณาดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับเด็กต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จะกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองเด็กที่ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องกำหนดมาตรฐานภายในประเทศอย่างน้อยต้องให้เท่ากับข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก การกำหนด

มาตรฐานขั้นต่ำของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นการรับประกันว่าเด็กทุกคนที่อยู่ในเขตอำนาจรัฐ จะต้องมีการอยู่รอด มีการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจในระดับที่เด็กจะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและมีสุขภาพจิตที่ดีได้ ทั้งเด็กยังต้องไม่ถูกใช้แรงงานก่อนวัยอันควร เนื่องจากการใช้แรงงานเด็กจะกระทบต่อการเจริญเติบโตการพัฒนาทางร่างกายและการศึกษาของเด็กได้ ต้องไม่มีการหาประโยชน์โดยมิชอบไม่ว่าในทางใดจากเด็ก ซึ่งเกิดผลกระทบอย่างร้ายแรงต่ออนาคตของเด็กได้โดยตรง⁵⁴

2.2.2 พัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย

1) พัฒนาการด้านกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิเด็กถือเป็นสิ่งสำคัญในการรับประกันว่าเด็กจะมีอนาคตอย่างเจริญงอกงามและเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีความประพฤติที่เหมาะสม และสามารถพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ หากปล่อยให้เด็กถูกทำร้ายหรือไม่ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม การพัฒนาประเทศในอนาคตจะไม่เป็นไปในทิศทางที่ดี และไม่มีประสิทธิภาพ ในอดีตสังคมไทยมองว่าเด็กมีสถานะเช่นเดียวกับทรัพย์สินของบิดามารดา ไม่มีบุคคลใดสามารถก้าวล่วงอำนาจการปกครองของบิดามารดาได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว หากไม่ใช่เรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีหรือไม่ได้เป็นการล่วงละเมิดต่อบิดามารดาจะไม่มีบุคคลภายนอกเข้าไปร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น บิดามารดาแสวงหาประโยชน์จากเด็กได้ จากการอาศัยอำนาจการปกครอง เช่น การค้าเด็กเป็นทาส เป็นต้น ต่อมามีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ.2451 ซึ่งมีการบัญญัติลงโทษบุคคลที่เอาคนลงเป็นทาสหรือมีการซื้อขายคนรวมทั้งการซื้อขายเด็ก ต่อมาประเทศไทยเห็นถึงความสำคัญในการปกป้องคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของเด็ก จึงมีการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและมีพันธกรณีผูกพัน โดยจะต้องดำเนินการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมในการคุ้มครองเด็ก ไม่ว่าจะเป็นในทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปกป้องคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และยังคงเสนอรายงานเกี่ยวกับมาตรการที่ใช้ในการปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กตามที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้รับรองไว้ และต้องรายงานความคืบหน้าต่อคณะกรรมการสิทธิเด็ก เพื่อให้การบังคับใช้เกิดผลได้จริง เมื่อเด็กเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องการการดูแลและยังต้องพึ่งพาบุคคลอื่นในการดำรงชีวิต เนื่องจากยังมีความอ่อนด้อยในประสบการณ์ ร่างกาย และจิตใจ รัฐจึงจำเป็นต้องคุ้มครองสิทธิต่างๆ ให้กับเด็ก โดยการตรากฎหมายเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็ก แสดงให้เห็นถึงมาตรการของรัฐในการให้ความสำคัญและมุ่งช่วยคุ้มครองเด็ก ประเทศไทยจึงมีการตรากฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิ

⁵⁴ ภทริดา สุขุณณ์. บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเด็ก และเยาวชน และบุคคลในครอบครัว. รัฐสภาไทย. 24 มกราคม 2563. สืบค้นจากhttps://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=156&filename=index.

เด็กออกมาหลายฉบับ แต่ยังคงกระจายอยู่ที่ยังคงกระจายอยู่ที่หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบตามภารกิจที่แตกต่างกันออกไป โดยประเทศไทยมีการคุ้มครองและปกป้องสิทธิเด็ก ดังนี้

(1) *สิทธิในชีวิตและการอยู่รอด* เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขของประเทศไทย ในการลดอัตราการตายของเด็กทารกและการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ รวมทั้งโรคที่ทำให้เกิดความพิการบางประเภท มีการให้ภูมิคุ้มกันโรค รวมถึงดูแลการโภชนาการของเด็ก ให้เด็กทารกได้กินนมมารดาในระยะเวลาที่เพียงพอและจำเป็นต่อพัฒนาการ นอกจากนี้ ยังมีการให้ความรู้แก่บิดามารดา เกี่ยวกับการดูแลเมื่อมีการตั้งครรภ์และการดูแลบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชนกลุ่มน้อย และจัดการบริการให้ทั่วถึง ผู้ที่อยู่ห่างไกลโดยไม่เลือกปฏิบัติอีกด้วย ส่งเสริมการเลี้ยงดูและการเจริญเติบโตของเด็กให้เหมาะสมกับวัย มีการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและสมอง รวมถึงสุขภาพของเด็ก โดยจัดโครงการอาหารกลางวัน โครงการนมโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารที่เกิดขึ้นเนื่องจากภาวะความยากจน และมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กขึ้น เพื่อการดูแล แก้ไขปัญหา เกี่ยวกับความยากจนของครอบครัวที่เกิดขึ้นกับเด็ก มีการสงเคราะห์เด็กด้านต่างๆ และช่วยแก้ปัญหาให้เด็กที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก

(2) *สิทธิในการพัฒนา* ในประเทศไทยมีการส่งเสริมสิทธิในการพัฒนา โดยการดูแลและสั่งสอนเด็กของบิดามารดาและส่งเสริมสิทธิในการพัฒนาโดยระบบการศึกษา ในการพัฒนาการเรียนรู้และสุขภาพจิตของเด็ก เบื้องต้นจะต้องได้รับการส่งเสริมโดยบิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอายุ 1 ปีแรกของเด็ก ซึ่งเป็นช่วงในการพัฒนาการเรียนรู้และการพัฒนาการเจริญเติบโตของสมองเด็ก การส่งเสริมโดยบิดามารดายังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาของเด็กในระยะต่อไป ซึ่งรัฐจะส่งเสริมและสนับสนุนการให้เด็กกินนมมารดาในระยะ 1 ปีแรก เพราะความใกล้ชิดในขณะที่กินนมมารดามีผลต่อการพัฒนา ทั้งทางด้านร่างกายและสุขภาพจิตของเด็ก มีการส่งเสริมพัฒนาการก่อนวัยเรียนโดยการฝึกประสานการสัมผัส การใช้ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ เพื่อควบคุมบังคับส่วนต่างๆ และพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็ก เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้ารับการพัฒนาโดยระบบการศึกษาต่อไป

(3) *สิทธิในการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็น* ในอดีตเด็กไทยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับตนเองไม่มากนัก เนื่องจากแนวทางปฏิบัติในสังคมไทย เห็นว่าเด็กเป็นบุคคลที่ยังขาดประสบการณ์ ยังไม่สามารถคิดเองได้ และยังคงพึ่งพิงบิดามารดา จึงต้องรับฟังความเห็นจากบิดามารดาเป็นหลัก ก่อนที่เด็กจะดำเนินการใดๆ ในบางกรณีบิดามารดา ก็สามารถดำเนินการใดๆ แทนเด็กได้ โดยไม่ต้องสอบถามเด็กก่อน เนื่องจากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ดีและมีประสบการณ์มากกว่าเด็ก เด็กจะถูกอบรมสั่งสอนให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ การตัดสินใจและการแสดงออกของเด็กจึงยังถูกจำกัดอย่างมาก จึงมีค่านิยมว่าเด็กที่รับฟังและปฏิบัติตามผู้ใหญ่ โดยไม่สอบถามหาเหตุผลจากผู้ใหญ่จะเป็นเด็กที่ดี แต่ค่านิยมดังกล่าวจะส่งผลให้เด็กไม่กล้าคิดไม่กล้า

ตัดสินใจด้วยตนเองเมื่อเด็กโตขึ้น ซึ่งปัญหาที่เกิดจากการที่เด็กไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมหรือสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เด็กโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความสามารถในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลหรือการเรียนรู้ด้วยตนเองไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าคัดค้านแม้ความเห็นของตนเป็นสิ่งที่ถูกต้องก็ตาม ทำให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศขาดความสามารถในการแข่งขัน อาจทำให้ไม่สามารถพัฒนาแข่งขันได้เท่าทันโลกหรือประเทศอื่นๆ และส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของประเทศ อนาคตของประเทศจะเจริญรุ่งเรืองหรือจะได้รับผลกระทบ จึงสามารถเห็นได้จากวิธีการปฏิบัติ การคุ้มครอง การพัฒนาเด็กในสังคม⁵⁵

2) *พัฒนาการด้านนโยบาย* นโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กในประเทศไทย ได้กำหนดไว้ในแผนการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ดังนี้

(1) *นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก* ที่ผ่านมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2545 ให้สนับสนุนการดำเนินงานตามเอกสารแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก จากการประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องเด็ก (United Nations General Assembly Special Session on Children หรือ UNGASS) ประเทศสมาชิกได้ให้การรับรองเอกสารแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (A World Fit for Children) ให้เป็นแนวทางดำเนินงานและมีผลผูกพันให้ประเทศสมาชิกต้องนำแนวทางดังกล่าวมาจัดทำนโยบายยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการในประเทศ โดยมีสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ ซึ่งในปัจจุบันถูกยุบรวมภารกิจเป็นกรมกิจการเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ โดยอาศัยสาระสำคัญจากเอกสารแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาและคุ้มครองเด็ก ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่น การลดอัตราการตายของมารดา ทารก และเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี รวมถึงลดสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ ปรับปรุงและตรากฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก จัดทำนโยบายด้านสุขภาพในระดับชาติและแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของวัยรุ่น เป็นต้น ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เช่น ขยายและปรับปรุงการให้การดูแลและการให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเด็กที่อยู่ในสถานะเสี่ยงและเด็กด้อยโอกาส ลดการออกจากระบบการศึกษากลางคืน เพิ่มหลักสูตรการเรียนใหม่และปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรการเรียนเดิม อีกทั้งสร้างความเท่าเทียมทางเพศในการศึกษา เป็นต้น ให้ความสำคัญในการปกป้องเด็กจากการถูกละเมิดหรือแสวงหาประโยชน์และความรุนแรง เช่น ป้องกันเด็กจากการทารุณ การถูกทอดทิ้ง การกระทำความรุนแรงทุกรูปแบบ โดยให้มีการตรากฎหมายสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรมระหว่างประเทศ พร้อมทั้งจัดทำแผน

⁵⁵ วันชัย รุจนวงศ์. สิทธิสตรีและสิทธิเด็ก. ใน *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายสิทธิมนุษยชน*, เล่มที่ 2, หน่วยที่ 12. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2556. หน้า 198-204.

ยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น ให้ความสำคัญในการต่อต้านโรคเอดส์ เช่น ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศพร้อมกับลดการติดเชื้อ HIV ของเยาวชน ป้องกันการติดเชื้อ HIV กำหนดให้มีการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนเด็กกำพร้าและเด็กที่ติดเชื้อ HIV ให้สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการตามแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็กของสหประชาชาติขึ้นเพื่อทำหน้าที่จัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (พ.ศ.2550-2559) ด้วยการบูรณาการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งเด็กผู้ทำงานด้านเด็กในภาครัฐ และภาคเอกชนและผู้เชี่ยวชาญ โดยในการดำเนินการต่อเด็กต้องคำนึงถึงหลักการ 4 ประการ ประกอบด้วย หลักประโยชน์สุขของเด็ก (Best Interest of The Child) หลักการการมีสิทธิอยู่รอดและได้รับการคุ้มครองและพัฒนา (Survival, Protection and Development) หลักการไม่เลือกปฏิบัติหรือเหยียดว่าเด็กเป็นผู้ไร้สิทธิ (Non-Discrimination) หลักการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเด็ก (Participation) จึงได้มีการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก พ.ศ.2550-2559 ขึ้น โดยมีการวางแนวทางคุ้มครองเด็กในด้านต่างๆ 11 ด้าน ประกอบด้วย ด้านครอบครัวกับเด็ก ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็ก ด้านการเสริมสร้างความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บ ด้านเด็กกับผลกระทบจากโรคเอดส์ ด้านการศึกษาเด็ก ด้านเด็กกับนันทนาการ ด้านเด็กกับวัฒนธรรมและศาสนา ด้านสื่อมวลชนกับเด็ก ด้านการมีส่วนร่วมของเด็ก ด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กที่ต้องการคุ้มครองเป็นพิเศษ และด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวกับเด็กและการบังคับใช้⁵⁶

(2) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ* ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นไปตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยต้องสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติ สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งของประเทศและของโลก โดยมุ่งตอบสนององค์ประกอบที่มีความผาสุกและความยั่งยืนของประชาชน โดยมีสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหน่วยปฏิบัติงานในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อคณะรัฐมนตรี พิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีในกิจการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ

⁵⁶ กลุ่มสารสนเทศด้านสังคม. สถานการณ์เด็ก. *ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ*. 20 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <http://service.nic.go.th/strategy.php?file=strategy/policy-20>.

ประเทศ ประเทศไทยมีการใช้ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 – 2509) เน้นถึงการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน โดยรัฐจะดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมในทางเศรษฐกิจของเอกชน โดยการพัฒนาโครงการขั้นพื้นฐาน เช่น การชลประทาน การคมนาคม การศึกษา เป็นต้น เปิดการศึกษามหาวิทยาลัยในภูมิภาค ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510 – 2514) เน้นการดำเนินการพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเช่นเดียวกับฉบับที่ 1 ทั้งยังเน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาให้ระบบสังคมได้เจริญก้าวหน้า ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ มีการพัฒนากำลังคน โดยการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคน ให้มีความสำคัญกับเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งเสริมการพัฒนาส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น และกระจายการศึกษาและการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515 – 2519) มีเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปพร้อมกับทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีการเน้นการพัฒนาสังคมมากขึ้น เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม เพื่อกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค ทั้งกระจายบริการของรัฐในด้านการศึกษา การอนามัยและสาธารณสุขสู่ภูมิภาค เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 – 2524) มุ่งเน้นถึงการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เร่งให้มีการกระจายรายได้และยกฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรรม มุ่งลดอัตราเพิ่มของประชากรให้สมดุล เสริมสร้างการมีงานทำทั้งในชนบทและในเขตเมือง ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า พัฒนาด้านการศึกษาและการสาธารณสุข และเนื่องจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ปี พ.ศ.2522 เป็นปีเด็กสากล จึงมีการริเริ่มการจัดทำแผนงานหรือโครงการด้านเด็กและจัดตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาลูกขึ้น มีการกำหนดการพัฒนาอาหารและโภชนาการขึ้น ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 – 2529) มุ่งเน้นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ฟื้นฟูเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ พัฒนาโครงสร้างและการกระจายบริการสังคม ทั้งการส่งเสริมการศึกษา การสาธารณสุขด้านอาหารและโภชนาการ แก้ปัญหาความยากจนในชนบท ซึ่งยังคงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านโภชนาการ สุขภาพกาย สุขภาพจิต และความสามารถพื้นฐาน รวมถึงสังคมจริยธรรม วัฒนธรรมและการให้อาชีพ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 – 2534) มุ่งเน้นถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มบทบาทของภาคเอกชน ยกระดับคุณภาพปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ กระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น มีกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเป็นกลุ่มเป้าหมาย มีการกำหนดแผนสำหรับเด็กที่ชัดเจนขึ้น และในปี พ.ศ.2532 ซึ่งครบรอบ 10 ปีในการประกาศเป็นปีเด็กสากลและองค์การสหประชาชาติได้ประกาศอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้นเป็น

แนวทางในการดูแล ปกป้อง และพัฒนาเด็ก ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามรับรองอนุสัญญาดังกล่าว ทำให้คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) จัดทำปฏิญญาเพื่อเด็กไทยและแผนปฏิบัติการหลักการของปฏิญญาของเด็กไทยขึ้น มีผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – 2529) มุ่งเน้นรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม การกระจายรายได้และกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้กว้างขึ้น เร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ มีมุ่งตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของเด็ก และมุ่งแก้ไขปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการพัฒนาประเทศโดยการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญของสังคมเป็นหลัก มาเป็นการเน้นพัฒนา ที่ให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้คนไทยทุกกลุ่ม ทุกสาขาอาชีพและในทุกภูมิภาคของประเทศเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาตัวบุคคล ทำให้คนไทยมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น เด็กจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ได้รับสารอาหารครบถ้วนตั้งแต่เริ่มต้น รวมทั้งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาเด็กในหลายๆ ด้าน แต่เนื่องจากประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ จึงทำให้แผนงานต่างๆ ไม่สามารถบรรลุผลได้ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) ยังคงเน้นพัฒนาที่บุคคลเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องบนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและมีภูมิคุ้มกัน วางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก โดยพัฒนาคุณภาพบุคคล ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูประบบสุขภาพ เป็นต้น มีความมุ่งหมาย เพื่อแก้ปัญหาค่าความยากจน ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาและบริการทางสังคมอย่างเป็นธรรมโดยนโยบายด้านเด็กมีเป้าหมายมุ่งพัฒนาคุณภาพของประชากรวัยเด็ก ทั้งด้านการศึกษาและสุขภาพ โดยเน้นการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและภาคประชาสังคม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) อยู่บนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนด้านสังคม ทุนด้านเศรษฐกิจ และทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยยังคงยึดที่ตัวบุคคลเป็นศูนย์กลางการพัฒนาตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนนโยบายและแผนด้านเด็กจะสอดแทรกอยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนา มุ่งสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จึงมุ่งพัฒนาบุคคลโดยการเน้นพัฒนาเด็กให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน พัฒนาเด็กให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมเรียนรู้ทำงานประสานประโยชน์ ตลอดจนพัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงาน ส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม ภายใต้ระบบการศึกษาที่มุ่งเรียนรู้ทั้งทางปฏิบัติและวิชาการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบิดามารดาในการดูแลสุขภาพ และพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิด ฝึกให้เด็กคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รู้จัก เข้าใจและสามารถควบคุม

ตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้หลากหลาย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มุ่งให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีแผนการส่งเสริมสิทธิเด็ก โดยสร้างความเป็นธรรมในสังคม เสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาค เพื่อให้เด็กมีเจตคติบนพื้นฐานของความเสมอภาคด้วยความร่วมมือของครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา สร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม และจริยธรรม โดยเตรียมความพร้อมของผู้ดูแลเด็ก ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก พัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ ที่เข้มแข็ง สามารถศึกษาหาความรู้และต่อยอดความรู้ได้ด้วยตนเอง สนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต⁵⁷ ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เป็นแผนที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี(พ.ศ. 2561 – 2580) ได้จัดทำขึ้นโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-11 เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนภายใต้สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกที่มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นและการแข่งขันด้านเศรษฐกิจที่เข้มข้นมากขึ้น มีแผนการส่งเสริมสิทธิเด็ก โดยการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพให้มีทักษะความรู้ มีสุขภาวะที่ดีตลอดช่วงชีวิต เสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้นการฝึกให้เด็กสามารถพึ่งพาตัวเองได้ มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ และให้ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดี ให้เด็กสามารถเรียนรู้และยึดถือเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต โดยมีแนวทางพัฒนาด้วยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย จิตสาธารณะ รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้ปลอดจากอบายมุขอย่างจริงจัง ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทักษะทางสมองและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม ด้วยการให้ความรู้แก่ผู้ดูแลเด็กในเรื่องการโภชนาการที่เหมาะสม วิธีการเลี้ยงดูเด็กเพื่อกระตุ้นพัฒนาการเด็กในช่วง 0 – 3 ปีแรก รวมทั้งสนับสนุนให้เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างน้อย 6 เดือน สร้างความสมดุลผู้ปกครองสามารถเลี้ยงดูเด็กได้ด้วยตนเอง ตลอดจนรณรงค์ให้ผู้ชายตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรมากขึ้น พัฒนาหลักสูตรการสอนที่อ้างอิงผลงานทางวิชาการและเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญด้านต่างๆ ให้เด็ก รวมถึงยกระดับบุคลากรในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมทั้งทักษะ ความรู้ จริยธรรม และความเป็นมืออาชีพ มีการพัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

⁵⁷ Kruchaiyo. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 20 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/kruchaiyoooo/sersthkic-phx-pheiyng-kab-kar-phathna-sersthkic-thiy/3-haen-hathna-sersthkic-laea-sangkham-haeng-chati>.

มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงาน โดยปรับส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงให้สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย สนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนเผยแพร่หลักศาสนา โดยมุ่งชี้แนวทางการดำรงชีวิตตามหลักธรรมที่เข้าใจง่าย เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีสื่อสร้างสรรค์ที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันดีงาม สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาท สิทธิและหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแผนในการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ด้วยการกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง ส่งเสริมให้มีการกระจายการบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพให้มีความเท่าเทียมกัน จัดการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ จัดทำโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมให้ประชากรกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เพื่อให้เข้าถึงบริการของรัฐและโอกาสทางสังคมได้อย่างเท่าเทียม เป็นต้น⁵⁸ ปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน สำหรับการพัฒนาลิทธิเด็ก ปรากฏในส่วนของ การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มุ่งเน้นพัฒนาในทุกช่วงวัย เพื่อเตรียมพร้อมให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมมีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุข ตั้งแต่เด็กในครรภ์ถึงปฐมวัยให้มีพัฒนาการรอบด้าน มีอุปนิสัยที่ดี ด้วยการเตรียมความพร้อมพ่อแม่ผู้ปกครองและสร้างกลไกประสานความร่วมมือเพื่อดูแลหญิงตั้งครรภ์ให้ได้รับบริการที่มีคุณภาพ และดูแลเด็กเล็กให้มีพัฒนาการที่สมวัย พัฒนาคูและดูแลเด็กปฐมวัยให้มีทักษะการดูแลที่เพียงพอ สามารถประสานการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้ สำหรับช่วงวัยเรียน โดยเฉพาะในช่วงวัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาให้มีความตระหนักรู้ในตนเอง มีทักษะดิจิทัลและมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการทำงาน ด้วยการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แนวใหม่และขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนจัดการตนเองได้ สามารถสื่อสาร รวมพลัง ทำงานเป็นทีม ยกระดับการอาชีวศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ตามความต้องการของตลาดแรงงาน มีการยกระดับการผลิตและพัฒนาครูทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปรับปรุงระบบวัดผลและประเมินผู้เรียนให้มีความหลากหลายตามสภาพจริง พัฒนาระบบสนับสนุนการศึกษา และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และเป็นพลเมืองเข้มแข็ง รวมถึงรักษาขนบธรรมเนียมค่านิยมไทย เพื่อเป็นพื้นฐานของสังคมไทย มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

⁵⁸ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 20 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก www.royalthaipolice.go.th > downloads > plan12.

ให้แก่ประชาชนในประเทศ โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนรู้ในระบบการศึกษาปกติ⁵⁹

(3) *แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580)* เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบให้หน่วยงานจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความสุขของคนไทยทุกคน มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการกำหนดกรอบแนวทางที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก ที่เน้นการพัฒนาบุคคลในทุกด้านและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย โดยส่งเสริมการพัฒนาตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์จนถึงช่วงวัยสูงอายุ พัฒนาให้มีจิตสาธารณะ มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มุ่งสนับสนุนการร่วมมือของประชาชนในการเพื่อส่วนรวม การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เตรียมความพร้อม ทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยเด็ก วัยรุ่น วัยเรียน วัยผู้ใหญ่ วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ ตลอดจนปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐ โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ ยึดหลักธรรมาภิบาล มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส⁶⁰

2.3 องค์การที่มีบทบาทในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก

องค์ที่มีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเด็ก ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กให้สำเร็จลุล่วงและเกิดประโยชน์สูงสุดกับเด็ก โดยมีองค์กรสำคัญทั้งในทางระหว่างประเทศและหน่วยงานของรัฐภายในประเทศไทย ดังนี้

⁵⁹ สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. 10 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651&filename=develop_issue.

⁶⁰ สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี. *แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580)*. 10 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF.

2.3.1 องค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund -UNICEF) เป็นหน่วยงานของสหประชาชาติที่มีบทบาทในการปกป้องคุ้มครองเด็กระหว่างประเทศ มีชื่อในขณะก่อตั้งว่า กองทุนฉุกเฉินสำหรับเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Children's Emergency Fund) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม พัฒนาการ สุขภาพ รวมถึงความเป็นอยู่ของเด็กและแม่ของเด็กในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งปัจจุบันปฏิบัติงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กทั่วโลก ทั้งด้านพัฒนาการ ด้านการศึกษาพื้นฐาน ด้านความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ การปกป้องเด็กจากความรุนแรง การทารุณทำร้ายเด็ก การใช้แรงงานเด็ก รวมถึงการพิทักษ์สิทธิของเด็ก ในการปฏิบัติงานจะใช้วิธีการลงภาคสนามพร้อมกับอาสาสมัคร เนื่องจากองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติจะมีสำนักงานตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ จึงทำให้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้และนวัตกรรมจากทั่วโลกมาปรับใช้ โดยผสมผสานกับองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในระดับท้องถิ่นทั่วโลกได้ มีการดำเนินงานร่วมกับรัฐบาล เพื่อพัฒนากฎหมาย นโยบายและการปฏิบัติ เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีและยั่งยืนให้กับเด็กทุกคน โดยอยู่บนหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child -CRC) ที่กำหนดให้ประเทศภาคีต้องให้หลักประกันต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก สำหรับประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ดำเนินงานองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ เช่น เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ สุขอนามัยและโภชนาการของเด็ก สนับสนุนโครงการเพื่อจัดโรคร้ายในเด็ก และการมีสุขอนามัยที่ดีในพื้นที่ชนบท เป็นต้น มีการดำเนินโครงการที่ครอบคลุมถึงการพัฒนาเด็กปฐมวัย สุขภาพและสิทธิของวัยรุ่น การศึกษา และการปกป้องคุ้มครองเด็ก มีบุคคลที่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง มีความโดดเด่นในหลายวงการ เป็นทูตสันถวไมตรี (Goodwill Ambassador) ประจำประเทศไทย ด้วยความสมัครใจและทุ่มเทความสามารถอย่างเต็มที่ในการระดมความช่วยเหลือจากสาธารณชน เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ มีการจัดโครงการเฟรนด์ออฟยูนิเซฟ (Friends of UNICEF) เพื่อรณรงค์ให้สังคมเข้าใจถึงสิทธิเด็กและระดมความสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาเด็กต่อไป ซึ่งในประเทศไทยมีการทำงานร่วมกับกลุ่มศิลปินและผู้มีชื่อเสียงจากหลายวงการ ทำหน้าที่สร้างความสนใจให้ประชาชนรับรู้ถึงความต้องการของเด็กๆ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็ก ทั้งยังต้องเป็นตัวอย่งที่ดีของเด็ก แสดงความห่วงใยและสนใจต่อปัญหาของเด็กอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังมีศิลปินของประเทศไทยเข้าร่วมเป็นทูตพิเศษ เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่เด็กที่ได้รับผลกระทบ ให้เด็กมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย ได้รับการคุ้มครองจากอันตราย ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งในสภาวะสังคมปกติและในสภาวะที่เกิดภัยพิบัติ สงคราม หรือสถานการณ์ฉุกเฉิน⁶¹

⁶¹ Unicef Thailand. *ภารกิจของยูนิเซฟ*. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th>.

2.3.2 องค์กรที่มีบทบาทในการปกป้องคุ้มครองเด็กในประเทศไทย เมื่อประเทศไทยให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็ก จึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นเพื่อรองรับภารกิจในการคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างครอบคลุมในทุกด้าน โดยมีหน่วยงานหลักที่สำคัญ ดังนี้

1) *กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์* มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน มุ่งพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในทุกภาคส่วน และจัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับสังคมไทย เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมีหลักประกันและมีความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ให้มีชีวิตที่มั่นคง โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินงานร่วมกับองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ เพื่อพัฒนานโยบาย กลไกและกระบวนการคุ้มครองเด็กให้มีประสิทธิภาพ และได้รับการสนับสนุนจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติในการเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพแก่เจ้าหน้าที่และบุคลากรคุ้มครองเด็กอีกด้วย⁶² โดยมีกรมกิจการเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานในสังกัดที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองเด็กในโรงเรียน ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็ก คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็ก การส่งเสริมสวัสดิการเด็ก และครอบครัว ผ่านทางนโยบาย มาตรการ กลไกต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนภาครัฐและภาคเอกชน ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการที่กำหนด เพื่อให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยมุ่งพัฒนานโยบายและมาตรการด้านเด็กในเชิงรุกเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามช่วงวัย พัฒนาและเชื่อมโยงระบบการคุ้มครองเด็กให้ทั่วถึง พัฒนาระบบสวัสดิการเด็กให้เหมาะสมกับสังคมไทย⁶³ ปัจจุบันมีการกำหนดแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570) ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ซึ่งการวางแผนทางที่เกี่ยวข้องไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างศักยภาพเด็กสู่ความเป็นพลเมืองคุณภาพ โดยมีความประสงค์ให้เด็กได้รับโอกาสและการพัฒนา ศักยภาพอย่างเต็มที่ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กตั้งแต่แรกเกิดให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อย่างเหมาะสม มีพัฒนาการสมวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม บุคลิกภาพ ซึ่งเป็นรากฐาน สำคัญที่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่มั่นคง และเสริมสร้างความรู้ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมถึง พัฒนาเด็กให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม และยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างระบบคุ้มครอง เด็กที่ครอบคลุม โดยมีความประสงค์ให้เด็กได้รับ

⁶² e-Gov Portal. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.egov.go.th/th/government-agency/46/>.

⁶³ กรมกิจการเด็กและเยาวชน. *ภารกิจ*. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.dcy.go.th/webnew/main/mission.php>.

ความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกทางสังคมในการพัฒนาและคุ้มครองเด็กในทุกกระดับ มีระบบเครือข่ายคุ้มครองเด็กที่มีคุณภาพ ครอบคลุม มีระบบเฝ้าระวัง เตือนภัย รับเรื่อง ช่วยเหลือ ประสานส่งต่อ คุ้มครองและเยียวยา (Social Safety Net) ที่ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ⁶⁴ ทั้งนี้ปัจจุบันมีการพัฒนาแอปพลิเคชัน Buddy Thai ซึ่งถูกพัฒนาโดยบริษัท โทริเซนไทย เอเจนต์ซิส จำกัด (มหาชน) โดยร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการเด็ก และเพจ Because We Care ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มุ่งเน้นในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียนและผ่านอินเทอร์เน็ต และเพื่อบรรเทาปัญหาการฆ่าตัวตายในกลุ่มเด็กในสังคมไทย”⁶⁵

2) *กระทรวงสาธารณสุข* มีหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกัน ควบคุม และรักษาโรคภัย ส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน โดยมุ่งพัฒนาและจัดระบบสุขภาพ อย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน⁶⁶ โดยมีแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) พ.ศ. 2560-2579 ปัจจุบันอยู่ในการดำเนินงานระยะที่ 2 พ.ศ. 2565-2569 สร้างความเข้มแข็ง มียุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นเลิศ (Prevention & Promotion Excellence) ที่มุ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยทุกกลุ่มวัย โดยมีส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งและความอบอุ่นของครอบครัวไทย ที่มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชากรตลอดช่วงชีวิต เพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการและการดูแลผู้ป่วยจิตเวชผู้ใหญ่และเด็ก และสร้างความตระหนักและความเข้าใจต่อปัญหาสุขภาพจิต โดยผลที่จะได้รับคือการที่ประชาชนจะสามารถเข้าถึงความรู้สุขภาพจิตผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ได้ รวมถึงสามารถจัดบริการส่งเสริม ป้องกัน เฝ้าระวัง บำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้มีปัญหาสุขภาพจิตและจิตเวชได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งบริการด้านสุขภาพจิต จิตเวชเด็กและวัยรุ่น⁶⁷ อันเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน มีหน่วยงานภายในสังกัดที่มีบทบาทสำคัญ ดังนี้

⁶⁴ กรมกิจการเด็กและเยาวชน. *แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570) ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน*. 13 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก https://dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/1667229515594-682713220.pdf.

⁶⁵ ผู้จัดการออนไลน์. *TTA จับมือภาครัฐหนุนนักกำลังช่วยเหลือเด็กที่โดนบูลลี่*. 25 มกราคม 2567 สืบค้นจาก <https://mgronline.com/stockmarket/detail/9660000109374>.

⁶⁶ กระทรวงสาธารณสุข. *บทบาท การกิจและโครงสร้างกระทรวงสาธารณสุข ตาม พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545*. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <http://www.phoubon.in.th/ket13/html/structure.htm>.

⁶⁷ กระทรวงสาธารณสุข. *แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข)*. 4 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <http://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171117-MinistryofPublicHealth.pdf>.

(1) *กรมสุขภาพจิต* มีภารกิจเกี่ยวกับการการพัฒนางานด้านสุขภาพจิตของประเทศ โดยพัฒนาวิชาการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี ป้องกันปัญหาเสพติด บำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ จัดให้มีบริการด้านสุขภาพจิตแก่ผู้ป่วย ผู้มีปัญหาสุขภาพจิตและประชาชนทั่วไป โดยมีสถาบันเฉพาะทางในการพัฒนาและการถ่ายทอดวิชาการด้านสุขภาพจิตและจิตเวช มีหน่วยงานโรงพยาบาลจิตเวชในการให้บริการสุขภาพจิตครอบคลุมทั่วประเทศ และมีศูนย์วิชาการในการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านสุขภาพจิตชุมชนในพื้นที่ เช่น สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ เป็นสถาบันเฉพาะทางในการส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของเด็กและวัยรุ่น เป็นต้น⁶⁸ และเนื่องจากสถานการณ์ปัญหาสุขภาพจิตในเด็กและวัยรุ่นไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยกรมสุขภาพจิตร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและกระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดโครงการ “อบรมพัฒนาและยกระดับศักยภาพครู” หรือการสร้างเครือข่าย “ครูแคร์ใจ” เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นในสถานศึกษา โดยนำร่องในเขตกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครและปริมณฑลและขยายผลทั่วประเทศต่อไป โดยที่ผ่านมากรมสุขภาพจิตร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาระบบดูแลสุขภาพจิตนักเรียนผ่านแอปพลิเคชัน School Health Hero ซึ่งมีการเฝ้าระวังปัญหาทางด้านสุขภาพจิตนักเรียน หากพบว่ามีความเสี่ยงครูสามารถปรึกษาบุคลากรด้านสาธารณสุขทางแอปพลิเคชันดังกล่าวได้ทันที โดยในปีการศึกษา 2565 มีนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงได้รับการช่วยเหลือไปแล้วถึงร้อยละ 73 โดยกรมสุขภาพจิตมุ่งพัฒนาแอปพลิเคชันดังกล่าวควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงขยายพื้นที่ในการเฝ้าระวังสุขภาพจิตนักเรียนให้ครอบคลุมทั่วประเทศต่อไป⁶⁹ นอกจากนี้ ยังได้มีการเผยแพร่คู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน โดยจะอธิบายถึงรายละเอียดของคู่มือดังกล่าวไว้ในหัวข้อ 4.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

(2) *สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ* เป็นองค์การมหาชน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 มีภารกิจในการสนับสนุนขบวนการสร้างเสริมสุขภาพในประเทศไทยและร่วมงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม มหาวิทยาลัย และชุมชนท้องถิ่น ปฏิบัติงานเพื่อให้ทุกคนในสังคมมีสุขภาพดีครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กาย จิต ปัญญา และ

⁶⁸ กรมสุขภาพจิต. กรมสุขภาพจิต มีหน้าที่อะไร. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/faq/dmh.asp>.

⁶⁹ รัฐบาลไทย. เด็กและวัยรุ่นไทยเสี่ยงมีปัญหาด้านจิตเพิ่มขึ้น “ชลน่าน” หนุนกรมสุขภาพจิต - สสส. - ศช. ปั้น “ครูแคร์ใจ” ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น. 3 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/77683>.

สังคม⁷⁰ มีสำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว ปฏิบัติหน้าที่โดยร่วมกับภาคีเครือข่าย ดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กทุกช่วงวัยภายใต้ยุทธศาสตร์ 4 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนปรากฏในยุทธศาสตร์ที่ 3 ซึ่งมีกลยุทธ์ในการมุ่งเน้นการพัฒนาระบบและกลไก เพื่อประกันสิทธิเด็กในการเข้าถึงระบบคุ้มครองทางสังคมและบริการพื้นฐานเพื่อชีวิตที่ดีทั้งเชิงพื้นที่ และเชิงระบบ ไม่ว่าจะเป็นการวางนโยบาย การวางระบบ ตลอดจนกลไกที่จำเป็นต่างๆ เพื่อมุ่งให้เด็กมีความสุข มีพัฒนาการที่สมวัย อยู่ในสถานศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมสุขภาวะ อยู่ในชุมชนที่เป็นมิตร ปลอดภัย มีพื้นที่เรียนรู้ที่รองรับความสนใจและความต้องการของเด็ก ตลอดจนได้รับสิทธิ และสวัสดิการต่างๆ ที่พึงได้รับ⁷¹

3) *กระทรวงศึกษาธิการ* มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแล การศึกษาทุกระดับ และการอาชีวศึกษา กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุน ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา ในส่วน ที่เกี่ยวกับการศึกษา ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นการยกระดับ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษาของประชาชน อย่างทั่วถึง และพัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้คุณภาพการศึกษา ของไทยดีขึ้น คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาประเทศใน อนาคต และพัฒนาบุคคล เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ให้ประชาชนไทยได้รับ โอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมีสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานในสังกัดที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองเด็ก ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการจัดส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา การศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการ เกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาระบบการบริหารและนำ เทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศ การบริหารและการจัด การศึกษา ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ส่งเสริม การศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถ พิเศษ และส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน และภาคส่วนอื่นๆ⁷² มีแผนปฏิบัติราชการ

⁷⁰ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. *รู้จัก สสส.* 3 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th/about-thaihealth-2/>.

⁷¹ สำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว. *เกี่ยวกับสำนัก 4.* 3 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้น จาก <https://happychild.thaihealth.or.th>.

⁷² กระทรวงศึกษาธิการ. *วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย.* 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th>.

ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งเน้นในการจัดการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพและทักษะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องใน ประเด็นการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ด้วยการบูรณาการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริม ระเบียบ วินัย คุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ ความเป็นพลเมือง และความปลอดภัยของผู้เรียน และยุทธศาสตร์ในประเด็นการพัฒนากระบวนการจัดการให้มี ประสิทธิภาพ ด้วยการเร่งรัด ปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับให้สอดคล้องและ เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง⁷³ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้ประกาศนโยบายและ จุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยให้ความสำคัญกับการจัด การศึกษาเพื่อความปลอดภัย ด้วยการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของ สังคม และป้องกันภัยคุกคามในชีวิตทุกรูปแบบ โดยมีการดำเนินการตามแผนและมาตรการด้าน ความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากร ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเข้มข้น ปลูกฝังทัศนคติ พฤติกรรม และองค์ความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และไซเบอร์ อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริม คุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกในการ อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ พัฒนาระบบความปลอดภัยของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน⁷⁴ โดยมีหน่วยงานภายในสังกัดที่มีบทบาทสำคัญในการ ค้ำครองเด็กในโรงเรียน ดังนี้

(1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ในการเสนอ นโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน ดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากร และบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาระบบการบริหารและส่งเสริม ประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศ การบริหารและการ จัดการศึกษา ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการ ศึกษาขั้น พื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครั้ว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบัน

⁷³ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. แผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ของ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 24 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://ops.moe.go.th>.

⁷⁴ กระทรวงศึกษาธิการ. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. 26 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>.

สังคมอื่นของเขตพื้นที่การศึกษา⁷⁵ ได้มีการกำหนดนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568 โดยมีการเน้นถึงการเสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา ด้วยการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย อบอุ่น มีความสุข เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษา สร้างภูมิคุ้มกันผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านระบบ OBEC Safety Center⁷⁶ นอกจากนี้ ยังได้มีการเผยแพร่คู่มือเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน จำนวน 3 คู่มือ ประกอบด้วย คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษา และแนวทางการดำเนินการป้องกันการบูลลี่ในสถานศึกษา โดยจะอธิบายถึงรายละเอียดของคู่มือดังกล่าวไว้ในหัวข้อ 4.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

(2) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นหน่วยงานในสังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ในการเสนอนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน กำกับดูแลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน กำหนดมาตรฐานและแผนพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเอกชน ตลอดจนกำหนดมาตรการช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียน ครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา⁷⁷ มีการกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 – 2570 ที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เต็มตามศักยภาพในแต่ละช่วงวัย ด้วยการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาหลักสูตร ผลักดันศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ เป็นผู้มีความรู้มีทักษะและใฝ่รู้สามารถเชื่อมโยง นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง มีทักษะชีวิตในโลกยุคใหม่ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ดูแลและป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ส่งเสริมด้านสุขภาพจิตและการปรับตัว มีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ⁷⁸ นอกจากนี้ ยังได้มีการเผยแพร่คู่มือการจัดทำแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน เพื่อเป็นแนวทาง

⁷⁵ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. 26 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th>.

⁷⁶ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *นโยบายสพฐ.*. 26 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th>.

⁷⁷ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. *ประวัติความเป็นมา*. 24 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก https://opec.go.th/aboutus?cate_id=2.

⁷⁸ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. *แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 – 2570*. 24 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก https://opec.go.th/plan?cate_id=4.

ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งรวมถึง การกลั่นแกล้งในโรงเรียนด้วย โดยจะอธิบายถึงรายละเอียดของคู่มือดังกล่าวไว้ในหัวข้อ 4.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

4) *กระทรวงยุติธรรม* มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริการประชาชนเพื่อให้เข้าถึง ความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม พัฒนาระบบงานยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามหลัก สากลพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายให้มีธรรมาภิบาลและ พัฒนาระบบป้องกันอาชญากรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสังคม⁷⁹ โดยมีหน่วยงานภายในสังกัดที่มี บทบาทสำคัญในการคุ้มครองเด็กในโรงเรียน ดังนี้

(1) *กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน* เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจ เกี่ยวกับการพิทักษ์และคุ้มครองเด็กที่กระทำความผิด ใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมซึ่งช่วยส่งเสริมความ มั่นคงของสถาบันครอบครัวและชุมชน ดำเนินการด้านคดีอาญา คดีครอบครัว กำกับกำกับการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู ตลอดจนติดตามประเมินผลเด็กจึงเป็นองค์กรหลักในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก มีบทบาท ในด้านพิทักษ์สิทธิเด็ก ให้การบำบัด แก้ไขฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาและสงเคราะห์เด็กตามมาตรฐานที่ สังคมยอมรับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยบริหารจัดการที่โปร่งใส ทั้งยังได้รับการสนับสนุน ด้านวิชาการและเงินทุนจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กอีกด้วย⁸⁰ มีการกำหนดแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2567) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีแผนในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของเครือข่าย และบูรณาการในการพิทักษ์คุ้มครองเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็นแผนที่สำคัญใน การแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน หรือชุมชนในทุกมิติของการดูแลเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในสังคม รวมถึงเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อช่วยให้การดูแลเด็กมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยให้เครือข่ายทำหน้าที่ดูแลและ ถ่ายทอดความรู้ค่านิยมอันดีแก่เด็ก ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่หล่อหลอมให้เด็กเคารพ กฎหมาย มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กในวัยเรียนไม่ให้กระทำผิด ทางอาญาหรือตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิด สนับสนุนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ สถานศึกษาในการป้องกันปัญหาพฤติกรรม และการกระทำผิดของเด็ก และให้เครือข่ายหรือชุมชนมี บทบาทสำคัญในการสนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้กลับไปใช้ชีวิตใน

⁷⁹ กระทรวงยุติธรรม. *ภารกิจกระทรวงยุติธรรม*. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/7536>.

⁸⁰ กระทรวงยุติธรรม. *ภารกิจกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้น จาก <https://www.moj.go.th/view/7543>.

สังคมได้อย่างปกติสุขได้ด้วยการให้การศึกษา การสอนวิชาชีพ และการแก้ไขบำบัดที่เหมาะสมกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของเด็ก ซึ่งช่วยให้เด็กมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต สามารถดูแลตนเองให้พ้นภัยสังคมต่างๆ ตลอดจนมีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่ประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้อย่างเหมาะสม⁸¹

(2) *กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ* เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับงาน ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมและพัฒนาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมและพัฒนา กลไกการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในสังคม โดยมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับ สิทธิ หน้าที่ และเคารพสิทธิของผู้อื่น พัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประสานงาน กับทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชน พัฒนาระบบ มาตรการ และดำเนินการคุ้มครองพยาน เหยื่ออาชญากรรม และจำเลยในคดีอาญา⁸² มีแผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 -2570) กรมคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพ เน้นถึงการขับเคลื่อนพันธกรณี สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และพัฒนา กฎหมาย เพื่อให้ประเทศไทยดำเนินการตามพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่าง ประเทศ และมาตรฐานสากลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบให้มีความ ทันสมัย และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามบริบท ของสังคม ด้วยการพัฒนากฎหมาย มาตรการ กลไก ภายในประเทศให้สอดคล้องกับสนธิสัญญาสิทธิ มนุษยชนระหว่างประเทศแล มาตรฐานสากล⁸³

5) *ศาลเยาวชนและครอบครัว* เป็นองค์กรตุลาการมีอำนาจพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งในคดีอาญาที่มีการกล่าวหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด คดีครอบครัว คดีคุ้มครอง สวัสดิภาพ และคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งวิธีการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะแตกต่างจากการพิจารณาคดีทั่วไป เช่น ในการพิจารณาคดี เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นจึงจะมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ มีการแยกห้องพิจารณาคดี เด็กออกไปต่างหากและเป็นการลับ ใช้ถ้อยคำที่สามารถเข้าใจได้ง่าย มีการสืบเสาะข้อเท็จจริงของเด็ก รวมถึงการติดตาม สอดส่อง ให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด แยกการควบคุมตัวเด็กออกจาก การ

⁸¹ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. *นโยบายและยุทธศาสตร์*. 26 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.djop.go.th/navigations>.

⁸² e-Gov Portal. *กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ*. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.egov.go.th/th/government-agency/60/>.

⁸³ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม. *แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 -2570) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ*. 26 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.rlpd.go.th/Content?ContentID=IEtBKgWN>.

ควบคุมตัวผู้ใหญ่ เป็นต้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ซึ่งจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่⁸⁴ โดยมุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดอาญามากกว่าการลงโทษ โดยมีแผนปฏิบัติการ 4 ปี สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565 – 2568 กำหนดให้มีการดำเนินโครงการสนับสนุนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัว ภายใต้ยุทธศาสตร์ R (Reliability) เชื่อถือในระดับสากล มีเป้าหมายให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนของศาลยุติธรรมเป็นที่ไว้วางใจและการ ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานสากล ในประเด็นยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างมาตรฐานการคุ้มครอง สิทธิของประชาชนด้วยการส่งเสริมให้มีมาตรการและแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กที่กระทำ ความผิดให้มีความหลากหลาย เสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก และสนับสนุนบทบาทของครอบครัวและ ชุมชนในการช่วยเหลือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยลดมาตรการจำคุกสิทธิเสรีภาพ⁸⁵

การศึกษาถึงสิทธิเด็กและบทบาทของรัฐในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กดังกล่าว ทำให้ ทราบถึงการดำเนินกิจการของรัฐที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้หลักนิติรัฐอันเป็นรากฐาน ในการปกครองที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสิทธิเด็กถือเป็นสิทธิมนุษยชน รูปแบบหนึ่งซึ่งรัฐจะต้องให้การคุ้มครอง และการศึกษาถึงสิทธิเด็กยังทำให้เห็นถึงความประสงค์ร่วมกัน ของนานาประเทศที่มุ่งคุ้มครองประชากรเด็กในสังคมเป็นพิเศษ โดยมุ่งหวังให้ประชากรเด็กเติบโตขึ้น ไปมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไปได้ รวมถึงการศึกษาถึง บทบาทของหน่วยงานต่างๆ ในการคุ้มครองสิทธิเด็กทั้งในทางระหว่างประเทศและของประเทศไทย ก็ยังทำให้ทราบถึงทิศทางการดำเนินการและการให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองประชากรเด็ก ในทางระหว่างประเทศและประเทศภายในประเทศไทยเองได้

3. การจัดศึกษาของประเทศไทย

ในการศึกษาถึงปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการ จัดศึกษาของประเทศไทย เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเด็กให้เข้าสู่สังคมภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญในการพัฒนาเด็ก แต่ในทางกลับกันโรงเรียนก็เป็นสถานที่ที่สร้างประสบการณ์ไม่ ดีหรือมีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้เช่นกัน สำหรับการจัดศึกษาของประเทศไทยถือเป็น บทบาทหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของเด็ก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

⁸⁴ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระนอง. *คำแนะนำการติดต่อราชการ*. ระนอง: ศาลเยาวชนและ ครอบครัวจังหวัดระนอง. ม.ป.ป. หน้า 1.

⁸⁵ สำนักแผนงานและงบประมาณ. *แผนปฏิบัติการ 4 ปี สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565-2568*. 10 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/12363/iid/264689>.

ไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งมีกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของเด็ก โดยมุ่งถึงการจัดการศึกษาให้ทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพ มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระยะของการใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบ การบริหารจัดการศึกษา และพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงาน โดยเน้นจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมไทย และประเทศ ผลิตและพัฒนากำลังคน มีการวิจัย และใช้นวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ พัฒนาศักยภาพของบุคคลทุกช่วงวัย และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา จัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนและพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา อีกทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติยังใช้เป็นแผนแม่บทให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไปอีกด้วย โดยประเทศไทยได้จัดการศึกษาโดยกำหนดรูปแบบการศึกษาและระดับการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างและความต้องการของเด็ก ดังนี้

3.1 รูปแบบการศึกษาของประเทศไทย

ในประเทศไทยมีการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีการจัดการศึกษาเป็น 3 รูปแบบ เพื่อเป็นทางเลือกในการศึกษาให้กับบุคคลที่มีความต้องการหรือข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.1.1 การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ ประกอบด้วย การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีทั้งสายสามัญและสายอาชีพหรืออาชีวศึกษา ในประเทศไทยมีการจัดการศึกษาในระบบหลายรูปแบบ ดังนี้

1) **การศึกษาในชั้นเรียนปกติ** เป็นการศึกษาสำหรับนักเรียนทั่วไป มี 2 ประเภท ประกอบด้วย การศึกษาสายสามัญและการศึกษาสายอาชีพหรืออาชีวศึกษา โดยผู้เรียนต้องเข้าเรียนเต็มเวลาตามหลักสูตรที่กำหนด ในการศึกษาประเภทสามัญจะเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับปฐมวัยเน้นให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ส่วนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในวิชาสายสามัญจะใช้หลักสูตรแกนกลาง โดยในระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้

ทางสังคม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เน้นให้ผู้เรียนค้นหาความถนัดและความสนใจของตนเอง มีทักษะในการดำเนินชีวิตและการใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มีทักษะในการใช้ วิทยาการ เทคโนโลยีและมีกระบวนการคิดขั้นสูง สำหรับประเภทอาชีวศึกษามีการจัดการศึกษาเริ่ม ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยหลักสูตรต่างๆ มีการจัดการเรียน การสอนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมทั้ง มีการส่งเสริมความร่วมมือของสถาบัน สถานประกอบการ และหน่วยงานต่างๆ

2) การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เนื่องจาก บุคคลทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ รวมถึงสิทธิทางการศึกษา จึงมีการจัดการศึกษาให้ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ผู้เรียนที่บกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ ผู้เรียนด้อยโอกาสที่ศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนตำรวจ ตระเวนชายแดน เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา ให้กับผู้มีความสามารถพิเศษ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส บุคคลเหล่านี้จึงต้องได้รับการจัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ โดยมีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษแก่ผู้เรียนที่มีความ บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร หรือเป็นผู้ด้อยโอกาส ส่วนผู้เรียนที่ มีความสามารถพิเศษ ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละ บุคคล เช่น การจัดตั้งโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทย เพื่อการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา สำหรับผู้มีศักยภาพสูงด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี การจัดตั้งโรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา การจัดโครงการ กิจกรรม พิเศษ การเรียนการสอน และการแข่งขันเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ จัดตั้งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กด้อยโอกาส มีการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมใน โรงเรียนปกติสำหรับเด็กพิการ มีการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเฉพาะความพิการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้พิการ เพื่อพัฒนา ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพให้สามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมปกติทั่วไปอีกด้วย

3) การศึกษาสำหรับสงฆ์และการศึกษาที่จัดโดยสถาบันศาสนา สำหรับ ประเทศไทยที่มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ในการศึกษาหลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาปฏิบัติ ทั้งยังมีหน้าที่เผยแพร่หลักธรรมคำสอนแก่ประชาชน ส่วนในด้านการจัดการศึกษา สถาบันพระพุทธศาสนามีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้แก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชนทั่วไป โดยรัฐจะส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถาบัน พระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในรูปแบบอื่น ซึ่งสถาบันพระพุทธศาสนาจะดำเนินการดำเนินงานบริหารและเป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษา

ของสงฆ์ เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา เป็นต้น ทั้งยังมีการจัดตั้งสมาคม มูลนิธิทางพุทธศาสนาเพื่อการศึกษา มีการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของพระสงฆ์ โดยยกระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้จัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาชั้นที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจัดการสอนพุทธศาสนาให้แก่เด็ก ในการจัดการศึกษามีการจัดให้ผู้เรียนศึกษาหลักเบื้องต้นหรือพระวินัย มีการจัดหลักสูตรในการศึกษาถึงแก่นสารพระศาสนา มีการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ด้วยการบวชเป็นสามเณรเพื่อศึกษาหาความรู้ ซึ่งจะมีการศึกษาวิชาทั่วไปควบคู่กันไปกับเรียนทางธรรม เมื่อเรียนจบผู้เรียนก็สามารถลาสิกขาและนำความรู้ไปประกอบอาชีพต่อไปได้ มีการจัดการศึกษาสงเคราะห์ โดยการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน โดยมีพระเป็นผู้สอนหรือควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษาโดยสถาบันการศึกษาอิสลาม ซึ่งมีการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับเด็กที่นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวมุสลิมจึงได้รับการศึกษาด้านศาสนาตั้งแต่เด็ก มีการจัดการศึกษาโดยสถาบันคริสต์ศาสนา มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนชาวคริสต์ทั้งนิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ โดยเปิดรับผู้เรียนที่นับถือศาสนาคริสต์และนับถือศาสนาอื่นๆ

4) การศึกษาเฉพาะทางที่จัดโดยหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการจัดการศึกษาโดยหน่วยงานของรัฐที่สังกัดกระทรวงอื่น นอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงมหาดไทยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งมีการจัดการศึกษารูปแบบในระบบโรงเรียน ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา และมีทั้งในสายสามัญและสายอาชีวศึกษา ในบางหน่วยงานได้จัดการศึกษาเฉพาะทาง (Specialised Education) เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้และทักษะวิชาชีพเฉพาะทางสอดคล้องกับความต้องการและภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ โดยมีสถาบันการศึกษาเฉพาะทางในสังกัดของหน่วยงานและมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่ศึกษาจบระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น กลุ่มสายวิชาการทหาร ตำรวจ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาในระดับปริญญาและระดับสูงกว่าปริญญาจะจัดการศึกษาเพื่อให้ได้บุคลากรระดับนายทหารสัญญาบัตร เช่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นต้น ส่วนระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะจัดการศึกษาเพื่อให้ได้บุคลากรระดับนายทหารชั้นประทวน เช่น โรงเรียนเตรียมทหาร เป็นต้น นอกจากนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีการจัดการศึกษา โดยกองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้

และทักษะที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานอีกด้วยกลุ่มสายแพทย์และพยาบาล มีการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้บุคลากรทางการแพทย์เพื่อปฏิบัติภารกิจทางการแพทย์โดยเฉพาะ เช่น วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล สถาบันพระบรมราชชนกและวิทยาลัยสภากาชาดไทย เป็นต้น กลุ่มสายวิชาการ วิชาชีพเฉพาะทางอื่นๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือองค์กร เช่น สถาบันการบินพลเรือน ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี โรงเรียนอตุณิยมหาวิทยาลัย โรงเรียนการไปรษณีย์ และเนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น⁸⁶

5) การศึกษาที่ใช้ภาษาอื่นเป็นสื่อการเรียนการสอน มีการจัดการศึกษาโดยดัดแปลงหรือสร้างจากหลักสูตรของต่างประเทศ มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นหลัก จำแนกหลักสูตรหลักได้ 4 หมวด ประกอบด้วย หลักสูตรระบบอเมริกัน ซึ่งโรงเรียนนานาชาติที่ใช้หลักสูตรอเมริกันในต่างประเทศ มักมีมาตรฐานสูงกว่าโรงเรียนของรัฐบาลในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาล (Pre-school) ระดับประถมศึกษา(Elementary Grades 1-5) มัธยมศึกษาตอนต้น (Middle School Grades 6-8) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (High School Grades 9-12) หลักสูตรแห่งสหราชอาณาจักร อังกฤษ และเวลส์ ที่จัดการศึกษาให้เด็กอายุ 5-16 ปี และมีหลักสูตรที่ขยายโอกาสทางการศึกษาและรองรับนักเรียนในกลุ่มอายุ 3-5 ปี และ 16-18 ปี อย่างชัดเจน โดยการจัดระดับชั้นของนักเรียนจะแบ่งออกเป็นช่วงชั้นการเรียนรู้ (Key Stages) ช่วงชั้นที่ 1 สำหรับนักเรียนอายุ 5-6 ปี (Years 1-2) ช่วงชั้นที่ 2 สำหรับนักเรียนอายุ 7-10 ปี (Years 3-6) ช่วงชั้นที่ 3 สำหรับนักเรียนอายุ 11-13 (Years 7-9) และช่วงชั้นที่ 4 สำหรับนักเรียนอายุ 14-15 ปี (Years 10-11) ซึ่งถือเป็นช่วงชั้นสุดท้ายก่อนจบการศึกษาภาคบังคับของประเทศอังกฤษ สำหรับผู้เรียนที่ประสงค์จะศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จะต้องเรียนต่อในระดับช่วงชั้นที่ 5 โดยเลือกเรียนเฉพาะวิชาที่จะใช้ในการสมัครเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรนานาชาติ International Baccalaureate (IB) ของมูลนิธิ International Baccalaureate Organisation เป็นหลักสูตรที่นักเรียนการศึกษาได้พัฒนาขึ้น เพื่อให้เป็นหลักสูตรนานาชาติ โดยไม่ขึ้นกับนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศใด โดยมีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยและประถมศึกษา (Primary Years Programme) สำหรับนักเรียนอายุ 3-11 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle Years Programme) สำหรับนักเรียนอายุ 11-16 ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Diploma Programme) สำหรับนักเรียนอายุ 16-18 หรือ 19 ปี เป็นหลักสูตรที่เน้นพัฒนาความรู้และสติปัญญาพัฒนาให้นักเรียนมีความรอบรู้เรื่องวัฒนธรรมนานาชาติและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ไปพร้อมกับการพัฒนาจริยธรรม ความรับผิดชอบ

⁸⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. 2561. หน้า 23-46.

ต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรนานาชาติประเทศอื่นๆ เช่น เกาหลี แคนาดา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมัน สิงคโปร์ สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย อินเดีย เป็นต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนและครอบครัวชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาสั้นๆ หรือสำหรับครอบครัวนักเรียนไทยที่มุ่งให้เด็กได้รับการศึกษาตามหลักสูตรของประเทศนั้นๆ⁸⁷

3.1.2 การศึกษานอกระบบ มีการแบ่งระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รูปแบบการศึกษา วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษาและการวัดและประเมินผล จะมีความยืดหยุ่น เนื้อหาสาระในการศึกษาจะเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนให้บริการจัดการศึกษานอกระบบได้ ในการจัดการเรียนการสอนจะใช้หลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น เน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต ความต้องการและความแตกต่างของบุคคล ชุมชน และสังคม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ได้ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ สามารถเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบได้ โดยมุ่งเน้นจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสและคนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เพื่อให้สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้ สามารถปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความจำเป็นของผู้เรียนได้ เช่น การปรับเวลาเรียนให้สอดคล้องกับเวลาว่างของผู้เรียน ให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ ด้วยตัวเอง และกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น แต่ยังคงต้องมีกฎเกณฑ์บางประการที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากำหนดให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามบ้าง อย่างไรก็ตามในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนที่มีประสบการณ์และมีความรู้จากประสบการณ์หรือการใช้ชีวิตของผู้เรียนมาก่อน จึงต้องจัดการศึกษาโดยคำนึงว่าผู้เรียนมีความรู้เดิมอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่ความรู้ที่ผู้เรียนมีไม่ใช่ความรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งยังต้องส่งเสริมให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้รูปแบบและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย⁸⁸

3.1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาตามอัธยาศัยเน้นความสำคัญในการมุ่งจัดการศึกษาเป็นพิเศษให้กับบุคคลบางกลุ่ม เช่น ประชากรวัยแรงงานที่ไม่ได้จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ผู้ต้องขัง ผู้สูงอายุ ประชาชนชาวไทยในต่างประเทศ เป็นต้น เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตของผู้เรียน ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากประสบการณ์ การทำงาน ครอบครัว สื่อมวลชน ชุมชน แหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้ ไม่มีหลักสูตรที่

⁸⁷ International Schools Association of Thailand. *หลักสูตรโรงเรียนนานาชาติ ในประเทศไทย*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <http://www.isat.or.th/th/education-systems>.

⁸⁸ ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. *ปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน*. *วิทยาจารย์*, 118(10), 62-66, หน้า 64-66.

เป็นตัวกำหนดขอบเขตกิจกรรม หรือขอบข่ายสาระการเรียนรู้ ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียนเรียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร และไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบการเรียนการสอนปกติ และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา หรือเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนซึ่งการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับความต้องการ และแรงจูงใจ ความใฝ่รู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคล แต่ในการจัดการศึกษาก็สามารถจัดกิจกรรมเพื่อเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้ เช่น จัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ จัดการเรียนรู้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ พิพิธภัณฑสถาน จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดกลุ่มเสวนา อภิปราย กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลและความรู้ต่างๆ เป็นต้น ผู้เรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิตของผู้เรียน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถที่เหมาะสมตามวัยและมีความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้ที่ขาดโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งยังตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และศักยภาพของแต่ละบุคคลให้สามารถศึกษาได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอีกด้วย ด้วยการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย⁸⁹

3.2 ระดับการศึกษาในระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่มีรูปแบบการศึกษาในชั้นเรียนปกติ มีการแบ่งระดับการศึกษาเป็น 2 ระดับ ดังนี้

3.2.1 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาที่กำหนดให้ผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็นเวลา 15 ปี โดยเริ่มจากระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งในสายสามัญและสายอาชีวศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึงการศึกษาพิเศษสำหรับผู้เรียนด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ และผู้พิการในประเภทต่างๆ การศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยหรือระดับอนุบาลเป็นเวลา 3 ปี ระดับประถมศึกษาเป็นเวลา 6 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นเวลา 3 ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นเวลา 3 ปี ส่วนการศึกษาภาคบังคับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานจะครอบคลุมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการศึกษา ระดับปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กก่อนวัยเพื่อวางรากฐานชีวิตและปูพื้นฐานที่ดีก่อนการเรียน ในระดับต่อไป การเรียนการสอนจะเน้นการสอนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก เน้นในด้านการพัฒนาร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก เน้นให้เด็กเรียนรู้ทักษะต่างๆ ผ่านกิจกรรมการเล่นและกิจกรรมเกมส์ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและให้เกิดการเรียนรู้ผ่าน

⁸⁹ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018). หน้า 48-51.

กิจกรรมต่างๆ ระดับประถมศึกษา มีจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นเวลา 6 ปี โดยเริ่มผู้เข้าศึกษาในระดับประถมศึกษาส่วนมากจะมีอายุประมาณ 6-7 ปี ระดับมัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่จบในระดับประถมศึกษาต่อเนื่องไป ซึ่งผู้เรียนจะมีอายุประมาณ 11-18 ปี มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะกระบวนการเฉพาะด้านให้กับผู้เรียน เพื่อสามารถนำความรู้ไปใช้ในการศึกษาระดับสูงต่อไป ส่วนในสายอาชีวศึกษา จะเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ทั้งในด้านของงานช่างฝีมือ งานธุรกิจ งานวิศวกรรม และงานบัญชี เน้นจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้จริงๆ มีการฝึกงาน เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น แตกต่างจากการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เน้นให้มีความรู้พื้นฐานมากเพียงพอสำหรับศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย โดยสถานศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ประกอบด้วย สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นศูนย์บริการระยะแรกเริ่มของเด็ก โรงเรียน ซึ่งมีหลายประเภท ทั้งโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ศูนย์การเรียนรู้ เป็นสถานที่เรียนรู้ที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัดตั้งขึ้นเพื่อการศึกษา

3.2.2 ระดับอุดมศึกษา ในระยะเริ่มแรก มหาวิทยาลัยมีการจัดตั้งขึ้นจะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐบาล มีสถานะเป็นกรม และได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานในแต่ละปี การบริหารงานด้านบุคลากร การคลัง และการบริหารงานทั่วไปของมหาวิทยาลัยยังเป็นระบบราชการ ต่อมามหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งได้เปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีโครงสร้างการบริหารงานมหาวิทยาลัยเป็นของตัวเอง สามารถบริหารจัดการได้เองและมีระบบการจัดทำงบประมาณที่เป็นอิสระ แต่ยังคงได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลอยู่ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีขึ้นเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ชั้นสูงด้านการวิจัย การบริการ การพัฒนาสังคม เพื่อพัฒนาประเทศต่อไป โดยมีการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย สถาบันวิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ประกอบด้วย ระดับต่ำกว่าปริญญา หรืออนุปริญญา ซึ่งใช้ระยะเวลาในการศึกษาเป็นเวลา 2 ปี สถานศึกษาที่มีหลักสูตรระดับอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงส่วนมากจะเป็นการศึกษาเฉพาะทางหรือสายอาชีพอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ วิทยาลัยชุมชน สถาบัน อุดมศึกษาของเอกชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัย อาชีวศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาลัยช่างศิลป์ เป็นต้น และระดับปริญญา ซึ่งผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาต้องสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในสายอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า แบ่งระดับการศึกษาย่อย เป็นการศึกษาระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก โดยการศึกษา

ในระดับปริญญาตรี มีทั้งการศึกษากำหนดระยะเวลาของหลักสูตรไว้ 4 ปี และ 2 หรือ 3 ปี ในหลักสูตรต่อเนื่องจากระดับอนุปริญญา หลักสูตรปริญญาตรีที่กำหนดระยะเวลาในการศึกษา 5 ปี มีบางสาขา เช่น สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ เป็นต้น และสาขาที่กำหนดระยะเวลาในการศึกษา 6 ปี เช่น สาขาแพทยศาสตร์ สาขาสัตวแพทยศาสตร์ สาขาเภสัชศาสตร์ เป็นต้น การศึกษาระดับปริญญาโท เป็นการศึกษาที่ศึกษาลงลึกในขอบเขตการศึกษามีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าระดับปริญญาตรี ผู้เรียนใช้เวลาในการศึกษาอย่างน้อย 1 ปี แต่โดยทั่วไปแล้วจะใช้เวลาในการศึกษาเป็นเวลา 2 ปี และจะต้องผลิตรายการวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ในหัวข้อที่สนใจและเกี่ยวข้องกับสาขาวิชา การศึกษาระดับปริญญาเอก โดยทั่วไปใช้เวลาในการศึกษาเป็นเวลา 3 ปี ต่อเนื่องจากการศึกษาระดับปริญญาโท ซึ่งจะมีการเปิดการเรียนการสอนระดับปริญญาเอกในบางสาขาวิชาเท่านั้น นอกจากนี้ ในระดับอุดมศึกษายังมีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ซึ่งเป็นการศึกษาที่สูงกว่าระดับปริญญาตรีแต่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ซึ่งเป็นการศึกษาที่สูงกว่าระดับปริญญาโทแต่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกอีกด้วย⁹⁰

การศึกษาถึงระบบการศึกษาของประเทศไทยดังกล่าว ทำให้ทราบว่าประชากรเด็กในสังคมไทยต่างต้องใช้ชีวิตอยู่ในสังคมโรงเรียนรูปแบบต่างๆ และพบว่าการศึกษาในระบบโรงเรียนที่เป็นการศึกษาภาคบังคับจะนำพาประชากรเด็กเข้ามาอยู่ในสังคมโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อสังคมโรงเรียนของเด็กเกิดขึ้น การละเมิดสิทธิเสรีภาพกันระหว่างเด็กในโรงเรียนจึงสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยเช่นกัน ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาเฉพาะมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน รูปแบบการศึกษาในชั้นเรียนปกติ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประเภทสายสามัญศึกษาเท่านั้น เนื่องจากในช่วงระยะเวลาของการศึกษาภาคบังคับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกฎหมายบังคับให้เด็กไทยต้องเข้ารับการศึกษภาคบังคับ จึงทำให้เด็กต้องเข้าสู่สังคมโรงเรียนในช่วงเวลาดังกล่าว ประกอบกับการจัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษาในชั้นเรียนปกติเป็นการจัดการศึกษาที่มีการกำหนดขอบข่ายในการศึกษา มีการบังคับให้ศึกษาตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด การใช้มาตรการทางกฎหมายกับการศึกษาในระบบดังกล่าวจึงมีโอกาสนี้จะใช้บังคับให้เกิดผลอย่างชัดเจนได้

4. การกลั่นแกล้งในโรงเรียน

จากที่ได้ศึกษาถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยและบทบาทของรัฐในการคุ้มครองเด็กทำให้เห็นได้ว่าเด็กในแต่ละช่วงอายุมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ตลอดจนมี

⁹⁰ มุ่งเรียน เพียรใฝ่รู้. *รูปแบบการศึกษา*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/mungreinynpheiyrfiru/rup-baeb-kar-reiyn>.

การรับรู้และการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการสร้างกลไก หรือมาตรการในด้านต่างๆ ขึ้น เพื่อคุ้มครองเด็กให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อพัฒนาไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป ในการศึกษาถึงมาตรการในการป้องกันการกลั่นแกล้งของเด็กในโรงเรียน จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมดังกล่าวที่จะส่งผลต่อการพัฒนาชีวิตของเด็ก ตลอดจนแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีใช้ในประเทศไทย ดังนี้

4.1 นิยามความหมายของการกลั่นแกล้ง

การกลั่นแกล้ง โดยทั่วไปใช้คำว่า “Bullying” ในภาษาอังกฤษ พฤติกรรม การกลั่นแกล้งยังรวมถึงการข่มเหงรังแกผู้อื่น การศึกษาทำความเข้าใจความหมายของการกลั่นแกล้ง จะทำให้เข้าใจถึงลักษณะพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของเด็กได้ โดยสามารถแยกอธิบายความหมายของการกลั่นแกล้งได้ ดังนี้

4.1.1 ความหมายตามพจนานุกรม โดยให้ความหมายว่า “กลั่นแกล้ง เป็นคำกริยา หมายถึง หาความไม่ดีใส่ให้, หาอุบายให้ร้ายโดยวิธีต่างๆ และแกล้งใส่ความ”⁹¹

4.1.2 ความหมายโดยทั่วไป

1) การกลั่นแกล้ง หมายถึง “พฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยพฤติกรรมนั้นเป็นความตั้งใจกระทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ความเจ็บปวด เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจ หรือมีพลังเหนือกว่าผู้อื่น อีกทั้งการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลายาวนาน”⁹²

2) การกลั่นแกล้ง (Bullying) คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางร่างกาย คำพูด สังคมหรือ ทางไซเบอร์ ซึ่งมักเกิดขึ้นในสังคมที่มีช่องว่างระหว่างผู้ที่มีพลังกำลัง หรืออำนาจมากกว่า แสดงออกแก่ผู้ที่อ่อนแอกว่า ทำให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายหรือทางจิตใจ รู้สึกด้อยคุณค่า และมีโอกาสเกิดขึ้นซ้ำๆ⁹³

⁹¹ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 . 28 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

⁹² มูลนิธิยุวพัฒน์. การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม. 28 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org>.

⁹³ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครนายก. แนวทางการดำเนินการป้องกัน “การบูลลี่ในสถานศึกษา”. 10 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/11FrRmlgO0ZNAhbxwrGL2AlIL-7GLdIEq/view>.

3) *การกลั่นแกล้งรังแก (Bully)* หมายถึง “พฤติกรรมที่เป็นความตั้งใจกระทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ความเจ็บปวด ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจ หรือมีพลังเหนือกว่าผู้อื่น อีกทั้งการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลายาวนาน”⁹⁴

4.2 ประเภทของการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

การกลั่นแกล้งในโรงเรียนสามารถส่งผลกระทบต่อนักเรียนได้ โดยพฤติกรรมของการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่พบได้มี 4 ประเภท ดังนี้

4.2.1 การกลั่นแกล้งทางร่างกาย (Physical Bullying) เป็นลักษณะของการกระทำทางร่างกาย โดยการทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นตลอดจนการรังแกทางเพศ เป็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่พบบ่อยและมากที่สุด เช่น การชกต่อย การผลัก การตบตี การหยิก เปิดกระโปรง รวมถึงการใช้อุปกรณ์แทนอาวุธเพื่อการข่มขู่ เป็นต้น

4.2.2 การกลั่นแกล้งทางสังคมหรือด้านอารมณ์ (Relational Bullying) เป็นลักษณะของการใช้กลุ่มเพื่อนหรือสังคมกดดันผู้อื่น จนทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งแยกออกจากกลุ่มทั้งยังส่งผลให้ผู้ถูกกระทำเกิดความรู้สึกเจ็บปวดหรือเสียใจจากการกระทำดังกล่าว การล้อเลียน การทำให้รู้สึกอับอาย เป็นต้น

4.2.3 การกลั่นแกล้งทางคำพูด (Verbal Bullying) เป็นการสื่อสารทั้งการพูดหรือการเขียน เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวด ส่วนมากจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการขู่ เย้าแหย่ เยาะเย้ย ข่มขู่ การพูดจาดูถูก เสียดสีกันในกลุ่มเพื่อนหรือการวิจารณ์ด้วยคำพูดในลักษณะที่เป็นข่าวดู การนินทา และการพูดโกหกหรือบิดเบือนข้อมูลที่ไม่เป็นจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเจ็บปวด เช่น การดูถูกเหยียดหยาม เป็นต้น

4.2.4 การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber bullying) เป็นการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นใหม่ และเป็นปัญหาการกลั่นแกล้งที่สำคัญในสังคมปัจจุบัน โดยใช้เทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสารเชื่อมต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างๆ เป็นเครื่องมือหลักในการแสดงพฤติกรรม การโจมตี การขู่ทำร้าย หรือใช้ถ้อยหยาบคาย การคุกคามทางเพศ การเปิดเผยความลับของผู้อื่น การกล่าวหาหรือทำให้ผู้อื่นอับอาย เป็นต้น⁹⁵

⁹⁴ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. *คู่มือการจัดทำแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2566. หน้า 14.

⁹⁵ มูลนิธิยุวพัฒน์. *การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม*. 28 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org>.

4.3 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

โรงเรียนหรือสถานศึกษานับเป็นสถานที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของเด็กเพื่อการศึกษาหาความรู้ จากการศึกษาในส่วนของการศึกษาของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าเด็กต้องได้รับการศึกษาในการศึกษาภาคบังคับซึ่งเป็นการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นอย่างน้อย และเด็กบางคนยังสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ ทำให้เด็กต้องใช้ชีวิตในโรงเรียนเป็นเวลานานเพื่อศึกษาหาความรู้ และต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อนฝูง ตลอดจนมีสังคมเพื่อนฝูงตามวัยของเด็ก ในสังคมเพื่อนฝูงของเด็ก ต่างมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ระดับสติปัญญา ความสามารถส่วนตัว ซึ่งเด็กบางคนอาจมีลักษณะนิสัยที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น ซึ่งเกิดขึ้นกับเด็กทั้งที่มีบุคลิกภาพภายนอกดี มีนิสัยเอาแต่ใจ ใจร้อน หงุดหงิดง่าย ไม่เคารพกติกา ไม่อดทน ไม่เห็นใจผู้อื่น ต้องการให้คนยอมรับ ซึมเศร้า ขาดทักษะด้านสังคม ต้องการเพื่อน ป่วยเป็นโรคสมาธิสั้น เป็นต้น แต่เด็กบางคนกลับมีลักษณะนิสัยที่มักเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง เช่น มีความอ่อนแอเป็นผู้หญิง ตัวเล็ก อยู่คนเดียว เพื่อนน้อย ร้องไห้เก่ง ขี้กลัว ไม่มั่นใจตนเอง พุดมาก ขอบอ้อวอดมีความผิดปกติหรือแตกต่างจากผู้อื่นอย่างเด่นชัด เช่น อ้วน เตี้ย ฟันเหยิน เป็นต้น โดยปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งในโรงเรียนมี ดังนี้

4.3.1 ความขัดแย้งในโรงเรียน เป็นปัญหาระหว่างผู้การกลั่นแกล้งกับผู้ถูกการกลั่นแกล้ง ซึ่งทั้งสองฝ่ายอาจเป็นเพื่อนสนิทกันหรือเป็นเพื่อนในโรงเรียนเดียวกัน

4.3.2 การเล่นสนุกด้วยความคึกคะนอง เป็นการเล่นสนุกที่เกิดขึ้นจากความคึกคะนองของเด็กซึ่งอาจเป็นเพื่อนสนิทกันหรือยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งฝ่ายหนึ่งกลั่นแกล้งอีกฝ่าย เพราะคิดว่ากลั่นแกล้งเป็นการเล่นสนุกเท่านั้น เช่น การล้อเลียนเพื่อน เพื่อให้เกิดความตลกขบขัน การล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน เป็นต้น

4.3.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัว ในบางครอบครัวมีการขัดแย้งทะเลาะกันในครอบครัว เกิดความห่างเหินของสมาชิกในครอบครัว ไม่มีความผูกพันกันในครอบครัว บิดามารดาไม่ให้ความรัก ไม่สนใจเอาใจใส่ ไม่หมั่นอบรมสั่งสอนเด็ก จนทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเหว โดดเดี่ยว ขาดทักษะในการสื่อสาร ในบางกรณีอาจรุนแรงถึงการร้ายร่างกายกันของสมาชิกในครอบครัว ในครอบครัวที่ขัดแย้งหรือทะเลาะกันอย่างรุนแรงเป็นประจำ อาจส่งผลให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวได้ หรือในกรณีที่เด็กถูกบุคคลในครอบครัวทำร้าย จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกน้อยใจ โกรธ เก็บกด หรืออยากแก้แค้น เป็นต้น จึงทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งมากกว่าเด็กที่ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดี มีความรัก ความอบอุ่น ดูแลห่วงใยซึ่งกันและกัน

4.3.4 การเลี้ยงดูและฐานะของครอบครัว เป็นการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาด้วยรูปแบบวิธีการที่ไม่เหมาะสม เช่น เข้มงวดเกินไป บังคับหรือควบคุมชีวิตของเด็กมากเกินไป ลงโทษเด็กด้วยความรุนแรง ปล่อยปละละเลย ตามใจเกินไป ไม่เคยขัดใจ เป็นต้น รวมถึงเด็กที่เติบโต

ในครอบครัวมีภาระหนี้สินหรือมีฐานะยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเด็กมีแนวโน้มที่จะเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งมากกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมและมีการให้อิสระตามความเหมาะสมกับวัย ในบางครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็กอย่างตามใจหรือไม่อบรมสั่งสอนให้เด็กอยู่ในกติกา อาจทำให้เด็กเป็นคนใจร้อน เอาแต่ใจ ไร้กติกาง เป็นต้น นอกจากนี้หากเด็กถูกเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนในทางที่ไม่ดี หรือให้เด็กกระทำผิดอยู่เสมอก็ส่งผลให้เด็กมีแนวโน้มที่จะเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งอีกด้วย

4.3.5 สุขภาพจิตและบุคลิกภาพของเด็ก ปัญหาสุขภาพจิตของเด็กจะส่งผลกระทบต่อ การแสดงออกทางอารมณ์และการแสดงออกทางบุคลิกภาพ ตลอดจนพฤติกรรมของเด็ก ตัวอย่าง ปัญหาสุขภาพจิตในเด็ก เช่น โรคสมาธิสั้น ซึ่งเด็กจะมีอาการอยู่นิ่ง วู่วาม มีสมาธิกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ไม่นาน เล่นแรง ชอบแหย่ ขาดทักษะการเล่น หรือเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เด็กบกพร่องทาง สติปัญญา หรือป่วยเป็นโรคออทิสติก ที่มักเป็นเป้าหมายของการถูกรังแกจากเด็กอื่นๆ เป็นต้น ความผิดปกติดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนได้ ทั้งในกรณีที่ร่างกายของเด็กมีความไม่ สมดุลก็สามารถส่งผลกระทบต่อเด็กได้ เช่น เด็กที่ตัวเล็กกว่าเพื่อนมักถูกเด็กตัวใหญ่กว่ากลั่นแกล้ง จนเด็กรู้สึกมีปมด้อยจึงอยากกลั่นแกล้งผู้อื่นบ้าง นอกจากนี้ เด็กที่มีพฤติกรรมเกรี้ยวก็มีความเสี่ยงต่อ การเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งมากกว่าเด็กทั่วไปอีกด้วย

4.4 ผลกระทบที่เกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

4.4.1 ผลกระทบที่เกิดกับเด็กที่เป็นฝ่ายกลั่นแกล้งผู้อื่น เด็กที่เป็นฝ่ายกลั่นแกล้งผู้อื่น ส่วนมากเป็นเด็กที่ต้องการได้รับการยอมรับในสังคมเพื่อน ต้องการเป็นหัวหน้าหรือต้องการ ได้รับความสนใจจากเพื่อน เพื่อให้ตัวเอง มีอำนาจ ในบางกรณีอาจเป็นเด็กที่เติบโตในครอบครัวที่มีการ ใช้ความรุนแรงหรือตัวเด็ก มีความผิดปกติ เช่น เป็นโรคสมาธิสั้น เป็นต้น ซึ่งเมื่อได้กระทำต่อผู้อื่น แล้ว จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึก สนุกสนาน พึงพอใจ รู้สึกว่ามีอำนาจเหนือผู้อื่น ได้รับการยกย่องและ การยอมรับจากผู้อื่น เป็นที่ชื่นชมของเพื่อน เป็นที่รู้จัก มีภาพลักษณ์ใหม่ที่ต่างจากที่เดิม รู้สึกดีต่อ ตัวเอง อย่างไรก็ตามในบางครั้งเด็กอาจรู้สึกเสียใจหรือรู้สึกผิด และเด็กจะแก้ปัญหาความรู้สึกผิด ดังกล่าวด้วยการพยายามไม่นึกถึงสิ่งที่ตนได้กลั่นแกล้งผู้อื่น อาจทำให้เด็กมีปัญหาพฤติกรรม เช่น ต่อต้านสังคม เกรี้ยวกราด ทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ทำผิดกฎหมาย มีพฤติกรรมคุกคามทาง เพศ มีปัญหาด้านการเรียน มีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในหมู่เพื่อน เป็นต้น หากเด็กไม่ได้รับคำแนะนำ ไม่ได้ รับการช่วยเหลือที่ถูกต้อง ไม่ได้ได้รับการรักษาในกรณีที่เด็กมีความผิดปกติ หรือแก้ไขสาเหตุที่ทำให้มี พฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่น จะทำให้มีแนวโน้มที่เด็กจะกลั่นแกล้งผู้อื่น โดยใช้วิธีที่รุนแรงมากขึ้น หรืออาจมี การพัฒนาพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงมากขึ้น เช่น การใช้สารเสพติด ใช้กำลัง ทะเลาะวิวาท เป็นต้น

4.4.2 ผลกระทบที่เกิดกับเด็กที่เป็นฝ่ายถูกกลั่นแกล้ง เมื่อถูกกระทำอาจส่งผลให้ เด็กได้รับผลกระทบในหลายด้าน โดยเด็กจะได้รับผลกระทบทางจิตใจและความรู้สึก เกิดความเครียด

ซึมเศร้า หวาดระแวง ไม่มีความสุข ไม่สบายใจ อับอาย เจ็บปวด ส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของตัวเด็กเอง อาจมีผลทำให้เด็กแยกตัวออกจากสังคม คิดว่าไม่มีใครสามารถช่วยได้เก็บตัวอยู่เพียงลำพังหนีปัญหา ไม่ยอมไปโรงเรียน ไม่มั่นใจที่จะเล่าให้ผู้ใหญ่ฟังเพราะถูกข่มขู่ ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง ในบางกรณีเด็กอาจถูกกลั่นแกล้งจนเกิดภาวะซึมเศร้าได้ หรือในรายที่มีภาวะซึมเศร้าอยู่แล้วจะถูกกระตุ้นให้มีอาการซึมเศร้าหนักขึ้น ส่งผลให้เด็กมีอาการนอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ไม่มีสมาธิ ส่งผลกระทบต่อการศึกษา เกิดความรู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า เกิดความเครียด รู้สึกโดดเดี่ยว ลึกลับ และอาจรุนแรงถึงการตัดสินใจฆ่าตัวตาย เป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อมีอาการของโรคซึมเศร้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ป่วยคิดฆ่าตัวตาย เพราะอดทนต่อความทุกข์ทรมานทางจิตใจที่เกิดขึ้นไม่ได้ การกลั่นแกล้งยังส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในสังคมของเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งได้ โดยเฉพาะการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber bullying) ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ ทำให้เด็กที่ถูกกระทำเสื่อมเสียชื่อเสียงเสียภาพลักษณ์ ถูกสังคมรังเกียจ ผู้คนดูถูก ถูกนินทา เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็กได้ หากเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียนได้รับความสนใจจากเด็กนักเรียนคนอื่นๆ ในโรงเรียน ทำให้เด็กรู้สึกถูกจับตามองจากผู้คนรอบข้างจนไม่มีสมาธิในการศึกษาเล่าเรียน หรือรู้สึกโดดเดี่ยวจนส่งผลให้เด็กไม่อยากไปโรงเรียน เป็นต้น⁹⁶

4.4.3 ผลกระทบที่เกิดกับเด็กที่เป็นผู้เห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เห็นเหตุการณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะผู้เห็นเหตุการณ์อาจมีส่วนส่งเสริมให้เกิดการรังแกกันโดยไม่รู้ตัวได้ หากวางเฉยเมื่อพบเห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียน เมื่อเด็กได้พบเห็นความรุนแรงที่เกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน อาจทำให้เด็กได้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้ ยอมรับได้ ทำให้เกิดความสุขพึงพอใจที่ผู้อื่นเดือดร้อนร้องไห้ เด็กบางรายอาจเกิดความรู้สึกหวาดกลัว และมีความคิดว่าการกลั่นแกล้งทำให้มีอำนาจ ได้รับความยอมรับนับถือจากสังคมเพื่อน จนทำให้เด็กทำการกลั่นแกล้งผู้อื่น หรือเริ่มเป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นก่อนหรือเข้าเป็นเพื่อนอยู่ในกลุ่มของฝ่ายที่กลั่นแกล้งผู้อื่น เพื่อป้องกันไม่ให้ตนเองต้องถูกกลั่นแกล้ง ซึ่งการส่งเสริมให้ผู้เห็นเหตุการณ์เข้าไปช่วยเหลือผู้ถูกกลั่นแกล้ง จะสามารถยุติการกลั่นแกล้งในโรงเรียนลงได้ดี ทั้งยังเป็นการช่วยกระตุ้นพลังทางสังคมในการช่วยเหลือกัน ส่งเสริมสุขภาพจิตและประสบการณ์ในโรงเรียนที่ดีอีกด้วย ซึ่งในการป้องกันและแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนจะมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนทัศนคติของผู้เห็นเหตุการณ์ ให้ยืนหยัดในความถูกต้อง สร้างบทบาทในการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกการกลั่นแกล้ง ด้วยการสร้างความมั่นใจให้เด็กที่รายงานหรือช่วยเหลือเพื่อนว่าจะได้รับความปลอดภัย โดยเฉพาะในเด็กโตซึ่งจะบรรลุผลมากกว่าในเด็กเล็ก

⁹⁶ ปองกมล สุรัตน์. สาเหตุและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการรังแกผ่านโลกไซเบอร์: กรณีศึกษาเยาวชนไทยผู้ถูกรังแก. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 4(1), 260-273. หน้า 268-270.

4.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาคารกัณแกลัังในโรงเรียน

จากผลกระทบที่เกิดจากการกัณแกลัังในโรงเรียนจะเห็นได้ว่าเด็กทั้งฝ่ายที่เป็นผู้กัณแกลัังและผู้ถูกกัณแกลัังต่างได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมดังกล่าว ในการแก้ปัญหาคือการป้องกันพฤติกรรมกัณแกลัังที่เกิดขึ้นในโรงเรียนจึงต้องตระหนักเสมอว่า นักเรียนทุกคนต้องได้รับความปลอดภัยเมื่ออยู่ในโรงเรียน ต้องส่งเสริมวัฒนธรรมความเข้าใจ เห็นใจต่อกันและสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการกัณแกลััง ให้มากกว่าการมุ่งลงโทษเมื่อเกิดการกัณแกลัังในโรงเรียนขึ้น ไม่นอญุาตให้นักเรียนแสดงอำนาจเหนือผู้อื่นหรือแสดงความก้าวร้าว คุกคามผู้อื่น และไม่ปล่อยให้เกิดการกัณแกลัังอย่างไรร้ก็ตาม การกัณแกลัังในโรงเรียน เกิดขึ้นในสังคมาเป็นเวลานาน การจัดการปัญหาดังกล่าวจึงต้องใช้เวลาและส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในประเทศไทยมีการวางแผนทางการดำเนินงานและมาตรการที่ใช้เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาคือการกัณแกลัังในโรงเรียน ในรูปแบบของคู่มือการดำเนินงาน ดังนี้

4.5.1 คู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกัน

โรงเรียน เป็นแนวทางการดำเนินงานที่จัดทำและเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2561 โดยสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สำหรับโรงเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อสร้างเข้าใจ และปรับทัศนคติต่อประเด็นเรื่องการรังแกกันในโรงเรียนให้ถูกต้องตรงกันทั้งในส่วนของครู เด็กนักเรียน และผู้ปกครอง โดยอธิบายความหมายของการรังแกกันตามนิยามสากลว่า “เป็นพฤติกรรมที่ทำให้เด็กที่เป็นผู้ถูกรังแกเกิดความเจ็บปวดต่อร่างกายเกิดผลกระทบทางจิตจึารู้สึกกลัว ทุกข์หรือกระทบต่อการเข้าสังคมาหรือการเรียน ทำลายชื่อเสียง หรือแย่งทรัพย์สิน หรือก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในโรงเรียน โดยอาจเกิดโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของเด็กผู้รังแกก็ได้ มักเกิดขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากผู้รังแกมีอำนาจบางอย่างเหนือกว่าอีกฝ่าย เช่น รูปร่างใหญ่กว่า แข็งแรงกว่า อายุมากกว่า ฉลาดกว่า มีกลุ่มเพื่อนมากกว่า ฐานะดีกว่า ฐานะทางสังคมาสูงกว่า หรือมีความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติ เพศ เด็กที่มักพบเป็นเป้าหมายของการถูกรังแก เป็นเด็กเพศหลากหลาย เด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีรูปลักษณ์แตกต่างจากเพื่อน”⁹⁷ และวางแผนทางปฏิบัติ ดังนี้

1) การแก้ปัญหาคารกัณแกลัังในโรงเรียนแบบทั้งโรงเรียน เป็นการนำทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู บุคลากร และเด็กนักเรียนทุกคนในโรงเรียน รวมถึงผู้ปกครองและผู้อาศัยในชุมชนเข้ามาร่วมสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่ เพราะการกัณแกลัังในโรงเรียน เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเพื่อน ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชน และสามารถพัฒนาเป็นปัญหาของสังคมาได้ ในการแก้ปัญหาคือต้องได้รับความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงจากทุกส่วน จึงสามารถแก้ไข

⁹⁷ สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. คู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: บริษัท ปียอนด์ พับลิสซิง จำกัด. 2561. หน้า 1.

ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน มีวิธีในการจัดการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่ตรงกัน ทั้งที่โรงเรียน บ้าน สนามเด็กเล่น สนามกีฬา และชุมชน และส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลรอบๆ ตัว โดยการร่วมกันกำหนดนโยบายเพื่อแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกส่วนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินการให้บรรลุผล นโยบายที่กำหนดขึ้นควรมีการประกาศอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรและประชาสัมพันธ์ให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องรับรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทราบโดยทั่วกันและนำไปปฏิบัติได้ในทิศทางเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมที่สามารถทำให้เห็นถึงผลร้ายของการกลั่นแกล้งในโรงเรียนได้ ตลอดจนติดตามการดำเนินการดังกล่าว เพื่อให้มั่นใจได้ว่าทุกส่วนที่เกี่ยวข้องมีความรับรู้ เข้าใจปฏิบัติตามนโยบาย⁹⁸

2) *ส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน* โดยจัดให้มีนโยบายด้านความปลอดภัยในโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศสอดแทรกค่านิยมต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการปฏิบัติต่อกันในทางที่ดี ส่งเสริมวัฒนธรรมให้มีการรายงานเมื่อเกิดการกลั่นแกล้ง มีช่องทางแจ้งครูทราบหลายช่องทาง ให้มีแนวคิดว่าการรายงานไม่ใช่การฟ้อง แต่เป็นความกล้าหาญในการปกป้องเพื่อน รับฟังเด็กคู่กรณีโดยทันที ค้ำครองให้เด็กไม่ได้รับความเดือดร้อนจากการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกกลั่นแกล้ง จัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย และเนื่องจากการกลั่นแกล้งทางร่างกายมักเกิดขึ้นบริเวณลับ จึงควรสอดส่องดูแลอย่างสม่ำเสมอหรือส่งเสริมให้มีแกนนำนักเรียนหรือสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อช่วยสอดส่องก็ได้ มีกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญในความปลอดภัยในโรงเรียนและปัญหาการกลั่นแกล้ง โดยมุ่งเน้นประสบการณ์ของผู้รังแก ผู้ถูกรังแก และผู้อยู่ในเหตุการณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเห็น การกระตุ้นให้ทุกคนโรงเรียนต้องดูแลชีวิตเด็กนักเรียน นอกเหนือจากการสอน ส่งเสริมศักยภาพ ทักษะของครูในการจัดการชั้นเรียนเชิงบวก การสื่อสารเชิงบวก การส่งเสริมทักษะอารมณ์และสังคมให้กับนักเรียน การสังเกตปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล การจัดการอารมณ์และความเครียด สอนให้เด็กเข้าใจถึงพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง และการปฏิบัติตนเมื่อพบเห็นพฤติกรรมดังกล่าว ดังนั้น ในการป้องกันการกลั่นแกล้งให้บรรลุผล ต้องทำให้ทุกคนในโรงเรียนมีแนวคิดร่วมกันว่าตนเป็นส่วนส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว เมื่อพบเห็นไม่ปล่อยผ่าน⁹⁹

3) *การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง* ทัศนคติของแต่ละบุคคลเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย เช่น การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว ในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมรอบตัวรวมถึงพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก และมีระดับที่แตกต่างกันไปตาม

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 14-19.

⁹⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 25-28.

ช่วงวัยและพัฒนาการของเด็ก ซึ่งจะส่งผลถึงอารมณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง ต้องทำให้เด็กสามารถเข้าใจก่อนว่าพฤติกรรมใดเป็นการรังแก แล้วจึงปลูกฝังทัศนคติว่าการรังแกกันเป็นเรื่องที่สังคมในโรงเรียนไม่ยอมรับ โดยอาจประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน และชีวิตประจำวัน มีการพูดคุยกันในชั้นเรียน ซึ่งครูควรมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง การกำกับพฤติกรรมเด็กให้เหมาะสม ต้องไม่บังคับหรือปล่อยปละละเลยเด็กจนเกินไป ไม่ใช่ความรุนแรง จัดให้เด็กเรียนรู้ผ่านต้นแบบที่ดี มีข้อตกลงอย่างชัดเจนกับนักเรียนในการไม่ยอมรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ครูต้องสอดส่องพฤติกรรมนักเรียนที่มีความเสี่ยง ทั้งในและนอกชั้นเรียน มีช่องทางให้นักเรียนเข้ามาปรึกษาหรือแจ้งปัญหาได้ เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ไม่เจาะจงตัวบุคคลหรือพูดชื่อเด็กที่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่น ให้อย่างพฤติกรรมที่เหมาะสมมาตักเตือนแนะนำแนวทาง ให้รางวัลหรือกล่าวชมเชยเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม อธิบายให้นักเรียนเห็นถึงผลกระทบจากการกลั่นแกล้งที่มีต่อชีวิตของเพื่อน ปลูกฝังให้เด็กยอมรับถึงความเท่าเทียมกันและความแตกต่างของบุคคล ทั้งด้านรูปร่าง หน้าตา ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม และการละเมิดสิทธิของผู้อื่นถือเป็นความผิด ปลูกฝังให้มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในการสร้างความเข้าใจและทัศนคติให้กับเด็กควรเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น ในเด็กเล็กให้สอนผ่านหุ่นเชิด ตุ๊กตา ในเด็กโตให้ปรับเป็นสื่ออย่างอื่น เป็นต้น¹⁰⁰

4) *สร้างทัศนคติของบุคลากรต่อการกลั่นแกล้งในโรงเรียน* บุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนต้องมีทัศนคติร่วมกันว่าการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ในการสร้างความร่วมมือและการทำความเข้าใจร่วมกัน ควรมีการจัดเวทีพูดคุย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน มีความเข้าใจตรงกันว่าควรสร้างความมั่นใจว่าเป็นสิทธิของเด็กนักเรียนที่จะได้รับปลอดภัยในโรงเรียน ครูทุกคนเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างให้นักเรียนรู้สึกมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมของเด็ก มีการส่งเสริมในเชิงบวกให้กับนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ดี ครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียน สามารถการป้องกันตัวเอง ปฏิเสธพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สร้างความตระหนักในปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียนและความเสียหายหรือความทุกข์ที่ได้รับจากการถูกกลั่นแกล้ง ปัญหาทางอารมณ์ และความเครียดที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ทำให้นักเรียนเห็นถึงผลกระทบหากไม่ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาหรือการเพิกเฉยเมื่อพบเห็นการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โรงเรียนไม่ควรคิดว่าโรงเรียนไม่มีการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน เพราะจะทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ไม่ควรปิดความรับผิดชอบในการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีไปให้ครอบครัวของนักเรียน ไม่ควรมองว่าการรังแกกันเป็นพัฒนาการของเด็กหรือเป็นการเล่นกันของเด็ก เพราะจะทำให้เด็กเรียนรู้ว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ยอมรับจึงสามารถทำได้ และยังทำให้เด็กมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 29-31.

รุนแรงขึ้น ครูต้องไม่ใช้อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมเด็ก เพราะจะทำให้เด็กเชื่อว่าการมีอำนาจจะทำให้สามารถควบคุมผู้อื่นได้ และเลียนแบบการใช้อำนาจดังกล่าวกับเพื่อน นอกจากนี้ครูก็ไม่ควรใช้การตำหนิ ลงโทษ ใช้คำพูดดูหมิ่นหรือล้อเลียน และควรใช้การประนีประนอมในการจัดการพฤติกรรมเด็ก¹⁰¹

5) *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน* การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน เป็นพื้นฐานสำคัญในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกเชื่อใจ และสามารถควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนในเชิงบวกได้ โดยการอบรม สั่งสอนนักเรียนด้วยความเอาใจใส่ ด้วยการทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเกิดการเรียนรู้ที่ดี ในช่วงแรกของปีให้เน้นการสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับเด็ก ส่วนในช่วงหลังให้เน้นหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งครูจะต้องได้รับการสนับสนุนจากในโรงเรียน ควรมีแผนการสอนและจุดประสงค์ในการสอนที่ชัดเจน สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้ ตามความถนัดของนักเรียน ให้ความคาดหวังที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตัวเองได้หาข้อดีของนักเรียนและให้ความชื่นชมและให้การสนับสนุน พยายามสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้ปราศจากการเยาะเย้ย ดูหมิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถจัดการกับความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาได้ มีการสื่อสารในทางบวก เพื่อสร้างแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการเรียน กระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกคิด มีส่วนร่วมและมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน นอกจากนี้ ครูยังควรมีความรู้เรื่องพัฒนาการตามวัยของเด็ก ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ไม่ควรมีอคติกับนักเรียนหรือชื่นชมนักเรียนคนใดเป็นพิเศษ ใช้ถ้อยคำดูถูก เหยียดหยามหรือทำให้นักเรียนเสียกำลังใจในการเรียน¹⁰²

6) *การจัดการระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียน* เป็นการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม ระเบียบวินัย กฎ กติกาในชั้นเรียน เพื่อรักษาบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ รวมถึงการสร้างวินัยเชิงบวกด้วยการปลุกฝังให้เด็กพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยครูจะต้องไม่ใช้ความรุนแรงและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก เสริมสร้างให้นักเรียนค้นพบความสามารถ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าใจพฤติกรรมของตนเอง และปลุกฝังให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดเชิงบวกและปฏิบัติตามกฎระเบียบได้ด้วยตนเอง ปลุกฝังการมีวินัยในตนเอง สามารถคิดได้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ เคารพในเด็กและมองในด้านบวก เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม คุณครูคอยรับฟังปัญหาของเด็กและเป็นตัวอย่างที่ดี กระทำต่อเด็กโดยปราศจากความรุนแรงทั้งทางวาจาและการกระทำ บอกถึงผลเสียเมื่อเด็กพูดคุยกันในห้องว่าจะเป็นการรบกวนสมาธิเพื่อนคนอื่น ซึ่งแตกต่างจากการลงโทษที่เน้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนเพียงอย่างเดียว ด้วยการข่มขู่ บังคับให้ทำหรือห้ามไม่ให้ทำสิ่ง

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 37-39.

¹⁰² เรื่องเดียวกัน หน้า 51-52.

ใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ชี้แจงเหตุผล ทำให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะแสดงความประพจน์ที่ดีเฉพาะตอนที่กลัวว่าจะมีผู้อื่นรู้เมื่อได้กระทำความผิด ในการลงโทษเป็นการไม่เคารพและมองนักเรียนในด้านลบ จับผิดนักเรียนอยู่ตลอดเวลา แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงต่อนักเรียน ซึ่งการลงโทษอาจส่งผลให้นักเรียนไม่ยอมรับฟังคุณครูอีกต่อไป¹⁰³

7) *เสริมสร้างทักษะชีวิตพื้นฐานในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน* ในปัจจุบันเด็กมักถูกส่งเสริมให้มีการพัฒนาที่เกินกว่าวัย ทั้งในเรื่องการเรียนและการใช้ชีวิต ทำให้เด็กมีพฤติกรรมเกินวัยหรือมีพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่ แต่ยังขาดการเรียนรู้ผ่านทักษะชีวิตหรือความชำนาญเพื่อแสดงพฤติกรรมในทางที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต เนื่องจากทักษะชีวิตจะสามารถทำให้เด็กสามารถรู้ถึงความสามารถของตน สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพต่างๆ โดยทักษะชีวิตสามารถเรียนรู้ได้ทั้งตามธรรมชาติของชีวิตในครอบครัว และการสอนด้วยการแนะนำนักเรียนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน ซึ่งทักษะชีวิตมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพราะทักษะชีวิตจะเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการแก้ไขปัญหา หากนำทักษะชีวิตไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้เด็กรู้จักและเข้าใจตนเอง รับผิดชอบและเข้าใจคนอื่น ในเบื้องต้นครูต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน เข้าใจในความแตกต่างระหว่างนิสัย ความสามารถและความถนัดของนักเรียนแต่ละคน ชื่นชมให้เกิดความภาคภูมิใจหากประพจน์ตนอย่างเหมาะสม ฝึกให้เด็กคิดค้นบวก มองตัวเองในแง่ดี ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้นักเรียนปฏิบัติตาม แสดงให้นักเรียนเห็นถึงการกระทำที่น่ายกย่อง ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้เด็กปฏิบัติตามที่ดี โดยไม่ใช้คำสั่ง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมที่ควรพัฒนาและส่งเสริมตั้งแต่ยังเด็ก ฝึกการให้อภัย รู้จักขอบคุณเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อพัฒนาการที่ตรงตามความต้องการของสังคม ส่งเสริมให้เด็กฝึกการแก้ไขปัญหา คิดหาทางเลือก ด้วยการวิเคราะห์ถึงปัญหาและผลที่จะเกิดขึ้นได้ แล้วจึงวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา สอนให้เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้เด็กได้ช่วยเหลือเพื่อนในชั้นเรียน ให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจความในสถานการณ์ต่างๆ¹⁰⁴

8) *การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อป้องกันและแก้ไขการกลั่นแกล้งในโรงเรียน* โดยการสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนตั้งแต่เริ่มต้น เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มีการประชุมร่วมกับผู้ปกครองหรือผู้แทนอยู่เสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน หน้า 55.

¹⁰⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 61-63.

ตลอดจนรับเอาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ มาใช้ในการร่วมกับผู้ปกครองเพื่อแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ผู้ปกครองยังต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติเหมาะสมต่อปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เข้าใจถึงบทบาทของครอบครัวที่อาจมีส่วนทั้งทำให้เกิดปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนและมีส่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ นโยบายและการจัดการของโรงเรียนให้กับผู้ปกครอง ซึ่งทำได้โดยถ่ายทอดความรู้ ด้วยการประชุมผู้ปกครอง การจัดกิจกรรม หรือเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ มีช่องทางในการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองหรือครอบครัว เพื่อให้ผู้ปกครองรับรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลและแก้ไขพฤติกรรมเด็ก นอกจากนี้การส่งเสริมให้มีความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก เป็นต้น ส่งเสริมบทบาทของครอบครัว เช่น ทักษะการเลี้ยงดู (Parent training) ที่ครอบครัวควรปลูกฝังวินัยเชิงบวก ให้เด็ก ซึ่งจะช่วยลดความรุนแรงในการลงโทษเด็กได้ ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเป็นการสร้างความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว เป็นต้น¹⁰⁵

4.5.2 คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน เป็นแนวทางการดำเนินงานและมาตรการที่จัดทำและเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2557 โดยศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต พิจารณาจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจฯ ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์เคลื่อนที่เร็วในการเข้าถึงข้อมูลเมื่อเกิดกรณีที่นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นักเรียนถูกล่วงละเมิดทางร่างกายหรือจิตใจ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการศึกษา เป็นศูนย์ประสานงานในการช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกล่วงละเมิดฯ ด้วยการดำเนินงานเป็นเครือข่ายกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำสารสนเทศและระบบเฝ้าระวัง คุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน เพื่อช่วยให้เด็กนักเรียนทุกคนพร้อมและได้รับโอกาสทางการศึกษาจากระบบการศึกษาอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาวางแนวทางให้ศูนย์เฉพาะกิจฯ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายงานเหตุการณ์ความรุนแรง การละเมิด การไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการศึกษา และเหตุอื่นๆ จากสถานศึกษาในสังกัดเพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา ไว้เป็นข้อมูลที่เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งศูนย์เฉพาะกิจฯ ได้เผยแพร่คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่ระดับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ มีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยวางแนวทางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนกรณีเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

¹⁰⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 69-70.

1) บทนิยามและความหมาย

“การคุ้มครอง” หมายถึง การดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่เสี่ยงหรือต้องสงสัยว่าถูกระทำรุนแรงหรือล่วงละเมิด เด็กนักเรียนที่ถูกกระทำรุนแรงหรือถูกล่วงละเมิด และเด็กนักเรียนที่กระทำรุนแรงหรือล่วงละเมิดต่อบุคคลอื่น โดยมีระบบและขั้นตอนการปฏิบัติที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน เป็นหลักสอดคล้องกับหลักปฏิบัติตามกฎหมายและหลักปฏิบัติที่มีมาตรฐาน

“การช่วยเหลือ” หมายถึง การส่งเสริม พัฒนา การป้องกันและแก้ไข ปัญหา เพื่อให้เด็กนักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

“เด็ก” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

“นักเรียน” หมายถึง เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“เด็กนักเรียน” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส และเป็นเด็กนักเรียนซึ่งกำลังรับการศึกษาที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“บิดามารดา” หมายถึง บิดามารดาของเด็กนักเรียนไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่

“ผู้ปกครอง” หมายถึง บิดา มารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรมและผู้ปกครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กนักเรียนไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กนักเรียนอาศัยอยู่ด้วย

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

“สถานศึกษา” หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

“ทีมสหวิชาชีพ” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ทำงานประสานความร่วมมือจากหลายสาขาวิชาชีพ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาอย่างมีระบบและเป็นกระบวนการอยู่บนพื้นฐานที่มีจุดประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน ในการปฏิบัติงานโดยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อการประเมินสภาพการณ์ของปัญหาและมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งกระบวนการ เช่น ศูนย์ช่วยเหลือ

สังคม (OSCC) มุลินีต่างๆ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจองค์กรเพื่อการกุศล บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ฯลฯ

“ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC)” หมายถึง ศูนย์ช่วยเหลือสังคมภายใต้ชื่อ OSCC (One Stop Crisis Center) เป็นศูนย์บริการประชาชนผู้ประสบปัญหาที่มีลักษณะบูรณาการ และครบวงจร โดยมีหน้าที่รับแจ้งเหตุ เบาะแส ประสานส่งต่อ และติดตามการใช้ความช่วยเหลือ เกี่ยวกับการตั้งครมไม่พร้อม การค้ามนุษย์การใช้แรงงานเด็ก การกระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ¹⁰⁶

2) การดำเนินการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา และครูเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน รวมถึงบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน ซึ่งมีกระบวนการ ตั้งแต่เมื่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูได้รับแจ้งเหตุหรือประสบเหตุ ต้องบันทึกข้อมูลรายงานเหตุการณ์และแจ้งไปยังศูนย์เฉพาะกิจฯ ต่อไป หากเป็นกรณีต้องการพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กนักเรียนตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ตำรวจ พนักงาน ฝ่ายปกครอง โรงพยาบาล เป็นต้น ให้แจ้งตามสภาพปัญหาที่ต้องการช่วยเหลือ โดยให้ผู้ที่ได้รับแจ้งเหตุดำเนินการช่วยเหลือด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมประเมินสถานการณ์เบื้องต้น โดยทันที และให้การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กนักเรียน กรณีเด็กนักเรียนมีความเสี่ยงต้องได้รับการคุ้มครอง และจัดเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองขั้นต้นกับเด็กนักเรียนผู้ประสบเหตุทันที โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กนักเรียน พร้อมหาข้อมูล ข้อเท็จจริง และหากเป็นกรณีเร่งด่วน เช่น กรณีเป็นข่าว เป็นต้น ให้รายงานหน่วยงานต้นสังกัดทันที หากเป็นกรณีเด็กนักเรียนต้องได้รับการสงเคราะห์ ให้เจ้าหน้าที่ส่งต่อไปรับบริการสงเคราะห์ จากนั้นให้ประสานข้อมูล จัดทำ จัดเก็บข้อมูลสถานศึกษา และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทราบ และติดตามสถานการณ์และทบทวนการดำเนินงาน และรายงานสถานการณ์ต่อศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนต่อไป

3) บทบาทของครูและสถานศึกษาในการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน โดยครูมีบทบาทในการให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา และมีความรู้ ครูมีบทบาทในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้คำปรึกษากับเด็กนักเรียน จัดสิ่งแวดล้อมและเฝ้าระวังปัจจัยหรือพื้นที่เสี่ยงด้านสังคมรอบๆ ตัวเด็กนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริม

¹⁰⁶ ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด : 2557. หน้า 4-6.

สนับสนุนทั้งในและนอกชั้นเรียน ดูแลสุขภาพเด็กนักเรียนขณะอยู่ในสถานศึกษา ส่งเสริมให้พ่อแม่และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองในการดูแลเด็กนักเรียน ตลอดจนสร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือในการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน และให้ความช่วยเหลือเด็กนักเรียนเบื้องต้นในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ผิดปกติกับเด็กนักเรียน และรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดเมื่อพบเหตุความผิดปกติ ส่วนสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนอย่างเข้มแข็ง โดยการจัดระบบคัดกรอง ระบบการเข้าถึงปัญหาของเด็กนักเรียน จัดให้มีระบบการประเมินสภาพปัญหา และระบบการให้คำปรึกษา ป้องกันและเฝ้าระวังเพื่อไม่ให้เด็กนักเรียนเสี่ยงต่อภัยอันตราย ป้องกันให้เด็กนักเรียนปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคล โดยหามาตรการป้องกันแก้ไขบริเวณเสี่ยงอันตรายและมีระบบกฎเกณฑ์ด้านความปลอดภัยที่เหมาะสมผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแจ้งเหตุ พร้อมทั้งรายงานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสังกัดทราบ¹⁰⁷

4) *แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนกรณีเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง* โดยศูนย์เฉพาะกิจฯ ได้กำหนดแนวทางเพื่อจัดการกับกรณีเกิดความรุนแรงขึ้น ซึ่งความรุนแรงเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางร่างกาย วาจา จิตใจ หรือทางเพศ และนำมาซึ่งอันตรายหรือความทุกข์ทรมานต่อผู้ถูกกระทำทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ตามแนวทางที่ศูนย์เฉพาะกิจฯ ให้ความ แบ่งความรุนแรงออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย 1) ความรุนแรงทางด้านร่างกาย เช่น การทุบตีทำร้ายร่างกาย ตบ ตะ ค่อย การใช้อาวุธ และการลงโทษเด็กนักเรียนที่เกินกว่าเหตุที่เกิดขึ้นทั้งในสถานศึกษาและครอบครัว เป็นต้น 2) ความรุนแรงทางด้านจิตใจ เช่น การใช้คำพูด กิริยา หรือการกระทำที่เป็นการดูถูกดูหมิ่น เหยียดหยาม ด่าว่าให้อับอาย การกลั่นแกล้ง ทรมานให้เจ็บช้ำน้ำใจ การบังคับ ข่มขู่ กักขัง ควบคุม ไม่ให้แสดงความคิดเห็น การหึงหวง การเลือกปฏิบัติ การเอาเปรียบ การดักตวงผลประโยชน์ การถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดู เป็นต้น 3) ความรุนแรงทางเพศ เช่น การถูกละเมิดทางเพศ การพูดเรื่องลามกอนาจาร การแอบดูการจับต้องของสงวน การบังคับให้เปลื้องผ้า การบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อลดปัญหาความรุนแรง จึงต้องมุ่งถึงการปรับเปลี่ยนเจตคติหรือความเชื่อเดิม เพื่อให้ทุกคนเกิดความตระหนักว่าความรุนแรงสามารถเกิดขึ้นได้และมีผลกระทบเป็นอย่างมาก และยอมรับว่าปัญหาความรุนแรงไม่ใช่เรื่องส่วนตัวที่ต้องอับอายหรือปกปิด แต่ต้องแสวงหาวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น หรือหากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นแล้วต้องหาวิธีการแก้ไข ตลอดจนแสวงหาข้อมูลแนวทางการป้องกัน การแก้ไขปัญหาและแหล่งช่วยเหลือต่างๆ ซึ่งแนวทางการป้องกันการป้องกันการให้ความรุนแรงในเด็กนักเรียน ไม่ควรดำเนินการเพื่อเร่งหาทางแก้ไขแบบชั่วคราว เฉพาะในเวลาที่เกิดปัญหา

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 3-12.

แล้วปล่อยให้เรื่องเงียบหายไป ซึ่งจะไม่สามารถป้องกันแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวและรุนแรงในระยะยาวได้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จึงควรกำหนดเป็นนโยบายให้ทุกสถานศึกษาจัดทำโครงการเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขและป้องกันอย่างชัดเจน และเป็นขั้นตอน จัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะสั้นและพัฒนาครูให้เป็นแบบอย่าง สามารถแก้ไขความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและศักยภาพของตัวเอง โดยสอดแทรกค่านิยมรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และเน้นการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขและป้องกันการใช้อำนาจรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนกระตุ้นให้สื่อต่างๆ นำเสนอเนื้อหาและผลงานที่สร้างสรรค์ จัดให้มีช่องทางการสื่อสารระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ภาคราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดกับเด็กนักเรียนได้ทันต่อสถานการณ์ เช่น สายด่วน การส่งข้อมูลทางแอปพลิเคชัน เป็นต้น ให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการด้านคุณธรรมจริยธรรม สร้างความตระหนักในคุณค่าแห่งตน การมุ่งมั่นและความสำเร็จ การคิดวิเคราะห์ การยับยั้งชั่งใจ ทักษะการควบคุมอารมณ์ เป็นต้น ส่วนครูเวรประจำวัน คณะกรรมการนักเรียน สารวัตรนักเรียน ยามรักษาความปลอดภัย ดูแลรักษาความปลอดภัยแก่เด็กนักเรียน ทุกอาคารและบริเวณจุดอับหรือจุดเสี่ยง ตลอดจนการตรวจสอบสภาพจากกล้องวงจรปิด หากพบเหตุการณ์ที่บ่งบอกว่าจะเกิดความรุนแรงขึ้น ให้เร่งรีบดำเนินการแจ้งผู้เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาทันที สำหรับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือคนในครอบครัวที่เป็นผู้ใกล้ชิดมีบทบาทสำคัญในการลดแรงกระตุ้นพฤติกรรมก้าวร้าว และความรุนแรงในเด็กนักเรียน ด้วยการขัดเกลาพฤติกรรมของเด็กนักเรียนตั้งแต่ปฐมวัย เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก ให้เวลากับลูกอย่างเพียงพอ ไม่ปล่อยปละละเลยในการรับสื่อหรือการคบเพื่อน และเอาใจใส่ในเรื่องต่างๆ เมื่อพบเห็น ไม่เพิกเฉยต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของลูก สื่อสารกับลูกด้วยความรัก และมีเหตุผลเป็นหลักส่วนแนวทางการช่วยเหลือ เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นในสถานศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียง ให้ครูผู้ประสบเหตุพิจารณาความรุนแรงของเหตุการณ์ หากไม่สามารถหยุดพฤติกรรมของเด็กนักเรียนได้ด้วยตนเองให้ขอความช่วยเหลือในการระงับเหตุ แล้วแจ้งให้ครูที่ปรึกษา ผู้เกี่ยวข้อง และผู้บริหารสถานศึกษาทราบทันที ให้ครูที่ปรึกษาหรือครูผู้ประสบเหตุ พุดคุย ให้กำลังใจ สร้างความไว้วางใจแก่เด็กนักเรียน เมื่อเด็กนักเรียนผ่อนคลายลง ให้เชิญผู้ปกครองมาพบเด็กนักเรียนที่สถานศึกษาเพื่อรับทราบข้อเท็จจริง จากคำบอกเล่าของเด็กนักเรียนด้วยตนเอง แล้วร่วมกันหาแนวทางช่วยเหลือเด็กนักเรียนไม่ให้กลับไปกระทำพฤติกรรมความรุนแรงขึ้นอีก หากเด็กนักเรียนคู่อริอยู่ในสถานศึกษาเดียวกันให้หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากันและเมื่อความขัดแย้งลดลง ให้ครูฝ่ายปกครองจัดให้เด็กนักเรียนคู่อริทั้งสองฝ่ายได้พบกับ เพื่อปรับความเข้าใจและสร้างความรักความสามัคคีกัน หากคู่อริเป็นบุคคลภายนอกสถานศึกษา ให้ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายบุคลากรที่เหมาะสมเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อไป และจัดให้มีเด็กนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาสำหรับเด็ก

นักเรียนที่อยู่ระหว่างปรับพฤติกรรมไว้คอยช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษา มีการประสานทีมสหวิชาชีพ ในกรณีที่ต้องส่งต่อภายนอก และในกรณีที่เกิดเหตุการณ์รุนแรง ให้รายงานข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้น อย่างเป็นทางการภายใน 24 ชั่วโมง ไปยังศูนย์เฉพาะกิจฯ หากเด็กนักเรียนถูกเจ้าหน้าที่ ตำรวจควบคุมตัว หรือมอบตัว สถานศึกษาต้องออกหนังสือรับรองการเป็นนักเรียนให้ และหากต้องการใช้ตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการในการประกันตัวเด็กนักเรียน ก็สามารถให้ตำแหน่งประกันตัวได้ และในกรณีที่เด็กนักเรียนถูกดำเนินคดี ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแล้วแต่กรณี ต้องรายงานให้เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ และมอบหมายให้ศูนย์เฉพาะกิจฯ เข้าประสานช่วยเหลือกับสถานศึกษา¹⁰⁸ ซึ่งการวางแผนทางดังกล่าวเป็นประโยชน์ให้สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาต่อไป

4.5.3 คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษา เป็นแนวทางการดำเนินงานและมาตรการที่จัดทำและเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2564 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยวางขอบข่ายความปลอดภัยสำหรับสถานศึกษาไว้เป็น 4 กลุ่มภัย ประกอบด้วย 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) เช่น การล่อลวง ละเมิดทางเพศ การทะเลาะวิวาท การกลั่นแกล้งรังแก การชุมนุมประท้วงและการจลาจล การก่อวินาศกรรม การระเบิด สารเคมีและวัตถุอันตราย การล่อลวง ลักพาตัว เป็นต้น 2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยจากอาคารเรียน สิ่งก่อสร้าง ภัยจากยานพาหนะ ภัยจากการจัดกิจกรรม ภัยจากเครื่องมืออุปกรณ์ เป็นต้น 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ (Right) เช่น การถูกล่อลวงปล้น ไล่เลย ทอดทิ้ง การคุกคามทางเพศ การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม เป็นต้น และ 4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) เช่น ภาวะจิตเวช ติดเกม ยาเสพติด โรคระบาดในมนุษย์ ภัยไซเบอร์ การพนัน มลภาวะเป็นพิษ โรคระบาดในสัตว์ ภาวะทุพโภชนาการ เป็นต้น¹⁰⁹ โดยวางมาตรการความปลอดภัยสถานศึกษาไว้ 3 ลักษณะ ประกอบด้วย มาตรการป้องกัน มาตรการปลุกฝัง และมาตรการปราบปราม ซึ่งการกลั่นแกล้ง ถูกจัดอยู่ในกลุ่มภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) และได้มีแนวทางดำเนินการตามมาตรการความปลอดภัยไว้ โดยวางแนวทางการป้องกัน ด้วยการสำรวจนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ทั้งกลุ่มผู้กระทำ และผู้ถูกรกระทำ จัดทำ ระเบียบข้อตกลงร่วมกัน ทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังทั้งในสถานศึกษาและชุมชน และจัดระบบการสื่อสารเพื่อติดตามพฤติกรรมนักเรียน สำหรับแนวทางการปลุกฝัง ให้ปลุกฝังด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจหลักในการอยู่ร่วมกันใน

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 26-31.

¹⁰⁹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2564. หน้า 17.

สังคม จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และจัดเวทีให้นักเรียนได้แสดงออกตามความสามารถอย่างเหมาะสม ส่วนแนวทางการปราบปราม ให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อระงับเหตุ ทั้งในระดับชั้นเรียน สถานศึกษา และชุมชน มีแผนเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา ดำเนินการเอาโทษตามระเบียบข้อตกลง โดยเน้นการไกล่เกลี่ยประนีประนอมตามมาตรการจากเบาไปหาหนัก และติดตาม เยี่ยมเยือน ให้กำลังใจผู้ถูกระทำ และสร้างความเข้าใจกับผู้กระทำ และให้สถานศึกษาดำเนินการกำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีการจัดทำแผนและเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ที่มีคุณภาพและครอบคลุม มีการคัดเลือกสถานศึกษาที่มีผลการดำเนินการประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีการสรุปรายงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ¹¹⁰ นอกจากนี้ ยังมีการวางระบบ MOE Safety Center ซึ่งเป็นระบบมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยใช้หลัก Digital Based Management เป็นรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการเสริมสร้างทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่างๆ นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือประชาชนทั่วไป สามารถเข้าถึงระบบ MOE Safety Center เมื่อมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและมีความประสงค์จะร้องทุกข์ ร้องเรียน หรือเตือนให้ทราบว่าสถานศึกษาแห่งหนึ่งกำลังเกิดภัยอย่างหนึ่งอย่างใด โดยผู้ที่ได้รับผลกระทบ หรือเห็นเหตุการณ์ สามารถแจ้งเหตุทาง Application MOE Safety Center, www.MOESafetyCenter.com, LINE@MOESafety Center หรือที่ call center 0-2126-6565 และได้วางแนวทางแผนเผชิญเหตุในกรณีที่สถานศึกษาได้รับแจ้งเหตุการณ์การก่อกวนก่อกำลังหรือรับรู้เหตุการณ์ดังกล่าวจากการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นไว้ โดยให้ประเมินปัญหาสถานการณ์ เพื่อคัดกรองระดับความรุนแรงของการก่อกวนก่อกำลังแล้วรายงานผู้บริหารสถานศึกษา มอบหมายครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำปรึกษาในการแก้ปัญหา จากนั้นแจ้งเหตุการณ์ที่ได้รับในระบบ MOE Safety Center ติดตามดูแลการให้ความช่วยเหลือส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานของสถานศึกษา สรุปผลการทำงาน และรายงานหน่วยงานต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้องทราบต่อไป¹¹¹

4.5.4 แนวทางการดำเนินการป้องกันการบูลลี่ในสถานศึกษา เป็นมาตรการและแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขการล้อ กลั่นแกล้งรังแก ดูหมิ่น เหยียดหยามผู้อื่นในสถานศึกษาที่จัดทำและเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2566 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

¹¹⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 29.

¹¹¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. *คู่มือแผนเผชิญเหตุความปลอดภัยสถานศึกษา*. 21 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก <https://www.br2.go.th/main/uncategorised/254-msc>.

กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานำไปขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวางแนวทางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนกรณีเกิดเหตุการณ์ การกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

1) บทนิยามและความหมาย

“การกลั่นแกล้ง (Bullying)” คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางร่างกาย คำพูด สังคมหรือ ทางไซเบอร์ ซึ่งมักเกิดขึ้นในสังคมที่มีช่องว่างระหว่างผู้ที่มีพลังกำลัง หรืออำนาจ มากกว่า แสดงออกแก่ผู้ที่อ่อนแอกว่า ทำให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายหรือทางจิตใจ รู้สึกด้อยคุณค่า และมีโอกาสเกิดขึ้นซ้ำๆ

“การกลั่นแกล้งทางร่างกาย (Physical Bullying)” เป็นการกลั่นแกล้งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ผู้รังแกมักใช้กำลังทางกายเพื่อให้ได้อำนาจและการควบคุมเหนือเป้าหมายของพวกเขา โดยมีลักษณะที่เหนือกว่าในด้านกายภาพ เช่น มีขนาดตัวใหญ่กว่า แข็งแรงกว่า และก้าวร้าวกว่า ผู้ตกเป็นเหยื่อ ตัวอย่างของการกลั่นแกล้งประเภทนี้ ได้แก่ การเตะ ตี ต่อย ตบ ผลัก และการกระทำให้เกิดความเจ็บปวดทางกายอื่นๆ

“การกลั่นแกล้งโดยคำพูด (Verbal Bullying)” การกลั่นแกล้งโดยคำพูดมีลักษณะเป็นการใช้คำพูดจาเหยียดหยาม การด่าทอ ดูถูก นินทา ใส่ร้าย เสียดสี ล้อเลียน การประจานให้คนอื่นได้ยิน โดยมีจุดประสงค์ให้เกิดความเจ็บปวด อับอาย สามารถสร้างบาดแผลทางใจแก่เหยื่อ และนอกจากจะสร้างความอับอาย ความวิตกกังวลแล้วยังอาจจะสร้างความเครียด รวมถึงอาการเก็บกด ซึ่งอาจส่งผลถึงขั้นเป็นโรคซึมเศร้า หรือหวาดกลัวสังคมได้ การกลั่นแกล้งด้วยคำพูดมักจะตรวจพบได้ยาก เนื่องจากไม่ได้ทิ้งร่องรอยบาดแผลที่สามารถสังเกตเห็นได้ทางกายภาพ

“การกลั่นแกล้งทางสังคมหรือด้านอารมณ์ (Social or Emotional Bullying)” เป็นการกลั่นแกล้งที่ซ่อนเร้นและค่อยเป็นค่อยไป เป้าหมายเบื้องหลังการกลั่นแกล้งประเภทนี้คือการเพิ่มสถานะทางสังคมของตนโดยการควบคุมหรือการแกล้งผู้อื่น ในลักษณะของการสร้างกระแสสังคมรอบข้างโดยใช้วิธีการยืมมือของคนรอบข้างให้ร่วมกันทำร้ายเหยื่อ ทำลายสถานะทางสังคมของพวกเขา กัดตื้นและทำให้คนที่ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งแยกออกจากกลุ่ม ด้วยความรู้สึกเจ็บปวดหรือเสียใจจากการกระทำดังกล่าว รวมไปถึงการโน้มน้าวชักจูงคนรอบข้างให้ไม่สนใจเหยื่อที่ถูกกลั่นแกล้ง ส่งผลทำให้คนที่ถูกกลั่นแกล้งรู้สึกว่าตัวเองไร้ตัวตนไม่มีเพื่อน ไม่มีคนคุยด้วย ไม่มีใครคบ และหาทางออกจากปัญหานี้ไม่ได้

“การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying)” เป็นการกลั่นแกล้งที่ทำได้ง่ายและมักไม่ต้องเปิดเผยตัวตนผู้กระทำ ซึ่งสามารถทำร้ายเหยื่อได้ตลอดเวลาและสามารถจะต่อย้ำความรุนแรงนั้นได้อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้เครื่องมือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายสังคม

ออนไลน์บนอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการส่งข้อความ คลิปวิดีโอ จดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ ทางเว็บไซต์หรือทางแอปพลิเคชันต่างๆ มีลักษณะการกลั่นแกล้งด้วยการขู่ทำร้ายหรือ ใช้ถ้อยคำหยาบคาย โพสต์คำทอ เสียดสี ให้อาย การคุกคามทางเพศแบบออนไลน์ การใช้คำพูดหรือ การพิมพ์เพื่อคุกคาม บังคับให้แสดงพฤติกรรมทางเพศผ่านกล้อง ตลอดจนการแฉหรือตัดต่อภาพไป เปลือยไปโพสต์ การแอบอ้างตัวตนของผู้อื่นโดยสวมรอยเป็นผู้อื่นไปโพสต์ข้อความหยาบคายให้ร้ายเหยื่อหรือโพสต์รูปอนาจารการแบล็กเมลล์ โดยนำความลับหรือรูปภาพของเหยื่อมาเปิดเผยหรือใส่ร้ายป้ายสี การหลอกลวงให้หลงเชื่อออกมานัดเจอกันเพื่อทำมิติมีร้าย หรือหลอกให้โอนเงินให้ด้วยวิธีการต่างๆ การสร้างกลุ่มในโซเชียลเพื่อโจมตีโดยเฉพาะ โดยอาจจะตั้งเพจแอนด์ โจมตีและจับผิดต่างๆ การกระทำของเหยื่อมีเจตนาที่จะสร้างความทุกข์ความตึงเครียดของอารมณ์ ทำให้เหยื่อรู้สึกเจ็บปวดหรือได้รับผลกระทบทางจิตใจ อาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตและปัญหาทางอารมณ์ของเหยื่อ เช่น โรคซึมเศร้า (depression) ความพึงพอใจในตัวเองต่ำ (low self-esteem) โรคกังวลต่อการเข้าสังคม (social anxiety) สมาธิสั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ทักษะและพัฒนาการทางการศึกษาของเด็กได้¹¹²

“ผู้กลั่นแกล้ง (Bully)” หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่คุกคามและข่มเหงรังแก ด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ ผู้ข่มเหงรังแกจะเลือกเหยื่อ หรือบุคคลที่ถูกข่มเหงในลักษณะดังนี้ บุคคลที่สถานะ เศรษฐกิจทางบ้านไม่ดี บุคคลที่เรียนไม่เก่ง ร่างกาย อ่อนแอ หรือบุคคลที่มีความแตกต่างจากกลุ่มเพื่อน เป็นบุคคลที่อยู่ในคนกลุ่มน้อย (Minority group) เป็นต้น

“ผู้ถูกกลั่นแกล้งหรือเหยื่อ (Victim)” บุคคลที่เป็นเหยื่อหรือผู้ถูกรังแกนั้น อาจเป็นใครก็ได้ในโรงเรียนที่โดนกระทำจากกลุ่มคนหรือบุคคลที่เป็นผู้ข่มเหงโดยใช้วิธีการต่างๆ ทำให้เกิดผลกระทบที่ไม่ดีกับบุคคลมากมาย เช่น ระดับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่ำลง มีความวิตกกังวล เกิดความซึมเศร้า รู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ เครียดร้องไห้ในขณะนอนหลับ ทำร้ายตนเองรู้สึกวุ่นวายตนเองแปลกแยกไปจากคนอื่น (Feeling of alienation) ผลการเรียนไม่ดี รู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยวอยากลาออกกลางคัน ไม่อยากไปโรงเรียน จนถึงขั้นมีแนวโน้มฆ่าตัวตาย

“ผู้อยู่ในเหตุการณ์ (Bystander)” หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์การข่มเหงรังแก ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะย่อย ๆ คือ บุคคลที่ไม่มีที่ทำ หรือแสดงปฏิกิริยาอะไรต่อเหตุการณ์ (Passive supporter) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์การข่มเหงรังแก แต่ไม่สนใจหรือไม่กล้าที่จะตัดสินใจแสดงพฤติกรรมอะไรออกไป และบุคคลที่มีที่ทำหรือแสดงปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์การกลั่นแกล้ง (Active Supporter) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์การกลั่นแกล้งอาจปกป้องหรือช่วยเหลือเหยื่อหรืออาจเข้า

¹¹² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. *แนวทางการดำเนินการป้องกัน “การบูลลี่ในสถานศึกษา”*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2566. หน้า 3-7.

พวกกับกลุ่มที่รังแกก็ได้¹¹³

2) แนวทางการดำเนินการ

(1) *ดำเนินการตามนโยบายและจุดเน้นของหน่วยงาน* โดยกระทรวงศึกษาธิการมีจุดเน้นในการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย ด้วยการเร่งสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่และภัยอื่นๆ โดยมีการดำเนินการตามแผนและมาตรการด้านความปลอดภัย ให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรในรูปแบบต่างๆ เร่งปลูกฝังทัศนคติ พฤติกรรม และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยบูรณาการอยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสร้างภูมิคุ้มกันควบคู่กับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในเชิงบวกและสร้างสรรค์ พร้อมทั้งหาแนวทางวิธีการปกป้องคุ้มครองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา เสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และเร่งพัฒนาบทบาทและภารกิจของหน่วยงานด้านความปลอดภัยที่มีอยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้ดำเนินการอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ส่วนจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งในการเสริมสร้างระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยระบบมาตรฐาน ความปลอดภัย กระทรวงศึกษาธิการ (MOE Safety Platform) ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมความปลอดภัยสร้างความมั่นใจให้สังคม เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืนด้วยการบริหารจัดการตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ 1) การป้องกัน หมายถึง การดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา อุปสรรค หรือความไม่ปลอดภัย ต่อนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยการสร้างมาตรการป้องกันจากปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทั้งในและนอกสถานศึกษา 2) การปลูกฝัง หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และเจตคติที่ดี และการสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อให้เกิดทักษะในการป้องกันภัยให้แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และ 3) การปราบปราม หมายถึง การดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหา การช่วยเหลือ เยียวยา พิณฟู และดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย¹¹⁴

(2) *แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาการบูลลี่ (Bully) ระดับสถานศึกษา* ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการเป็นผู้นำ เคารพสิทธิ เป็นกลางเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน สนับสนุน สร้างความมั่นใจให้นักเรียนทุกคนและยังต้องปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ให้ความเท่าเทียม และเป็นประชาธิปไตย เข้าถึงง่าย ไม่ถือตัว ทำให้นักเรียนกล้าที่จะเข้าหาและพูดคุยด้วย สำหรับครูมีบทบาทในการปลูกฝังทัศนคติการเข้าสังคมที่ดี ปลูกฝังให้เคารพซึ่ง

¹¹³ เรื่องเดียวกัน หน้า 12-13.

¹¹⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 19.

กันและกัน มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น สอนให้รับมือ เมื่อโดนเพื่อนรังแก สร้างภูมิคุ้มกัน เมื่อถูกกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) สร้างบรรยากาศในห้องเรียนและสถานศึกษาให้เกิดความปลอดภัย จัดโปรแกรมที่สอนในเรื่องของการจัดการกับอารมณ์ และเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียน ทำให้นักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้ง มีความรู้สึกปลอดภัย มีที่พึ่ง เรียกพ่อแม่ นักเรียนมารู้ปัญหาพร้อมกัน ส่วนนักเรียนที่กลั่นแกล้งเพื่อนต้องมุ่งปรับพฤติกรรมนักเรียน โดยสร้างแรงจูงใจให้นักเรียน พุดคุยกับนักเรียนด้วยเหตุผล เพื่อหาสาเหตุ สำหรับผู้ปกครองมีบทบาทในการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของลูก พุดคุยกับลูก แสดงความเห็นอกเห็นใจทำให้ลูกรู้สึกปลอดภัยเมื่อได้พุดคุยกับพ่อแม่ ตอบสนองลูกด้วยสติและตอบสนองต่อสิ่งที่ได้ยินอย่างเหมาะสม จะช่วยให้ลูกรู้สึกผ่อนคลาย และกล้าเปิดเผยเรื่องราวหรือบอกความลับต่างๆ ต้องไม่กดดันลูก สอนลูกว่าการถูกรังแกคืออะไรและทำไมถึงเกิดขึ้น ตลอดจนพุดคุยกับครูที่สถานศึกษา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการเมื่อเกิดสถานการณ์ขึ้น ในขั้นแรก ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริง ด้วยการพุดคุย ซักถามปัญหาที่เกิดขึ้น แก้ไขปัญหาในปัจจุบัน ต่อมาต้องดำเนินการแก้ไขเฉพาะหน้า โดยผู้ถูกกลั่นแกล้งควรได้รับการดูแลช่วยเหลือ, บันทึกเหตุการณ์และติดตาม, ประเมินความรุนแรง, ให้ความช่วยเหลือและความปลอดภัย ส่วนผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น ต้องได้รับการประเมินปัญหา, แก้ไขความรับผิดชอบของตน, ได้รับผลตามกฎหมายของสถานศึกษา, ให้ความรู้และช่วยเหลือ, บันทึกเหตุการณ์และติดตาม จากนั้นจึงให้มีการรายงานตามลำดับ คือ กรณีนักเรียนพบเหตุให้รายงานครู กรณีครูพบเหตุให้รายงานครูประจำชั้น กรณีครูประจำชั้นพบเหตุให้รายงานผู้ปกครองและผู้บริหาร เมื่อผู้บริหารได้รับรายงาน กรณีไม่ร้ายแรงให้บันทึกความผิดเก็บรวบรวมข้อมูล ถ้าเป็นกรณีร้ายแรงให้รายงานเขตพื้นที่การศึกษาแล้วแต่กรณี จากนั้นจึงให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามความเสียหาย แล้วจึงประสานความร่วมมือ ซึ่งอาจเป็นการประสานความร่วมมือภายในหน่วยงานทางการศึกษา เช่น ระหว่างครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา หรือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง ระหว่างสถานศึกษาด้วยกัน และระหว่างสถานศึกษากับเขตพื้นที่ เป็นต้น และหากมีความจำเป็นในบางกรณีอาจต้องส่งต่อเพื่อการดูแลช่วยเหลือ ไปยังหน่วยงานภายนอกในกรณีต่างๆ เช่น ส่งผู้บาดเจ็บไปรับบริการที่โรงพยาบาล หรือส่งสถานพินิจ พบจิตแพทย์หรือแผนกจิตเวชหรือบางกรณีจำเป็นต้องส่งต่อถึงฝ่ายปกครอง เช่น สถานีตำรวจ เป็นต้น¹¹⁵

(3) *แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาการบูลลี่ (Bully) ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา* โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการมอบหมายนโยบาย มาตรการ แนวทางในการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามมาตรการ 3 ป. พัฒนาองค์ความรู้ นำไปสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาในสถานศึกษาตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ให้คำแนะนำ ปรึกษา กำกับ ติดตาม ตรวจสอบการแก้ไขปัญหา

¹¹⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 23-28.

นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหา และรายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐานทราบ

(4) *แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาการบูลลี่ (Bully) ระดับสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* โดยกำหนดนโยบาย แนวทาง และมาตรการในการให้ความ
คุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบเหตุการณ์ล้นเกล้าทุกรูปแบบ ให้ได้รับการช่วยเหลือและ
คุ้มครอง คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของนักเรียนเป็นสำคัญ และรับเรื่องหรือรายงานจากสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาหรือโรงเรียน ด้วยการมีกลไกรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งสาย
ด่วนและออนไลน์ที่เป็นมิตร ปลอดภัย และรักษาความลับเพื่อประโยชน์สูงสุดของนักเรียนนักเรียน
รวมถึงตรวจสอบข้อเท็จจริง และประสานส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์ช่องทางการ
รับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ให้นักเรียน ผู้ปกครอง และสาธารณชนรับทราบอย่างทั่วถึง มีการลงพื้นที่
ตรวจสอบ สืบสวนข้อเท็จจริง เยี่ยมให้กำลังใจนักเรียน ตลอดจนประสานความร่วมมือช่วยเหลือ
เยียวยา ส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักเรียนที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้รับการตรวจ ประเมิน รักษา
ฟื้นฟู เยียวยา ชดเชย พัฒนา กลับคืนสู่สภาวะปกติอยู่ในสภาพสังคมที่ปลอดภัยและปรับพฤติกรรม
ต่อไป และติดตามรายงานผล รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถิติของเหตุการณ์ รวมถึงกระบวนการ วิธีการ
แก้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการป้องกันปัญหาเป็นประจำทุกปี จัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้น
สังกัด เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการ
ศึกษาที่ดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามนโยบายต้นสังกัด¹¹⁶

4.5.5 *คู่มือการจัดทำแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียน*

เอกชน เป็นแนวทางการดำเนินงานและมาตรการที่จัดทำและเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2566 โดยสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้เผยแพร่คู่มือ
ดังกล่าวเพื่อให้โรงเรียนเอกชนใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการต่างๆ ของโรงเรียน และ
แนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยกับนักเรียนโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา
และประเภทนานาชาติ เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา สามารถดำเนินการคุ้มครองและ
ช่วยเหลือนักเรียนให้มีความปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเป็น
แนวทางให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษาธิการ
จังหวัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเพื่อให้การส่งเสริม
สนับสนุน กำกับ ติดตามและช่วยเหลือคุ้มครองนักเรียน ได้อย่างเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์
โดยวางแนวทางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนกรณีเกิดเหตุการณ์
การล้นเกล้าในโรงเรียน ดังนี้

¹¹⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 58-61.

1) บทนิยามและความหมาย

“การดำเนินงานคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน” แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มภัย คือ 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ 2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุและ 3) ภัยที่เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ

“ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์” หมายถึง ภัยที่เกิดจากการล่วงละเมิดทางเพศ/การคุกคามทางเพศ, การทะเลาะวิวาท, การกลั่นแกล้งรังแก, การทำร้าย/ ล่อลวง ลักพาตัว, การลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุและภัยอื่น

“ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ” หมายถึง ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุภายนอกสถานศึกษา, อุบัติเหตุภายในสถานศึกษา, ภัยธรรมชาติ และภัยอื่น ๆ

“ภัยที่เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ” หมายถึง ภัยที่เกิดจากภาวะจิตเวช ติดเกม ภัยไซเบอร์ การพนันและการติดยาเสพติด, โรคระบาดโรคติดต่อในสถานศึกษา มลภาวะเป็นพิษ และอาหารเป็นพิษ และภัยอื่นๆ

“แนวทาง” หมายถึง มาตรการการป้องกันเหตุ มาตรการช่วยเหลือขณะเกิดเหตุ และ มาตรการหลังเกิดเหตุ

“มาตรการการป้องกันเหตุ” หมายถึง มาตรการที่โรงเรียนดำเนินการจัดทำเพื่อป้องกันการเกิดเหตุขึ้นกับนักเรียน

“มาตรการช่วยเหลือขณะเกิดเหตุ” หมายถึง โรงเรียนดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนขณะที่กำลังเกิดเหตุขึ้น

“มาตรการหลังเกิดเหตุ” หมายถึง โรงเรียนดำเนินการหลังเกิดเหตุ ได้แก่ การติดตามแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือ เยียวยา พันฟู

“การคุ้มครอง” หมายถึง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เสี่ยงหรือต้องสงสัยว่าถูกรุณแรง หรือล่วงละเมิด นักเรียนที่ถูกรุณแรงหรือถูกล่วงละเมิด และนักเรียนที่ถูกรุณแรงหรือล่วงละเมิดต่อบุคคลอื่น เพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงเหตุอันตราย รวมถึงการช่วยเหลือ เยียวยา และพันฟู

“การช่วยเหลือ” หมายถึง การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และแก้ไข ปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

“นักเรียน” หมายถึง ผู้ที่กำลังรับการศึกษา ที่อยู่ในความดูแลของโรงเรียนเอกชน

“โรงเรียนเอกชน” หมายถึง โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา และ ประเภทนานาชาติ

“ผู้ปกครอง” หมายถึง บิดา มารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อแม่เลี้ยงแม่เลี้ยงผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กนักเรียนไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กนักเรียนอาศัยอยู่ด้วย

“รถรับ-ส่งนักเรียน” หมายถึง รถของโรงเรียนที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกหรือกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ให้นำมาใช้รับ-ส่งนักเรียน จากบ้าน-โรงเรียน และ โรงเรียน-บ้าน

“คณะกรรมการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา” หมายถึง คณะกรรมการที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้นเพื่อให้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในโรงเรียน

“การคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชน” หมายถึง มาตรการการป้องกันเหตุ มาตรการช่วยเหลือขณะเกิดเหตุ และมาตรการหลังเกิดเหตุ

“มาตรการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา” หมายถึง มาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเอกชนที่เกิดเหตุทั้งในและนอกสถานศึกษา¹¹⁷

2) การดำเนินการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน โรงเรียนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของนักเรียน โดยกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของโรงเรียน และประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่างๆ รวมทั้งสื่อออนไลน์ให้สาธารณชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนและผู้ปกครองได้รับทราบและให้โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งอาจจะประกอบไปด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้จัดการ ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยระบุหน้าที่ให้ชัดเจน ให้โรงเรียนจัดทำมาตรการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดขอบเขตครอบคลุมอย่างน้อย 3 กลุ่มภัยหลัก โดยให้แต่ละกลุ่มภัยประกอบด้วย

- 1) มาตรการการป้องกันเหตุ ควรประกอบไปด้วย การให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการเกิดเหตุนั้นๆ การสำรวจวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภัยนั้นๆ รวมทั้งมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กรณีเกิดเหตุ
- 2) มาตรการช่วยเหลือขณะเกิดเหตุ หรือแผนเผชิญเหตุ ควรระบุให้ชัดเจนว่าให้ผู้ใดดำเนินการอย่างไรหากเกิดเหตุขึ้นกับนักเรียน และ
- 3) มาตรการหลังเกิดเหตุ ควรระบุแนวทางช่วยเหลือหลังเกิดเหตุ เช่น การช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู ให้มีการแจ้งให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร เจ้าหน้าที่ และนักเรียน รับทราบและปฏิบัติตามมาตรการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด โดยอาจจะมีการซักซ้อม อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้กับ

¹¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการจัดทำแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2566. หน้า 2-3.

นักเรียนและผู้ปกครอง ในวันที่ประชุมผู้ปกครองหรือวันที่โรงเรียนจัดให้ผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรม หรือทางสื่อสังคมออนไลน์ และหากเกิดเหตุกับนักเรียน ต้องให้ความช่วยเหลือนักเรียนตามมาตรการ ส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาทันที หากเกิดผลกระทบต่อร่างกายนักเรียนถึงขั้นบาดเจ็บสาหัส หรือเสียชีวิต หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคง มีผลต่อสุขภาพของนักเรียนหรือกรณีปรากฏเป็นข่าวใน สื่อต่างๆ ให้รายงานผ่านระบบ MOE Safety Center ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน หรือรายงานสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และให้มีการทบทวน ปรับปรุง แก้ไข พัฒนา มาตรการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี¹¹⁸

3) *แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนกรณีเกิดเหตุการณ์ การกลั่นแกล้ง* โดยการกลั่นแกล้ง เป็นภัยที่จัดอยู่ในกลุ่มภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ โดยให้นิยามของ การกลั่นแกล้งรังแก (Bully) หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นความตั้งใจกระทำให้ผู้อื่น ได้รับความทุกข์ ความเจ็บปวด ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจ หรือมีพลัง เหนือกว่าผู้อื่น อีกทั้งการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลายาวนาน โดยวางแผนทางจัดทำมาตรการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้

(1) *มาตรการการป้องกันเหตุ* ให้สร้างความรู้เกี่ยวกับโทษของการกระทำ ความผิดทางพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกและทักษะ ชีวิต ใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการเฝ้าระวัง คัดกรองให้คำปรึกษากับนักเรียนและ ช่วยเหลือในการแก้ปัญหา การเฝ้าระวังช่องทางการสื่อสารที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งรังแก

(2) *มาตรการช่วยเหลือขณะเกิดเหตุ* เมื่อเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือ ได้รับแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้งรังแก ให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ที่ได้รับแจ้ง ผู้เห็นเหตุการณ์ เข้าระงับเหตุ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือเนิ่นการช่วยเหลือทันที จากนั้นให้ผู้บริหารโรงเรียนหรือครู ดำเนินการ ประเมินพฤติกรรมผู้กระทำและผู้ถูกกระทำเพื่อทราบข้อเท็จจริงเบื้องต้น และเชิญผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหา รวมถึงการติดตามพฤติกรรมของ นักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยให้ครูหรือผู้อยู่ในเหตุการณ์รายงานการเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต่อ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามมาตรการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา เมื่อ ผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับแจ้งเหตุดังกล่าว ให้ดำเนินการตามมาตรการส่งเสริมความปลอดภัยใน สถานศึกษา และลงบันทึกเหตุการณ์ในสมุดหมายเหตุรายวันพร้อมทั้งรายงานต้นสังกัด

(3) *มาตรการหลังเกิดเหตุ* ให้ติดตามแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู และรายงานผลการดำเนินการการแก้ไขปัญหาช่วยเหลือเยียวยา ผ่านระบบ MOE Safety Center หรือรายงานสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด หรือสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด หรือสำนักงาน

¹¹⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 14.

คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และจัดทำเป็นกรณีศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการปกป้อง คัดกรอง ช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งทบทวน ปรับปรุง พัฒนา มาตรการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อป้องกันการเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งซ้ำ¹¹⁹

การศึกษาถึงการกลั่นแกล้งในโรงเรียนดังกล่าว ทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของการกลั่นแกล้งในโรงเรียน สาเหตุปัจจัย ผลกระทบที่เกิดขึ้นรวมถึงแนวทางการดำเนินการเพื่อป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าวของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในการป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าวเป็นการเฉพาะ

จากการศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของเด็ก ในส่วนที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย สิทธิเด็กและบทบาทของรัฐในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กดังกล่าว รวมถึงระบบการศึกษาของประเทศไทย และลักษณะของการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ตลอดจนแนวทางการป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าวของประเทศไทย เป็นประโยชน์ทำให้เข้าใจภาพรวมของปัญหามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน และเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมต่อไป

¹¹⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 15.

บทที่ 3

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกัน การกลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศไทยและต่างประเทศ

ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในปัจจุบัน ถึงแม้ประเทศไทยจะยังไม่มาตรการทางกฎหมายใช้บังคับเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะ แต่ในหลายประเทศเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว และมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ในการศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กในทางระหว่างประเทศและประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึง มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองเด็กในด้านที่เกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของ ประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยจะยังไม่มาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะ และศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของ ต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อพัฒนามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กฎหมายระหว่างประเทศด้านการคุ้มครองเด็ก

1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR)

เป็นเอกสารที่กำหนดแนวทางการปกป้องสิทธิมนุษยชนทำให้เห็นถึงแนวคิดร่วมกัน ของนานาชาติว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปกป้องเพื่อให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ได้ อย่างเสรี เท่าเทียม และมีศักดิ์ศรี ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองปฏิญญาฉบับดังกล่าว โดยมุ่งให้ ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิขั้นพื้นฐานและการเคารพ สิทธิของผู้อื่น ปฏิญญาฉบับดังกล่าวมีสาระสำคัญ 4 ส่วน และมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกป้อง คุ้มครองเด็ก ดังนี้

1.1.1 หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน เป็นการกำหนดถึงหลักการสำคัญใน การปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน โดยรับรองให้มนุษย์ทุกคนมีอิสระและเสมอภาคกัน

ในศักดิ์ศรีและสิทธิของตน¹²⁰ และมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวง ตามที่ปฏิญญาดังกล่าวรับรองไว้ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเพราะเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา เป็นต้น¹²¹

1.1.2 การรับรองสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นการกำหนดถึงสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยรับรองให้ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงในชีวิต¹²² จะไม่ถูกปฏิบัติด้วยความโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี¹²³ มีความเสมอภาคกันที่จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย¹²⁴ โดยรับรองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาเมื่อบุคคลถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานที่กฎหมายคุ้มครองไว้¹²⁵ ตลอดจนคุ้มครองสิทธิด้านทรัพย์สินให้แก่บุคคลโดยจะไม่มีผู้ใดถูกเอาทรัพย์สินไปได้ตามอำเภอใจ¹²⁶ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกให้แก่บุคคล รวมถึงสิทธิที่จะแสวงหา ข้อมูลข่าวสารอีกด้วย¹²⁷

1.1.3 การรับรองสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นการกำหนดถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยรับรองให้ทุกคน มีสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีความจำเป็นต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล¹²⁸ และรับรองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะรับการดูแล ช่วยเหลือเป็นพิเศษ¹²⁹ รวมทั้งรับรองให้ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา โดยบังคับให้ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งการศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลอย่างเต็มที่ รวมถึงเสริมสร้างในเรื่องของการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน¹³⁰

1.1.4 การกำหนดหน้าที่ของบุคคล สังคม และรัฐ เป็นการสร้างหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิที่กำหนดตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อให้มีการปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยรับรองให้ทุกคนมีสิทธิในระเบียบทางสังคม และระหว่างประเทศ ที่เป็นกรอบให้บรรลุสิทธิเสรีภาพที่รับรองไว้ในปฏิญญาดังกล่าว¹³¹ รวมถึงรับรองให้ทุกคนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้โดยมีข้อจำกัดเพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อเป็นการยอมรับและการเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคล

¹²⁰ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 1

¹²¹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 2

¹²² ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 3

¹²³ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5

¹²⁴ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 7

¹²⁵ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 8

¹²⁶ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 17(2)

¹²⁷ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 19

¹²⁸ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 22

¹²⁹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 25 (2)

¹³⁰ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 26 (1)-(2)

¹³¹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 28

อื่น¹³² และไม่มีการให้สิทธิใดแก่รัฐ หรือบุคคลใดที่จะสามารถดำเนินการใดๆ ซึ่งมุ่งต่อการทำลายสิทธิเสรีภาพตามที่ปฏิญญาดังกล่าวรับรองไว้ได้¹³³

1.2 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child 1989)

เป็นอนุสัญญาที่แสดงถึงความร่วมมือในทางระหว่างประเทศในการคุ้มครองคุ้มครองสิทธิของเด็กไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิในด้านต่างๆ มีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน กำหนดให้รัฐภาคีสมาชิกต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิของเด็กทุกคนในรัฐ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน และสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเลี้ยงดูอื่นๆ บนพื้นฐานความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมทาง และชาติพันธุ์ของแต่ละท้องถิ่น โดยมีหลักการไม่เลือกปฏิบัติและประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลักการที่สำคัญ ซึ่งมีหลักการสำคัญในการคุ้มครองเด็ก ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

1.2.1 หลักการทั่วไป เป็นการกำหนดถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กโดยทั่วไป ซึ่งกำหนดถึงสิ่งที่รัฐภาคีพึงปฏิบัติ โดยกำหนดบทนิยามของ เด็ก ให้หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น¹³⁴ ให้หลักประกันว่ารัฐภาคีจะเคารพและประกันสิทธิให้แก่ประชากรเด็กในเขตอำนาจของตน อย่างเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา เป็นต้น และคุ้มครองเด็กจากการถูกเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ¹³⁵ และจะดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับเด็กโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก ประกันว่าจะมีการคุ้มครองเท่าที่จำเป็นสำหรับความอยู่ดีของเด็ก และมีมาตรฐานการดำเนินงาน โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัยและสุขภาพ¹³⁶ และที่สำคัญรับรองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งรัฐต้องดำเนินการอย่างเต็มที่เพื่อให้เด็กอยู่รอด และได้รับการพัฒนา¹³⁷ รวมถึงการประกันสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของเด็ก แต่มีข้อจำกัดที่ต้องใช้สิทธิโดยเคารพต่อสิทธิและชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือไม่กระทบต่อการความสงบเรียบร้อยหรือสาธารณสุขหรือศีลธรรม¹³⁸ และยังคงคุ้มครองว่าเด็กจะไม่ถูกระงับโดยมิชอบเพื่อให้กระทบต่อเกียรติและชื่อเสียง¹³⁹ รับรองว่าเด็กจะได้รับการดูแล หรือการบำบัดรักษา

¹³² ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 29 (2)

¹³³ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 30

¹³⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 1

¹³⁵ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 2

¹³⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 3

¹³⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 6

¹³⁸ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 13

¹³⁹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 16

สุขภาพ ทั้งทางร่างกายหรือจิตจากหน่วยงานที่มีอำนาจ¹⁴⁰ และรับรองสิทธิของเด็กที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา หรือภาษา ที่จะปฏิบัติตามวัฒนธรรมในชาติกำเนิดของตน¹⁴¹ ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังกล่าว เป็นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการวางแนวทางให้รัฐภาคีดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับเด็ก โดยรัฐภาคีสามารถดำเนินการทางด้านกฎหมายหรืออื่นๆ ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิแก่ประชากรเด็กให้เกิดผลดีกว่าที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กก็ได้¹⁴²

1.2.2 หลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพ เป็นการมุ่งคุ้มครองเด็กจากความรุนแรง โดยรัฐภาคีประกันว่าจะดำเนินการทั้งด้านนิติบัญญัติ สังคม และการศึกษา เพื่อคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทุกรูปแบบ ที่จะส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ และคุ้มครองเด็กจากการทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ ด้วยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ¹⁴³ และมีการส่งเสริมการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ได้รับเคราะห์จากการกระทำอันมิชอบ การทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม บนพื้นฐานของการส่งเสริมสุขภาพ การเคารพต่อตนเอง และศักดิ์ศรีของเด็ก¹⁴⁴

1.2.3 หลักการให้สวัสดิการสังคมแก่เด็ก เป็นการมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็ก โดยรัฐภาคียอมรับว่าเด็กมีสิทธิได้รับบริการด้านสุขภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะหาได้และประกันว่าเด็กจะไม่ถูกกีดกันสิทธิในการเข้ารับบริการด้านสุขภาพดังกล่าว รัฐจะดำเนินการใดๆ เพื่อคุ้มครองเด็กด้านสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อลดการเสียชีวิตของเด็ก การดูแลสุขภาพแก่เด็กทุกคน ประกันว่าเด็กและทุกส่วนของสังคมจะได้รับข้อมูลข่าวสารและเข้าถึงความรู้ในเรื่องสุขภาพสภาพแวดล้อมและการป้องกันอุบัติเหตุ¹⁴⁵ และที่สำคัญยอมรับสิทธิที่เด็กจะได้รับการศึกษา โดยรัฐภาคีจะจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พัฒนาของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบต่างๆ ให้การศึกษาในระดับสูงเปิดกว้างแก่ทุกคน มีการแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพแก่เด็กทุกคน และดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้มีการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน รวมถึงประกันว่า โรงเรียนจะกำหนดระเบียบวินัยอย่างสอดคล้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก¹⁴⁶ ตลอดจนในการจัดการศึกษาแก่เด็กจะมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กแต่ละคน รวมทั้งมุ่งพัฒนา

¹⁴⁰ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 25

¹⁴¹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 30

¹⁴² อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 41

¹⁴³ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 19

¹⁴⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 39

¹⁴⁵ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 24

¹⁴⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 28

ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน บิดา มารดา และเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสังคม¹⁴⁷ และยังยอมรับสิทธิที่เด็กจะมีเวลาพักผ่อน เข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก¹⁴⁸

1.2.4 หลักการคุ้มครองสิทธิทางแพ่ง เป็นการมุ่งคุ้มครองให้เด็กได้รับสิทธิในฐานะพลเมืองของรัฐ โดยรัฐภาคีเคารพต่อสิทธิในการรักษาเอกลักษณ์ในตนเองของเด็ก โดยปราศจากการแทรกแซงที่มีขอบด้วยกฎหมาย¹⁴⁹ รัฐภาคียอมรับสิทธิที่เด็กจะได้รับมาตรฐานในการดำรงชีพอย่างเพียงพอต่อการพัฒนาทางร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรมและสังคม ผู้อื่นที่มีความรับผิดชอบต่อเด็ก ต้องจัดสภาพแวดล้อมที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาของเด็ก¹⁵⁰

1.2.5 หลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือการกระทำผิด
อาญา เป็นการมุ่งคุ้มครองให้เด็กได้รับผลกระทบจากกระบวนการทางอาญาน้อยที่สุด ด้วยการมุ่งแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กที่กระทำผิดทางอาญา โดยประกันว่าเด็กจะไม่ได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติอย่างโหดร้ายไร้มนุษยธรรม ไม่มีการลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เด็กจะไม่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่หากถูกลิดรอนเสรีภาพด้วยกฎหมายก็จะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ และถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ มีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน¹⁵¹ และมีการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา โดยมุ่งส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าตนเอง ส่งเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชน และมุ่งส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม มีการกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กที่จะถือว่าไม่มีความสามารถในการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้ ตลอดจนพยายามกำหนดมาตรการอื่นๆ ที่ใช้กับเด็กที่กระทำผิดทางอาญา โดยไม่อาศัยกระบวนการยุติธรรม¹⁵²

1.2.6 หลักการคุ้มครองเด็กผู้ด้อยโอกาส เป็นการมุ่งคุ้มครองเด็กที่ด้อยโอกาสให้ได้รับการดูแลและอุปการะอย่างเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป โดยรัฐภาคียอมรับสิทธิที่จะมีชีวิตที่สมบูรณ์และปกติสุขของเด็กที่พิการทางร่างกายหรือจิตใจ โดยประกันศักดิ์ศรี ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และ

¹⁴⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 29

¹⁴⁸ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 29

¹⁴⁹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 8

¹⁵⁰ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 8

¹⁵¹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37

¹⁵² อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40

ยอมรับว่าเด็กพิการมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้เข้าถึงสิทธิทางการศึกษา การบริการด้านสุขภาพ ตลอดจนการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ¹⁵³

1.3 หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ (The Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in Relation to Sexual Orientation and Gender Identity)

เป็นแนวทางปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศ (Sexual Orientation) และอัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) โดยกำหนดคำแนะนำที่เป็นรายละเอียดในทางปฏิบัติสำหรับรัฐภาคี ตลอดจนองค์การที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชน เป็นผลมาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ณ เมืองยอร์กยาคาร์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 6-9 พฤศจิกายน 2549 ซึ่งผู้แทนจากประเทศไทยได้ร่วมประชุมและลงนามรับรองหลักการดังกล่าว โดยหลักการดังกล่าวได้ยืนยันมาตรฐานกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ที่มีผลผูกพันให้รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามพันธกรณีเพื่อสร้างหลักประกันคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่มีประสิทธิภาพปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ และเนื่องจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศเป็นความแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนและมักถูกนำมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอยู่บ่อยครั้ง ผู้ศึกษาจึงนำหลักการดังกล่าวมาเป็นตัวช่วยในการแสดงให้เห็นถึงความผูกพันที่รัฐภาคีจะต้องสร้างหลักประกันสิทธิให้แก่ผู้มีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่มีอยู่อย่างหลากหลายในสังคมโรงเรียน โดยมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กที่มีความหลากหลายในวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ดังนี้

1.3.1 ความหมายของวิถีทางเพศ (Sexual Orientation) และอัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ให้ความหมายของคำว่า วิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ไว้ ดังนี้

1) “วิถีทางเพศ หรือ sexual orientation หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งมีความรู้สึกดึงดูดสนใจลึกซึ้ง ทั้งทางอารมณ์ ความรักใคร่ และทางเพศ และในสัมพันธ์ภาพที่มีทั้ง

¹⁵³ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 23

ลักษณะความใกล้เคียงกันทางเพศสัมพันธ์ และในทางเพศ ที่มีต่อปัจเจกบุคคล ซึ่งมีเพศสภาพ (gender) ที่แตกต่างกันหรือมีเพศสภาพเดียวกัน หรือมีมากกว่าหนึ่งเพศสภาพ”¹⁵⁴

2) “*อัตลักษณ์ทางเพศ หรือ gender identity* หมายถึง ประสบการณ์ทางเพศสภาพ (gender) อันสามารถรู้สึกได้ภายในของแต่ละบุคคลและเป็นของปัจเจกบุคคลซึ่งอาจสอดคล้อง หรือไม่ก็ได้กับเพศซึ่งได้ระบุไว้เมื่อแรกเกิดรวมทั้งความรู้สึกของบุคคลในร่างกาย (ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ หรือระบบการทำงานของร่างกาย ด้วยวิธีการทางการแพทย์ การศัลยกรรม หรือวิธีการอื่นใด ทั้งที่โดยการตัดสินใจเลือกโดยอิสระ) และการแสดงออกต่างๆ ทางเพศสภาพรวมทั้ง การแต่งกาย คำพูด และ กริยาท่าทางต่างๆ”¹⁵⁵

1.3.2 สิทธิในการใช้สิทธิมนุษยชนที่เป็นสากล เป็นการยอมรับสิทธิมนุษยชน โดยรับรองว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมเสรีภาพ ศักดิ์ศรี และความเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศแบบใด โดยรัฐจะต้องบรรจุหลักการสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นและสร้างหลักประกันในการใช้สิทธิมนุษยชนให้เกิดขึ้นจริงทางปฏิบัติ รวมถึงแก้กฎหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน ตลอดจนให้การศึกษาศึกษาและเสริมสร้างความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมและยกระดับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอย่างทั่วถึงโดยไม่คำนึงถึงวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ¹⁵⁶

1.3.3 สิทธิในความเสมอภาคและการห้ามเลือกปฏิบัติ เป็นการยอมรับในความเสมอภาคกันของทุกคน โดยรับรองว่ามนุษย์ทุกคนควรได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติเพราะวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง การเลือกปฏิบัติยังรวมถึงการแบ่งแยก การกีดกัน การยกเว้น การจำกัด หรือการเลือกที่รักมักที่ชัง โดยอาศัยเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศด้วย โดยรัฐจะต้องบรรจุหลักการของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติดังกล่าวลงในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น มีการใช้มาตรการเพื่อห้ามการเลือกปฏิบัติทั้งในภาครัฐและเอกชน ตลอดจนให้การศึกษาศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อกำจัดอคติ

¹⁵⁴ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ บทนำ

¹⁵⁵ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ บทนำ

¹⁵⁶ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 1

ทัศนคติหรือพฤติกรรมเลือกปฏิบัติที่มีแนวความคิดว่าวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศเป็นรูปแบบที่ต่ำต้อยกว่าหรือสูงส่งกว่ารูปแบบอื่นในสังคม¹⁵⁷

1.3.4 สิทธิในหลักประกันของบุคคล เป็นการยอมรับในความปลอดภัย โดยรับรองว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิในความปลอดภัยและมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปลอดภัยจากความรุนแรงหรืออันตรายต่อร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยรัฐต้องใช้มาตรการรักษาความสงบเรียบร้อยและมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นในการคุ้มครองทุกคนให้ปลอดภัยจากความรุนแรงและการรังแกทุกรูปแบบที่เกี่ยวกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ใช้มาตรการนิติบัญญัติ กำหนดโทษอาญาต่อการใช้ความรุนแรง, การข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรง, การข่มขู่ให้เกิดความรุนแรง และการรังแกรูปแบบต่างๆ ที่มีสาเหตุมาจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ใช้มาตรการทั้งทางนิติบัญญัติ ทางปกครองหรือทางอื่นๆ เพื่อไม่ให้วิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศของเหยื่อถูกใช้เป็นข้ออ้าง เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงหรือเพื่อละเว้นหรือลดหย่อนโทษของการใช้ความรุนแรง มีการสอบสวนการใช้ความรุนแรงอย่างจริงจัง และเมื่อพบหลักฐานที่เพียงพอ ต้องฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำความผิด ส่วนเหยื่อต้องได้รับการเยียวยา รัฐต้องริเริ่มโครงการเพื่อสร้างความเข้าใจแก่สาธารณะเพื่อลดอคติ ที่เป็นรากฐานของการใช้ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ¹⁵⁸

1.3.5 สิทธิในความเป็นส่วนบุคคล เป็นการยอมรับในสิทธิส่วนบุคคล โดยรับรองว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว โดยปราศจากการแทรกแซงโดยมิชอบ รวมถึงคุ้มครองจากการถูกโจมตีเกียรติยศและชื่อเสียง และสิทธิในการเลือกที่จะเปิดเผย หรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศของตน รวมทั้งการตัดสินใจและทางเลือกเกี่ยวกับร่างกายของตน การมีเพศสัมพันธ์โดยยินยอมพร้อมใจ หรือมีความสัมพันธ์แบบอื่นๆ กับผู้ใด ก็ตาม โดยรัฐต้องใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ ทางปกครองและทางอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อรับรองสิทธิของแต่ละบุคคล ในด้านกรมีชีวิตส่วนตัว การตัดสินใจในเรื่องส่วนตัว และการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ยกเลิกกฎหมายที่ห้ามหรือลงโทษการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล รวมทั้งการแต่งกาย, การพูดจาหรือท่าทาง และให้ยกเลิกกฎหมายที่ปิดกั้นไม่ให้บุคคลมีโอกาส เปลี่ยนแปลงร่างกายเพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศของตน ตลอดจนพิทักษ์สิทธิของบุคคลทุกคนในการเลือกที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับวิถีทางเพศ

¹⁵⁷ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 2

¹⁵⁸ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 5

และอัตลักษณ์ทางเพศของตนให้แก่ผู้ใด เมื่อไร หรือด้วยวิธีใดและให้การคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกเปิดเผยหรือขู่ว่าจะเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว¹⁵⁹

1.3.6 สิทธิในความเป็นอิสระจากการทรมาน และการปฏิบัติหรือลงโทษในลักษณะทรมานโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิในความเป็นอิสระจากการทรมานและการปฏิบัติในลักษณะทรมานโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยรัฐจะต้องใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ ทางปกครองและอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อคุ้มครองไม่ให้มีการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยอ้างสาเหตุวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศของเหยื่อ รวมทั้งการป้องกันการยั่วเยวเพื่อให้เกิดการกระทำดังกล่าว ต้องดำเนินขั้นตอนระบุตัวเหยื่อที่ถูกกระทำ และให้การเยียวยาที่เหมาะสม เช่น การชดใช้ค่าเสียหาย ความช่วยเหลือด้านการแพทย์ เป็นต้น ตลอดจนริเริ่มโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่เรือนจำ และบุคลากรอื่น ทั้งในภาครัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจกระทำหรือป้องกันการกระทำดังกล่าว¹⁶⁰

1.3.7 สิทธิในประกันสังคม และมาตรการคุ้มครอง ทางสังคมอื่นๆ เป็นการยอมรับสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองทางสังคม โดยรับรองว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการได้รับสวัสดิการสังคมและมาตรการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ โดยรัฐจะต้องใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ ทางปกครองและทางอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อรับรองความเสมอภาคในการได้รับสวัสดิการสังคมและมาตรการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ รวมถึงสิทธิการดูแลหรือสิทธิประโยชน์ ด้านสุขภาพประกันสังคมอื่นๆ สิทธิประโยชน์แก่ครอบครัว และไม่ให้เกิดตกเป็นเหยื่อของการเลือกปฏิบัติอันมีสาเหตุจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศของตนในระบบสวัสดิการสังคม¹⁶¹

1.3.8 สิทธิในการศึกษา เป็นการยอมรับในสิทธิที่จะได้รับการศึกษา โดยรับรองว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิด้านการศึกษาโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากสาเหตุวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ โดยรัฐจะต้องใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ ทางปกครองและทางอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อรับรองความเสมอภาคทางการศึกษา และการปฏิบัติอย่างเสมอภาคต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษา คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ในระบบการศึกษา ให้การศึกษามุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ สมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจอย่างเต็มศักยภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน นิสิต นักศึกษาที่มีวิถีทาง

¹⁵⁹ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 6

¹⁶⁰ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 10

¹⁶¹ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 13

เพศและอัตลักษณ์ทางเพศทุกรูปแบบ ให้การศึกษามีมุ่งพัฒนาความเคารพสิทธิมนุษยชน และความเคารพต่อสมาชิกในครอบครัว อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษา และค่านิยมของเด็กแต่ละคน โดยคำนึงถึงและเคารพต่อวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศด้วย ให้วิธีการในการศึกษา เน้นหาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนต่างๆ ยกระดับความเข้าใจและความเคารพต่อวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย รวมถึงความจำเป็นเฉพาะของนักเรียน นิสิต นักศึกษา พ่อแม่ และสมาชิกครอบครัวที่เกี่ยวข้องประเด็นดังกล่าว ให้มีกฎหรือนโยบายสถานศึกษาที่ให้ความคุ้มครองเพียงพอต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ที่มีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศแบบต่างๆ จากการถูกแบ่งแยกกีดกันทางสังคมและการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบในสถานศึกษา รวมไปถึงการกลั่นแกล้ง และรังควาญ ให้หลักประกันว่านักเรียน นิสิต นักศึกษาที่ถูกแบ่งแยกกีดกันทางสังคมหรือที่เผชิญความรุนแรง และให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาผู้ตกเป็นเหยื่อนั้น มีส่วนร่วมในการหาทางออกที่ดีที่สุด ใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ ทางปกครองและอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อให้กฎระเบียบในสถานศึกษาถูกใช้อย่างสอดคล้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือลงโทษจากสาเหตุวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศหรือการแสดงออกตามอัตลักษณ์ในเรื่องดังกล่าว ให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงโอกาส และทรัพยากรในการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเท่าเทียมกัน¹⁶²

1.3.9 สิทธิในการเห็นและการแสดงความคิดเห็น เป็นการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการเห็นและการแสดงความคิดเห็น โดยไม่ขึ้นกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ รวมถึงการแสดงออกของอัตลักษณ์หรือตัวตนผ่านการพูดจา ท่าทาง การแต่งกาย ลักษณะร่างกาย การเลือกใช้ชื่อหรือวิธีอื่นใด รวมทั้งมีเสรีภาพในการแสวงหา ได้รับและเผยแพร่ข้อมูลและแนวคิดทุกประเภทเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ โดยรัฐจะต้องใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ ทางปกครองและทางอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อรับรองการมีเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นโดยเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากสาเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ รวมทั้งการได้รับและเผยแพร่ข้อมูลและแนวความคิดเกี่ยวกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ รวมถึงคำปรึกษาด้านสิทธิทางกฎหมาย การจัดหรือการเข้าร่วมประชุม ใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ ทางปกครองและทางอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อรับรองการมีสิทธิในการแสดงออกของอัตลักษณ์หรือตัวตนผ่านการพูดจา อากัปกริยา การแต่งกาย ลักษณะร่างกาย การเลือกใช้ชื่อ หรือวิธีอื่น ไม่ให้แนวทางการรักษาความสงบ ศีลธรรม สุขภาพและความปลอดภัยของประชาชน ถูกใช้อย่างเลือกปฏิบัติเพื่อจำกัดสิทธิในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นที่สนับสนุนวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย ตลอดจนไม่ให้มีการแสดงออกและแสดง

¹⁶² หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 16

ความคิดเห็นใดๆ ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ที่มีวิถีทางเพศทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย¹⁶³

1.3.10 สิทธิในการเยียวยาแก้ไขและการชดใช้ในลักษณะเกิดผลใช้บังคับได้

เป็นการประกันว่าสิทธิเสรีภาพที่ได้รับรองจะไม่ถูกละเมิดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยรับรองว่าเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกคนมีสิทธิในการได้รับการเยียวยาอย่างได้ผล เพียงพอ และเหมาะสม โดยรัฐจะต้องสร้างกระบวนการทางกฎหมายที่จำเป็น รวมทั้งการแก้ไขกฎหมายและนโยบาย เพื่อให้เหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีสาเหตุจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ได้รับการชดใช้ ด้วยการชดใช้ ค่าทำขวัญ การทำนุบำรุงขวัญและร่างกาย การรับประกันว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นเดิมอีกหรือใช้วิธีอื่นที่เหมาะสม ให้การเยียวยาเกิดขึ้นอย่างทันเหตุการณ์ ให้จัดตั้งสถาบันและมาตรการที่มีอำนาจเพื่อทำหน้าที่เยียวยาและชดใช้ และให้บุคลากรทั้งหมดได้รับการฝึกอบรม เผยแพร่ข่าวสาร เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการร้องขอการเยียวยาและชดใช้ จัดสรรทุนสำรองเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ร้องขอการชดใช้ในกรณีที่ต้องได้รับความช่วยเหลือ และกำจัดอุปสรรคในการได้รับการชดใช้ ตลอดจนริเริ่มโครงการฝึกอบรม รวมทั้งมาตรการเพื่อเพิ่มความเข้าใจ สำหรับคณาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในทุกระดับของการศึกษาภาครัฐ องค์กรวิชาชีพ และสำหรับผู้มีแนวโน้มที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อส่งเสริมความเคารพและยึดมั่นต่อมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลตามหลักการนี้ รวมทั้งเพื่อลดอคติที่มีสาเหตุจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย¹⁶⁴

1.3.11 **ภาระความรับผิดชอบ** เป็นการรับรองว่ามนุษย์ทุกคนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการละเมิดทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าจะป็นเจ้าหน้าที่รัฐหรืออื่นๆ ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ตามความร้ายแรงของการละเมิด ห้ามเพิกเฉยต่อผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศและปล่อยให้ลอยนวลโดยไม่ได้รับโทษ โดยรัฐจะต้องจัดตั้งกระบวนการทางอาญา ทางแพ่ง ทางปกครองหรือทางอื่นๆ ที่เหมาะสม เข้าถึงได้ และได้ผล รวมทั้งมีกลไกตรวจสอบ เพื่อลงโทษผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนจากสาเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ให้ช้อกล่าวหาเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดจากสาเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศของเหยื่อ ต้องได้รับการสอบสวนโดยทันทีและละเอียดถี่ถ้วน และหากพบหลักฐานเพียงพอต้องทำการฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดี และลงโทษผู้ละเมิดตามสมควรแก่ความผิด และมีการก่อตั้งสถาบันและกระบวนการที่มีอำนาจและอิสระเพื่อตรวจสอบการร่างและบังคับใช้กฎหมายและนโยบาย

¹⁶³ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 19

¹⁶⁴ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 28

เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติจากสาเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ตลอดจนกำจัดอุปสรรคใดๆ ที่ทำให้ผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนจากสาเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศสามารถถอยนวลได้ โดยไม่ต้องรับโทษของการละเมิด¹⁶⁵

การศึกษาถึงกฎหมายระหว่างประเทศด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ทำให้เข้าใจถึงสิ่งที่สาบสูญไปให้ความคุ้มครองแก่บุคคลในสังคมรวมถึงประชากรเด็กด้วย และด้วยลักษณะเฉพาะของเด็กซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ นานาประเทศจึงมีความมุ่งหมายร่วมกันในการคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมเป็นการเฉพาะ โดยมุ่งคุ้มครองในสิทธิต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินหรือสิทธิในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการการรับรองสิทธิทางการศึกษา ส่งผลให้ประชากรเด็กในสังคมได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงการรับรองในความแตกต่างและความหลากหลายทางเพศให้แก่ทุกคน ตามหลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ซึ่งประเด็นดังกล่าวมักถูกนำมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอยู่เสมอ และเนื่องจากประเทศไทยได้ร่วมเป็นภาคีในกฎหมายดังกล่าว จึงมีพันธกรณีที่จะต้องดำเนินการใดๆ ภายในประเทศให้สอดคล้องกับพันธสัญญาของกฎหมายระหว่างประเทศด้วย

2. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศไทย

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

2.1.1 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย กำหนดไว้ในหมวด 3 ให้การยอมรับและรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย โดยรับรองว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชน นอกเหนือจากที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว การกระทำใดที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายไม่ได้ห้ามไว้ บุคคลมีสิทธิเสรีภาพที่จะกระทำการนั้น แต่การกระทำดังกล่าวต้องเป็นการไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น¹⁶⁶ รัฐธรรมนูญยังรับรองความเสมอภาคให้แก่ทุกคน โดยมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็น

¹⁶⁵ หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ข้อ 29

¹⁶⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 วรรคแรก

ธรรม ด้วยเหตุเพราะความแตกต่าง เช่น เชื้อชาติ ภาษา เพศ การศึกษาอบรม เป็นต้น¹⁶⁷ ทั้งยังรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และห้ามการทรมาน ทารุณกรรมด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม¹⁶⁸ มีการรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยห้ามจำกัดเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ คุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น รักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นการป้องกันสุขภาพของประชาชน”¹⁶⁹

2.1.2 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย กำหนดไว้ในหมวด 4 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ในส่วนที่กำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ ต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ¹⁷⁰ จึงทำให้เด็กไทยทุกคนต้องเข้าสู่สังคมโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.1.3 หน้าที่ของรัฐ กำหนดไว้ในหมวด 5 ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดให้เด็กในประเทศต้องได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนจบการศึกษาภาคบังคับ¹⁷¹ โดยมีความคาดหวังให้การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย และมีความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ¹⁷²

2.1.4 แนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดไว้ในหมวด 6 ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจการต่างๆ ของรัฐ¹⁷³ โดยกำหนดให้รัฐควรให้ความช่วยเหลือเด็กให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองไม่ให้บุคคลมีการใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมแก่เด็ก รวมทั้งการให้การบำบัดฟื้นฟู และเยียวยาเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรง¹⁷⁴ ในการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ต้องเป็นไปตามแนวทางการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐควรให้มีการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับเท่าที่จำเป็น และควรยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน หรือเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิต หรือเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพโดยเร็ว ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน และยังคงดำเนินการใดๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบทบัญญัติกฎหมายได้โดยง่าย เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามกฎหมายได้ถูกต้อง ส่วนการตรา

¹⁶⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27

¹⁶⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28

¹⁶⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 34 วรรคแรก

¹⁷⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 (4)

¹⁷¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 วรรคแรก

¹⁷² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 วรรค 4

¹⁷³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 64

¹⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 วรรค 3

กฎหมายต้องจัดให้มีการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบด้าน และเปิดเผยสู่การรับรู้ของประชาชน โดยนำผลดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาในทุกขั้นตอนของการตรากฎหมาย ถึงแม้ว่าเมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว ยังต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ยังใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการได้เฉพาะกรณีที่จำเป็นเท่านั้น และกฎหมายยังต้องกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ รวมถึงขั้นตอน ระยะเวลาการดำเนินการต่างๆ ไว้อย่างชัดเจนและจะกำหนดโทษทางอาญาได้เฉพาะการกระทำที่เป็นความผิดร้ายแรงเท่านั้น¹⁷⁵

2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เป็นกฎหมายที่ให้การคุ้มครองเด็กที่อยู่ในสถานะต่างๆ เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กพิการ เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กนักเรียน เป็นต้น โดยมุ่งให้ความคุ้มครองเด็กทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ มีการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว การป้องกันไม่ให้มีการทารุณกรรมต่อเด็ก หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีการเลือกปฏิบัติต่อเด็ก ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการปกป้องคุ้มครองเด็ก เพื่อให้ได้รับการพัฒนาและฟื้นฟู การอบรมสั่งสอน ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของเด็กดังนี้

2.2.1 ความหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก ความหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 มีคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) *เด็ก* ระบุว่า “เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส”¹⁷⁶

2) *เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด* ระบุว่า “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด หมายความว่า เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรเด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”¹⁷⁷

¹⁷⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77

¹⁷⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรคแรก

¹⁷⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 6

3) *นักเรียน* ระบุว่า “นักเรียน หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน”¹⁷⁸

4) *บิดามารดา* ระบุว่า “บิดามารดา หมายความว่า บิดามารดาของเด็กไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่”¹⁷⁹

5) *ผู้ปกครอง* “ผู้ปกครอง หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย”¹⁸⁰

6) *ทารุณกรรม* ระบุว่า “ทารุณกรรม หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็กการใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม”¹⁸¹

7) *พนักงานเจ้าหน้าที่* ระบุว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”¹⁸²

2.2.2 การปฏิบัติต่อเด็ก กำหนดไว้ในหมวด 2 ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติให้การปฏิบัติใดๆ ต่อเด็กต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นต่อเด็ก และห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก¹⁸³ ถือเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน และมีบทบัญญัติที่เป็นข้อห้ามปฏิบัติต่อเด็ก โดยห้ามบุคคลใดกระทำการใดๆ ที่เป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก ห้ามบังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤตินไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด¹⁸⁴ ผู้ที่ฝ่าฝืนมีระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸⁵ ห้ามไม่ให้โฆษณาหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยมุ่งให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของ

¹⁷⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 7

¹⁷⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 9

¹⁸⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 10

¹⁸¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 13

¹⁸² พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 23

¹⁸³ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 22

¹⁸⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 26 (1) และ (3)

¹⁸⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 78

เด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ¹⁸⁶ ผู้ที่ฝ่าฝืนมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸⁷

2.2.3 การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กำหนดไว้ในหมวด 4 โดยกำหนดประเภทของเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) เด็กที่ถูกทารุณกรรม 2) เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด และ 3) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ¹⁸⁸ โดยกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2549 ได้กำหนดให้เด็กที่กระทำความผิดอาญาแต่อายุไม่ถึงเกณฑ์ที่จะต้องรับโทษ¹⁸⁹ เป็นเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ กล่าวคือ เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีที่กระทำความผิดทางอาญา เป็นเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

2.2.4 การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา กำหนดไว้ในหมวด 7 โดยกำหนดให้โรงเรียนต้องดำเนินการต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน และมีการกำหนดโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายไว้ในหมวด 9 สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้เด็กนักเรียนมีความประพฤติไม่เหมาะสมหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาในการตรวจสอบพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎระเบียบ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าวและกฎหมายลำดับรอง ดังนี้

1) การกำหนดให้โรงเรียนต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ตามมาตรา 63 ระบุว่า

“โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสมความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”¹⁹⁰

โดยมีกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรม ในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 กำหนดให้กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแนะแนว ให้คำปรึกษา และฝึกอบรมโดยมุ่งส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคมและความปลอดภัย

¹⁸⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 27

¹⁸⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 79

¹⁸⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 40

¹⁸⁹ กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2549 ข้อ (1)

¹⁹⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63

แก่นักเรียน และผู้ปกครอง และให้นักเรียนที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด หมายถึง นักเรียนที่ประพฤติตนไม่สมควรกับการเป็นนักเรียน ประกอบอาชีพในทางผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี คบหากับผู้ที่อาจชักนำไปในทางที่ผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจนำไปในทางเสียหายได้¹⁹¹ โดยกำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่พัฒนาระบบงานแนะแนว เพื่อช่วยเหลือดูแลนักเรียน ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนว รู้จักและเข้าใจผู้เรียน และให้คำปรึกษาด้านการดำรงชีวิต การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม, เผื่อระวังและติดตามนักเรียนที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่อไป, แจ้งผู้ปกครองของนักเรียนที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดให้ทราบถึงพฤติกรรมและร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา, จัดให้มีมาตรการส่งเสริมความปลอดภัย ป้องกัน และแก้ไขปัญหาความรุนแรง, สนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความปลอดภัยและความปลอดภัยของนักเรียน ตลอดจนมีระบบการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานไปยังส่วนราชการต้นสังกัด อย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง¹⁹²

2) การกำหนดความประพฤติของนักเรียน ตามมาตรา 64 ระบุว่า

“นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”¹⁹³

โดยกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดพฤติกรรมต้องห้ามของนักเรียนไว้หลายประเภท ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่เหมาะสม โดยไม่ได้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เช่น ห้ามหนีเรียน ห้ามแต่งกายเครื่องแบบนักเรียนไม่เรียบร้อย เป็นต้น แต่ก็มีกำหนดห้ามมีพฤติกรรมที่เข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาที่สามารถเกิดขึ้นได้ในโรงเรียนด้วย เช่น ห้ามลักทรัพย์ ห้ามข่มขู่เพื่อเอาทรัพย์สินของผู้อื่น ทำร้ายร่างกายผู้อื่น¹⁹⁴ เป็นต้น โดยหากเด็กนักเรียนผู้ใดฝ่าฝืน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและศึกษานำตัวเด็กนักเรียนไปมอบแก่ผู้บริหารโรงเรียนของนักเรียน เพื่อดำเนินการอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบ และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองว่ากล่าว

¹⁹¹ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรม ในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 ข้อ 1

¹⁹² กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรม ในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 ข้อ 3

¹⁹³ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 64

¹⁹⁴ กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 1 (1), (5), (6) และ (7)

ตกเดือนหรือสั่งสอนเด็กอีกชั้นหนึ่ง โดยในการลงโทษนักเรียนนั้น ต้องทำไปเพื่ออบรมสั่งสอน¹⁹⁵ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน มีอำนาจในการลงโทษนักเรียนที่ฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา แต่ต้องมีจุดประสงค์ในการอบรมสั่งสอนผู้กระทำความผิด¹⁹⁶ โดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 กำหนดโทษไว้โทษ 4 สถาน ประกอบด้วย 1) ว่ากล่าวตักเตือน 2) ทำทัณฑ์บน 3) ตัดคะแนนความประพฤติ และ 4) ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม¹⁹⁷ ภายใต้เงื่อนไขที่ห้ามลงโทษนักเรียนด้วยวิธีรุนแรง กลั่นแกล้ง หรือด้วยความโกรธ โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียน และความร้ายแรงของพฤติกรรม เพื่อแก่นิสัยและความประพฤติ ให้รู้สำนึกในความผิดและกลับไปประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป¹⁹⁸ สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา เป็นบุคคลที่รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และที่สำคัญบุคคลดังกล่าวต้องได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด¹⁹⁹ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษามีอำนาจสอบถามครู อาจารย์ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน เกี่ยวกับความประพฤติ การศึกษานิสัยและสติปัญญาของนักเรียนที่ฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา เรียกให้ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนที่นักเรียนนั้นกำลังศึกษาอยู่มารับตัวนักเรียนเพื่ออบรมสั่งสอนต่อไป ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในการอบรมและสั่งสอนนักเรียน เรียกผู้ปกครองมาว่ากล่าวตักเตือน หรือทำทัณฑ์บน สอดส่องดูแลรวมทั้งรายงานแหล่งที่ซักจูงนักเรียนให้ประพฤติในทางมิชอบ²⁰⁰ นอกจากนี้ ยังมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาทำการในกรณีที่สงสัยว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนได้อีกด้วย²⁰¹ ในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาเมื่อพบเห็นนักเรียนประพฤติตนไม่เหมาะสมตามกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาหรือระเบียบของโรงเรียนให้แสดง

¹⁹⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 65

¹⁹⁶ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 4

¹⁹⁷ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 5

¹⁹⁸ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 6

¹⁹⁹ ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 4

²⁰⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 66

²⁰¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 67

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน และพฤติกรรมการกระทำ ณ สถานที่นั้น สอบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำ ให้การอบรมสั่งสอนอย่างสุภาพ และช่วยเหลือในเบื้องต้น และนำตัวไปส่งมอบแก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบ ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวไปมอบได้จะแจ้งด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้”²⁰² แต่หากพฤติการณ์เข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาและอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงหรือก่อเหตุทะเลาะวิวาทจนไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ให้แจ้งเจ้าพนักงานตำรวจ และประสานงานกับโรงเรียน²⁰³ และหากนักเรียนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาและถูกจับกุมตัว ให้ประสานให้โรงเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ช่วยเหลือเบื้องต้นโดยเร็ว²⁰⁴ และกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ สามารถจัดตั้งศูนย์การประสานงานส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้²⁰⁵ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งศูนย์เสมารักษ์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขึ้น โดยให้มีกำหนดอำนาจหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาเฝ้าระวังความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา โดยรับแจ้งเหตุจากสายด่วน 1579 สนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ประสานงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานและเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน จัดทำกรณีศึกษาและบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน งานและกิจกรรมในการแนะแนวเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา และช่วยเหลือนักเรียนและนักศึกษาที่ประสบเหตุภัยพิบัติภัยธรรมชาติ และสถานการณ์ฉุกเฉิน²⁰⁶ โดยมีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ในหมวด 9 สำหรับผู้ที่ยุยง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนให้นักเรียนฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤติของนักเรียน

²⁰² ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 5

²⁰³ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 6

²⁰⁴ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 7

²⁰⁵ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 8

²⁰⁶ ประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 30 มีนาคม 2561 เรื่อง จัดตั้งศูนย์เสมารักษ์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ข้อ 2

และนักศึกษาที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁰⁷ และผู้ที่ไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ฯ ในการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจสอบการฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁰⁸

2.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดถึงการจัดการศึกษาในประเทศไทย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.3.1 ความหมายเกี่ยวกับการศึกษา เนื่องจากเด็กทุกคนมีสิทธิทางการศึกษา ซึ่งการศึกษาตามกฎหมายของประเทศไทยเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญเติบโตบุคคล รวมถึงความเจริญงอกงามของสังคม ด้วยการถ่ายทอดความรู้ หรือการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ²⁰⁹ รวมทั้งในรูปแบบของโรงเรียน ในการศึกษามาตราการทางกฎหมายในการการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จึงต้องศึกษาถึงบทนิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 4 ดังนี้

- 1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา”²¹⁰
- 2) การศึกษาตลอดชีวิต ระบุว่า “การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”²¹¹
- 3) สถานศึกษา ระบุว่า “สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา”²¹²
- 4) สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า “สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”²¹³
- 5) มาตรฐานการศึกษา ระบุว่า “มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง

²⁰⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 85

²⁰⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 85

²⁰⁹ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรคแรก

²¹⁰ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 2

²¹¹ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 3

²¹² พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 4

²¹³ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 5

และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา”²¹⁴

6) ผู้สอน ระบุว่า “ผู้สอน หมายถึง ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาระดับต่างๆ”²¹⁵

7) ครู ระบุว่า “ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน”²¹⁶

2.3.2 ความมุ่งหมายและหลักการ กำหนดไว้ในหมวด 1 โดยกำหนดให้ต้องจัดการศึกษาโดยมุ่งพัฒนาคนประชาชนชาวไทย ให้มีความสมบูรณ์พร้อมทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งมีความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข²¹⁷ อีกทั้งในการเรียนรู้ของประชาชนต้องเน้นถึงการปลูกฝังจิตสำนึก การรู้หน้าที่ ส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ของประชาชนชาวไทย และเสรีภาพ ตลอดจนการเคารพต่อกฎหมาย ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมภูมิปัญญา และความรู้ที่เป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถพึ่งพาตนเองได้และใฝ่เรียนรู้²¹⁸

2.3.3 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา กำหนดไว้ในหมวด 2 โดยรับรองว่าทุกคนมีสิทธิและโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย²¹⁹

2.3.4 ระบบการศึกษา ระบบการศึกษาของประเทศไทย กำหนดไว้ในหมวด 3 โดยให้การจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการศึกษาในระบบ เป็นรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการศึกษาที่มีการวางแผนขอบเขตที่ชัดเจนและแน่นอนในเรื่องของจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา การวัดผลและประเมินผล อันเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา ส่วนการศึกษานอกระบบ จะมีขอบเขตที่ยืดหยุ่น และมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่มบุคคล สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย จะเน้นถึงการให้ผู้เรียนได้

²¹⁴ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 6

²¹⁵ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 9

²¹⁶ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 10

²¹⁷ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 6

²¹⁸ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 7

²¹⁹ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 10 วรรคแรก

เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ โดยสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งสามรูปแบบ²²⁰ และเมื่อศึกษาเฉพาะรายละเอียดของการศึกษาในระบบ จะพบว่ากฎหมายกำหนดให้การศึกษาในระบบ มี 2 ระดับ ประกอบด้วย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระดับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้งนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนการศึกษาระดับอุดมศึกษา²²¹ โดยกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 แบ่งการศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จัดให้แก่เด็กที่มีอายุ 3-6 ปี เพื่อเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของเด็ก 2) การศึกษาระดับประถมศึกษา จัดเพื่อวางรากฐานให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกด้าน ใช้เวลาเรียน 6 ปี และ 3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ที่แบ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ต่อจากระดับประถมศึกษา ใช้เวลาเรียน 3 ปี และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มุ่งเสริมให้ศึกษาตาม เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ ใช้เวลาเรียน 3 ปี ซึ่งการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้งนี้ ทั้งนี้ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย ประเภทสามัญศึกษา ที่มุ่งพัฒนาตามความสนใจ ศักยภาพ และความสามารถพิเศษ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับอุดมศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา ที่มุ่งพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ²²² ซึ่งการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสามัญศึกษา เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้งนี้ ซึ่งในการจัดการศึกษาของประเทศไทย กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับเป็นจำนวน 9 ปี โดยให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ 16²²³ โดยให้นับอายุเด็กที่ ต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับดังกล่าวตามปีปฏิทิน²²⁴ และกำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดขึ้นในโรงเรียน อันได้แก่ โรงเรียนของรัฐ ของเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น²²⁵ ซึ่งโรงเรียนของรัฐ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้งนี้

2.3.5 แนวการจัดการศึกษา กำหนดไว้ในหมวด 4 กำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และ

²²⁰ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 15 วรรคแรก และวรรคสอง

²²¹ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 16 วรรคแรก และวรรคสอง

²²² กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

²²³ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 17

²²⁴ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุเด็กเพื่อเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545

²²⁵ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 18 (2)

การนำความรู้มาประยุกต์ใช้²²⁶

2.3.6 การบริหารและการจัดการศึกษา กำหนดไว้ในหมวด 5 โดยกำหนดให้มีการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งในส่วนของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจ หน้าที่ในการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท รวมถึงกำหนดนโยบาย แผนงาน มาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา²²⁷ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามความพร้อม และความต้องการ²²⁸ ส่วนภาคเอกชนสามารถบริหารและการจัดการศึกษาได้อย่างอิสระ โดยการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานจากรัฐ²²⁹

2.4 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เนื่องจากการกลั่นแกล้งของเด็กที่เกิดขึ้นในโรงเรียน สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันเป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งได้ จึงได้ศึกษาถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นตัวอย่างการกระทำที่เข้าข่ายเป็นการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ความหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 มีคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) **ระบบคอมพิวเตอร์** ระบุว่า “ระบบคอมพิวเตอร์ หมายความว่า อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมการทำงานเข้าด้วยกัน โดยได้มีการกำหนดคำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด และแนวทางปฏิบัติงานให้อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ”²³⁰

2) **ข้อมูลคอมพิวเตอร์** ระบุว่า “ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หมายความว่า ข้อมูลข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทาง

²²⁶ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 24 (2)

²²⁷ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 31

²²⁸ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 41

²²⁹ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 43

²³⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

อิเล็กทรอนิกส์ด้วย”²³¹

2.4.2 ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้กำหนดไว้ในหมวด 1 มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

1) การกระทำต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ โดยกำหนดห้ามไม่ให้กระทำต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ในลักษณะที่เป็นการทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม โดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยมีระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ²³² และมีโทษหนักขึ้นหากการกระทำดังกล่าวเป็นสาเหตุผู้อื่น หรือทรัพย์สินของผู้อื่นเกิดอันตราย โดยมีระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือกระทำโดยที่ไม่มีเจตนาฆ่า แต่เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท²³³

2) การนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ โดยกำหนดห้ามนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือเป็นเท็จ ซึ่งน่าจะก่อความเสียหายแก่ประชาชน และไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา หรือที่มีลักษณะอันลามกและสามารถเข้าถึงได้เป็นการทั่วไป หรือเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ทั้งที่รู้ว่าเป็นข้อมูลที่มีลักษณะดังกล่าว มีระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่หากไม่ได้กระทำต่อประชาชน มีระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้²³⁴ และยังห้ามนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นภาพของผู้อื่น ซึ่งได้สร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลง โดยน่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง หรือถูกดูหมิ่นหรืออับอาย สู่ระบบคอมพิวเตอร์เข้าถึงได้ทั่วไป มีระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินสองแสนบาทและเป็นความผิดอันยอมความได้ ทั้งยังคุ้มครองถึงการกระทำต่อภาพของผู้ตาย ซึ่งส่งผลเสียหายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายด้วย แต่หากเป็นการนำเข้าสู่โดยสุจริตหรืออยู่ในวิสัยของบุคคลทั่วไป ผู้กระทำไม่มีความผิด²³⁵

²³¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 3 วรรค 2

²³² พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 9

²³³ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 12/1

²³⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14

²³⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 16

2.5 ประมวลกฎหมายอาญา

การกลั่นแกล้งในโรงเรียน ถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่นในแต่ละประเภท ก็จะเข้าองค์ประกอบความรับผิดทางอาญาที่แตกต่างกันไป เช่น การกลั่นแกล้งทางร่างกาย (Physical Bullying) ซึ่งเป็นการกระทำเข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 ฐานเป็นผู้ที่ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ²³⁶ หรืออาจรุนแรงจนเข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ฐานเป็นผู้ที่ทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ²³⁷ หรืออาจรุนแรงจนเข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 ฐานเป็นผู้ที่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย,²³⁸ การกลั่นแกล้งทางวาจา (Verbal Bullying) ที่เป็นการกระทำซึ่งเข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 392 ฐานเป็นผู้ที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจ โดยการขู่เข็ญ,²³⁹ การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber bullying) ที่เป็นการกระทำซึ่งเข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 ฐานเป็นผู้ที่ดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา²⁴⁰ เป็นต้น โดยประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณา เพื่อดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่เด็กโดยคำนึงถึงอายุของเด็กที่กระทำความผิดเป็นสำคัญ ดังนี้

2.5.1 กรณีเด็กกระทำความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ โดยกำหนดให้เด็กที่มีอายุยังไม่เกิน 12 ปี ที่ได้กระทำความผิดอาญาไม่ต้องรับโทษแต่ต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม²⁴¹ ดังที่กล่าว

2.5.2 กรณีเด็กกระทำความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ โดยศาลมีคำสั่งให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยกำหนดให้เด็กอายุเกิน 12 ปีแต่ยังไม่เกิน 15 ปี ที่ได้กระทำความผิดอาญาไม่ต้องรับโทษแต่ ให้ศาลมีอำนาจกล่าวตักเตือนเด็กแล้วปล่อยตัวไป หรือเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กล้วนอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้ หรืออาจมอบตัวให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดและกำหนดจำนวนเงินที่บุคคลดังกล่าวต้องชำระ ไม่เกินครั้งละ 10,000 บาทเมื่อเด็กล้วนก่อเหตุร้ายขึ้นก็ได้ หรือส่งตัวเด็กไปฝึกและอบรม แต่ไม่เกินกว่าวันที่เด็กจะมีอายุครบ 18 ปี และในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กล้วนอาศัย

²³⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391

²³⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295

²³⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290

²³⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 392

²⁴⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393

²⁴¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73

อยู่ด้วย ศาลสามารถวางเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติเด็กด้วยก็ได้ โดยเมื่อพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลก็มีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่ง²⁴²

2.5.3 เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติเด็ก เมื่อศาลเห็นควรวางเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติเด็ก ศาลอาจกำหนดให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่เพื่อดำเนินการตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติ หรือจัดให้ทำกิจกรรมบริการสังคม หรือให้ฝึกอาชีพ หรือให้ละเว้นการคบหาหรือมีพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การทำผิดอีก หรือให้ไปรับการบำบัดรักษาการ เข้ารับการ หรือห้ามออกนอกสถานที่ที่ศาลกำหนด หรือให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหาย หรือให้แก้ไขฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม หรือให้ทำทัณฑ์บน โดยกำหนดจำนวนเงินว่าจะไม่ก่อเหตุร้ายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สิน ตลอดจนเงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควร โดยมีความมุ่งหมายในการแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก โดยจะกำหนดเพียงข้อเดียวหรือหลายข้อก็ได้²⁴³

2.5.4 กรณีเด็กกระทำความผิดต้องรับโทษ แต่ให้ลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่ง โดยกำหนดกรณีเด็กอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี ที่ได้กระทำความผิดอาญา ศาลต้องพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบชั่วดีและเรื่องอื่นๆ เกี่ยวกับเด็ก ว่าควรพิพากษาลงโทษหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ให้ศาลมีคำสั่งให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามข้อ 2.5.3 แต่ถ้าศาลเห็นควรพิพากษาลงโทษ ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงกึ่งหนึ่ง²⁴⁴

2.6 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการดำเนินคดีอาญากับเด็ก ต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการสำหรับเด็กโดยเฉพาะ โดยถืออายุของเด็กในขณะกระทำความผิดเป็นเกณฑ์ มีหลักการที่สำคัญ คือ การกระทำผิดของเด็กไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม และศาลมีขอบเขตในการพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กตามกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น โดยเด็กจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ หากบิดามารดาไม่สามารถดูแลเด็กได้ รวมทั้งการควบคุมดูแลการกระทำผิดของเด็กด้วย สำหรับประเทศไทย ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ใช้บังคับกับคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กกระทำความผิด และมีเจตนารมณ์ในการค้นหาสาเหตุของการกระทำความผิดและหาทางแก้ไข อบรมสั่งสอนให้กลับตนเป็นคนดีเพื่อกลับคืนสู่สังคมต่อไป ไม่ใช่มุ่งเน้นถึงการลงโทษ โดยมีการแบ่งแยกอายุของผู้กระทำความผิด ออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย เด็ก และ เยาวชน เนื่องจากช่วงอายุที่แตกต่างกันของบุคคลย่อมมีความคิด ความรู้สึก รับผิดชอบและการกระทำที่แตกต่างกัน การแบ่งแยกช่วงอายุของผู้กระทำความผิด จึงทำให้ศาล

²⁴² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74

²⁴³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56

²⁴⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75

สามารถสั่งให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด และยังได้มีการบัญญัติถึงกระบวนการพิจารณาสำหรับเด็กไว้เป็นการเฉพาะอีกด้วย จึงมีการคุ้มครองเด็กที่กระทำความผิดอาญาผ่านบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

2.6.1 ความหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความหมายที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 มีคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) *เด็ก* ระบุว่า “เด็ก หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์”²⁴⁵
- 2) *เยาวชน* ระบุว่า “เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์”²⁴⁶
- 3) *การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู* ระบุว่า “การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หมายความว่า มาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเลือก การศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ”²⁴⁷
- 4) *การฝึกอบรม* ระบุว่า “การฝึกอบรม หมายความว่า การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยมีการควบคุม”²⁴⁸

2.6.2 การถือเอาอายุของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ เมื่อการกลั่นแกล้งของเด็กในโรงเรียนเป็นกระทำความผิดอาญา การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับเด็กจะถือเอาอายุของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยถือเอาอายุเด็กนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น²⁴⁹

2.6.3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กำหนดไว้ในหมวด 7 เมื่อการกลั่นแกล้งของเด็กในโรงเรียนเป็นกระทำความผิดอาญาและได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายได้กำหนดให้มีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ดังนี้

- 1) *มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องหรือการไม่ฟ้องคดี* เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยไม่ต้องฟ้องเด็กต่อศาล โดยให้เด็กที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาปฏิบัติ

²⁴⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรคแรก

²⁴⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 2

²⁴⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 11

²⁴⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 วรรค 12

²⁴⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 5

ตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อบรรเทา ทดแทน ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และเกิดความปลอดภัยต่อชุมชน รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำ ความผิดอีก หากผู้เสียหายให้ความยินยอมและได้รับการเยียวยาจะช่วยให้เกิดความสมานฉันท์ ระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย โดยมีเงื่อนไข การจัดทำ และการควบคุมการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ดังนี้

(1) เงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กำหนดให้คดีที่เด็กถูก กล่าวหาว่าทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าเด็กนั้น ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษที่ได้กระทำ โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี หากผู้อำนวยการสถาน พินิจเห็นว่าเด็กนั้น อาจกลับตนเป็นคนดีได้ ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยได้รับความยินยอม จากผู้เสียหายและเด็ก แล้วเสนอความเห็นประกอบต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา โดยไม่ต้องฟ้อง คดี ซึ่งต้องนำเรื่องเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น อายุ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต เป็นต้น มาพิจารณาประกอบด้วย และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็ก สามารถ กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเด็กปฏิบัติด้วยก็ได้ โดยมีมุ่งแก้ไข ปรับเปลี่ยนความประพฤติ บรรเทา หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และเกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม²⁵⁰

(2) ลักษณะของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กำหนดให้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้อง ไม่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็ก เว้นแต่เพื่อประโยชน์ของเด็กเอง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ และ ไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก โดยอาจให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กปฏิบัติ และอาจกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเด็กปฏิบัติด้วยก็ได้ อาจเรื่องการเยียวยาความเสียหาย การทำงานบริการสังคม หรือนำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้ โดยมีมุ่งแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เด็ก²⁵¹

(3) การควบคุมการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กำหนดให้ ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องรายงานพนักงานอัยการ และแจ้งให้พนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดี เมื่อมี การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม แต่หากปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว รายงานพนักงาน อัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบ ให้สั่งไม่ฟ้องเด็ก โดยถือคำสั่งไม่ฟ้องเป็นที่สุด และ รายงานให้ศาลทราบ สิทธิภาคีอาญามาฟ้องยอมอันระงับไป แต่ไม่ตัดสิทธิในการฟ้องเรียกชดเชย

²⁵⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 86 วรรคแรก

²⁵¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 87 วรรค 2 และ 3

แพ่ง²⁵²

2) **มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล** กำหนดกรณีเมื่อฟ้องคดีต่อศาลว่า เด็กได้ทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าเด็กไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นโทษที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กสำนึกผิด ผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน ก่อนมีคำพิพากษา และพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม หากศาลเห็นว่าเด็กมาสามารถกลับตนเป็นคนดีได้และผู้เสียหายอาจได้รับการเยียวยา หากจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จะเกิดประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กและต่อผู้เสียหายมากกว่า ให้ศาลสั่งให้จัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็ก บิดา มารดา หรือผู้ปกครองปฏิบัติ เสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยให้ดำเนินการตามแผนดังกล่าวและสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบให้พิจารณาคดีต่อไป²⁵³

2.6.4 ห้ามผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือศาล กำหนดไว้ในหมวด 9 โดยห้ามผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาที่หาว่าเด็กทำความผิด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ โดยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนสอบสวนว่ามีมูลสมควรอนุญาตหรือไม่ หากไม่อนุญาต ผู้เสียหายสามารถขอให้ศาลสั่งอนุญาตก็ได้ โดยคำสั่งศาลถือเป็นที่สุด²⁵⁴

2.6.5 การมุ่งให้เด็กกลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ กำหนดไว้ในหมวด 10 มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) **การนำข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับจำเลยมาเป็นประเด็นในการพิจารณาคดี** โดยกำหนดให้การพิจารณาคดีของศาลต้องพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับตัวเด็กทั้งปวงด้วย เช่น อายุ เพศ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็ก และบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เป็นต้น²⁵⁵
- 2) **การพิจารณาและพิพากษาคดีต้องมุ่งให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการมุ่ง**

²⁵² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 88

²⁵³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 90

²⁵⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 99 วรรคแรก วรรค 2 และ 3

²⁵⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 115

ที่จะลงโทษ กำหนดให้การพิจารณาและพิพากษาคดีต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็ก ในการได้รับการอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีมากกว่าการมุ่งลงโทษ คำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกายและจิตใจของเด็กในการพิพากษาคดี และให้ลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กอย่างเหมาะสมกับตัวเด็กแต่ละคน ถึงแม้จะได้ทำความผิดร่วมกันก็ตาม²⁵⁶

2.6.6 การพิพากษาคดีอาญาที่เด็กเป็นผู้กระทำความผิด กำหนดไว้ในหมวด 11 โดยศาลมีอำนาจสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ด้วยก็ได้ โดยกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติแทนการมีค่าพิพากษา รวมถึงแก้ไขเปลี่ยนแปลงค่าพิพากษาหรือคำสั่งได้เมื่อพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การปล่อยตัวจำเลยโดยมีเงื่อนไขแทนการมีค่าพิพากษา กำหนดกรณีที่ศาลเห็นว่ายังไม่ควรมีค่าพิพากษา หรือบิดา มารดา หรือผู้ปกครองร้องขอ โดยศาลได้สอบถามผู้เสียหาย ก่อน ศาลอาจสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว แล้วมอบตัวจำเลยให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ โดยกำหนดเงื่อนไขต่างๆ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งยังสั่งให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม หรือรับคำปรึกษาด้วยก็ได้ หรือศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจหรือสถานอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเพื่อดูแลชั่วคราว หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กไปพลางก่อนก็ได้²⁵⁷

2) การยุติคดีโดยไม่ต้องมีค่าพิพากษาเมื่อจำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไข กำหนดกรณีที่จำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้ศาลสั่งยุติคดี โดยไม่ต้องมีค่าพิพากษา แต่ให้มีคำสั่งเกี่ยวกับของกลาง และสิทธิในคดีอาญามาฟ้องยอมระงับไป แต่ถ้าจำเลยผิดเงื่อนไขให้ยกคดีกลับขึ้นพิจารณาและมีค่าพิพากษาต่อไป²⁵⁸

3) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงค่าพิพากษาหรือคำสั่งเมื่อพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป กำหนดกรณีที่ศาลมีค่าพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กแล้ว แต่เท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป และเห็นว่า มีเหตุอันสมควรศาลมีอำนาจแก้ไข เปลี่ยนแปลงค่าพิพากษา หรือได้ แต่หากโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กที่กำหนดภายหลัง น้อยกว่าที่ได้รับอยู่ เด็กก็มีสิทธิอุทธรณ์

²⁵⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 119

²⁵⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 132 วรรคแรก และวรรค 2

²⁵⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 133

และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงต่อไป²⁵⁹

4) การปล่อยตัวจำเลยโดยมีเงื่อนไขการคุมประพฤติ กำหนดกรณีศาลพิพากษาปล่อยเด็กไป หากเห็นว่าเด็กมีพฤติกรรมที่เสี่ยงในการที่จะกระทำความผิดหรือดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมที่น่าจะชักจูงไปในทางที่ผิด ศาลอาจกล่าวตักเตือนเด็ก รวมทั้งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองด้วยก็ได้ และถ้าจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กด้วย ให้ศาลกำหนดเงื่อนไข โดยห้ามมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่ที่นี้จะชักจูงให้กระทำความผิด หรือห้ามออกนอกที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ห้ามคบหากับบุคคลที่อาจชักจูงให้ทำผิด ห้ามประพฤติตนในลักษณะที่มุ่งไปสู่การทำความผิด ให้ไปรายงานตัว ให้ไปเข้ารับการศึกษา ฝึกอบรม รับคำปรึกษา แนะนำ รับการรักษา แก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตลอดจนอบรมศีลธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นๆ โดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมความประพฤติของเด็ก โดยจะกำหนดเพียงเงื่อนไขเดียวหรือหลายเงื่อนไขก็ได้ เป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี แต่ต้องไม่เกินกว่าที่เด็กจะมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้ หากปรากฏข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนเงื่อนไขก็ได้²⁶⁰

2.6.7 การลงโทษและการใช้วิธีการสำหรับเด็ก กำหนดไว้ในหมวด 12 ซึ่งในการพิจารณาลงโทษศาลต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย โดยถืออายุขณะกระทำความผิดเป็นสำคัญ ซึ่งศาลจะลงโทษทางอาญาก็ต่อเมื่อเห็นว่าจำเป็นและการใช้วิธีการสำหรับเด็กไม่สามารถแก้ไขให้กลับตนเป็นคนดีได้ ศาลจึงมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การเปลี่ยนโทษ กำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ โดยเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุม เพื่อฝึกอบรมแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ แต่ถ้าศาลเห็นว่าควรควบคุมตัวเด็กต่อไปอีก หลังจากที่ได้เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ให้ระบุในคำพิพากษา โดยให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด ส่วนโทษปรับให้เปลี่ยนเป็นการคุมความประพฤติ โดยจะกำหนดเงื่อนไขด้วยหรือไม่ก็ได้²⁶¹

²⁵⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 137 วรรคแรก

²⁶⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 138

²⁶¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142

2) การรอกการลงโทษ กำหนดให้ศาลสามารถพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษไว้แต่รอการลงโทษเด็กก็ได้ แม้ว่าเด็กเคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่นตามคำพิพากษามาก่อน หรือโทษที่จะลงแก่เด็กเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากจำคุก หรือศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกินกว่าสามปี²⁶²

3) ห้ามมิให้มีการกักขังเด็กแทนค่าปรับ กำหนดกรณีที่เด็กต้องโทษปรับแต่ไม่ชำระค่าปรับ ห้ามส่งกักขังเด็กค่าปรับ แต่ให้ศาลส่งตัวไปควบคุม เพื่อฝึกอบรมแต่ต้องไม่เกิน 1 ปี²⁶³

จากมาตรการทางกฎหมายในทางอาญาของประเทศไทย จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนปฏิบัติสำหรับเด็กแตกต่างไปจากการดำเนินการบวณพิจารณาทางอาญาโดยทั่วไป ซึ่งเจตนารมณ์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาของเด็กเป็นไปโดยมุ่งถึงการค้นหาสาเหตุของการกระทำ ความผิด เพื่อนำมาหาวิธีการแก้ไขฟื้นฟูให้เด็กผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดี และกลับคืนสู่สังคม และถือประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะลงโทษเด็กในความผิดที่เด็กได้กระทำขึ้น

2.7 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของเด็กในโรงเรียน เป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดความรับผิดเพื่อละเมิดไว้เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.7.1 ความรับผิดอันเกิดจากการกระทำของตน ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องรับผิดแก่บุคคลอื่น โดยผู้ที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำต่อผู้อื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ถือว่าเป็นการละเมิด ผู้นั้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน²⁶⁴ โดยการใดเป็นการละเมิดต้องมืองค์ประกอบ ดังนี้

1) บุคคลผู้กระทำละเมิด ซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาไม่ว่าจะเป็นผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถ หากกระทำละเมิดโดยรู้สำนึกแล้วก็ต้องรับผิดหรือนิติบุคคลที่เกิดจากการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลที่กระทำภายในกรอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลก็ได้

2) การกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย เป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นการกระทำโดยจงใจ อันเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหาย

²⁶² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 144

²⁶³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 145 วรรคแรก

²⁶⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

ที่จะเกิดแก่ผู้อื่นหรือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ อันเป็นการกระทำโดยไม่ตั้งใจ แต่ไม่ใช่ความระมัดระวังอันสมควรก็ได้ อย่างไรก็ตาม ความตั้งใจในทางแพ่งจะกว้างกว่าเจตนาทางอาญา เนื่องจากเจตนาทางอาญาเป็นการเฉพาะเรื่องและเป็นเจตนาชั่วร้าย แต่ตั้งใจในทางแพ่งผู้กระทำไม่ต้องมุ่งต่อผล เพียงแต่รู้สำนึกในการกระทำและรู้ถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นด้วยก็ถือว่าเป็นการตั้งใจในทางแพ่งแล้ว²⁶⁵

3) เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่น โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด แก่ผู้ถูกระทำละเมิด หากไม่มีความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าวเกิดขึ้น การกระทำของบุคคลดังกล่าวย่อมไม่เป็นการละเมิด

4) ความเสียหายนั้นเป็นผลจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ โดยผู้ที่กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่เป็นผลจากการกระทำของตนเท่านั้น โดยมีทฤษฎีที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง 2 ทฤษฎีดังนี้

(1) ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข มีหลักว่าผลอันหนึ่งอาจเกิดจากเหตุได้หลายๆ เหตุ หรือเหตุหนึ่งก่อให้เกิดผลหลายอย่าง ถ้าการกระทำผิดเป็นเหตุหนึ่งที่เกิดผล จำเลยต้องรับผิดชอบ เพราะถ้าไม่มีการกระทำผิดของจำเลยผลนั้นก็จะมีไม่เกิดขึ้น แต่มีข้อเสียที่ว่าจำเลยอาจต้องรับผิดชอบในผลอย่างไม่มีที่สิ้นสุดทั้งที่ผลนั้นอาจจะไม่มีใครคาดคิดมาก่อนเลยว่าจะเกิดจากเหตุ

(2) ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มีหลักว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบเฉพาะเหตุที่ตามธรรมดาหรือโดยปกติแล้วจะทำให้เกิดผลนั้นๆ ได้ โดยนำเหตุกับผลมาพิจารณาว่า ตามปกติธรรมดาแล้วกรณีที่เกิดขึ้นมีความเป็นเหตุเป็นผลกันหรือไม่ ความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นตามทฤษฎีนี้จึงมีอยู่เพียงเฉพาะผลจากการกระทำที่คาดหมายได้เท่านั้น อาจเป็นข้อบกพร่องในเรื่องของความเป็นธรรมที่จะเกิดขึ้นกับผู้เสียหาย

จากทฤษฎีข้างต้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการพิจารณาความรับผิดชอบ จึงนำทั้งสองทฤษฎีมาปรับใช้ควบคู่กันไป โดยในเบื้องต้นจะใช้ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข แล้วใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาใช้เมื่อเกิดเหตุแทรกซ้อนขึ้น โดยจะพิจารณาผลที่เกิดขึ้นว่าเกิดขึ้นเพราะเหตุแรกหรือมีเหตุแทรกซ้อนจนทำให้เกิดผลนั้นๆ ขึ้น หากผลเกิดขึ้นหลังจากมีเหตุแทรกซ้อน ผู้ก่อเหตุแรกก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าเหตุแทรกซ้อนเป็นกรณีที่เกิดขึ้นได้ตามปกติหรือบุคคลทั่วไป

²⁶⁵ วารี นาสกุล. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรรได้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด. 2557. หน้า 35

คาดหมายได้ ผู้เป็นต้นเหตุแรกก็ยังคงต้องรับผิดชอบ²⁶⁶

2.7.2 บิดามารดาพร้อมรับผิดชอบในการละเมิดของผู้เยาว์ เนื่องจากในทางอาญามีแนวคิดที่ไม่มุ่งลงโทษทางอาญาแก่เด็กซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่ไม่รู้ผิดชอบ แต่สำหรับความรับผิดชอบทางละเมิด ผู้เยาว์ที่กระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นต้องรับผิดชอบเดียวกับบุคคลธรรมดาโดยไม่ได้คำนึงว่า ผู้เยาว์เป็นผู้ยังไม่มีความสามารถบริบูรณ์ เพราะการที่กฎหมายให้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเป็นการชดใช้เยียวยาความเสียหาย โยกำหนดให้บุคคลที่เป็นเป็นผู้เยาว์ ซึ่งถือเป็นบุคคลที่ไร้ความสามารถ ยังต้องรับผิดชอบในการละเมิดของตน โดยบิดา มารดาพร้อมรับผิดชอบด้วย แต่มีข้อยกเว้นไม่ต้องร่วมรับผิดชอบหากบิดา มารดาพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร และเหมาะสมต่อหน้าที่ในการดูแลเยาว์แล้ว²⁶⁷ โดยผู้เยาว์ หมายถึง บุคคลผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะคือยังไม่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ แต่ชายและหญิงอายุ 17 ปีบริบูรณ์ หากทำการสมรสก็ถือว่าชายหญิงนั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว นอกเหนือจากตัวผู้เยาว์ซึ่งทำละเมิดแล้ว บิดามารดาของผู้เยาว์ก็ต้องร่วมรับผิดชอบด้วย แต่ต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้รวมทั้งผู้รับบุตรบุญธรรมด้วย และมีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ในขณะที่ผู้เยาว์กระทำ เพราะบิดามารดานั้นมีหน้าที่ ต้องอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษาผู้เยาว์และมีสิทธิทำโทษผู้เยาว์ จึงควรมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วยเช่นกัน กฎหมายถือว่าความเสียหายที่ผู้เยาว์ทำขึ้นมาจากความบกพร่องในหน้าที่ของบิดามารดา อย่างไรก็ตาม มีการยกเว้นไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลผู้เยาว์ จึงทำให้เข้าใจได้ว่าในกรณีมีการตกลงกันให้บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ปกครอง เฉพาะบิดาหรือมารดาฝ่ายที่มีหน้าที่ดูแลเพียงคนเดียวคนหนึ่งเท่านั้นที่จะต้องร่วมรับผิดชอบ ถ้าบิดามารดาอยู่ร่วมกัน ผู้เสียหายย่อมเลือกฟ้องคนเดียวคนหนึ่งหรือทั้งสองคนได้ และถ้าการทำละเมิดนั้นผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบด้วยเหตุสุดวิสัย บิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบ ส่วนสิทธิไล่เบี้ยสามารถมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยจากบุตร เพราะบิดามารดาไม่ได้เป็นผู้กระทำละเมิดเองเป็นเพียงเข้าไปร่วมรับผิดชอบเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม²⁶⁸ ส่วนในการฟ้องคดีต้องฟ้องบิดามารดาพร้อมกับผู้เยาว์ เพราะเป็นกรณีรับผิดชอบแทนกันจึงต้องพิสูจน์ให้ได้เสียก่อนว่าผู้เยาว์กระทำละเมิด บิดามารดาจึงเข้ามาร่วมรับผิดชอบได้ หากไม่ได้มีการฟ้องบิดามารดาไปด้วย ถึงแม้โจทก์จะชนะคดีก็ไม่สามารถบังคับเอากับทรัพย์สินของบิดามารดาได้²⁶⁹

²⁶⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 113-115

²⁶⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429

²⁶⁸ วาริ นาสกุล. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้. หน้า 228-235

²⁶⁹ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. คำอธิบายกฎหมายละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. 2564. หน้า 144-146

2.7.3 ครูอาจารย์ ร่วมรับผิดชอบในละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ โดยกฎหมายกำหนดให้ครูบาอาจารย์ ซึ่งรับผิดชอบผู้ไร้ความสามารถไม่ว่าจะดูแลอยู่เป็นประจำหรือเป็นครั้งคราว ต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดที่ผู้ไร้ความสามารถทำในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของครูบาอาจารย์ หากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าครูบาอาจารย์ ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร²⁷⁰ โดยเมื่อเทียบเคียงบุคคลผู้ไร้ความสามารถกับผู้เยาว์ในบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบิดามารดากับผู้เยาว์ที่ทาละเมิดแล้ว ทำให้เห็นได้ว่าผู้ไร้ความสามารถหมายรวมถึงผู้เยาว์ด้วย ส่วนครูบาอาจารย์ ได้แก่ ผู้ซึ่งมีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้การศึกษาแก่ผู้เยาว์โดยจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม แต่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ บุคคลผู้ไร้ความสามารถด้วย เช่น ครูโรงเรียนอนุบาลหรือโรงเรียนประจำ เป็นต้น โดยบุคคลดังกล่าวต้องรับผิดชอบเมื่อเป็นการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ต่อบุคคลอื่น และกระทำละเมิดในขณะที่อยู่ในความดูแลของครูอาจารย์ เพราะเห็นว่าเป็นการบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลผู้เยาว์ และในบางกรณีผู้เยาว์อาจไม่มีทางเลือกค่าสินไหมทดแทน จึงควรให้ครูบาอาจารย์ร่วมรับผิดชอบด้วย อย่างไรก็ตาม หากการกระทำละเมิดนอกเวลาดูแลของครูบาอาจารย์แล้วก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ความรับผิดชอบอาจอยู่กับบิดามารดาได้ เช่น ก. เป็นอาจารย์ผู้ปกครองนักเรียน ในขณะที่นักเรียนกำลังเล่นอยู่ในบริเวณโรงเรียน ได้ขว้างปาก้อนหินข้ามกำแพงไปถูกเด็กจนบาดเจ็บ ก. ต้องร่วมรับผิดชอบกับนักเรียนผู้นั้น ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าครูบาอาจารย์ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการดูแลผู้เยาว์จนเกิดการละเมิดขึ้น ก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เยาว์ เป็นการกำหนดหน้าที่นำสืบไปให้ผู้เสียหาย สำหรับการใช้ความระมัดระวังตามสมควร เช่น เด็กชายดำได้หลบหนี จากโรงเรียนไปทำให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหาย แม้ครูบาอาจารย์จะระมัดระวังดีเพียงใดก็ไม่อาจควบคุมดูแลได้ทั่วถึง ไม่ให้เด็กหลบหนีจากโรงเรียนไปทาละเมิดซึ่งไม่ได้เกิดในโรงเรียนครูบาอาจารย์จึงไม่ต้องรับผิดชอบ เป็นต้น²⁷¹

2.7.4 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด เมื่อกฎหมายกำหนดให้ผู้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายจนเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้ทาละเมิดต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น²⁷² ผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งผู้อื่นในโรงเรียนจนผู้ถูกกลั่นแกล้งได้รับความเสียหาย ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งทางร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ และทรัพย์สิน ก็ต้องชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น²⁷³ อย่างไรก็ตาม หากเกิดความเสียหายทางจิตใจ เช่น เกิดอาการเศร้า หดหู่ วิตกกังวล หรือเสียความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถ

²⁷⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430

²⁷¹ วารี นาสกุล. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรรได้. หน้า 237-238

²⁷² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438

²⁷³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444

เรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้ แต่เรียกได้เฉพาะกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ²⁷⁴ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจยังขึ้นอยู่กับพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี โดยจากที่ศาลได้เคยวินิจฉัยไว้ว่าผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจโดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และความเสียหายทางจิตใจดังกล่าวต้องประกอบด้วย ความเสียหายทางร่างกายด้วย²⁷⁵

การศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กที่สอดคล้องกับพันธกรณีของกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทำให้ทราบถึงภาพรวมในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนและแนวทางการเสนอแนะกฎหมาย, พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ทราบถึงส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาที่ประเทศไทยใช้ในการคุ้มครองประชากรเด็กในขณะที่ดำเนินชีวิตในโรงเรียน อันเป็นมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่ใกล้เคียงกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศมากที่สุด, ศึกษาถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ทราบถึงความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กของประเทศไทย และรูปแบบของการจัดการศึกษาในโรงเรียน และเนื่องจากเมื่อได้ศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของการกลั่นแกล้งในบทที่ 2 แล้วพบว่า เป็นการกระทำที่มุ่งให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น จึงศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษเด็กที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ทำให้ทราบถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้สำหรับเด็ก และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนของการกำหนดให้ผู้มีส่วนในการดูแลรับผิดชอบเด็กต้องร่วมรับผิดชอบละเมิดในกรณีที่เด็กละเมิดต่อผู้อื่น

²⁷⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446

²⁷⁵ พรทิพย์ สุทธิอรธรศิลป์. ค่าเสียหายทางจิตใจ : กรณีศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมันเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย. ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรมเฉลิมพระเกียรติห้องสมุดศาลยุติธรรม. 13 มีนาคม 2563 สืบค้นจาก <http://www.library.coj.go.th>.

3. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์ (Philippines) ร่วมลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) และให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533)²⁷⁶ จึงมีพันธสัญญาในการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาดังกล่าว โดยก่อนที่จะมีการตรากฎหมายเพื่อต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนขึ้น ประเทศฟิลิปปินส์ได้มีการกำหนดใช้นโยบายและแนวทางในการคุ้มครองเด็ก (Policy and Guidelines on Protecting Children in School from Abuse, Violence, Exploitation, Discrimination, Bullying and Other Forms of Abuse (DepEd Order No. 40, s. 2012)) ในปี พ.ศ.2555 เพื่อคุ้มครองปกป้องเด็กในโรงเรียนจากการใช้ความรุนแรง การเอาเปรียบ การเลือกปฏิบัติ การกลั่นแกล้งและการละเมิดโดยรูปแบบอื่นๆ²⁷⁷ และต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ได้มีการตรากฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของเพื่อต่อต้านการกลั่นแกล้งไว้เป็นกฎหมายเฉพาะเนื่องจากมีข้อมูลสรุปจากการศึกษาของกรมการศึกษา (The Department of Education (DepED)) ที่สรุปสถิติการทารุณกรรมเด็ก การข่มขู่และการล่วงละเมิดทางเพศ ในปีการศึกษา 2555-2556 พบว่ามีการทารุณกรรมเด็กถึงร้อยละ 80 ดังนั้น ประเทศฟิลิปปินส์จึงออกกฎหมายที่มีความสำคัญในการปกป้องสิทธิของนักเรียน ให้พ้นจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับอารมณ์ ความรู้สึก และร่างกาย และเพื่อลดปัญหาการกลั่นแกล้งในหมู่นักเรียน โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1 Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013)

ประเทศฟิลิปปินส์ประกาศใช้ พระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 (พ.ศ. 2556) ซึ่งกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกแห่ง ต้องมีการกำหนดนโยบายที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยกำหนดให้การกลั่นแกล้ง (bullying) หมายถึง การกระทำอย่างรุนแรงหรือกระทำซ้ำๆ โดยนักเรียนคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน ด้วยการแสดงออกทางลายลักษณ์อักษร วาจา ทางอิเล็กทรอนิกส์ การกระทำทางร่างกายหรือการกระทำใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ซึ่งจะเกิดอันตรายต่อร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก หรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ไม่เหมาะสม การละเมิดสิทธิของนักเรียน ขัดขวางกระบวนการศึกษาหรือการขัดขวางความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน เช่น การกระทำทางกายภาพ ด้วยการชก การผลัก เตะ ตบ การต่อสู

²⁷⁶ United Nations Treaty Section. *Convention on the Rights of the Child*. April 1, 2020 Retrieved from : https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en.

²⁷⁷ Teacherph. *What You Need to Know About Deped Child Protection Policy*. April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.teacherph.com/deped-child-protection-policy/>.

การใช้อาวุธ การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจหรืออารมณ์ การใช้ข้อความหรือการกล่าวหา ใส่ร้าย ซึ่งทำให้ผู้ถูกรกระทำได้รับผลกระทบทางอารมณ์ การใช้ถ้อยคำหยาบคาย การดูหมิ่น การแสดงความคิดเห็นในทางลบต่อบุคลิกของผู้อื่น การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ เป็นต้น²⁷⁸ โดยมีแนวทางในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

3.1.1 กำหนดให้มีการใช้นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง (Adoption of Anti-Bullying Policies) โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกแห่ง ต้องนำนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในสถาบันของตน ต้องจัดส่งสำเนานโยบายดังกล่าวให้ผู้ปกครอง นักเรียนในโรงเรียนทุกคนจะได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าว นโยบายดังกล่าวจะเป็นเหมือนคู่มือของเจ้าหน้าที่ และมีการปิดประกาศอย่างชัดเจนทั้งในโรงเรียนและเว็บไซต์ (ถ้ามี) โดยกำหนดให้ กรมการศึกษา มีการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรหรือกิจกรรมที่พัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความรู้และทักษะในการป้องกันการกลั่นแกล้ง นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง จะต้องได้รับการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอและอย่างน้อยต้องมีข้อกำหนด ดังนี้

1) กำหนดข้อห้ามการกระทำ ดังนี้

(1) ห้ามการกลั่นแกล้งในบริเวณโรงเรียน โดยห้ามกระทำต่อทรัพย์สินของโรงเรียน ในระหว่างกิจกรรมที่โรงเรียนให้การสนับสนุนหรือจัดขึ้น การดำเนินโครงการไม่ว่าจะในหรือนอกบริเวณโรงเรียน บริเวณป้ายรถโรงเรียน บนรถโรงเรียนหรือยานพาหนะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หรือผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

(2) ห้ามการกลั่นแกล้งในสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งรวมถึงที่โรงเรียนไม่ได้จัดขึ้น ตลอดจนการกระทำผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียน หากการกระทำดังกล่าวเป็นปัญหาทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมสำหรับนักเรียน เกิดการละเมิดสิทธิกันขึ้นในโรงเรียน หรือขัดขวางกระบวนการการศึกษาหรือขัดขวางการดำเนินการตามระเบียบของโรงเรียน

(3) ห้ามมีการแก้แค้นเอาคืน โดยห้ามแก้แค้นผู้ที่รายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียน ผู้ที่ให้ข้อมูลในระหว่างการสอบสวนการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ผู้ที่เป็นพยาน หรือมีข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

2) กำหนดการดำเนินการทางวินัย การดำเนินการทางวินัยอาจช่วยต่อต้านผู้ที่ทำให้การกลั่นแกล้งในโรงเรียนหรือผู้ที่การตอบโต้กัน ซึ่งการดำเนินการทางวินัยต้องมีความเหมาะสมกับความผิด นอกจากมาตรการการลงโทษทางวินัยที่กำหนดให้ดำเนินการต่อผู้ทำการกลั่นแกล้งในโรงเรียนแล้ว ผู้ทำการกลั่นแกล้งในโรงเรียนจะต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยหน่วยงานที่

²⁷⁸ Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) Section 2

เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองของผู้ทำการกลั่นแกล้งในโรงเรียนจะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูดังกล่าวด้วย

3) *กำหนดขั้นตอนและกลยุทธ์ที่ชัดเจน* โดยกำหนดให้มีการรายงานเหตุการณ์ที่เป็นกรกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้กัน ให้มีการตอบสนองต่อการรายงานทันที และมีการตรวจสอบรายงานดังกล่าว มีการดำเนินการให้ผู้ถูกลั่นแกล้งเกิดความรู้สึกปลอดภัยและมีการประเมินความต้องการการคุ้มครองของนักเรียน มีการปกป้องผู้ที่รายงานเหตุการณ์ ผู้ให้ข้อมูลในระหว่างการสอบสวน ผู้ที่เป็นพยานหรือมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเหตุการณ์ การกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้กัน ไม่ให้บุคคลดังกล่าวถูกการกลั่นแกล้ง และมีการให้คำปรึกษาหรือให้ข้อมูลการบริการที่เหมาะสมสำหรับผู้ทำการกลั่นแกล้ง ผู้ถูกลั่นแกล้ง และสมาชิกครอบครัวของนักเรียนดังกล่าว

4) *การรายงานเหตุการณ์แบบไม่เปิดเผยตัวตน* ให้นักเรียนรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้กัน โดยไม่เปิดเผยตัวตน อย่างไรก็ตาม ต้องไม่นำรายงานดังกล่าวเพียงอย่างเดียวมาดำเนินการทางวินัยกับผู้ถูกลั่นแกล้ง และหากเรื่องนี้นักเรียนกล่าวหาว่ามีการกลั่นแกล้งนั้นเป็นเท็จนักเรียนผู้กล่าวหาต้องถูกดำเนินการทางวินัย

5) *กำหนดการให้ความรู้* ให้มีการความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งของโรงเรียน รวมถึงกระบวนการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้กัน โดยไม่เปิดเผยตัวตน ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งของโรงเรียนและวิธีการที่ผู้ปกครองจะสามารถให้การสนับสนุนและเสริมสร้างนโยบายดังกล่าวได้ที่บ้าน และ

6) *กำหนดให้เก็บข้อมูล* โดยให้เก็บข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นกรกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้กันในโรงเรียน โดยให้เก็บชื่อของนักเรียนที่ทำการกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้กันไว้เป็นความลับอย่างเคร่งครัด จะสามารถเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้เฉพาะต่อฝ่ายบริหารของโรงเรียนเท่านั้น ครูรับผิดชอบนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนฝ่ายที่ทำการกลั่นแกล้งและฝ่ายที่ถูกกลั่นแกล้ง เท่านั้น²⁷⁹

3.1.2 กำหนดกลไกในการแก้ไขปัญหา (Mechanisms to Address Bullying)

กำหนดให้ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการดำเนินการและการกำกับดูแลนโยบายที่มุ่งแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองหรืออาสาสมัครจะต้องรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งทันทีที่พบเห็น ผู้อำนวยการโรงเรียน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนหรือบุคคลได้รับมอบหมาย ต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยต้องดำเนินการตรวจสอบทันทีที่ได้รับรายงาน หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการการกลั่นแกล้งเข้าข่ายเป็นความผิดกฎหมายอาญา ผู้อำนวยการโรงเรียน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนหรือบุคคลได้รับมอบหมายต้องแจ้ง

²⁷⁹ Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) Section 3

หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายดำเนินการต่อไป หากไม่เข้าข่ายเป็นความผิดกฎหมายอาญา ต้องดำเนินการทางวินัยตามความเหมาะสม แจ้งผู้ปกครองของผู้กระทำการกลั่นแกล้ง และแจ้งผู้ปกครองของผู้ถูกลั่นแกล้ง เกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อป้องกันการกระทำการกลั่นแกล้ง อย่างไรก็ตาม หากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งเกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มาจากโรงเรียนมากกว่าหนึ่งแห่ง ให้โรงเรียนแห่งแรกที่พบเหตุการณ์การกระทำการกลั่นแกล้ง แจ้งเรื่องไปยังอีกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องทันที เพื่อดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป²⁸⁰

3.1.3 การรายงานข้อมูลการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (Reporting Requirement)

กำหนดให้โรงเรียนทุกแห่งจะต้องแจ้งนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ให้หัวหน้าระดับกองของแผนกโรงเรียนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใน 6 เดือน นับจากวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ประกาศดังกล่าวจะต้องเป็นข้อกำหนดของการบริหารก่อนที่จะมีการเปิดเรียนใหม่ โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษาหลังจากที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ และในทุกสัปดาห์แรกของการเริ่มต้นปีการศึกษา โรงเรียนจะต้องส่งรายงานข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ไปยังหัวหน้าระดับกองของแผนกของโรงเรียน ซึ่งหัวหน้าระดับกองของแผนกโรงเรียนจะรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเพื่อรายงานต่อไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Committee on Basic Education) ของทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา²⁸¹

3.1.4 กำหนดการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ ดังนี้

1) มีการลงโทษในกรณีที่**ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ** โดยกำหนดให้เลขาธิการกรมการศึกษา สามารถกำหนดบทลงโทษทางปกครองที่เหมาะสม เพื่อลงโทษผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดภายใต้พระราชบัญญัตินี้ได้ นอกจากนี้โรงเรียนเอกชนที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดภายใต้พระราชบัญญัตินี้ จะต้องถูกระงับใบอนุญาตอีกด้วย²⁸²

2) **การปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับ** กำหนดให้ภายใน 90 วันนับจากวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ กรมการศึกษาจะต้องประกาศใช้กฎและข้อบังคับที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้²⁸³

²⁸⁰ Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) Section 4

²⁸¹ Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) Section 5

²⁸² Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) Section 6

²⁸³ Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) Section 7

3.2 Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013

เป็นกฎและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 ที่ออกตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยใช้บังคับครอบคลุมทั้งโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนอนุบาลของเอกชน โรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และศูนย์การเรียนรู้ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.2.1 การกำหนดนิยามความหมาย ให้กับคำที่สำคัญ ดังนี้

1) การกลั่นแกล้ง (Bullying) นอกจากความหมายที่กำหนดไว้ในทำนองเดียวกับที่ให้ความหมายในพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 แล้ว ยังได้ขยายความหมายของ การการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber bullying) หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นการล่วงละเมิด การข่มขู่หรือความดูหมิ่นเหยียดหยาม ผ่านการใช้เทคโนโลยีรูปแบบอื่นๆ ไม่เพียงเฉพาะการส่งข้อความทางอีเมลล์ การแชทผ่านอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ เกมออนไลน์หรือหรือรูปแบบอื่นๆ เท่านั้น นอกจากนี้ ยังให้การคุ้มครองนักเรียนจากการกลั่นแกล้งในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ได้ให้ความหมายไว้ในพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 โดยให้ความหมายของการกลั่นแกล้ง (Bullying) เพิ่มเติมให้หมายถึง การกลั่นแกล้งทางสังคม (Social bullying) ที่เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่มุ่งทำร้ายหรือดูหมิ่นผู้อื่น และการกลั่นแกล้งตามเพศสภาพ (Gender-based bullying) ที่เป็นการกระทำที่เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยาม กีดกันบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานของรสนิยมทางเพศ

2) ผู้กระทำการกลั่นแกล้ง (Bully) หมายถึง นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ที่กระทำการกลั่นแกล้งตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 หรือกฎและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

3) ผู้ถูกระทำการกลั่นแกล้ง (Bullied) หรือ เหยื่อ (Victim) หมายถึง นักเรียนคนใดคนหนึ่งที่ถูกกระทำการกลั่นแกล้งตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 หรือกฎและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

4) ผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander) หมายถึง บุคคลใดๆ ที่เป็นพยานหรือรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือการรับรู้ถึงการกลั่นแกล้ง

5) นักเรียน (Student) หมายถึง บุคคลที่เข้าร่วมชั้นเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงนักเรียนหรือผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและแนวทางในการคุ้มครองเด็ก ปี 2012²⁸⁴

²⁸⁴ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 3

3.2.2 การกำหนดนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง (Adoption of Anti-Bullying Policies) กำหนดให้โรงเรียนอนุบาลทั้งของรัฐและเอกชน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกแห่ง ต้องนำนโยบายมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ต้องมีการปรับปรุงนโยบายอย่างสม่ำเสมอ ต้องมีการกำหนดข้อห้ามการกระทำที่เป็นการกลั่นแกล้งและมีการกำหนดกระบวนการในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว²⁸⁵

3.2.3 การกำหนดการกระทำที่ต้องห้าม (Prohibited Acts) เป็นการกำหนดเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 3 ตามพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 โดยกำหนดให้นโยบายต้องมีการห้ามการกระทำ ดังนี้

1) ห้ามกระทำการกลั่นแกล้งต่อกันในบริเวณโรงเรียน โดยห้ามกระทำต่อทรัพย์สินของโรงเรียน กระทำการกลั่นแกล้งในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ไม่ว่าจะอยู่ในบริเวณโรงเรียนหรือนอกบริเวณโรงเรียน บริเวณป้ายรถเมล์ของโรงเรียน บนรถโรงเรียนหรือยานพาหนะอื่นๆ ของโรงเรียน รถโรงเรียนหรือบริการของโรงเรียนที่เป็นของเอกชน แต่ได้รับการรับรองจากโรงเรียน

2) ห้ามกระทำการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ โดยผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อในรูปแบบอื่นๆ ที่เป็นของโรงเรียน

3) ห้ามกระทำการกลั่นแกล้งในสถานที่กิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งรวมถึงที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน รวมถึงการกลั่นแกล้งผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นของโรงเรียน

4) ห้ามการตอบโต้ต่อผู้ที่รายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง โดยห้ามกลั่นแกล้งผู้ที่ให้ข้อมูลในระหว่างการสอบสวนการกลั่นแกล้ง หรือผู้ที่เป็นพยานหรือมีข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง²⁸⁶

3.2.4 กำหนดโครงการการป้องกันการกลั่นแกล้ง (Prevention Programs) กำหนดให้โรงเรียนของรัฐและเอกชนทุกแห่ง ต้องใช้โครงการการป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยโครงการดังกล่าวต้องสามารถใช้ได้กับนักเรียนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงระดับความเสี่ยงที่จะถูกกลั่นแกล้ง ต้องครอบคลุมในหลายด้าน และเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียด้านการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา โดยกำหนดแนวทางการจัดโครงการ ดังนี้

1) การดำเนินการแบบทั่วทั้งโรงเรียน ต้องเน้นถึงการดำเนินการ ดังนี้

²⁸⁵ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 4

²⁸⁶ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 5

(1) การจัดสภาพแวดล้อม มีการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ดี เอื้อต่อการเรียนรู้การพัฒนาสุขภาพ มีความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างของแต่ละบุคคล

(2) การติดตามผล มีการประเมินและติดตาม พฤติกรรม การรับรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งของนักเรียนเป็นระยะ

(3) การทบทวนการดำเนินการ มีการทบทวนและปรับปรุงคู่มือหรือจรรยาบรรณของนักเรียนและบุคลากรเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งของนักเรียนเป็นระยะ

(4) การจัดกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งให้นักเรียน บุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน

(5) การพัฒนาบุคลากร มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนโครงการป้องกันการกลั่นแกล้ง และ

(6) การประสานความร่วมมือ มีการประสานงานกับหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ

2) การดำเนินการระดับชั้นเรียน ต้องเน้นถึงการดำเนินการ ดังนี้

(1) การสนับสนุนการดำเนินงาน โดยสนับสนุนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งแบบทั่วทั้งโรงเรียน

(2) การสร้างทัศนคติ โดยสร้างความคิดในเชิงบวกให้กับตัวนักเรียน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้วยการพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเองและการจัดการกับตนเอง ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเอาใจใส่ ความรับผิดชอบและการแก้ปัญหา

(3) การอภิปราย โดยมีการอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งและวิธีการในการตอบสนองต่อเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง

(4) การใช้สื่อออนไลน์ โดยมีการสอนถึงการใช้สื่อออนไลน์ที่เหมาะสม การรับรู้ถึงการกลั่นแกล้งและการรายงานการการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber bullying) และ

(5) การจัดสภาพแวดล้อม จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

3) การดำเนินการร่วมกับผู้ปกครอง สามารถดำเนินการได้โดยมีการอภิปรายในระหว่างการประชุมสมาคมผู้ปกครองและครู เกี่ยวกับนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งของโรงเรียน โดยเน้นถึงการป้องกันการกลั่นแกล้ง และการเสริมสร้างความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนรู้ การสอน การเป็นตัวอย่างที่ดีและการเสริมสร้างทักษะทางสังคมและอารมณ์เชิงบวกให้กับเด็ก

4) การตรวจสอบติดตาม มีการตรวจสอบ ติดตามนักเรียนที่มีความเสี่ยงที่จะกระทำการกลั่นแกล้งหรือนักเรียนที่ได้กระทำความผิดในการกลั่นแกล้ง หรือนักเรียนที่เป็นเป้าหมายหรือเป็นเหยื่อ เพื่อเป็นการป้องกันการกลั่นแกล้ง ซึ่งการดำเนินการต้องเป็นความลับ²⁸⁷

3.2.5 กำหนดโครงการเข้าแทรกแซง (Intervention Programs) กำหนดให้มีโปรแกรมเพื่อเข้าแทรกแซงหรือระงับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งอย่างต่อเนื่อง โดยต้องจัดทำขึ้นเพื่อจัดการกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อความรุนแรงของนักเรียน ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้งและผลกระทบของการกลั่นแกล้งอาจรวมถึงการดำเนินการต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษา การฝึกทักษะชีวิต การศึกษาและกิจกรรมอื่นๆ ที่จะช่วยเพิ่มคุณลักษณะที่ดีทางด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม ให้กับทั้งผู้ที่กระทำและผู้ถูกกระทำการกลั่นแกล้ง โดยการจัดการกับการกลั่นแกล้ง จะเน้นถึงการสร้างมาตรการในการแก้ไขปัญหามากกว่าการลงโทษ มีการดำเนินการที่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองเด็กในเชิงบวกและไม่ใช้ความรุนแรง ให้ความช่วยเหลือทั้งผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำการกลั่นแกล้งและผู้เห็นเหตุการณ์ที่ได้รับผลกระทบ และให้โอกาสในการฝึกฝนพฤติกรรมทางสังคม²⁸⁸

3.2.6 การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ (Duties and Responsibilities) มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้ส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) สำนักงานกลางกรมการศึกษา (The DepED Central Office) กำหนดให้มีหน้าที่ เผยแพร่ข้อมูลและรณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านการกลั่นแกล้ง ติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง รวบรวมรายงานโดยมุ่งเน้นที่จำนวนเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ผลการสืบสวน เรื่องร้องเรียนและการลงโทษ จัดทำกิจกรรมการฝึกอบรมเกี่ยวกับกลไกและการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งรายงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร

2) สำนักงานในส่วนภูมิภาค (Regional Offices) กำหนดให้มีหน้าที่ สนับสนุนการต่อต้านการกลั่นแกล้ง ทบทวนนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งที่ใช้ในโรงเรียนของรัฐและเอกชน รวบรวมและรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต่อส่วนกลาง ติดตามและประเมินผลการบังคับใช้กฎและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 และสามารถกำหนดบทลงโทษเกี่ยวกับการทำผิดในโรงเรียนเอกชนได้

3) สำนักงานระดับกอง (Division Offices) กำหนดให้มีหน้าที่ที่หลากหลาย เช่น เผยแพร่ข้อมูลและมีกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพสำหรับครู ที่ปรึกษาการแนะแนวและสมาชิกของคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก เกี่ยวกับการจัดการกับการกลั่นแกล้ง ตรวจสอบและให้การยอมรับ

²⁸⁷ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 6

²⁸⁸ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 7

นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของรัฐและเอกชนทุกโรงเรียน และรายงานไปยังสำนักงานภูมิภาค รวบรวมและรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งไปยังสำนักงานภูมิภาค ประเมินผลการบังคับใช้กฎและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 ทบทวนนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งให้สอดคล้องกับกฎและข้อบังคับดังกล่าว

4) *โรงเรียน (Schools)* กำหนดให้โรงเรียนอนุบาลของรัฐและเอกชน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยม ผู้บริหารโรงเรียนและผู้อำนวยการโรงเรียนจะต้องดำเนินการหลายประการเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เช่น ดำเนินการตามนโยบายคุ้มครองเด็กหรือนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง และส่งไปยังสำนักงานระดับกอง จัดทำสำเนานโยบายการคุ้มครองเด็กหรือนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ส่งให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง นโยบายดังกล่าวจะต้องอยู่ในคู่มือพนักงานและมีการเผยแพร่อย่างชัดเจนในโรงเรียนและเว็บไซต์ของโรงเรียน ให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งของโรงเรียน รวมถึงกลไกในการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง โดยไม่ระบุชื่อ ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการการกลั่นแกล้ง การคุ้มครองเด็กหรือนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งของโรงเรียนและวิธีการที่ผู้ปกครองจะสามารถให้การสนับสนุนนโยบายดังกล่าวได้ จัดทำมาตรการและดำเนินการเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง มีการบังคับใช้นโยบายต่อต้านการการกลั่นแกล้งอย่างมีประสิทธิภาพ ติดตามการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว สร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยให้กับทั้งผู้ที่กระทำ ผู้ถูกกระทำ การกลั่นแกล้ง และผู้เห็นเหตุการณ์ และบุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองในระหว่างการสอบสวน รวบรวมสถิติของเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง เป็นต้น

5) *ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นของโรงเรียน (Teachers and Other School Personnel)* กำหนดให้มีหน้าที่ให้ความร่วมมือในการป้องกันการกลั่นแกล้ง การดำเนินการและมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน รายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง และปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013

6) *นักเรียน (Students)* กำหนดให้มีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับการป้องกันการกลั่นแกล้ง การดำเนินการและมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ไม่กระทำการกลั่นแกล้ง ร่วมปกป้องผู้เสียหาย ผู้ถูกกลั่นแกล้งและรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง²⁸⁹

3.2.7 การกำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กด้านการต่อต้านการกลั่นแกล้ง (Child Protection Committee as Anti-Bullying Committee) ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน เป็นประธาน ที่ปรึกษาด้านการแนะแนวหรือครู เป็นรองประธาน ตัวแทนของอาจารย์

²⁸⁹ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 8

ตัวแทนของผู้ปกครอง ตัวแทนของนักเรียน ยกเว้นในโรงเรียนอนุบาล ผู้แทนจากชุมชน เพื่อดำเนินการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน เช่น สร้างความตระหนักให้กับผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนเกี่ยวกับการป้องกันและจัดการกับการกลั่นแกล้ง ตรวจสอบให้มีการนำนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนมาใช้ ติดตามการดำเนินการกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้ง เป็นต้น²⁹⁰

3.2.8 การดำเนินการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (Procedures in Handling Bullying Incidents in Schools) มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 3 และ 4 ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 จึงกำหนดให้โรงเรียนอนุบาลทั้งของรัฐและเอกชน โรงเรียนประถมและมัธยมทุกแห่งต้องปฏิบัติ ดังนี้

1) **มีการตอบสนองในทันที** โดยเมื่อเหยื่อหรือผู้เป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้งได้แจ้งต่อบุคลากรของโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียนที่ได้รับแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น หยุดการกลั่นแกล้งในทันที แยกนักเรียนออกจากกัน จัดให้เด็กที่ถูกกระทำได้รับความปลอดภัยในทันที ให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ เป็นต้น

2) **มีการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง** โดยผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง ผู้เห็นเหตุการณ์ บุคลากรของโรงเรียนที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง บุคคลที่เป็นพยานหรือรู้เห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ต้องรายงานต่อครูหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้จัดการกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง และต้องรายงานต่อไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนทันที ต้องแจ้งผู้ปกครองของนักเรียน ทั้งฝ่ายที่เป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำการกลั่นแกล้ง หากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งเกี่ยวข้องกับนักเรียนจากโรงเรียนมากกว่าหนึ่งแห่ง โรงเรียนที่พบการกลั่นแกล้งเป็นโรงเรียนแรก ต้องแจ้งอีกโรงเรียนเกี่ยวข้องทันที ส่วนเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่รายงานโดยบุคคลที่ไม่ระบุชื่อ ต้องไม่ดำเนินการทางวินัยกับนักเรียนโดยอาศัยรายงานที่ไม่ระบุชื่อเพียงอย่างเดียวและไม่มีหลักฐานอื่นใด

3) **การตรวจสอบข้อเท็จจริง** โดยกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียน ที่ปรึกษาด้านการแนะแนว ครู อาจารย์ บุคลากรของโรงเรียนหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย ต้องจัดการกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง โดยการสอบถามทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำการการกลั่นแกล้งเป็นการส่วนตัว มีการกำหนดระดับของการคุกคามและพัฒนาภาวการณ์ดำเนินการ หากพิจารณาแล้วว่าเหตุการณ์การนั้นๆ ต้องได้รับการจัดการโดยทันทีหรือมีระดับความรุนแรงของการคุกคามสูง โรงเรียนต้องดำเนินการภายใน 20 ชั่วโมง นับจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกระทำการกลั่นแกล้งและผู้ปกครอง ทราบถึงขั้นตอนในการป้องกันต่อไป และให้คำแนะนำที่เหมาะสมต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กเกี่ยวกับการดำเนินการและการติดตาม

²⁹⁰ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 8

4) มีการการเข้าแทรกแซง โดยกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กด้านการต่อต้านการกลั่นแกล้งการกลั่นแกล้ง กำหนดการแทรกแซงหรือการดำเนินการที่เหมาะสมกับทั้งผู้กระทำ ผู้ถูกระทำการการกลั่นแกล้ง และผู้เห็นเหตุการณ์

5) มีการกำหนดให้ส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนหรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก อาจส่งผู้กระทำและผู้ถูกระทำการการกลั่นแกล้งไปยังผู้เชี่ยวชาญที่อยู่นอกโรงเรียนได้ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ ที่ปรึกษาด้านการแนะแนว นักจิตวิทยา เป็นต้น เพื่อประเมินการดำเนินการและมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็น และหากเชื่อว่าอาจมีการทำผิดทางอาญากับนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้ง ต้องแจ้งต่อตำรวจท้องถิ่นแผนกคุ้มครองผู้หญิงและเด็ก (Women and Children's Protection Desk (WPCD) of the local Philippine National Police) เพื่อดำเนินการต่อไป

6) มีการกำหนดมาตรการทางวินัย โดยกำหนดให้โรงเรียนของรัฐและเอกชนทุกแห่ง จะต้องกำหนดระดับมาตรการ การดำเนินการทางวินัยไว้ในนโยบายคุ้มครองเด็กหรือนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง เพื่อนำมาดำเนินการกับผู้กระทำการการกลั่นแกล้งผู้อื่น ตามความเหมาะสมและตามสัดส่วนของการกระทำ โดยอาจเป็นการตักเตือนหรือให้ออกจากโรงเรียน ตามกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน และจะได้รับการจัดการหรือควบคุมโดยคณะกรรมการคุ้มครองเด็กของโรงเรียน โดยสนับสนุนให้ผู้ปกครองของผู้ที่กระทำการการกลั่นแกล้งเข้าร่วมด้วย

7) การลงโทษ ในกรณีที่มีการลงโทษผู้ที่กระทำการการกลั่นแกล้งผู้อื่น นักเรียนและผู้ปกครองจะได้รับแจ้งข้อกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษร นักเรียนจะได้รับโอกาสในการชี้แจงโต้แย้งแก้ข้อกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษร โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง ผลการพิจารณาตัดสินของผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดทำเป็นลายลักษณ์ ระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ และอาจถูกอุทธรณ์ต่อสำนักงานระดับกองได้

8) กรณีบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิต หากเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิต ให้ดำเนินการพระราชบัญญัติความยุติธรรมและสวัสดิการสำหรับเด็ก หรือกฎหมายความยุติธรรมและสวัสดิการเด็กต่อไป

9) การกล่าวหาที่เป็นเท็จ หากมีการสอบสวนแล้วพบว่ามิใช่นักเรียนกล่าวหาถึงการกลั่นแกล้งเป็นเท็จ นักเรียนผู้กล่าวหาเท็จจะต้องถูกลงโทษทางวินัยหรือดำเนินการตามความเหมาะสมตามระเบียบ²⁹¹

3.2.9 การรักษาความลับ (Confidentiality) กำหนดให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของทั้งผู้กระทำผู้ถูกระทำการการกลั่นแกล้ง และผู้เห็นเหตุการณ์ จะต้องได้รับการรักษาเป็นความลับสูงสุด โดยคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก บุคลากรในโรงเรียน ที่ปรึกษาด้าน

²⁹¹ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 10B

การแนะนำและผู้ปกครองของนักเรียนจะต้องรักษาความลับดังกล่าว หากบุคลากรของโรงเรียนที่กระทำการละเมิดโดยเปิดเผยความลับดังกล่าวจะต้องถูกลงโทษทางวินัยตามระเบียบ²⁹²

3.2.10 การลงโทษ (Sanctions for Non-compliance) สำหรับโรงเรียนรัฐบาลบุคลากรของโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมหรือมัธยม ที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 และกฎและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 (IRR) นี้ จะถูกดำเนินการทางวินัยตามระเบียบ ส่วนโรงเรียนเอกชนจะต้องถูกลงโทษทางวินัยตามที่กำหนด และส่งสำเนาคำตัดสินไปยังสำนักงานระดับกอง จากนั้นสำนักงานระดับกอง จะแจ้งให้โรงเรียนเอกชนปฏิบัติตามบทบัญญัติต่อไป อย่างไรก็ตาม โรงเรียนเอกชนอาจถูกระงับหรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ หากไม่สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าวได้²⁹³ โดยโทษทางวินัยหลายระดับ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความเสียหายของทางราชการ ในกรณีเป็นความผิดร้ายแรง มีโทษถึงขั้นไล่ออก ความผิดร้ายแรงรองลงมาและเป็นความผิดครั้งแรกเป็นโทษพักงานโดยมีกำหนดระยะเวลา และโทษสำหรับความผิดเล็กน้อยและเป็นการทำผิดครั้งแรกคือว่ากล่าวตักเตือน อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นความผิดเล็กน้อยหรือไม่ร้ายแรง ผู้กระทำความผิดวินัยอาจถูกลงโทษถึงขั้นไล่ออกได้ หากมีการทำผิดซ้ำในเรื่องเดิม²⁹⁴

การศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ดังกล่าว ทำให้เห็นว่าประเทศฟิลิปปินส์ให้ความสำคัญกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ด้วยการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อใช้บังคับในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศฟิลิปปินส์ โดยวางหลักให้โรงเรียนมีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นการคุ้มครองความปลอดภัยในสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาให้แก่เด็กภายในประเทศ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของประเทศไทยได้

4. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America) ร่วมลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) แต่ไม่ได้ลงนามให้สัตยาบัน

²⁹² Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 11

²⁹³ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 Section 14

²⁹⁴ Revised Rules of Procedure of The Department of Education in Administrative Cases Section 58.

อนุสัญญาดังกล่าว²⁹⁵ ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีแนวคิดว่ามีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียน มีสาเหตุจากหลายปัญหา เช่น เป็นคนไม่มีความมั่นใจในตัวเอง มีปัญหาในโรงเรียน มีความกังวล มีความหวาดกลัวเมื่อต้องเข้าสังคม เป็นต้น ทั้งในระดับรัฐและระดับมลรัฐต่างมีการจัดการปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ซึ่งมีทั้งการกำหนดนโยบายและการตรากฎหมายขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ในระดับรัฐบาลกลาง ยังไม่มีการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับกับการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน แต่ในระดับมลรัฐ ทุกมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาต่างมีกฎหมายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนใช้บังคับ เพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนและคุ้มครองเด็ก แต่ละมลรัฐจะมีความแตกต่างกันออกไป มลรัฐบางแห่งมีการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยการออกกฎหมายมาใช้บังคับ มลรัฐบางแห่งใช้นโยบายในการคุ้มครองเด็กจากการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน หรือมลรัฐบางแห่งใช้ทั้งกฎหมายและนโยบายในการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นการกำหนดให้โรงเรียนต้องมีการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนการสอบสวนเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียน และการตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่เกิดขึ้น²⁹⁶ โดยมีการดำเนินการของรัฐบาลกลางและมลรัฐสรุปได้ ดังนี้

4.1 มาตรการทางกฎหมายของรัฐบาลกลาง

รัฐบาลกลางไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรง แต่สำนักงานสิทธิพลเมือง ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการของประเทศสหรัฐอเมริกา (The U.S. Department of Education's Office of Civil Rights) ได้กำหนดคำแนะนำ Dear Colleague Letter ซึ่งเป็นเครื่องมือในการส่งเจตจำนงถึงผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานของรัฐ เพื่อกล่าวถึงประเด็นใดประเด็นหนึ่งในด้านกฎหมาย ในการคัดค้านหรือกระตุ้นให้ดำเนินการ²⁹⁷ โดยแนวทางในการดำเนินการกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ในการศึกษาครั้งนี้จะอธิบายถึงแนวทางการดำเนินการที่ได้ออกเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม ปี 2010 (พ.ศ. 2553) ซึ่งได้มีการสรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งของรัฐบาลกลางไว้ และยังคงกำหนดแนวทางการพัฒนานโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

4.1.1 หลักการและเหตุผล การกลั่นแกล้งทำให้เกิดความกลัว และสามารถทำลายสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งได้ ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนไม่

²⁹⁵ United Nations Treaty Section. *Convention on the Rights of the Child*. April 1, 2020 Retrieved from : https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtcdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en.

²⁹⁶ Stopbullying.gov. *Laws, Policies & Regulations*. April 1, 2020 Retrieved from <https://www.stopbullying.gov/resources/laws>.

²⁹⁷ Brian Massa. *What Is a "Dear Colleague" Letter?*. October 15, 2023 Retrieved from <https://shotatlife.org/2021/06/03/what-is-a-dear-colleague-letter/>.

สามารถศึกษาและใช้ความสามารถได้อย่างมีศักยภาพ การนำนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งมาใช้ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียนทุกคน แต่ในบางกรณีการประทุติตนของนักเรียนบางคน อาจไม่เหมาะสมตามที่ได้กำหนดไว้ในนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งของโรงเรียน อาจก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการเลือกปฏิบัติของรัฐบาลกลางอย่างน้อยหนึ่งฉบับ รวมถึงส่วนที่ 6 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิพลเมือง ปี 1964 (พ.ศ. 2489) (the Civil Rights Act of 1964 (Title VI)) ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการห้ามการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว หรือชาติกำเนิด, ส่วนที่ 9 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาที่แก้ไข ปี 1972 (พ.ศ. 2515) (the Education Amendments of 1972 (Title IX)) ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเพศ, มาตรา 504 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ ปี 1973 (พ.ศ. 2516) (the Rehabilitation Act of 1973 (Section 504)) และส่วนที่ 2 ของพระราชบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ปี 1990 (พ.ศ. 2533) (the Americans with Disabilities Act of 1990 (Title II)) ซึ่งมาตรา 504 และส่วนที่ 2 นี้ เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามไม่ให้เลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของความพิการ ซึ่งในโรงเรียนอาจมีการละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองดังกล่าวได้หากมีการคุกคามกันระหว่างเพื่อน โดยพิจารณาจากเชื้อชาติ สีผิว ชาติกำเนิด เพศหรือความพิการ และอาจเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและเป็นการส่งเสริมให้เกิดการคุกคามขึ้น จึงควรให้บุคลากรของโรงเรียนมีความเข้าใจถึงหน้าที่ทางกฎหมายของตน เพื่อจัดการกับการละเมิดตามกฎหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม โรงเรียนหลายแห่งได้มีนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งที่นอกเหนือไปจากการห้ามการกลั่นแกล้งที่ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายของรัฐบาลกลางดังกล่าว เพราะแม้ว่าการกลั่นแกล้งในบางกรณีจะไม่เป็นการละเมิดสิทธิพลเมือง โรงเรียนก็ควรพยายามปกป้องนักเรียนจากอันตราย ทั้งทางร่างกายและอารมณ์ที่อาจเกิดขึ้น

4.1.2 การจัดการกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ให้โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการกับการล่วงละเมิดหรือการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้น ในบางเหตุการณ์อาจมีการกระทำโดยชัดเจน เช่น การคุกคามกันที่เกิดขึ้นในช่วงพักกลางวันหรือบนรถโรงเรียน เป็นต้น โรงเรียนจึงควรมีนโยบายที่ห้ามไม่ให้มีการล่วงละเมิดหรือการกลั่นแกล้ง และมีการเผยแพร่นโยบายดังกล่าว รวมถึงเผยแพร่ขั้นตอนในการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง การจัดการเมื่อมีการร้องเรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์การคุกคามหรือการกลั่นแกล้ง เพื่อเป็นการตอบสนองต่อการคุกคามหรือการกลั่นแกล้ง โรงเรียนจะต้องดำเนินการในทันทีและใช้วิธีการที่เหมาะสม เพื่อตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีขั้นตอนในการสืบสวนสอบสวนที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อกล่าวหา แหล่งที่มาของการร้องเรียน อายุของนักเรียนที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ในทุกกรณีของการสอบสวนควรดำเนินการอย่างรวดเร็ว ท่วงถึงและไม่ล่าเอียง หากการสอบสวนพบว่าการล่วงละเมิดหรือ การกลั่นแกล้ง โดยการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้น โรงเรียนมีหน้าที่ต้องจัดการโดยเร็วและต้องจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

ต้องจัดการกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอีก ให้มีขั้นตอนที่เหมาะสมในการยุติเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ซึ่งอาจรวมถึงการแยกคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เพื่อให้เข้ารับคำปรึกษาหรือดำเนินการทางวินัยต่อผู้ที่ก่อเหตุ และไม่ควรมีการลงโทษนักเรียนที่ถูกคุกคามหรือถูกกลั่นแกล้ง นอกจากนี้ โรงเรียนควรมีการจัดให้มีการฝึกอบรมสำหรับผู้กระทำการกลั่นแกล้ง รวมถึงชุมชน เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนทุกคน ครอบครัวของนักเรียน และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน รับรู้ถึงวิธีการตอบสนองต่อเหตุการณ์การคุกคามหรือการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้น อาจต้องมีบริการเพิ่มเติมแก่นักเรียนที่ถูกคุกคามหรือกลั่นแกล้งเพื่อแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น หากโรงเรียนตอบสนองต่อเหตุการณ์ล่าช้าหรือไม่เหมาะสม ควรมีการทบทวนเพื่อกำหนดนโยบายใหม่ให้มีการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โรงเรียนต้องคำนึงถึงประเภทของพฤติกรรม การกลั่นแกล้ง โดยจะต้องประเมินลักษณะของพฤติกรรมว่ามีผลกระทบต่อสิทธิพลเมืองหรือไม่ เช่น หากพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง เป็นพฤติกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว ชาติกำเนิด เพศหรือความพิการ และทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมในโรงเรียน จะต้องมีการดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยสิทธิพลเมือง เป็นต้น เพราะหากพฤติกรรม การกลั่นแกล้งมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายสิทธิพลเมือง การลงโทษทางวินัยต่อผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ โรงเรียนต้องยังต้องจัดการกับสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมและจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วย

4.1.3 แนวทางในการดำเนินการกับเหตุการณ์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐบาลกลาง

มีการกำหนดตัวอย่างและแนวทางในการดำเนินการกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎหมายคุ้มครองสิทธิพลเมืองของรัฐบาลกลาง ดังนี้

1) ส่วนที่ 6 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิพลเมือง ปี 1964 (พ.ศ. 2489) (*the Civil Rights Act of 1964 (Title VI)*) ตัวอย่างกรณีที่นักเรียนบางคนเขียนข้อความที่นรังเกียจใส่ไว้ในล็อกเกอร์และสมุดบันทึกของนักเรียนที่มีเชื้อสายลูกครึ่งชาวแอฟริกัน - อเมริกัน โดยใช้คำพูดเหยียดสีผิวและข่มขู่ที่นักเรียนที่มีเชื้อสายลูกครึ่งชาวแอฟริกัน - อเมริกัน นักเรียนที่ถูกถูกกลั่นแกล้งด้วยการคุกคามบางคน แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนว่าพวกเขารู้สึกไม่ปลอดภัยในระหว่างที่อยู่ในโรงเรียน โรงเรียนสืบสวนไปถึงผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งเพียงไม่กี่ราย และมีการดำเนินการเฉพาะกับผู้ที่ทราบตัวจากการสอบสวนเท่านั้น ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับเชื้อชาติในโรงเรียนยังคงเพิ่มขึ้นจนมีการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มเชื้อชาติในโรงเรียนหลายครั้ง ปัญหาที่รุนแรงขึ้นดังกล่าว เกิดขึ้นเพราะเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนไม่ทราบว่าพฤติกรรมการกลั่นแกล้งด้วยการคุกคามดังกล่าว สามารถส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียนได้ ในกรณีนี้ การกลั่นแกล้งทำให้เกิดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ไม่เหมาะสมด้านเชื้อชาติ หากโรงเรียนรับรู้ว่ามี การสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมที่เป็นอุปสรรคต่อเชื้อชาติ โรงเรียนต้องดำเนินการอย่างอื่นอีก นอกจากลงโทษผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น มีการเน้นย้ำถึง

นโยบายของโรงเรียนในการต่อการเลือกปฏิบัติ เผยแพร่วิธีการรายงานเหตุการณ์ การกลั่นแกล้งด้วยการเหยียดเชื้อชาติ มีการอภิปรายในชั้นเรียนเกี่ยวกับการคุกคามหรือการกลั่นแกล้งทางเชื้อชาติ เป็นต้น

2) ส่วนที่ 9 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาที่แก้ไข ปี 1972 (พ.ศ. 2515) (*the Education Amendments of 1972 (Title IX)*) ตัวอย่างกรณีการเรียบบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่า เกย์ รวมถึงการต่อต้านเกย์ที่ปรากฏบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ การทำร้ายร่างกาย การข่มขู่และเยาะเย้ย เพราะบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีการแสดงออกที่ไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดของตน เป็นเหตุทำให้นักเรียนลาออกจากชมรมการละคร เพื่อหลีกเลี่ยงการกลั่นแกล้งด้วยการถูกเรียกว่าเป็นเกย์ ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการจัดการกับข้อร้องเรียนของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งด้วยการคุกคามดังกล่าว โดยตำหนิผู้ที่ทำการกลั่นแกล้ง เป็นการสอดคล้องกับนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งโรงเรียน แต่การดำเนินการดังกล่าวไม่ได้ทำให้นักเรียนคนอื่นหยุดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น ด้วยการเรียกผู้อื่นว่าเกย์ได้ ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะโรงเรียนไม่ทราบถึงรูปแบบของพฤติกรรม การกลั่นแกล้ง โดยการเลือกปฏิบัติทางเพศ ซึ่งการกระทำดังกล่าวต้องห้ามไม่ให้กระทำต่อนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ไม่ว่าผู้กระทำการกลั่นแกล้ง และผู้ถูกกลั่นแกล้งจะเป็นเพศเดียวกันหรือไม่ นอกจากนี้ยังห้ามการล่วงละเมิดในเรื่องเพศด้วยกระทำทางวาจา ทางกาย การข่มขู่หรือความเกลียดชังโดยยึดตามเพศ หรือทัศนคติทางเพศ อย่างไรก็ตาม แม้ในส่วนที่ 9 จะไม่ห้ามการเลือกปฏิบัติโดยยึดตามรสนิยมทางเพศ แต่ก็คุ้มครองนักเรียนทุกคน รวมถึงนักเรียนเพศทางเลือก (Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender (LGBT)) จากการเลือกปฏิบัติทางเพศ โรงเรียนจึงต้องดำเนินการจัดการกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมในทันทีและต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ อาจต้องใช้มาตรการลงโทษ การเยียวยาและจัดการกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น แจ้งต่อครูของนักเรียน เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนจะไม่ถูกกลั่นแกล้งอีกต่อไป มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับนโยบายการล่วงละเมิดและการเลือกปฏิบัติของโรงเรียน แจ้งให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบทราบถึงบริการให้คำปรึกษา ละให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องสิทธิพลเมือง ทั้งนี้ โรงเรียนควรมีขั้นตอนในการสื่อสารที่ชัดเจนว่าโรงเรียนไม่ยอมรับการกลั่นแกล้งด้วยการคุกคามดังกล่าว และจะตอบสนองต่อการกระทำดังกล่าวด้วย

3) มาตรา 504 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ ปี 1973 (พ.ศ. 2516) (*the Rehabilitation Act of 1973 (Section 504)*) และส่วนที่ 2 ของพระราชบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ปี 1990 (*the Americans with Disabilities Act of 1990 (Title II)*) ตัวอย่างกรณีที่เพื่อนร่วมชั้นหลายคนเรียกนักเรียนคนหนึ่งในขณะที่อยู่ในโรงเรียนและบนรถโรงเรียนว่า “คนโง่” “จืดจาง” และ “ปัญญาอ่อน” มีครั้งหนึ่งนักเรียนดังกล่าวถูกตีด้วยอุปกรณ์การเรียนและถูกโยนของใช้ส่วนตัวลงไปในถังขยะ นักเรียนแจ้งต่อครูและที่ปรึกษาและระบุว่าเขาถูกล้อเลียนและกลั่นแกล้งอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนจึงได้ให้คำปรึกษาแก่เขาและมีการประเมินผลทางจิตเวช

แต่ไม่ได้ลงโทษนักเรียนที่กระทำการกลั่นแกล้ง ส่งผลให้ยังคงมีการกลั่นแกล้งด้วยการคุกคามดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง นักเรียนที่เป็นคนตั้งใจเรียน กลับมีอารมณ์โกรธ หงุดหงิด ซึมเศร้า และมักปฏิเสธที่จะไปโรงเรียน เพื่อหลีกเลี่ยงการกลั่นแกล้งดังกล่าว ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะโรงเรียนไม่ทราบถึงการกลั่นแกล้งที่เป็นการล่วงละเมิดต่อความพิการ ซึ่งพฤติกรรมการกลั่นแกล้งนั้น รวมถึงการทำให้ นักเรียนไม่สามารถได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการศึกษาของโรงเรียน ในกรณีดังกล่าวโรงเรียน ไม่ได้ใช้วิธีการในการจัดการกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และอย่างน้อยควรมีการลงโทษทางวินัย กับผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งด้วยการคุกคามดังกล่าว อาจมีการฝึกอบรมพิเศษสำหรับเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการรับรู้และตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อการกลั่นแกล้งที่เกี่ยวกับความพิการ และต้อง มีการตรวจสอบให้แน่ใจว่าจะไม่มีการกลั่นแกล้งดังกล่าวอีกต่อไป²⁹⁸

4.2 มาตรการทางกฎหมายของมลรัฐ

มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการกลั่นแกล้ง ในโรงเรียนใช้บังคับ ดังที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้น โดยส่วนมากมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีทั้งกฎหมายและนโยบายในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน²⁹⁹ ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษา ถึงกฎหมายในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของมลรัฐฟลอริดา (Florida) และมลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) โดยศึกษาถึง Florida Statutes Title XLVIII : Early Learning-20 Education Code Chapter 1006 : Support for Learning Section 1006.147 : Bullying and harassment prohibited (The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act) ของมลรัฐฟลอริดา (Florida) และ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O (The Massachusetts Anti-Bullying Law) ของมลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) สามารถอธิบาย โดยสรุปได้ ดังนี้

4.2.1 มลรัฐฟลอริดา (Florida) การต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ถูกกำหนดไว้ทั้งในรูปแบบของการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับและนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

1) กฎหมายการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ปรากฏในส่วนของ Florida Statutes Title XLVIII : Early Learning-20 Education Code Chapter 1006 : Support for Learning Section 1006.147 : Bullying and harassment prohibited หรือเรียกว่า The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในปี ค.ศ. 2008

²⁹⁸ U.S. Department of Education. *Dear Colleague Letter OFFICE OF THE ASSISTANT SECRETARY*. April 14, 2020 Retrieved from : <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-201010.html>.

²⁹⁹ Stopbullying.gov. *Laws, Policies & Regulations*. November 23, 2023 Retrieved from : <https://www.stopbullying.gov/resources/laws>.

(พ.ศ. 2551) จากการเรียกร้องของ Debbie Johnston แม่ของ Jeff Johnston เด็กนักเรียนที่เรียนดี คนหนึ่งที่ถูกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์เป็นเวลายาวนานถึง 2 ปี และเด็กนักเรียนดังกล่าวได้ฆ่าตัวตาย ในปี ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) ในขณะที่มีอายุเพียง 15 ปี³⁰⁰ ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวมีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) ความหมายของการกลั่นแกล้ง มีการให้ความหมายของ “การกลั่นแกล้ง” (Bullying) ให้รวมถึงการกลั่นแกล้งโดยใช้อินเทอร์เน็ต และหมายถึงการก่อให้เกิดความเจ็บปวด ทางร่างกายหรือความทุกข์ทางจิตใจอย่างต่อเนื่องต่อนักเรียนหนึ่งคนหรือมากกว่าหนึ่งคนและอาจเกี่ยวข้องกับการล้อเล่น การกีดกันทางสังคม ภัยคุกคาม การข่มขู่ ความรุนแรง การขโมย การล่วงละเมิดทางเพศ ศาสนาหรือเชื้อชาติ การทำลายทรัพย์สิน ให้ความหมายของ “การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์” (Cyberbullying) หมายถึง การกลั่นแกล้งผ่านการใช้เทคโนโลยีหรือการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ไม่จำกัดเฉพาะจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต การส่งข้อความโต้ตอบกัน หรือการสื่อสารทางโทรสาร รวมถึงการสร้างหน้าเว็บโดยแอบอ้างเป็นบุคคลอื่นเพื่อกลั่นแกล้ง ยังรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นการกลั่นแกล้ง ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ไปยังบุคคลมากกว่าหนึ่งคนหรือการโพสต์ข้อมูลดังกล่าวบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการให้ความหมายของ “การคุกคาม” (Harassment) หมายถึง การข่มขู่ การดูหมิ่นหรือลดทอนความเป็นมนุษย์ การกระทำต่อนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ด้วยการใช้คอมพิวเตอร์ การกระทำที่เป็นลายลักษณ์อักษร การใช้วาจาหรือการกระทำทางร่างกาย ซึ่งส่งผลให้นักเรียนหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนเกิดความกลัวต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้นกับร่างกายหรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน มีผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน และมีผลกระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน คำจำกัดความของการกลั่นแกล้ง (Bullying) และการคุกคาม (Harassment) หมายความว่ารวมถึงการแค้นเอาคืนกันของนักเรียน การรายงานการเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่เป็นเท็จถือเป็นการแค้นเอาคืนกันด้วย และหมายความรวมถึงการกระทำการกลั่นแกล้ง กลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต และการคุกคามที่มุ่งทำให้เกิดความเสียหาย เกิดความอับอายหรือก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายของนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนด้วยการยั่วยุหรือการบังคับ การเข้าถึงข้อมูลผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน หรือการดำเนินการใดๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน³⁰¹

(2) ข้อกำหนดสำหรับโรงเรียน กำหนดให้โรงเรียนของรัฐในระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะต้องใช้และทบทวนนโยบายที่ห้ามไม่ให้มีการข่มขู่และคุกคามนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่สถาบันการศึกษาอย่างน้อยทุก 3 ปี นโยบายดังกล่าวต้องสอดคล้องกับนโยบายของกรม

³⁰⁰ abcNEWS. Campaign for Florida Anti-Bully Law Finally Pays Off. April 7, 2024 Retrieved from : [https:// abcnews.go.com/GMA/story?id=4774894&page=1](https://abcnews.go.com/GMA/story?id=4774894&page=1).

³⁰¹ Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 subsection (3)

สามัญศึกษา โดยนโยบายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งหรือการล่วงละเมิดในโรงเรียนจะต้องคุ้มครองนักเรียนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงสถานะของแต่ละคน อาจมีนโยบายเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติแยกต่างหากออกไปก็ได้ นโยบายดังกล่าวต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารโรงเรียน อาสาสมัครโรงเรียน ผู้แทนชุมชนและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการทบทวนนโยบายในท้องถิ่น นโยบายดังกล่าวจะต้องดำเนินการโดยผู้อำนวยการของโรงเรียน ต้องดำเนินการโดยต่อเนื่องตลอดทั้งปีการศึกษาและบูรณาการกับหลักสูตรของโรงเรียน, โปรแกรมการป้องกันและการกลั่นแกล้งและการคุกคาม, นโยบายด้านการดำเนินการทางวินัย และอย่างน้อยที่สุดนโยบายของโรงเรียนต้องมีองค์ประกอบเกี่ยวกับ การสั่งห้ามการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด คำจำกัดความของการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิดที่ให้ความหมายรวมถึงคำจำกัดความที่ระบุไว้ในบทบัญญัติดังกล่าว มีคำอธิบายถึงพฤติกรรมที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ผลที่จะเกิดหากมีการกล่าวหาบุคคลอื่นอย่างเป็นเท็จ มีการกระบวนกรในการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด รวมถึงมีข้อกำหนดในการรายงานเหตุการณ์โดยไม่ระบุชื่อ มีการสอบสวนในทันทีเมื่อได้รับรายงานเหตุการณ์ มีการกระบวนกรตรวจสอบการกระทำที่ได้รับรายงาน หากมีการดำเนินคดีทางอาญาต่อผู้กระทำจะมีการแจ้งไปยังผู้ปกครองของผู้ถูกระทำและผู้กระทำในทันทีและแจ้งไปยังหน่วยงานท้องถิ่นทุกแห่งที่เกี่ยวข้อง มีการกระบวนกรให้คำปรึกษา มีการรายงานเกี่ยวกับความปลอดภัยและระเบียบวินัยของโรงเรียน และการดำเนินการกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง มีโปรแกรมการให้คำแนะนำแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารโรงเรียน เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครเกี่ยวกับการป้องกันและตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด มีการรายงานถึงการดำเนินการเพื่อปกป้องนักเรียนผู้ถูกระทำให้ผู้ปกครองทราบเป็นประจำ และมีการเผยแพร่ นโยบาย โดยตีพิมพ์ในประมวลจริยธรรมของนักเรียน และคู่มือการทำงานของเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน³⁰²

(3) ข้อกำหนดสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน อาสาสมัครในโรงเรียน นักเรียนและผู้ปกครอง ต้องรายงานการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เป็น การกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิดที่กำหนดไว้ในนโยบายของโรงเรียน โดยผู้ที่รายงานต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในนโยบาย³⁰³

(4) ข้อกำหนดให้มีการรายงานข้อมูลการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการการศึกษา (Commissioner of Education) จะต้องรายงานต่อผู้ว่าการรัฐ ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการดำเนินการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ก่อนหรือในวันที่ 1 มกราคม ของทุกปี โดยรายงานจะต้องรวมข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง

³⁰² Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 subsection (4)

³⁰³ Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 subsection (5)

หรือการคุกคาม ผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงการลงโทษทางวินัยและการอ้างอิง ตลอดจนเหตุการณ์ การกลั่นแกล้งหรือการคุกคามที่ไม่อยู่ในความหมายของการกลั่นแกล้งตามที่กฎหมายบัญญัติพร้อม ด้วยคำแนะนำเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว³⁰⁴

2) *ต้นแบบนโยบายในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน* เพื่อให้เป็นไปตาม กฎหมายของมลรัฐ ได้มีการพัฒนาต้นแบบนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ไปยัง โรงเรียนในท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของรัฐ โดยมี รายละเอียดประกอบด้วย

(1) *คำแถลงการณ์การต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน* เพื่อแสดงความมุ่ง หมายในการจัดการให้นักเรียนและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทุกคน ได้อยู่ในสภาพแวดล้อม ที่ปลอดภัยสำหรับการศึกษาและปราศจากการล่วงละเมิดและการกลั่นแกล้ง และไม่ยอมให้เกิด การกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิดขึ้น

(2) *ความหมายของการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด* โดยให้ความหมาย ในทำนองเดียวกันกับที่กำหนดไว้ในกฎหมายของมลรัฐ

(3) *คำอธิบายประเภทของพฤติกรรมที่คาดหวัง* โดยกำหนดถึง ความคาดหวังให้นักเรียนปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ วุฒิภาวะและความสามารถ โดยคำนึงถึง สิทธิและสวัสดิการของนักเรียนและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เชื่อว่าการสร้าง พฤติกรรมที่เหมาะสมให้แก่เด็กนักเรียนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง กับนักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่และสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะมีส่วนทำให้เกิดบรรยากาศกระตุ้นให้นักเรียนเติบโต ด้วยความมีวินัยในตนเอง มีความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแบบอย่างที่ดี เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสม ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ และไม่อดทนต่อการกลั่นแกล้งและ การล่วงละเมิด จึงต้องมีการสนับสนุนการห้ามไม่ให้นักเรียนหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนกระทำ การกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิดต่อนักเรียนในระหว่างที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษา กิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับโรงเรียนหรือกิจกรรมที่โรงเรียนให้การสนับสนุน บนรถโรงเรียน โดยการใช้คอมพิวเตอร์ที่ ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน โดยการใช้คอมพิวเตอร์ที่ในสถานที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน แต่เป็นการขัดขวางหรือจำกัดความสามารถของผู้ถูกระทำในการที่จะได้รับประโยชน์จากการศึกษาที่ โรงเรียนจัดให้ ซึ่งนโยบายจะต้องอธิบายถึงความรับผิดชอบและข้อกำหนดสำหรับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนยึดถือปฏิบัติและประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมเป็นที่ยอมรับของสังคม เคารพต่อบุคคล ทรัพย์สินและสิทธิของผู้อื่น มีการอธิบายถึงการส่งเสริมพฤติกรรมในเชิงบวก เพื่อให้เด็กนักเรียนมี ความประพฤติที่ดี มีวินัยในตนเอง เป็นพลเมืองที่ดีและความสำเร็จทางวิชาการ มีการอธิบายถึงสิทธิ ของนักเรียน ระบุการลงโทษทางวินัยและกระบวนการดำเนินการที่เหมาะสม

³⁰⁴ Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 subsection (8)

(4) ผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนเมื่อเกิดการก่อกวนก่อกวนขึ้น โดยกำหนดให้ในการพิจารณาการกระทำหรือเหตุการณ์ใด ต้องมีการพิจารณาจากข้อเท็จจริงและสถานการณ์โดยรวมทั้งหมด พิจารณาถึงผลที่จะเกิดขึ้นและการดำเนินการแก้ไขอย่างเหมาะสมสำหรับนักเรียนที่เป็นฝ่ายกระทำการก่อกวนก่อกวน อาจมีตั้งแต่การส่งเสริมให้มีพฤติกรรมเชิงบวก จนอาจรุนแรงถึงการไล่ออกตามที่ระบุไว้ในประมวลจริยธรรมของนักเรียน

(5) ผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนเมื่อมีการกล่าวหาอันเป็นเท็จ โดยกำหนดถึงผลที่จะเกิดขึ้นและการดำเนินการแก้ไขอย่างเหมาะสมสำหรับนักเรียนที่กล่าวหาถึงการก่อกวนก่อกวนอันเป็นเท็จ โดยมีเจตนาเพื่อเป็นการก่อกวนก่อกวนผู้อื่น อาจมีตั้งแต่ส่งเสริมให้มีพฤติกรรมเชิงบวก จนอาจรุนแรงถึงการไล่ออกตามที่ระบุไว้ในประมวลจริยธรรมของนักเรียน

(6) มีการกำหนดถึงขั้นตอนในการรับรายงานเหตุการณ์และการรายงานโดยไม่ระบุชื่อ โดยให้ผู้อำนวยการของแต่ละโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับเรื่องร้องเรียนที่กล่าวหาว่าละเมิดต่อนโยบายต่อต้านการก่อกวนก่อกวน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทุกคนจะต้องรายงานเหตุการณ์การก่อกวนก่อกวนต่อผู้อำนวยการโรงเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ส่วนนักเรียน ผู้ปกครอง อาสาสมัคร ควรรายงานการกระทำที่อาจเป็นการฝ่าฝืนนโยบายการก่อกวนก่อกวนของโรงเรียนได้โดยไม่เปิดเผยตัวตน ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนต้องจัดทำและเผยแพร่ขั้นตอนการรายงานเหตุการณ์ให้นักเรียน เจ้าหน้าที่ อาสาสมัครและผู้ปกครองทราบ การรายงานเหตุการณ์ต่อเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนโดยผู้ที่ถูกกระทำหรือผู้ที่เห็นเหตุการณ์การก่อกวนก่อกวนอาจยื่นรายงานได้ เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน อาสาสมัครในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นๆ ให้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือเกิดความล้มเหลวในการแก้ไขเหตุการณ์ที่ได้รับรายงาน การรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการรายงานด้วยวาจา ถือเป็นวิธีการรายงานที่เป็นทางการ และอาจรายงานเหตุการณ์โดยไม่ระบุชื่อได้ แต่ไม่สามารถนำรายงานดังกล่าวเพียงอย่างเดียวมาพิจารณาเพื่อการลงโทษทางวินัยได้

(7) ขั้นตอนการสอบสวนในทันทีเมื่อได้รับรายงานเหตุการณ์ โดยกำหนดให้มีขั้นตอนการสอบสวนการก่อกวนก่อกวนและการล่วงละเมิด รวมถึงการให้ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน เริ่มดำเนินการสอบสวนจากบุคคลที่ไม่จำเป็นต้องต้องไม่เป็นผู้กระทำหรือถูกกระทำการก่อกวนก่อกวน อย่างไรก็ตาม ในการสอบถามข้อเท็จจริงจากถูกกระทำการก่อกวนก่อกวน ผู้ถูกกล่าวหาและพยาน ต้องดำเนินการโดยแยกบุคคลดังกล่าวออกจากกันเป็นรายบุคคลและต้องเป็นความลับ ผู้ที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนต้องรวบรวมและประเมินข้อเท็จจริงต่างๆ โดยไม่จำกัดเพียงคำบอกเล่าถึงเหตุการณ์ ลักษณะของพฤติกรรมและบริบทที่ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ความถี่ของพฤติกรรมที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี สถานภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวนบุคคลที่มีส่วนร่วมในพฤติกรรมการก่อกวนก่อกวน ผลเสียต่อการศึกษาหรือ

สภาพแวดล้อมทางการศึกษาของนักเรียน และวัน เวลาและวิธีการติดต่อผู้ปกครองของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องมีการพิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งหมดและสถานการณ์โดยรอบ รวมถึงพิจารณาถึงขั้นตอนการแก้ไขที่จำเป็น เพื่อไม่ให้มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งหรือการล่วงละเมิด และให้รายงานต่อผู้บังคับบัญชาในชั้นสุดท้าย โรงเรียนต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงให้แล้วเสร็จภายใน 10 วัน หลังจากมีการยื่นรายงานเหตุการณ์ครั้งแรก และต้องมีการรักษาเป็นความลับในระดับสูงสุด

(8) *ขอบเขตการสืบสวนข้อเท็จจริง* โดยกำหนดให้มีกระบวนการในการตรวจสอบว่าเหตุการณ์ที่ได้รับรายงานอยู่ในขอบเขตของระบบโรงเรียนหรือไม่ และการสืบสวนสอบสวนต้องดำเนินการโดยผู้อำนวยการโรงเรียน หรือเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนว่าเหตุการณ์ที่ได้รับรายงานอยู่ในขอบเขตของระบบโรงเรียนหรือไม่ หากอยู่ในขอบเขตของโรงเรียน ให้ดำเนินการตามขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนต่อไป หากอยู่นอกขอบเขตของโรงเรียนและพิจารณาแล้วว่าเป็นความผิดทางอาญาให้ดำเนินการตามกฎหมายที่เหมาะสม หากอยู่นอกขอบเขตของโรงเรียนและไม่ได้กำหนดว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญาให้แจ้งผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนที่เกี่ยวข้อง

(9) *การแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง* โดยกำหนดให้มีการแจ้งเหตุการณ์ไปยังผู้ปกครองของทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำการกลั่นแกล้งในทันทีและให้แจ้งไปยังหน่วยงานในท้องถิ่นทุกแห่งที่เกี่ยวข้อง โดยผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ได้รับมอบหมายต้องแจ้งเหตุการณ์ต่อผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนที่เกี่ยวข้องในทันที ภายในวันที่มีการเริ่มดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยอาจแจ้งทางโทรศัพท์หรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ หากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการล่วงละเมิดเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญา ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแจ้งไปยังผู้ปกครองของนักเรียนที่ถูกกระทำการกลั่นแกล้งก่อนในเบื้องต้น เมื่อการสืบสวนสอบสวนเสร็จสิ้นและพิจารณาแล้วว่าการกลั่นแกล้งอาจเป็นความผิดทางอาญา ต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการต่อไป

(10) *มีขั้นตอนการส่งต่อเพื่อรับคำปรึกษา* กำหนดให้มีการส่งทั้งผู้ที่ถูกกระทำและผู้ที่ถูกกระทำการกลั่นแกล้ง ให้เข้ารับคำปรึกษา เมื่อมีการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการล่วงละเมิด รวมถึงการให้คำปรึกษาต่อครูหรือโดยเจ้าหน้าที่พิเศษ เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้ง อาจส่งต่อนักเรียนไปรับคำปรึกษาจากหน่วยงานที่มุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะ โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ทั้งโรงเรียนต้องมีการให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ที่ถูกกระทำการกลั่นแกล้งมีการศึกษาวิจัยเพื่อแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนแก่ผู้ปกครองเมื่อมีความจำเป็น

(11) *การรายงานข้อมูล* กำหนดให้มีการรายงานข้อมูลด้านความปลอดภัยของโรงเรียนและข้อมูลด้านการดำเนินการทางวินัย รวมถึงเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการล่วงละเมิดและการดำเนินการต่อเหตุการณ์ดังกล่าวในลักษณะของการรายงานความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งการกลั่นแกล้งก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายหรือความทุกข์ทางจิตใจต่อนักเรียนและมีความรุนแรงพอที่จะทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมขึ้นในโรงเรียน หรือเป็นการแทรกแซงการทำงานหรือการมีส่วนร่วมของโรงเรียนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ส่วนการล่วงละเมิดเป็นการลดทอนความเป็นมนุษย์ ที่อาจกระทำด้วยการใช้คอมพิวเตอร์ กระทำเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยวาจาหรือทางกาย ทำให้นักเรียนหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนกลัวอันตรายต่อที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลหรือเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียนและมีผลกระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน

(12) *การให้คำแนะนำ* กำหนดให้มีกิจกรรมที่ให้คำแนะนำ เกี่ยวกับการป้องกันและตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิดแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้อำนวยการโรงเรียน เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา และอาสาสมัครโรงเรียน รวมถึงให้คำแนะนำในการสังเกตพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิดได้ ทั้งนี้ โรงเรียนยังต้องรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพและปลอดภัยสำหรับนักเรียนทุกคน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับความรู้ วิธีการในการป้องกันการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด รวมถึงวิธีการตอบสนองโดยการตอบโต้ต่อพฤติกรรมดังกล่าวอย่างเหมาะสม อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(13) *การแจ้งการดำเนินการเพื่อปกป้องผู้ถูกรุ้กระทำ* กำหนดให้มีการแจ้งการดำเนินการเพื่อปกป้องผู้ถูกรุ้กระทำไปยังผู้ปกครองของผู้ถูกรุ้กระทำอย่างสม่ำเสมอ โดยต้องแจ้งผ่านโทรศัพท์หรือเขียนรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิดและรายงานการกระทำเพื่อปกป้องเด็กจากเหตุการณ์ดังกล่าวให้ผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนที่เกี่ยวข้องทราบภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้เริ่มดำเนินการสืบสวน

(14) *การเผยแพร่นโยบาย* โดยกำหนดให้มีการเผยแพร่นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด ซึ่งจะต้องมีการตีพิมพ์ในประมวลจริยธรรมของนักเรียนและในคู่มือการทำงานของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด โดยในช่วงต้นปีแต่ละโรงเรียนจะต้องแจ้งนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันความรุนแรงของนักเรียน เป็นลายลักษณ์อักษรต่อเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสวัสดิการของนักเรียน โรงเรียนต้องแจ้งให้นักเรียนและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทราบถึงนโยบายดังกล่าวโดยกำหนดไว้ในประมวลจริยธรรมของนักเรียนและคู่มือการทำงานของเจ้าหน้าที่และวิธีการอื่นๆ ที่เหมาะสม ต้องมีการพัฒนานโยบาย

เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด ประจำปี มีการประกาศประชาสัมพันธ์นโยบายดังกล่าว ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ปัดป้ายรอบๆ บริเวณโรงเรียนและบนรถโรงเรียน เป็นต้น³⁰⁵

อย่างไรก็ตาม มลรัฐฟลอริดาได้มีข้อกำหนดให้บุคลากรทางการศึกษามีความผูกพันที่จะต้องพยายามปกป้องนักเรียนจากสถานะที่เป็นอันตรายต่อการเรียนรู้และหรือสุขภาพจิตและหรือสุขภาพกายและหรือความปลอดภัยของนักเรียน³⁰⁶ ซึ่งเป็นข้อกำหนดหนึ่งของหลักวิชาชีพของบุคลากรทางการศึกษา ที่ได้กำหนดไว้ใน Florida Administrative Code Revised Rules of Procedure of The Department of Education in Administrative Cases โดยบุคลากรทางการศึกษาของรัฐจะต้องปฏิบัติตามหลักวิชาชีพดังกล่าว หากมีการฝ่าฝืน บุคคลนั้นจะถูกเพิกถอนหรือพักใช้ใบรับรองนักการศึกษารายบุคคล หรือได้รับโทษอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ³⁰⁷

4.2.2 มลรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) ปรากฏในส่วนของ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O หรือที่เรียกว่า The Massachusetts Anti-Bullying Law เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับในปี ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) โดยเป็นผลจากการผลักดันด้วยเหตุการณ์การฆ่าตัวตายของ Carl Joseph Walker-Hoover ในปี ค.ศ. 2009 (พ.ศ.2552) เด็กนักเรียนที่มีอายุเพียง 11 ปี ซึ่งถูกกลั่นแกล้งซ้ำๆ ด้วยการถูกล้อเลียนว่าเขาเป็นเกย์ และส่งผลกระทบต่อเขาฆ่าตัวตายในที่สุดและเหตุการณ์การฆ่าตัวตายของ Phoebe Prince ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) เด็กนักเรียนหญิงที่มีอายุเพียง 15 ปี โดยมีสาเหตุเกิดจากการที่เธอถูกเพื่อนร่วมชั้นเรียนติดตามกลั่นแกล้งด้วยการคุกคามผ่านโลกออนไลน์ จนส่งผลกระทบต่อเธอฆ่าตัวตายในที่สุด³⁰⁸ ประกอบกับ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 49.00: Notification of bullying or retaliation อันเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

³⁰⁵ Office of Safe Schools Florida Department of Education. *Model Policy Against Bullying and Harassment for K-12 Schools*. November 10, 2023 Retrieved from : http://file:///C:/Users/COJ979_/Downloads/Form%20PABH-2022.pdf.

³⁰⁶ Florida Administrative Code Chapter 6A-10 Section 6A-10.081 subsection (2) (a) 1.

³⁰⁷ Florida Administrative Code Chapter 6A-10 Section 6A-10.081 subsection (2)

³⁰⁸ Holland & Knight. *New Laws in Massachusetts to Protect Students from Bullying, Harassment and Other Harm: What Schools Must Do Now to Comply*. April 25, 2024 Retrieved from : <https://www.hklaw.com/en/insights/publications/2010/05/new-laws-in-massachusetts-to-protect-students-from>.

1) *Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 370*

(1) *ความหมายของการการกลั่นแกล้ง* มีการให้ความหมายของการการกลั่นแกล้ง (Bullying) หมายถึง การกระทำโดยนักเรียนตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไป หรือโดยเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งรวมถึง นักการศึกษา ผู้บริหาร พยาบาลในโรงเรียน พนักงานโรงอาหาร ผู้ดูแล คนขับรถ โค้ช นักกีฬา ที่ปรึกษาของกิจกรรมนอกหลักสูตร ด้วยการแสดงออกเป็นลายลักษณ์อักษร วาจา หรือ อิเล็กทรอนิกส์ หรือการกระทำทางกายภาพหรือทำทางหรือการกระทำใดๆ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ก่อให้เกิดอันตรายทางร่างกายหรือสภาพจิตใจหรือเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของนักเรียน ผู้ถูกกระทำ (victim), 2) ทำให้นักเรียนผู้ถูกกระทำเกิดความกลัวจะเกิดอันตรายต่อตนเองหรือทรัพย์สินของตน, 3) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตรในโรงเรียนสำหรับผู้ถูกกระทำ, 4) เพื่อละเมิดสิทธิของผู้เสียหายที่โรงเรียน หรือ 5) ขัดขวางกระบวนการศึกษาหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน และรวมถึงการการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber-bullying) ด้วย โดยให้ความหมายของ การการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ หมายถึง การการกลั่นแกล้งโดยใช้เทคโนโลยีหรือการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ใดๆ ซึ่งรวมถึงการส่งสัญญาณ การเขียน รูปภาพ เสียง ข้อมูล หรือข่าวที่ส่งผ่านทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยระบบสายไฟ วิทยุ แม่เหล็กไฟฟ้า ภาพถ่ายอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ข้อความโต้ตอบแบบทันที หรือการสื่อสารทางโทรสาร และยังรวมถึงการสร้างหน้าเว็บหรือบล็อก การแอบอ้างเป็นบุคคลอื่น รวมถึงการการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตและการเผยแพร่สู่สาธารณะโดยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ หรือการโพสต์เนื้อหาบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้³⁰⁹

(2) *ข้อกำหนดห้ามการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน* โดยกำหนดให้การการกลั่นแกล้งเป็นสิ่งต้องห้ามในบริเวณโรงเรียน ทรัพย์สินที่อยู่ติดกับบริเวณโรงเรียน ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกบริเวณโรงเรียนก็ตาม ที่ป้ายรถโรงเรียน บนรถโรงเรียน หรือยานพาหนะอื่นที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หรือการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน รวมถึงในสถานที่ กิจกรรม หรือผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน แต่การการกลั่นแกล้งมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตรสำหรับผู้ถูกการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จะถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกการกลั่นแกล้งที่โรงเรียนหรือขัดขวางกระบวนการศึกษาหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน โดยจะต้องมีการปกป้องบุคคลที่รายงานการการกลั่นแกล้ง หรือให้ข้อมูลในระหว่างการสอบสวนการการกลั่นแกล้ง หรือพยาน³¹⁰

(3) *ข้อกำหนดให้โรงเรียนจัดทำแผนป้องกันการการกลั่นแกล้ง* โดยให้โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนในกำกับของรัฐและโรงเรียนเอกชน จะต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันการการกลั่น

³⁰⁹ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 370 subsection (a)

³¹⁰ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 370 subsection (b)

แก๊งค์ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน โดยรวมอยู่ในหลักสูตรอย่างชัดเจน ให้มีการปฏิบัติและปรับปรุงแผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยปรึกษาหารือกับครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เจ้าหน้าที่ทางวิชาชีพ เฉพาะ อาสาสมัครโรงเรียน ผู้บริหาร ตัวแทนชุมชน หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในท้องถิ่น นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งแผนดังกล่าวจะใช้กับนักเรียนและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน รวมถึงนักการศึกษา ผู้บริหาร พยาบาลในโรงเรียน พนักงานโรงอาหาร ผู้ดูแล คนขับรถ ครูฝึกกีฬา ที่ปรึกษากิจกรรมนอกหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนเอกชนจะต้องจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นจากครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียน และแผนดังกล่าวจะต้องได้รับการปรับปรุงอย่างน้อยทุก 2 ปี³¹¹ โดยมีข้อกำหนดสำหรับแผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง ดังนี้

ก. กำหนดห้ามการกลั่นแกล้งและการรายงานเหตุการณ์ โดยแผนจะต้องกล่าวถึงคำอธิบายและข้อความที่ห้ามการกลั่นแกล้ง การกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ต และการแกล้งแค้นเอาคืน ต้องกำหนดถึงขั้นตอนในการรวบรวม ดูแลรักษา และรายงานข้อมูลเหตุการณ์ การกลั่นแกล้งที่จำเป็น มีขั้นตอนที่ชัดเจนสำหรับนักเรียน เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นๆ ในการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการแกล้งแค้นเอาคืน มีข้อกำหนดว่าการรายงานการกลั่นแกล้งหรือการแกล้งแค้นเอาคืน อาจจัดทำขึ้นได้โดยไม่เปิดเผยตัวตน โดยมีเงื่อนไขว่าจะไม่อาศัยการรายงานที่ไม่เปิดเผยตัวตนเพียงอย่างเดียวในการลงโทษทางวินัยต่อนักเรียน มีขั้นตอนที่ชัดเจนในการตอบสนองและตรวจสอบรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการแกล้งแค้นเอาคืนทันที มีขอบเขตของการลงโทษทางวินัยที่อาจดำเนินการกับผู้กระทำการกลั่นแกล้งหรือการแกล้งแค้นเอาคืน (perpetrator) อย่างไรก็ตาม การลงโทษทางวินัยจะต้องมีความเหมาะสมและเป็นไปเพื่อการปรับปรุงพฤติกรรม มีขั้นตอนที่ชัดเจนในการฟื้นฟูสำหรับผู้เสียหายเพื่อให้รู้สึกปลอดภัย และการประเมินความต้องการความคุ้มครองของผู้เสียหาย มีกลยุทธ์ในการป้องกันการกลั่นแกล้งหรือการแกล้งแค้นเอาคืนบุคคลที่รายงานการกลั่นแกล้ง หรือผู้ที่ให้ข้อมูลในระหว่างการสอบสวนหรือพยาน หรือผู้ที่มีข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง มีขั้นตอนที่สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐและรัฐบาลกลางในการแจ้งผู้ปกครองของเหยื่อและผู้กระทำผิดโดยทันที โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ปกครองของเหยื่อจะได้รับแจ้งถึงการดำเนินการเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งหรือการแกล้งแค้นเอาคืนต่อไป และเมื่ออาจมีการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด ต้องดำเนินการตามกฎหมายที่ถูกประกาศใช้ทันที มีข้อกำหนดในการลงโทษทางวินัยกับนักเรียนที่จงใจกล่าวหาว่ามีการกลั่นแกล้งหรือการแกล้งแค้นเอาคืนกันอันเป็นเท็จ และมีกลยุทธ์ในการให้คำปรึกษาสำหรับผู้กระทำการกลั่นแกล้ง ผู้เสียหาย และสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนดังกล่าว หรือส่งไปยังหน่วยงานที่เหมาะสม โดยแผนดังกล่าวจะให้ความคุ้มครองแก่นักเรียนทุกคนเท่าๆ กัน³¹²

³¹¹ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (d) (1)

³¹² Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (d) (2)

ข. กำหนดกลยุทธ์ในการป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยแผนแต่ละฉบับ จะต้องแสดงให้เห็นว่านักเรียนบางคนอาจเสี่ยงต่อการตกเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้ง (bullying) หรือการคุกคาม (harassment) โดยพิจารณาจากลักษณะความแตกต่าง รวมถึงเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา บรรพบุรุษ ชชาติกำเนิด เพศ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม การไร้ที่อยู่ สถานะทางวิชาการ เพศ อัตลักษณ์หรือการแสดงออก ลักษณะทางกายภาพ รสนิยมทางเพศ ความพิการทางจิต ร่างกาย พัฒนาการหรือทางประสาทสัมผัส แผนจะต้องมีขั้นตอนเฉพาะเพื่อให้ให้นักเรียนในโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนในกำกับดูแลของรัฐ และโรงเรียนเอกชนทุกคนมีทักษะ ความรู้ และกลยุทธ์ที่จำเป็นในการป้องกันหรือตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งหรือการคุกคาม หรืออาจกำหนดนโยบายการเลือกปฏิบัติ หรือการคุกคามแยกต่างหากเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติหรือการคุกคามใดๆ ที่ได้รับการคุ้มครอง ตามกฎหมายท้องถิ่น กฎหมายของมลรัฐ หรือกฎหมายของรัฐบาลกลางก็ได้³¹³

ค. กำหนดให้มีการพัฒนาความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน แผนดังกล่าวต้องมีการกำหนดถึงการพัฒนาเพื่อสร้างทักษะในการป้องกันและตอบสนองต่อการกลั่นแกล้ง ให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกคน รวมถึงนักการศึกษา ผู้บริหาร พยาบาลในโรงเรียน พนักงานโรงอาหาร ผู้ดูแล คนขับรถ โค้ชนักกีฬา ที่ปรึกษากิจกรรมนอกหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ เนื้อหาของการพัฒนาเจ้าหน้าที่ดังกล่าวต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการป้องกันและการตอบสนอง ต่อเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในทันทีเพื่อระงับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง มีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิด (perpetrator) เหยื่อ (victim) และพยาน (witnesses) ในการกลั่นแกล้ง ผลการวิจัยเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียน มีข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติการณ์และลักษณะของการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ และปัญหาด้านความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ หรือแผนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอาจจะเสนอวิธีอื่นนอกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนก็ได้ โดยให้บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายอย่างน้อย 1 วิชา³¹⁴

ง. การแจ้งให้ผู้ปกครองทราบและสนับสนุนหลักสูตรการป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยแผนจะต้องกำหนดถึงการแจ้งหลักสูตรการป้องกันการกลั่นแกล้งของโรงเรียนให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบ รวมถึงวิธีที่ผู้ปกครองสามารถเรียนรู้หลักสูตรดังกล่าวเองที่บ้านและการให้การสนับสนุนแผนของโรงเรียน ตลอดจนกรณีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้ง และความปลอดภัยออนไลน์และการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์³¹⁵

³¹³ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (d) (3)

³¹⁴ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (d) (4)

³¹⁵ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (d) (5)

จ. มีการประกาศใช้กฎและข้อบังคับที่สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐบาลกลาง โดยแผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะประกาศใช้กฎและข้อบังคับที่สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐบาลกลาง โดยมีเงื่อนไขว่าโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนในกำกับดูแลของรัฐจะต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับดังกล่าว ส่วนโรงเรียนเอกชนจะต้องพัฒนาขั้นตอนสำหรับการแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในทันทีในกรณีที่ผู้กระทำความผิดอาจถูกดำเนินคดีอาญา³¹⁶

(4) กำหนดให้มีการเผยแพร่แผนการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยให้แต่ละโรงเรียนเผยแพร่แผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง ให้ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทุกคนทราบเป็นลายลักษณ์อักษรประจำปีและแจ้งแผนเป็นลายลักษณ์อักษรให้กับคณาจารย์โดยให้อยู่ในหนังสือคู่มือของโรงเรียน สำหรับเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนจะได้รับการฝึกอบรมตามแผนการป้องกันการกลั่นแกล้งเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ ยังให้เผยแพร่แผนดังกล่าวบนเว็บไซต์ของโรงเรียน³¹⁷

(5) กำหนดหน้าที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการตามแผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยให้ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือบุคคลอื่นที่เทียบเท่าผู้อำนวยการโรงเรียน รับผิดชอบในการดำเนินการและกำกับดูแลแผนการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของตน และให้เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน รวมถึงนักการศึกษา ผู้บริหาร พยาบาลในโรงเรียน พนักงานโรงอาหาร ผู้ดูแล คนขับรถ ครู ฝึกกีฬา ที่ปรึกษากิจกรรมนอกหลักสูตรหรือวิชาชีพ จะต้องรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืนที่พบเห็นต่อผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนที่รับผิดชอบในการรับรายงานหรือรายงานต่อบุคคลทั้งสอง เมื่อได้รับรายงานดังกล่าวแล้ว ให้ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ได้รับมอบหมายดำเนินการสอบสวนทันที หากเห็นว่ามีการกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืนเกิดขึ้น และเป็นกรณีที่เข้าข่ายการกระทำผิดอาญาให้แจ้งหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในท้องถิ่น หรือดำเนินการทางวินัยที่เหมาะสม ให้แจ้งพ่อแม่หรือผู้ปกครองของผู้กระทำความผิด และเหยื่อ และแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงการดำเนินการเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืนต่อไป ให้แจ้งผู้ปกครองของเหยื่อเกี่ยวกับระบบแก้ไขปัญหาของหน่วยงานและขั้นตอนการขอความช่วยเหลือหรือยื่นคำร้องในการแก้ไขปัญหา และหากเหตุการณ์ของการกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากกว่าหนึ่งโรงเรียน ให้โรงเรียนที่ได้รับแจ้งเหตุก่อนแจ้งไปยังผู้บริหารของอีกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องโดยทันที เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินการตามความเหมาะสมได้ หากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้เกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียนและเกี่ยวข้องกับอดีตนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ซึ่งไม่ได้ลงทะเบียนเรียน โรงเรียนที่ได้รับแจ้งเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืนจะต้องติดต่อหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต่อไป โดยผู้เสียหายยังมีสิทธิได้รับการเยียวยาตามกฎหมายอื่น³¹⁸

³¹⁶ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (d) (6)

³¹⁷ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (e) (1)-(3)

³¹⁸ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (f)-(i)

(6) การจัดทำตัวอย่างแผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยในการจัดทำตัวอย่างแผน แผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (the Department of Elementary and Secondary Education) ต้องปรึกษาร่วมกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านสุขภาพจิต อัยการสูงสุด สมาคมนายความเขตแมสซาชูเซตส์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการกลั่นแกล้ง แล้ว เผยแพร่ตัวอย่างแผน เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางการจัดทำแผน และให้รวบรวมรายชื่อทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และการระงับการกลั่นแกล้ง หลักสูตรที่เกี่ยวข้อง แนวปฏิบัติและการงานวิชาการที่จะจัดให้กับโรงเรียน โดยทรัพยากรอาจรวมถึงสิ่งพิมพ์ เสียง วิดีโอ หรือ สื่อดิจิทัล บริการออนไลน์ การพัฒนาและฝึกอบรมทางวิชาชีพนอกสถานที่หรือด้วยเทคโนโลยี โดยจะมีการปรับปรุงและเผยแพร่ตัวอย่างแผน รายการทรัพยากร หลักสูตร แนวปฏิบัติและการวิจัยดังกล่าวทุกๆ 2 บนเว็บไซต์³¹⁹

(7) กำหนดให้จัดทำรายงานข้อมูลการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยให้แต่ละโรงเรียนที่เป็นของรัฐและในกำกับดูแลของรัฐ ต้องรายงานข้อมูลเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต่อแผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นประจำทุกปี โดยข้อมูลการรายงาน ประกอบด้วย จำนวนเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่ได้รับรายงาน จำนวนและลักษณะของเหตุการณ์ที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นการกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืน จำนวนนักเรียนที่ถูกลงโทษจากการมีส่วนร่วมในการกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืน และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยแผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์การกลั่นแกล้งและเผยแพร่เป็นรายงานประจำปี โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับความถี่และลักษณะของการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยรวมทั่วทั้งรัฐ และยื่นรายงานประจำปีต่อองค์กรอัยการและวุฒิสภา โดยจะส่งรายงานดังกล่าวไปยังประธานคณะกรรมการร่วมด้านการศึกษา คณะกรรมการร่วมด้านตุลาการ และคณะกรรมการสภาและวุฒิสภาที่เกี่ยวข้อง³²⁰

(8) กำหนดให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์และความเสี่ยงเพื่อหาแนวทางป้องกัน โดยให้แผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะต้องสำรวจนักเรียนเพื่อประเมินสถานการณ์ของโรงเรียน ความถี่ ลักษณะและความรุนแรงของการกลั่นแกล้งในโรงเรียน การสำรวจจะได้รับการบริหารจัดการอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 4 ปี โดยแบบสำรวจต้องให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนที่รับผิดชอบในการรายงานเหตุการณ์ตามแผนจะต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของการสำรวจ และรายงานไปยังแผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อใช้ในการช่วยประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรป้องกันการกลั่นแกล้ง และต้องรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการปรับปรุง ติดตาม และกำหนดแนวทางป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนต่อไป และ

³¹⁹ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (j)

³²⁰ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (k)

เปิดเผยผลการวิเคราะห์ให้เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทราบ นอกจากนี้ยังอาจใช้สัญลักษณ์เกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งเพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่นในการป้องกันและการระงับการกลั่นแกล้งได้³²¹

(9) การดำเนินการเมื่อไม่ปฏิบัติตามแผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง แผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอาจสอบสวนเหตุการณ์ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการกลั่นแกล้งบางประการได้ และหากพบว่าโรงเรียนของรัฐหรือโรงเรียนในกำกับดูแลของรัฐไม่ได้ดำเนินการตามแผนการป้องกันอย่างเหมาะสม อาจกำหนดให้โรงเรียนนั้น ดำเนินการตามแผนอย่างเหมาะสม หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควร³²²

2) *Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 49.00: Notification of bullying or retaliation* เป็นกฎที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐ หรือโรงเรียนในกำกับดูแลของรัฐ ในการแจ้งผู้ปกครองของผู้ถูกกลั่นแกล้ง (target) และผู้กระทำการกลั่นแกล้ง (aggressor) เมื่อมีเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืน ในกรณีที่ผู้กลั่นแกล้งเป็นนักเรียน โดยแจ้งให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ทราบ ในกรณีที่ผู้กลั่นแกล้งอาจถูกดำเนินคดีอาญาและกำหนดถึงการรักษาความลับของข้อมูลนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว³²³ ดังนี้

(1) *คำจำกัดความ* เป็นไปตาม Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O โดยให้ “ผู้กลั่นแกล้ง” (aggressor) หมายถึง ผู้กระทำความผิดในการกลั่นแกล้งหรือการแค้นเอาคืนตามที่กำหนดไว้ใน Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O และ กำหนดให้ “การกลั่นแกล้ง” (bullying) หมายถึง การกระทำซ้ำๆ โดยนักเรียนตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไป หรือโดยเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน รวมถึงนักการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียน พยาบาล พนักงานโรงอาหาร ผู้ดูแล คนขับรถ โค้ชนักกีฬา ที่ปรึกษานอกหลักสูตร กิจกรรม ด้วยการแสดงออกทางลายลักษณ์อักษร วาจา หรืออิเล็กทรอนิกส์ หรือการกระทำทางกายภาพ หรือทำทางการกระทำใดๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจของเหยื่อหรือผู้ถูกกลั่นแกล้ง (target) หรือเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของเหยื่อหรือผู้ถูกกลั่นแกล้ง (target) หรือทำให้หวาดกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อตนเองหรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของตนเอง หรือเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตร (hostile environment) ที่โรงเรียนสำหรับเหยื่อหรือผู้ถูกกลั่นแกล้ง (target) หรือละเมิดสิทธิของเหยื่อหรือผู้ถูกกลั่นแกล้ง (target) หรือขัดขวางกระบวนการศึกษาหรือการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียน และหมายความรวมถึงการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ด้วย โดย “การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์” (Cyber-bullying) หมายถึง การกลั่นแกล้งโดยใช้เทคโนโลยีหรือ

³²¹ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (l)-(m)

³²² Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O subsection (n)

³²³ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 Section 49.01

การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ใดๆ ซึ่งรวมถึงการถ่ายโอนสัญญาณ การเขียน ภาพ เสียง ข้อมูล หรือ ข่าว ที่ถ่ายทอดทั้งหมดหรือบางส่วน โดยระบบสายไฟ วิทยุ แม่เหล็กไฟฟ้า ภาพอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ระบบภาพแสง รวมถึงจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ข้อความโต้ตอบแบบทันที หรือโทรสาร การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตยังรวมถึงการสร้างหน้าเว็บหรือบล็อกที่ผู้สร้างปลอมเป็น อื่นบุคคล การแอบอ้างเป็นบุคคลอื่นเพื่อเขียนเนื้อหาหรือโพสต์ข้อความอันเป็นการกลั่นแกล้ง และหมายความรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการกลั่นแกล้ง ด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสื่อสารไปยัง บุคคลมากกว่าหนึ่งคนหรือการโพสต์เนื้อหาบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่อาจเข้าถึงได้โดยบุคคลตั้งแต่หนึ่ง คนขึ้นไป ส่วน “สภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตร” (hostile environment) หมายถึง สถานการณ์ที่มีการกลั่นแกล้ง ทำให้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเต็มไปด้วยการข่มขู่ เยาะเย้ย หรือดูถูกกัน ซึ่งรุนแรง หรือแพร่หลายเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพการศึกษาของนักเรียน มีการให้ความหมายของ “ตำรวจท้องถิ่น” (local police department) หมายถึง หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่น ให้ “แผนท้องถิ่น” (local plan) หมายถึง แผนการป้องกันและระงับการกลั่นแกล้งที่จำเป็นจะต้อง ได้รับการพัฒนาตาม Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O ให้ผู้อำนวยการ (principal) หมายถึง ผู้นำฝ่ายบริหารของโรงเรียนรัฐบาล หรือโรงเรียนในกำกับของรัฐ หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากบุคคลดังกล่าวเพื่อดำเนินการตามแผนการป้องกันและการระงับการกลั่นแกล้ง ของโรงเรียน กำหนดให้ “การแก้แค้นเอาคืน” (retaliation) หมายถึง รูปแบบการข่มขู่ การตอบโต้ หรือการคุกคามใดๆ ที่มุ่งเป้าไปที่บุคคลที่รายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ให้ข้อมูลในระหว่างการสอบสวน หรือเป็นพยาน หรือมีข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง และให้ความหมายของ คำว่า “โรงเรียน” หมายถึง โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนในกำกับดูแลของรัฐ โรงเรียนของเมือง (school district) โรงเรียนของรัฐในท้องถิ่น³²⁴

(2) การห้ามการกลั่นแกล้งและการแก้แค้นกัน โดยห้ามไม่ให้นักเรียน กลั่นแกล้งตาม Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O ซึ่งห้ามการกลั่นแกล้ง ในบริเวณโรงเรียน ทรัพย์สินของโรงเรียน ในกิจกรรมหรือโครงการที่โรงเรียนสนับสนุนหรือเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ไม่ว่าจะอยู่ในบริเวณโรงเรียนหรือไม่ก็ตาม บริเวณป้ายรถโรงเรียน บนรถโรงเรียนหรือ ยานพาหนะอื่นที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ห้ามกลั่นแกล้งผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ห้ามไม่ให้มีการกลั่นแกล้งกันนอกบริเวณโรงเรียนหรือในสถานที่หรือกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หรือผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน แต่มุ่งหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตรที่โรงเรียนสำหรับผู้ถูกกลั่นแกล้งหรือเหยื่อ หรือ

³²⁴ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 Section 49.02

เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกลั่นแกล้งหรือเหยื่อที่โรงเรียนหรือเขตขวางกระบวนการศึกษาหรือการดำเนินการตามระเบียบของโรงเรียน³²⁵

(3) การแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง โดยให้แต่ละโรงเรียนกำหนดขั้นตอนในการรับรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการแกล้งเอาคืน ให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากรายงานดังกล่าวโดยทันทีและพิจารณาว่ามีการกลั่นแกล้งหรือการแกล้งเอาคืนเกิดขึ้นจริงหรือไม่ให้ตอบสนองต่อเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการแกล้งเอาคืน และแจ้งต่อผู้ปกครองและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย³²⁶ ดังต่อไปนี้

ก. การแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต่อผู้ปกครอง ในกรณีที่ผู้กลั่นแกล้ง (aggressor) เป็นนักเรียน เมื่อผลการสอบสวนปรากฏว่ามีการกลั่นแกล้งหรือการแกล้งเอาคืนเกิดขึ้นจริง ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนผู้ถูกกลั่นแกล้งหรือเหยื่อ (target) และ ผู้กลั่นแกล้ง (aggressor) ทราบถึงข้อกำหนดและขั้นตอนการดำเนินการกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นในทันที และผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแจ้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งทราบถึงการดำเนินการที่โรงเรียนจะดำเนินการเพื่อป้องกันเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต่อไป โดยผู้อำนวยการโรงเรียนสามารถติดต่อผู้ปกครองของนักเรียนทั้งสองฝ่าย ก่อนที่จะพิจารณารายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งดังกล่าวได้ การแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้งดังกล่าว จะต้องใช้ภาษาของท้องถิ่น และแต่ละโรงเรียนจะต้องมีข้อกำหนดและขั้นตอนปฏิบัติในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองไว้ในแผนป้องกันและระงับการกลั่นแกล้ง และการแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต่อผู้ปกครองดังกล่าว ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดการรักษาความลับของบันทึกนักเรียน³²⁷

ข. การแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต่อหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย โดยก่อนเปิดเรียนของแต่ละปีการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ได้รับมอบหมายของโรงเรียนของรัฐ และโรงเรียนในกำกับดูแลของรัฐจะต้องติดต่อกับผู้บัญชาการตำรวจหรือผู้ได้รับมอบหมายในท้องถิ่นเกี่ยวกับวิธีการแจ้งเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง กระบวนการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ การปรับปรุงข้อมูลของข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่เคยประกาศใช้ หรือเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และในเวลาใดก็ตามหลังจากได้รับรายงานการกลั่นแกล้งหรือการแกล้งเอาคืน รวมถึงภายหลังการตรวจสอบข้อเท็จจริง ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายของท้องถิ่น (local police department) หากมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าผู้กลั่นแกล้งจะต้องถูกดำเนินคดีอาญา และผู้อำนวยการจะต้องบันทึกเหตุผลในการตัดสินใจแจ้งหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งในการพิจารณาว่า

³²⁵ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 Section 49.03

³²⁶ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 Section 49.03 (3)

³²⁷ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 Section 49.04

สมควรแจ้งเหตุการณ์ไปยังหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายหรือไม่ ผู้อำนวยการอาจปรึกษากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนหรือบุคคลอื่นก็ได้ แต่สำหรับเหตุการณ์ที่โรงเรียนสามารถดำเนินการจัดการภายในโรงเรียนได้ ไม่จำเป็นต้องรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต่อหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และไม่ห้ามในการดำเนินการทางวินัยหรือการดำเนินการอื่นๆ ตามนโยบายโรงเรียนและกฎหมายของรัฐ โดยมีเงื่อนไขว่าการลงโทษทางวินัยจะต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมและเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ของนักเรียน หากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งเกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียนและเกี่ยวข้องกับอดีตนักเรียนอายุต่ำกว่า 21 ปีที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้รับแจ้งเหตุต้องแจ้งให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นทราบ หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะต้องดำเนินคดีอาญากับผู้กลั่นแกล้ง และให้แต่ละโรงเรียนมีข้อกำหนดและขั้นตอนปฏิบัติสำหรับติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นไว้ในแผนป้องกันและระงับการกลั่นแกล้ง³²⁸

(4) *การรักษาความลับของข้อมูล* ผู้อำนวยการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลนักเรียนที่เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง และผู้กลั่นแกล้งต่อผู้ปกครองนักเรียนอื่น เว้นแต่ผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง โดยผู้อำนวยการโรงเรียนอาจเปิดเผยการพิจารณาเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือการแก้แค้นกันต่อหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากนักเรียนหรือผู้ปกครอง แต่จะต้องสื่อสารกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายโดยรักษาความเป็นส่วนตัวของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้ง นักเรียนที่เป็นพยานนักเรียน และนักเรียนผู้กลั่นแกล้ง ตามที่สมควรแห่งพฤติการณ์ และผู้อำนวยการโรงเรียนอาจเปิดเผยข้อมูลบันทึกของนักเรียนที่เกี่ยวกับนักเรียนผู้ถูกกลั่นแกล้งหรือผู้กลั่นแกล้งให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพหรือความปลอดภัยได้หากมีความจำเป็นต้องทราบข้อมูลเพื่อปกป้องสุขภาพหรือความปลอดภัยของนักเรียน โดยจำกัดเฉพาะกรณีที่ผู้อำนวยการโรงเรียนเห็นว่าภัยคุกคามเร่งด่วนที่สำคัญต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยของนักเรียนหรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นกรณีฉุกเฉินและต้องแสดงให้เห็นถึงภัยคุกคามที่ส่งผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยเร่งด่วนและเหตุผลในการพิจารณาเป็นลายลักษณ์อักษร³²⁹

การศึกษามาตรฐานทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งกล่าว ทำให้เห็นว่าถึงแม้ในระดับรัฐบาลกลางจะไม่มีมาตรการกฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อใช้บังคับในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน แต่มีการคุ้มครองให้เด็กได้รับความปลอดภัยในสิทธิเสรีภาพไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง อย่างไรก็ตาม ในระดับมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว ด้วยการตรากฎหมายใช้บังคับเป็นการเฉพาะโดยในรัฐฟลอริดากำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนขึ้น ส่วนในมลรัฐแมสซาชูเซตส์กำหนดให้โรงเรียนต้องมีแผนการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเพื่อใช้ดำเนินการกับปัญหาดังกล่าว

³²⁸ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 Section 49.05

³²⁹ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 Section 49.06

เป็นการคุ้มครองความปลอดภัยในสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาให้แก่เด็กภายในรัฐ อีกทั้ง ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของประเทศไทยได้

5. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของสาธารณรัฐเกาหลี

สาธารณรัฐเกาหลี หรือประเทศเกาหลีใต้ (South Korea) มีการผลักดันกฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) โดยใช้ชื่อว่า “Sulli Law” เนื่องจากเหตุการณ์ การเสียชีวิตของดาราหญิงชื่อ ซอลลี หรือ ชเว จิน รี อดีตศิลปินวง f(x) โดยเจ้าหน้าที่ตั้งข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าเธอฆ่าตัวตายทั้งยังมีการระบุว่าเธอมีภาวะซึมเศร้ารุนแรง และยังมี การตั้งข้อสังเกตว่าการถูกโจมตีบนโลกออนไลน์ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น สาเหตุของการถูกโจมตีเชื่อว่าเกิดจากการแสดงออกของเธอที่ไม่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐเกาหลี ตลอดจนความคาดหวังของสังคมที่มีต่อศิลปิน เช่น การแสดงออกในเรื่องของสิทธิสตรี เป็นต้น ซึ่งก่อนหน้านี้มีรายงานว่าเคยทราบถึงคนที่โพสต์ข้อความเพื่อโจมตีเธอได้ แต่เธอเลือกที่จะปล่อยไปเพราะเกรงว่าผู้ที่ทำจะมีคดีติดตัว เธอยืนยันให้เขากลับตัว และในวันที่ 16 ตุลาคม 2562 มีรายงานว่าสมาชิกรัฐสภาสาธารณรัฐเกาหลี อย่างน้อย 9 คน และองค์กรอีกกว่า 100 องค์กร จะทำการผลักดันกฎหมายเพื่อเอาผิดความคิดเห็นมุ่งร้ายบนโลก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวางแนวทางการควบคุมที่เข้มงวดต่อความคิดเห็นที่เป็นอันตรายภายใต้ชื่อที่ไม่ระบุตัวตน จากกรณีดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าการกลั่นแกล้งผู้อื่น สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนไม่เพียงแต่เฉพาะกับบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างจากบุคคลทั่วไปหรือบุคคลที่มีปมด้อยเท่านั้น แต่บุคคลที่มีคุณลักษณะเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือมีความรู้ความสามารถตลอดจนผู้ที่แสดงออกเพื่อปกป้องสิทธิของตนเองก็กลับเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งได้จึงต้องมีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อเป็นการปกป้องประชาชนทุกคนจากพฤติกรรมดังกล่าว³³⁰ สำหรับส่วนของการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน สาธารณรัฐเกาหลีร่วมลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) และให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1991 (พ.ศ. 2534)³³¹ จึงมีพันธสัญญาในการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาดังกล่าว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของสาธารณรัฐเกาหลีมีการตรากฎหมายเพื่อป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (Act on the Prevention of and Countermeasures Against Violence in Schools) ขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของนักเรียนอีกทาง

³³⁰ แพรว. การเสียชีวิตของ ซอลลี ดาราเกาหลีหญิง ผลักดันกฎหมายเอาผิด Cyberbullying. 10 มีนาคม 2567 สืบค้นจาก <https://prawe.com/people/asian-people/279112.html>.

³³¹ United Nations Treaty Section. *Convention on the Rights of the Child*. April 1, 2020 Retrieved from : https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en.

หนึ่ง และพบการใช้กฎหมายดังกล่าวในการบริหารจัดการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จากการเผยแพร่ข้อมูลโดย Kim Garam อดีตสมาชิกวงดนตรี LE SSERAFIM ซึ่งถูกยกเลิกสัญญาจ้างเป็นศิลปินในปี พ.ศ. 2565 เพราะมีข่าวลือในโลกออนไลน์ว่า ในอดีตเธอเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เมื่อครั้งที่เธอเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนทำให้คู่กรณีต้องย้ายโรงเรียน เพราะถูกข่มขู่จนเกิดความกลัว แต่ในมุมมองของเธอมองว่าการตอบโต้ของเธอเป็นการปกป้องเพื่อนของเธอที่ถูกกลั่นแกล้ง โดยเธอเปิดเผยข้อมูลการถูกล่วงโทษโดย คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (the School Violence Countermeasures Committee) ซึ่งคณะกรรมการมีสมาชิก 7 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ ผู้จัดการด้านการแนะแนว เจ้าหน้าที่ตำรวจโรงเรียน และผู้ปกครอง 4 คน ซึ่งเนื้อหาในการประชุมของคณะกรรมการดังกล่าวถูกขอให้เป็นความลับ โดยเริ่มต้นจากความไม่พอใจที่คู่กรณีของเธอสนิทสนมกับเพื่อนคนหนึ่ง จนเธอและกลุ่มเพื่อนร่วมกันโต้ตอบ ด้วยการด่าทอ ทั้งต่อหน้ากันและผ่านกล่องข้อความทาง Facebook สร้างความไม่พอใจให้แก่ทั้งสองฝ่าย จนกระทั่งคู่กรณีของเธอได้เข้าระบบ Facebook ของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต และเปลี่ยนรูปโปรไฟล์เป็นเพื่อนของเธอซึ่งสวมใส่เพียงชุดชั้นในเท่านั้น เธอจึงโทรหาและส่งข้อความถึงคู่กรณีว่า “หากไม่รับสาย ฉันจะฆ่าเธอ” ซึ่งคู่กรณีของเธอยอมรับในภายหลังว่าเป็นผู้ลงมือทำ และต้องย้ายโรงเรียนเพราะอัปโหลดภาพของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่วน Kim Garam ถูกดำเนินการโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน มาตรา 16 และ 17 คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน สั่งลงโทษคุมความประพฤติ เป็นการลงโทษทางวินัยระดับ 5 จากมาตรการทั้งหมด 10 ระดับ เข้ารับการศึกษาศึกษาพิเศษ 6 ชั่วโมง และพ่อแม่ของเธอยังต้องเข้ารับการศึกษาศึกษาพิเศษด้วย 5 ชั่วโมง ส่วนคู่กรณีของเธอให้เข้ารับคำปรึกษาทางจิตใจ³³² โดยพระราชบัญญัติการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ดังกล่าวมีสาระสำคัญ ดังนี้

5.1 Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools

สาธารณรัฐเกาหลีได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools) มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนของนักเรียนและยกระดับให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม ผ่านการคุ้มครองนักเรียนที่ถูกคุกคาม ให้คำแนะนำและให้ความรู้ต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ตลอดจนจัดให้มีการไกล่เกลี่ยระหว่างนักเรียนที่ถูกคุกคามและนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวก้าวร้าว

³³² BIZoom. Kim Garam revealed full records of her school bullying case, explained the truth behind her fight with alleged “victim”. May 1, 2024 Retrieved from : <https://www.kbizoom.com/kim-garam-revealed-full-records-of-her-school-bullying-case/>.

เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในโรงเรียน ซึ่งในการตีความบทบัญญัติดังกล่าวยังต้องตีความอย่างระมัดระวังไม่ให้กระทบถึงสิทธิของประชาชนเกินสมควร³³³ และบัญญัติแนวทางในการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียน เพื่อคุ้มครองนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและวางมาตรการต่อต้านนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เว้นแต่จะมีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัติอื่น³³⁴ เพื่อใช้สำหรับโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชน โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

5.1.1 กำหนดนิยามความหมาย (Definitions) พระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดคำว่า การกลั่นแกล้ง (bullying) ที่กระทำโดยนักเรียน กระทำต่อนักเรียนอีกคนหนึ่ง ไว้เป็นประเภทหนึ่งของความรุนแรงในโรงเรียน (school violence) ซึ่งได้กำหนดความหมายของถ้อยคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยมีคำที่สำคัญ ดังนี้

1) คำว่า ความรุนแรงในโรงเรียน (school violence) หมายถึง การกระทำใดๆ ที่กระทำกับนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน ซึ่งทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายหรือจิตใจหรือเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน การโจมตี การกักขัง การข่มขู่ การลักพาตัว การหมิ่นประมาท การดูถูกเหยียดหยาม การบังคับข่มขู่ ความรุนแรงทางเพศ การกลั่นแกล้งหรือการกลั่นแกล้งผ่านอินเทอร์เน็ตหรือการกลั่นแกล้งด้วยข้อมูลที่หยาบคายหรือรุนแรงผ่านเครือข่ายสารสนเทศและการสื่อสาร

2) คำว่า การกลั่นแกล้ง (bullying) หมายถึง การกระทำที่เป็นการกระทำอย่างคงที่หรือกระทำซ้ำๆ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างนักเรียนอย่างน้อยสองคน ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรืออารมณ์ของนักเรียนคนใดคนหนึ่งหรือนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทั้งในและนอกโรงเรียน

3) คำว่า การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (cyber-bullying) หมายถึง การกระทำที่ซึ่งเป็นการกระทำอย่างคงที่หรือกระทำซ้ำๆ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างนักเรียน ส่งผลให้เกิดความเสียหายทางอารมณ์ต่อนักเรียนคนอื่น โดยใช้อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์สื่อสารและอุปกรณ์อื่นๆ เพื่อเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับนักเรียนคนใดคนหนึ่ง หรือเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือข่าวลือที่ทำให้ให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งได้รับผลกระทบ

4) คำว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว (aggressor student) หมายถึง นักเรียนที่กระทำความรุนแรงในโรงเรียน หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความดังกล่าว

5) คำว่า นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ (victim student) หมายถึง นักเรียนที่ได้รับบาดเจ็บจากการกระทำความรุนแรงในโรงเรียน³³⁵

5.1.2 กำหนดความรับผิดชอบของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น (Responsibilities of State and Local Governments) โดยกำหนดให้รัฐและรัฐบาลท้องถิ่นแต่ละแห่งจะต้องจัดทำ

³³³ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 3

³³⁴ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 5

³³⁵ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 2

ระบบกฎหมายและระบบสถาบันที่จำเป็นสำหรับการสำรวจ การวิจัย การศึกษาและการรับรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันและกำจัดความรุนแรงในโรงเรียน ให้การสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กและองค์กรเอกชนอื่นๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน การคุ้มครองนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ การให้คำแนะนำและให้ความรู้แก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว รัฐและรัฐบาลท้องถิ่นต้องมีนโยบายเพื่อตอบสนองต่อข้อเสนอแนะขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กและองค์กรเอกชนดังกล่าว และให้การสนับสนุนด้านการบริหารและการเงินเพื่อการดำเนินการของเอกชนดังกล่าวด้วย³³⁶

5.1.3 การดำเนินการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กำหนดเป้าหมายนโยบายและกำหนดทิศทางในการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ดำเนินการตามแผนแม่บทที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (Committee for Countermeasures against School Violence) ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน โดยแผนแม่บทดังกล่าวมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสำรวจ การวิจัยการศึกษาและการรับรู้เพื่อกำจัดความรุนแรงในโรงเรียน การให้ความช่วยเหลือในการบำบัด พื้นฟูหรือดำเนินการอื่นๆ ต่อนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ การความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานและสถาบันการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียน การมีที่ปรึกษามืออาชีพของโรงเรียน การบริหารและการสนับสนุนทางการเงินสำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน การดูแลนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและการให้ความรู้แก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนให้กำหนดโดยคำสั่งของประธานาธิบดี และมีการทบทวนกำหนดแผนแม่บทใหม่ทุก 5 ปี ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนของสำนักงานการศึกษาในแต่ละเมืองพิเศษ เมืองมหานคร เมืองปกครองตนเองพิเศษหรือจังหวัดปกครองตนเองพิเศษ และประกาศผลการประเมินดังกล่าวต่อสาธารณชน³³⁷

5.1.4 กำหนดองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โดยมีการกำหนดหน่วยต่างๆ ขึ้น เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ดังนี้

1) *คณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (Committee for Countermeasures against School Violence)* มีนายกรัฐมนตรีและผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนเป็นประธานร่วม จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการประเมินผลและดำเนินการตามแผนแม่บทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน ดำเนินการกับ

³³⁶ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 4

³³⁷ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 6

ความรุนแรงในโรงเรียนที่ได้รับการร้องขอจากหัวหน้าหน่วยงานส่วนกลาง หัวหน้ารัฐบาลท้องถิ่น สำนักงานการศึกษา คณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาค (Regional Committees for Countermeasures against School Violence) คณะกรรมการประสานงานการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาค (Regional Coordination Committees for Countermeasures against School Violence) คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (Autonomous Committees for Countermeasures against School Violence) และองค์กรพิเศษหรือเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเรื่องความรุนแรงในโรงเรียน³³⁸

2) คณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาค (Regional Committees for Countermeasures against School Violence) กำหนดให้แต่ละเมืองจัดตั้งคณะกรรมการระดับภูมิภาคเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน โดยในแต่ละปีคณะกรรมการระดับภูมิภาคต้องกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนให้สอดคล้องกับแผนแม่บท อาจขอให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาหรือผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคได้ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาจัดตั้งสถาบันเพื่อให้คำปรึกษา การบำบัด การรักษาหรือการศึกษาขึ้น ต้องประชาสัมพันธ์ชื่อ ที่ตั้งและบริการของสถาบันดังกล่าวบนเว็บไซต์หรือแจ้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนทราบโดยวิธีอื่นๆ โดยอาจจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นได้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ³³⁹

3) คณะกรรมการประสานงานการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาค (Regional Coordination Committees for Countermeasures against School Violence) ให้แต่ละเมืองต้องจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาค เพื่อกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนและมีแผนการประสานงานกับแผนความร่วมมือและความช่วยเหลือสำหรับแต่ละสถาบัน ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับองค์กรและการดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานระดับภูมิภาคให้กำหนดโดยคำสั่งของประธานาธิบดี³⁴⁰

4) ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา (Superintendents of Education) ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาแต่ละแห่งจะต้องจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนขึ้น แต่หากกรณีความรุนแรงในโรงเรียนที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับเขตภูมิภาคอื่น ให้หารือกับผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาในเขตภูมิภาคอื่นเพื่อหามาตรการที่เหมาะสม ต้องกำหนดให้ผู้อำนวยการโรงเรียนแต่ละแห่ง กำหนดและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการเพื่อป้องกัน

³³⁸ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 7

³³⁹ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 9-10

³⁴⁰ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 10-2

และแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน ต้องไม่ใช้ความถี่ของความรุนแรงในโรงเรียนที่ได้รับการจัดการโดยคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน มาเป็นข้อมูลเชิงลบในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการโรงเรียน ในการย้ายนักเรียนไปยังโรงเรียนอื่นจะต้องใช้เพียงเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมกับสุขภาพและการเจริญเติบโตของนักเรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาแต่ละเขตต้องรายงานสถานะความรุนแรงในโรงเรียนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และรายงานมาตรการที่ใช้เพื่อจัดการกับความรุนแรงดังกล่าว ต่อคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาค และเผยแพร่ต่อไป ต้องทำการสำรวจข้อเท็จจริงเพื่อยืนยันสถานะปัจจุบันของความรุนแรงในโรงเรียน เพื่อนำไปพัฒนามาตรการให้มีประสิทธิภาพอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาแต่ละแห่ง อาจจัดตั้งสถาบันเฉพาะด้าน เพื่อดำเนินการสืบสวนให้บริการให้คำปรึกษาและดำเนินการบำบัดที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในโรงเรียนและปัญหาอื่นๆ หากผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครู อาจารย์ ใจปิดไม่รายงานเหตุการณ์หรือผลของความรุนแรงดังกล่าว ต้องถูกดำเนินการทางวินัย และอาจให้รางวัลหรืออาจให้คะแนนเพิ่มแก่โรงเรียนหรือครู อาจารย์ ที่พยายามป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนหรือพัฒนามาตรการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน เมื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน³⁴¹

5) *คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (Autonomous Committees for Countermeasures against School Violence)* กำหนดให้แต่ละโรงเรียนต้องจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน โดยมีสมาชิกส่วนมากมาจากตัวแทนของผู้ปกครอง ทำหน้าที่พิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันและการต่อต้านการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน มีหน้าที่พิจารณาสร้างระบบเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนและพัฒนามาตรการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ วางมาตรการแนวทางและลงโทษนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างนักเรียนคู่กรณี และเรื่องอื่นๆ ที่ประธานาธิบดีกำหนด คณะกรรมการฯ ยังสามารถร้องขอข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียนที่เกิดขึ้นในพื้นที่จากผู้อำนวยการโรงเรียนที่เกี่ยวข้องและหัวหน้าสถานีตำรวจได้³⁴²

6) *ที่ปรึกษามืออาชีพของโรงเรียนและการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษ* กำหนดให้ผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนต้องจัดตั้งสำนักงานเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น โดยที่ปรึกษามืออาชีพของโรงเรียนต้องแจ้งผลการให้คำปรึกษาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนเมื่อได้รับการร้องขอจากผู้อำนวยการโรงเรียนหรือคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน นอกจากนี้

³⁴¹ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 11

³⁴² Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 12

ผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนยังต้องจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องความรุนแรงในโรงเรียนโดยเฉพาะ โดยมีรองผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ปรึกษามีอาชีพของโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบดูแลปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน หน่วยงานพิเศษหรือครูจากส่วนอื่น ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรุนแรงและความเสียหายหลังจากทราบถึงเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนโดยเร็ว หน่วยงานพิเศษจะต้องสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียน จัดโครงการสำหรับการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนและรายงานผลการดำเนินการเมื่อได้รับการร้องขอจากผู้อำนวยการโรงเรียนหรือคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ส่วนนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่ออาจขอให้หน่วยงานพิเศษทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงและความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ รัฐและรัฐบาลท้องถิ่นต้องให้งบประมาณที่จำเป็นสำหรับการตรวจสอบข้อเท็จจริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ผู้อำนวยการโรงเรียนแต่ละแห่งอาจให้การสนับสนุนด้านการบริหารและการเงินแก่หน่วยงานพิเศษ และเมื่อมีความจำเป็นหน่วยงานพิเศษอาจมอบหมายให้สถาบันเฉพาะทางในการสืบสวนสอบสวนความรุนแรงทางเพศหรือความรุนแรงในโรงเรียนอื่นๆ ดำเนินการสืบสวนสอบสวน เพื่อรับรองความเสียหายในการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวได้ ส่วนเรื่องที่เป็นจำเป็นสำหรับการดำเนินงานของหน่วยงานพิเศษและเรื่องอื่นให้กำหนดโดยคำสั่งของประธานาธิบดี³⁴³

5.1.5 กำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวนและการให้คำปรึกษา โดยให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาแต่ละแห่งอาจดำเนินการหรือมอบหมายให้สถาบันหรือองค์กรที่กำหนดโดยประธานาธิบดีมีส่วนร่วมในการสอบสวน การให้คำปรึกษาหรือเรื่องอื่นๆ เพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน โดยใช้มาตรการ การให้บริการ การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในโรงเรียนและการสอบสวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว สอบสวนผู้ปกครองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อมีความจำเป็น กำหนดแนวทางการดำเนินการตามแผนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน ปรึบปรามกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เยี่ยมชมและตรวจสอบสำนักงานของเอกชนหรือสถานที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวเพื่อประโยชน์ในการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีส่วนร่วมในการสอบสวน ให้คำปรึกษาหรือเรื่องอื่นๆ ข้างต้นต้องแสดงใบรับรองที่ระบุถึงอำนาจของตนต่อผู้มีส่วนได้เสีย และในกรณีที่ทำเนียบบริการ การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ การสอบสวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวและปรึบปรามกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวต้องแจ้งผลการดำเนินการต่อผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนที่เกี่ยวข้อง³⁴⁴

³⁴³ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 14

³⁴⁴ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 11-2

5.1.6 กำหนดกลไกในการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน มีการกำหนดหน้าที่ให้ส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและการจัดการกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น ตลอดจนการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อประโยชน์ในการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน และกำหนดการคุ้มครองความลับของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) **การจัดการศึกษาและดำเนินกรอื่นๆ เพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน** กำหนดให้ผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนต้องจัดหลักสูตรการศึกษา เพื่อป้องกันผลกระทบทางร่างกายและจิตใจของนักเรียนและการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน ต้องจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในโรงเรียนให้กับเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อ 1 ภาคการศึกษา โดยอาจปรึกษากับหน่วยงานพิเศษในเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบและตารางเวลาของหลักสูตรการศึกษา และมอบหมายให้องค์กรหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดำเนินโครงการดังกล่าวได้ ให้หัวหน้าสำนักงานการศึกษาในแต่ละภูมิภาคเผยแพร่รูปแบบและตารางเวลาของหลักสูตรดังกล่าวบนอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้ปกครองของนักเรียนสามารถทราบถึงได้โดยง่าย และต้องพยายามแจ้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนทราบด้วยวิธีการอื่นๆ ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนให้ประธานาธิบดีเป็นผู้กำหนด³⁴⁵

2) **การคุ้มครองนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ และนักเรียนที่มีความพิการ** คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน สามารถขอให้ผู้อำนวยการโรงเรียนใช้มาตรการต่างๆ ที่เห็นว่าจำเป็นในการคุ้มครองนักเรียนที่ได้รับความเสียหายได้ เมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับการร้องขอดังกล่าวต้องใช้มาตรการที่ได้รับการร้องขอภายใน 7 วัน โดยความยินยอมของผู้ปกครองของนักเรียนผู้ตกเป็นเหยื่อและรายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนต่อไป แต่ผู้อำนวยการโรงเรียนก็สามารถกำหนดมาตรการต่างๆ ใช้ก่อนที่คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนจะร้องขอก็ได้ โดยให้มีมาตรการในการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาหรือการให้คำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญจากทั้งภายในและนอกโรงเรียน ให้มีการป้องกันโดยเฉพาะ ให้มีการรักษาและฟื้นฟู การเปลี่ยนชั้นเรียน และมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ ซึ่งคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน จะเปิดโอกาสให้นักเรียนผู้ตกเป็นเหยื่อและผู้ปกครองของนักเรียนผู้ตกเป็นเหยื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการก่อนที่จะยื่นคำร้องเพื่อดำเนินมาตรการข้างต้นได้ ในการประเมินความสำเร็จทางวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องไม่อคติกับนักเรียนที่อยู่ระหว่างการใช้มาตรการ ส่วนผู้ปกครองของนักเรียนผู้มีพฤติกรรมคุกคามผู้อื่น ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา การให้

³⁴⁵ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 15

คำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญจากทั้งภายในและนอกโรงเรียน การป้องกันโดยเฉพาะ การรักษาและฟื้นฟู โดยสถาบันเฉพาะทางหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการให้คำปรึกษาหรือบริการอื่นๆ ให้กับนักเรียนที่ ตกเป็นเหยื่อโดยผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อต้องเยียวยารักษา นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อโดยเร็วที่สุด หากมีความจำเป็นอาจรวมวันที่นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว คุกคามผู้อื่นขาดเรียนเนื่องจากอยู่ระหว่างการใช้มาตรการนับเป็นวันที่เข้าเรียนได้ เมื่อจำเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่ออาจร้องขอความช่วยเหลือจากสมาคม ช่วยเหลือด้านความปลอดภัยของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและการชดเชย สำหรับอุบัติเหตุที่โรงเรียนได้ ส่วนนักเรียนที่มีความพิการ มีการรับรองว่าในโรงเรียนจะไม่มีใครจะ ใช้ ความรุนแรงกับนักเรียนที่พิการ ด้วยเหตุเพราะความพิการของนักเรียนได้ ซึ่งคณะกรรมการอิสระเพื่อ ต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนสามารถขอให้ผู้อำนวยการโรงเรียนใช้มาตรการในการให้คำปรึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการเพื่อปกป้องนักเรียนพิการที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในโรงเรียน ได้ ซึ่งจะใช้มาตรการเดียวกับที่ใช้กับนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อโดยอนุโลม³⁴⁶ อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่ตก เป็นเหยื่อหรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการต่อต้าน ความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาคในเขตอำนาจได้ ภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้ดำเนินการมาตรการ และคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาคต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน หากไม่พอใจในผลการพิจารณา สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อไปยังองค์กรบริหารได้ ภายใน 60 วัน นับ จากวันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา³⁴⁷

3) การต่อต้านพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน กำหนดให้คณะกรรมการอิสระ เพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ต้องขอให้ผู้อำนวยการโรงเรียนใช้มาตรการต่างๆ เพื่อต่อต้าน พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนและปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ หรือให้ความรู้แก่นักเรียนที่มี พฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น โดยมาตรฐานที่ใช้จะถูกกำหนดโดยประธานาธิบดี ซึ่งมีเงื่อนไขว่าจะไม่ ใช้มาตรการไล่ออกจากโรงเรียนกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นที่เรียนในหลักสูตร การศึกษาภาคบังคับ โดยวางแผนวางมาตรการต่างๆ เช่น มาตรการออกคำสั่งให้มีการขอโทษนักเรียน ที่ตกเป็นเหยื่อเป็นลายลักษณ์อักษร ห้ามไม่ให้มีการติดต่อ ชมชู้หรือโต้ตอบต่อนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ และนักเรียนผู้รายงานหรือแจ้งเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียน ทำงานบริการโรงเรียน บริการสังคม ให้จบหลักสูตรการศึกษาพิเศษหรือรับการรักษาทางจิตวิทยาเร่งรับการเข้าร่วมกิจกรรม การย้ายไปยัง โรงเรียนอื่น โดยไม่อนุญาตให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามย้ายไปเรียนเดียวกับที่นักเรียนที่ตก เป็นเหยื่อ และการไล่ออกจากโรงเรียน เป็นต้น และสามารถขอให้ผู้อำนวยการโรงเรียนใช้มาตรการ

³⁴⁶ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 16-16-2

³⁴⁷ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 17-2

หลายอย่างพร้อมกันได้ ทั้งยังสามารถใช้มาตรการดังกล่าวกับนักเรียนที่เป็นผู้รายงานหรือแจ้งเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนที่เกิดขึ้นได้อีกด้วย ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนต้องใช้มาตรการตามที่ร้องขอภายใน 14 วัน นอกจากนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียนยังสามารถใช้มาตรการเร่งด่วนได้ แต่ต้องรายงานมาตรการดังกล่าวให้คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนเพื่ออนุมัติโดยเร็ว ต้องแจ้งนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นและผู้ปกครองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น หากนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นปฏิเสธหรือหลบเลี่ยงมาตรการดังกล่าวจะถูกลงโทษ ด้วยการย้ายโรงเรียน หากมีความจำเป็นอาจรวมวันที่นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นขาดเรียนเนื่องจากอยู่ระหว่างการใช้มาตรการนับเป็นวันที่เข้าเรียนได้ สามารถให้ผู้ปกครองเข้าร่วมรับหลักสูตรการศึกษาพร้อมกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นได้³⁴⁸ ซึ่งหากผู้ปกครองไม่สามารถเข้าร่วมหลักสูตรการศึกษาดังกล่าวได้ ต้องจ่ายค่าปรับทางปกครองไม่เกิน 3 ล้านบาท (Won)³⁴⁹ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการใช้มาตรการย้ายโรงเรียนหรือไล่นักเรียนออกจากโรงเรียน นักเรียนหรือผู้ปกครองของนักเรียนสามารถยื่นอุทธรณ์ได้ตามหลักเกณฑ์เดียวกับกรณีของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ และยังสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการไกล่เกลี่ยการลงโทษทางวินัยในของนักเรียนตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้ภายใน 15 วัน นับจากวันที่มีการกำหนดมาตรการดังกล่าว³⁵⁰

4) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กำหนดให้คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากความรุนแรงในโรงเรียน รวมถึงเรื่องเกี่ยวกับการชำระค่าเสียหายระหว่างนักเรียนคู่กรณีและเรื่องอื่นๆ ได้ ตามความจำเป็น โดยแจ้งความประสงค์ไปยังนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น และผู้ปกครองของนักเรียนดังกล่าว ต้องดำเนินการไม่เกิน 1 เดือน หากเห็นว่ามีความจำเป็นอาจดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ โดยการหารือกับคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน หากนักเรียนมีส่วนร่วมในข้อพิพาทไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานการศึกษาเดียวกัน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาที่มีอำนาจรับผิดชอบดูแลนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยการหารือกับผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาที่มีอำนาจรับผิดชอบดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น ภายใต้การหารือกับคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน³⁵¹

³⁴⁸ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 17

³⁴⁹ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 23

³⁵⁰ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 17-2

³⁵¹ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 18

5) กำหนดหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง กำหนดให้ผู้อำนวยการโรงเรียนแต่ละโรงเรียนต้องรายงานเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนที่เกิดขึ้น รวมถึงตอบโต้ต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ต่อผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา และพยายามป้องกันไม่ให้เกิดการรวมตัวกันของนักเรียนเป็นกลุ่มนักเรียนที่เกเร และจัดการกับกลุ่มนักเรียนที่เกเรดังกล่าวด้วยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกำหนดให้บุคคลที่เป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าวต้องรายงานให้โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบโดยทันที เมื่อได้รับรายงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งต่อผู้ปกครองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น ผู้ปกครองของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ และผู้อำนวยการโรงเรียนที่นักเรียนนั้นเรียนอยู่ ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแจ้งให้คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนทราบโดยเร็ว บุคคลที่รู้ถึงการเตรียมการหรือการร่วมกันเพื่อก่อเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียน อาจแจ้งต่อผู้อำนวยการโรงเรียนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน หากครูผู้สอนเป็นผู้ทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ต้องรายงานต่อผู้อำนวยการโรงเรียนและแจ้งผู้ปกครองของนักเรียนที่เกี่ยวข้อง โดยห้ามมิให้บุคคลใดมีอคติต่อผู้ที่รายงานเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนดังกล่าว โดยไม่ยุติธรรม³⁵² นอกจากนี้ยังกำหนดให้รัฐ รัฐบาลท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการโรงเรียน สามารถจัดให้มีผู้ดูแลในแต่ละโรงเรียนเพื่อป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียนได้ โดยผู้ดูแลโรงเรียนต้องมีคุณสมบัติบางประการ เช่น ไม่เป็นบุคคลที่ถูกพิพากษาให้มีความผิดในอาชญากรรมทางเพศต่อเด็ก ไม่เป็นเจ้าของหรือพนักงานของสถานประกอบการที่กระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก เป็นต้น สามารถสอบถามเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมของบุคคลที่จะมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลโรงเรียนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกาหลีได้ อาจมอบหมายให้สถาบันหรือองค์กรพิเศษทำหน้าที่ป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียน ภายใต้การปรึกษาหารือกับผู้อำนวยการโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ และอาจจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจโรงเรียนเพื่อรับผิดชอบและป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนได้³⁵³

6) การติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อจัดการกับความรุนแรงในโรงเรียน กำหนดให้รัฐและรัฐบาลท้องถิ่นแต่ละแห่งติดตั้งสายโทรศัพท์ฉุกเฉิน เพื่อรับรายงานเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนและให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลา โดยอาจมอบหมายหน่วยงานหรือองค์กรที่กำหนดโดยประธานาธิบดี ให้ดำเนินการติดตั้งและการใช้งานสายโทรศัพท์ฉุกเฉินดังกล่าว ส่วนกรณีการบาดเจ็บทางร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งเกิดจากข้อมูลลามกอนาจารหรือความรุนแรงที่ส่งผ่านเครือข่ายข้อมูลและการสื่อสาร ให้มีการกำหนดกฎหมายเฉพาะแยกต่างหาก หากมีความจำเป็นรัฐ รัฐบาลท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาอาจใช้ข้อมูลและเครือข่ายการสื่อสารในการปฏิบัติหน้าที่

³⁵² Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 19-20

³⁵³ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article

เกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้ รัฐ รัฐบาลท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาอาจให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสาร อุปกรณ์ ค่าบริการโทรคมนาคมและเรื่องที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่กำหนดโดยประธานาธิบดีได้³⁵⁴ กำหนดให้มีการติดตั้งและควบคุมระบบกล้องวงจรปิดทั้งในและนอกสถานที่ของโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้จากการใช้กล้องวงจรปิด จะไม่ถูกนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ห้ามไม่ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ และผู้รายงานเหตุการณ์ที่รู้จากการปฏิบัติหน้าที่หรือการจัดการข้อมูล หากฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 10 ล้านบาท³⁵⁵ ส่วนการประชุมของคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ในเรื่องเกี่ยวกับการปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและนักเรียนที่มีความพิการ การจัดการกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น การอุทธรณ์การดำเนินการดังกล่าวและการไกล่เกลี่ยจะไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน แต่หากนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นหรือผู้ปกครองของนักเรียนดังกล่าว ร้องขอให้มีการอ่านหรือคัดลอกกระบวนการดำเนินการหรือขอให้ดำเนินการโดยเปิดเผย ต้องมีการเปิดเผยต่อสาธารณะ แต่จะไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ชื่อ หมายเลขทะเบียน ที่อยู่ของนักเรียนและครอบครัว และรายชื่อของคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน³⁵⁶

5.2 Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school

เป็นกฎและข้อบังคับที่ออกตามพระราชบัญญัติการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools) ซึ่งกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องในรูปแบบคณะกรรมการและหน่วยพิเศษต่างๆ โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ดังนี้

5.2.1 การจัดศึกษาหลักสูตรการศึกษาเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน

ตามมาตรา 15 (5) แห่งพระราชบัญญัติการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน กำหนดให้ผู้อำนวยการแต่ละโรงเรียนต้องจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนให้กับนักเรียน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนและผู้ปกครองแยกต่างหากจากกัน โดยหลักสูตรการศึกษาดังกล่าวจะต้องดำเนินการอย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง สำหรับนักเรียนต้องดำเนินการแยกกันในแต่ละ

³⁵⁴ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 20-2 – 20-4

³⁵⁵ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 22

³⁵⁶ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 20-7 – 21

ชั้นเรียน สามารถจัดการศึกษาในรูปแบบ วิธีการ การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย รวมถึงการบรรยาย การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติได้ หลักสูตรการศึกษาสำหรับเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ควรมีสาระเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในโรงเรียน มาตรการตอบโต้เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนและวิธีการใช้โปรแกรมป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน ส่วนหลักสูตรการศึกษาสำหรับสำหรับผู้ปกครองต้องมีการให้ความรู้ รวมถึงวิธีการสังเกตถึงสัญญาณของความรุนแรงในโรงเรียน การแนะนำมาตรการตอบโต้เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนและการศึกษาด้านศีลธรรมเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน³⁵⁷

5.2.2 การชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยสถาบันเฉพาะทางหรือผู้เชี่ยวชาญ ตามมาตรา 16 (6) แห่งพระราชบัญญัติการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน กำหนดให้มีการชดใช้เงินให้แก่แก่นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการช่วยเหลือด้านความปลอดภัยในโรงเรียน โดยต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการบริการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาและการให้คำแนะนำจากสถาบันที่เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการคุ้มครองชั่วคราวโดยสถาบันที่ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษากำหนด และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล³⁵⁸

5.2.3 การกำหนดมาตรการสำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น ตามมาตรา 17 (1) แห่งพระราชบัญญัติการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน มีข้อที่ควรพิจารณาเพื่อกำหนดมาตรการสำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นมาตรการใดมาตรการหนึ่งหรือหลายมาตรการพร้อมกันได้ โดยให้พิจารณาจากความรุนแรง ความต่อเนื่องและการกระทำที่กระทำโดยไตร่ตรองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น การกลับใจ ความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นและผู้ปกครองของนักเรียนดังกล่าวกับนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและผู้ปกครองของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ และความพิการของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ³⁵⁹ ถ้าคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ร้องขอให้ผู้อำนวยการของโรงเรียน ประถมศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่งนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นไปยังโรงเรียนอื่น ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องร้องขอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อบอบหมายให้โรงเรียน

³⁵⁷ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school Article 17

³⁵⁸ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school Article 18

³⁵⁹ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school Article 19

ดำเนินการย้ายนักเรียนโดยไม่ชักช้า ในการย้ายนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ ในการปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ เมื่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นย้ายไปยังโรงเรียนอื่นแล้ว ต่อมานักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อสมัครเข้าเรียนในโรงเรียน จะต้องมอบหมายให้โรงเรียนแยกนักเรียนดังกล่าวออกจากกัน³⁶⁰ ในกรณีที่นักเรียนสองคนขึ้นไปใช้ความรุนแรงและตั้งใจกระทำการดังกล่าวซ้ำๆ ส่งผลให้มีนักเรียนได้รับบาดเจ็บจนต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ในกรณีที่นักเรียนใช้ความรุนแรงโดยมีเจตนาตอบโต้การรายงาน การให้การเป็นพยาน หรือการให้หลักฐาน ในกรณีที่เห็นว่าจำเป็นต้องปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อจากการรุกราน สามารถพักการเรียนของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นได้³⁶¹

5.2.4 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน กำหนดให้ทั้งนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นหรือผู้ปกครองของนักเรียนดังกล่าว อาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนหรือผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ โดยระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องขอ ชื่อและที่อยู่ของผู้ปกครอง และแสดงเหตุผลในการยื่นคำร้องเพื่อขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท³⁶² เมื่อได้รับคำร้องขอไกล่เกลี่ยต้องเริ่มดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายใน 5 วัน ต้องแจ้งให้คู่กรณีทราบถึงวัน เวลาและสถานที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโต้แย้งไม่สามารถเข้าร่วมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวได้ สามารถร้องขอให้กำหนดวันนัดไกล่เกลี่ยข้อพิพาทใหม่อีกครั้งได้³⁶³ นอกจากนี้ ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งปฏิเสธการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อหรือบุคคลอื่นได้ยื่นฟ้องคดีทางอาญาหรือทางแพ่งต่อนักเรียนที่ก่อความรุนแรงในโรงเรียน ในกรณีที่คำร้องขอเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นเท็จหรือไม่มีเหตุผล ในกรณีที่คู่กรณีได้บรรลุข้อตกลงหรือยอมรับข้อตกลง หรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นล้มเหลวภายใน 1 เดือน นับจากวันที่เริ่มการไกล่เกลี่ย สามารถปฏิเสธการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรืออาจจะบังคับการไกล่เกลี่ยข้อ

³⁶⁰ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school Article 20

³⁶¹ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school Article 21

³⁶² Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school Article 25

³⁶³ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school Article 27

พิพาทได้³⁶⁴ หากในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประสบความสำเร็จ ต้องจัดทำข้อตกลงจัดส่งให้คู่กรณีในข้อพิพาทและต้องรายงานผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง³⁶⁵

การศึกษามาตรการทางกฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลีดังกล่าว ทำให้เห็นว่าสาธารณรัฐเกาหลีให้ความสำคัญกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ด้วยการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อใช้บังคับในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของสาธารณรัฐเกาหลี โดยวางหลักให้มีการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นการเฉพาะ ตั้งแต่ระดับรัฐบาลเพื่อวางแผนแม่บทและถ่ายทอดสู่ในระดับโรงเรียนในรูปแบบของแผนป้องกันการกลั่นแกล้งของแต่ละโรงเรียน รวมถึงมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตลอดจนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการกระทำของเด็ก เป็นการคุ้มครองความปลอดภัยในสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาให้แก่เด็กภายในประเทศ อีกทั้ง ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของประเทศไทยได้

6. การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

6.1 การคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ

เนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กำหนดให้รัฐบาลทุกประเทศต้องให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และห้ามการเลือกปฏิบัติต่อมนุษย์ มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ โดยปราศจากการแบ่งแยกความแตกต่างทางเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นๆ ทุกคนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ แต่จำกัดไว้เท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยรัฐบาลต้องสร้างหลักประกันแก่ประชาชนด้วยการเคารพหลักการของสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเสรีภาพ ด้วยการสอนและการศึกษาให้เด็กทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคม ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การจัดการศึกษาต้องเน้นถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ เสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องของความแตกต่าง ทางเชื้อชาติ หรือศาสนาทั้งปวง ประกอบกับ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็ก โดยกำหนดให้รัฐภาคีจะต้องเคารพและประกันสิทธิของเด็ก โดยไม่เลือกปฏิบัติ และต้อง

³⁶⁴ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school Article 28

คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก ต้องคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องยอมรับในสิทธิของเด็กที่จะได้รับ มาตรฐานด้านการสาธารณสุขที่ดีที่สุด และอำนวยความสะดวกเพื่อบำบัดรักษาความเจ็บป่วย และการฟื้นฟูสุขภาพ ในการจัดการศึกษาต้องมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถ ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐาน และความแตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นในทางภาษา วัฒนธรรม หรือค่านิยม มุ่งเน้นเพื่อให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือสังคม มีความเข้าใจซึ่งกัน และกัน สร้างสันติภาพ รวมทั้งความเสมอภาคทางเพศตลอดจนการพัฒนาความเคารพต่อสิ่งแวดล้อม การศึกษาถึงการวางมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่สอดคล้อง กับพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมาย ที่มุ่งคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในระหว่างที่ใช้ชีวิตในโรงเรียน ซึ่งเป็นการคุ้มครอง สิทธิของเด็กตามกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว ที่รัฐต้องดำเนินการเพื่อเป็นหลักประกันว่าเด็กชน ทุกคนจะได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่สากลรับรอง จากการศึกษาพบว่าประเทศไทย และ ต่างประเทศมีการดำเนินการตามพันธกรณีดังกล่าว ดังนี้

6.1.1 ประเทศไทย ในประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กจาก ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ปรากฏในเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การไม่เลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลใด การรับรองสิทธิทางการศึกษาให้เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาโดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย เป็นเวลา 12 ปี ต้องการกำหนดให้รัฐจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ในการจัดการศึกษาต้อง มีความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความเชี่ยวชาญตามความถนัด ของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ต้องส่งเสริมและพัฒนาการให้ ประชาชนมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ ยังต้องช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และต้องคุ้มครองป้องกัน ไม่ให้มีการใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคลดังกล่าว ถึงแม้ประเทศไทยไม่มี การตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยเฉพาะ แต่มีพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองเด็กที่อยู่ในสถานะต่างๆ โดยคุ้มครองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีบทบัญญัติที่สามารถใช้กับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนได้ ปรากฏในหมวด 7 ว่าด้วยการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน โดยโรงเรียนจัดระบบงานหรือกิจกรรม แนะแนวชั้น มีการให้คำปรึกษาและฝึกอบรมสำหรับนักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริม ความประพฤติให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสังคม และ สร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน ส่วนนักเรียนมีหน้าที่ต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียน ซึ่ง มีการตรากฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาขึ้น เพื่อกำหนดข้อห้ามไม่ให้

นักเรียนมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม เช่น เล่นการพนัน พกพาอาวุธหรือวัตถุระเบิด ลักทรัพย์ ครอบครองทรัพย์สิน ช่มชู้ หรือบังคับขืนใจเพื่อเอาทรัพย์สินบุคคลอื่น ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น แต่งเครื่องแบบนักเรียนหรือนักศึกษาไม่เรียบร้อย เป็นต้น หากนักเรียนผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามสมควร แล้วแจ้งผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนเด็กอีกชั้นหนึ่งต่อไป โดยกำหนดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่มีอำนาจดำเนินการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาได้ ด้วยการใช้วิธีการต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมีความมุ่งหมายให้การจัดการศึกษาต้องดำเนินไปโดยมุ่งเน้นพัฒนาประชาชนชาวไทย ให้มีความสมบูรณ์พร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม โดยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข มุ่งเน้นถึงการส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการเคารพกฎหมาย ให้ประชาชนชาวไทยทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างเท่าเทียม ในการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับความรู้ด้านสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ระบบการเมืองการปกครอง ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา มีการฝึกทักษะการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมอันดีงามไว้ในทุกวิชา สนับสนุนให้ผู้สอนจัดสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แต่ไม่มีบทบัญญัติให้ต้องคำนึงถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การปกป้องคุ้มครองเด็กจากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนปรากฏในคู่มือการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนหลายฉบับ ประกอบด้วย คู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของกระทรวงสาธารณสุข คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษา แนวทางการดำเนินการป้องกันการบูลลี่ในสถานศึกษา และคู่มือการจัดทำแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่วางแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนและสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนไว้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชนไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานคุ้มครองความปลอดภัยด้านต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งรวมถึงภัยจากปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอีกด้วย

6.1.2 ประเทศฟิลิปปินส์ มี Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) ประกอบกับ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 ใช้บังคับ เพื่อต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยเฉพาะ ก่อนที่จะมีการออกกฎหมายดังกล่าว ประเทศฟิลิปปินส์ได้มีการกำหนดใช้นโยบายและแนวทางในการคุ้มครองเด็กขึ้น (Policy and

Guidelines on Protecting Children in School from Abuse, Violence, Exploitation, Discrimination, Bullying and Other Forms of Abuse (DepEd Order No. 40, s. 2012)) เพื่อคุ้มครองปกป้องเด็กในโรงเรียนจากการใช้ความรุนแรง การเอาเปรียบ การเลือกปฏิบัติ การกลั่นแกล้งและการละเมิดโดยรูปแบบอื่นๆ และใช้นโยบายและแนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางในการตรากฎหมายเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนขึ้น การกลั่นแกล้ง (Bullying) ตามกฎหมายดังกล่าวสามารถแสดงออกได้ทั้งในรูปแบบของการกระทำทางร่างกาย ทางวาจา ทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ไม่เหมาะสมส่งผลให้เป็นการขัดขวางกระบวนการศึกษาหรือการขัดขวางความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน ซึ่งโดยหลักจะเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกแห่ง ต้องนำนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของตน

6.1.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา ในรัฐบาลกลางไม่ได้มีการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยเฉพาะ แต่รัฐบาลกำหนดคำแนะนำ Dear Colleague Letter ไว้เป็นแนวทางในการดำเนินการกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐบาลกลางไว้ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ประกอบด้วย พระราชบัญญัติสิทธิพลเมือง ส่วนที่ 6 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว หรือชาติกำเนิด, พระราชบัญญัติการศึกษา ส่วนที่ 9 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเพศ, พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ มาตรา 504 และพระราชบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามไม่ให้เลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของความพิการ ในการคุกคามกันระหว่างเพื่อนในโรงเรียนอาจมีการละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองดังกล่าวได้ โรงเรียนจึงควรมีนโยบายที่ห้ามไม่ให้มีการล่วงละเมิดหรือการกลั่นแกล้ง และมีการเผยแพร่นโยบายดังกล่าว ส่วนในมลรัฐต่างมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนใช้บังคับ โดยส่วนมากมลรัฐจะมีทั้งกฎหมายและนโยบายในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนใช้บังคับทั้ง 2 อย่าง ดังที่ยกตัวอย่างในมลรัฐฟลอริดา และมลรัฐแมสซาชูเซตส์ ดังนี้

1) **มลรัฐฟลอริดา** มีการตรากฎหมายในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนใช้บังคับ ปรากฏในส่วนของ Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 : Bullying and harassment prohibited หรือที่เรียกว่า The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act การกลั่นแกล้ง (Bullying) ตามกฎหมายดังกล่าวสามารถแสดงออกได้ทั้งในรูปแบบของการกระทำทางร่างกาย ทางวาจา ทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้ความหมายของการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด ให้หมายความรวมถึงการตอบโต้กันของนักเรียน การรายงานการเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่เป็นเท็จก็ถือเป็นการตอบโต้กันด้วย โดยกำหนดให้โรงเรียนของรัฐในระดับอนุบาล ประถมศึกษาและ

มัธยมศึกษาจะต้องใช้และทบทวนนโยบายที่ห้ามไม่ให้มีการข่มขู่และคุกคามนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่สถาบันการศึกษาอย่างน้อยทุก 3 ปี นอกจากนี้กฎหมายแล้วยังมีการกำหนดนโยบายในการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวของมลรัฐ และได้มีการพัฒนาต้นแบบนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ไปยังโรงเรียนในท้องถิ่น

2) มลรัฐแมสซาชูเซตส์ มีบทบัญญัติ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O หรือที่เรียกว่า The Massachusetts Anti-Bullying Law ประกอบกับ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 49.00: Notification of bullying or retaliation ใช้บังคับกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยมีการให้ความหมายของการกลั่นแกล้ง และมีข้อกำหนดให้โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนในกำกับดูแลของรัฐ และโรงเรียนเอกชน จัดทำแผนป้องกันการกลั่นแกล้ง เพื่อใช้กับนักเรียนและบุคลากรของโรงเรียน และเผยแพร่แผนดังกล่าว มีการกำหนดข้อห้ามไม่ให้มีการกลั่นแกล้งในโรงเรียน และการตอบสนองต่อเหตุการณ์การกลั่นแกล้งอย่างทันทีทันใดที่ ตลอดจนให้มีการปกป้องคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส หรือพยานในเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง กำหนดให้โรงเรียนวางกลยุทธ์ในการป้องกันการกลั่นแกล้ง และพัฒนาความรู้แก่เจ้าหน้าที่รวมทั้งผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับการรับมือกับการป้องกันและตอบสนองต่อการกลั่นแกล้ง และกำหนดหน้าที่ให้ผู้อำนวยการโรงเรียนกำกับดูแลการดำเนินการตามแผนป้องกันการกลั่นแกล้ง ตลอดจนจัดทำรายงานและวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์การกลั่นแกล้งเพื่อหาทางแก้ไขป้องกันต่อไป ตลอดจนการแจ้งเหตุการณ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นความผิดอาญา และการรักษาข้อมูลของนักเรียน

6.1.4 สาธารณรัฐเกาหลี มี Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools ประกอบกับ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school ใช้บังคับ เพื่อต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยเฉพาะ มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนของนักเรียนและยกระดับให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม ป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน ด้วยการคุ้มครองนักเรียนที่ถูกคุกคาม ให้คำแนะนำและการศึกษาของต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว และมีการไกล่เกลี่ยระหว่างนักเรียนที่ถูกคุกคามและนักเรียนที่มีพฤติกรรม และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียน มีการกำหนดให้การกลั่นแกล้ง (bullying) เป็นประเภทหนึ่งของความรุนแรงในโรงเรียน (school violence) กำหนดให้มีการจัดทำระบบกฎหมายและระบบสถาบันที่จำเป็นเพื่อป้องกันและกำจัดความรุนแรงในโรงเรียน ให้มีการกำหนดเป้าหมายนโยบายและกำหนดทิศทางสำหรับการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ให้มีการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน และประกาศผลการประเมินดังกล่าวต่อสาธารณะ กำหนดกลไกในการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน โดยให้มีมาตรการปกป้องนักเรียนที่ตก

เป็นเหยื่อและการจัดการกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น ตลอดจนการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อประโยชน์ในการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน และกำหนดคุ้มครองความลับของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

6.2 กฎหมายกำหนดนิยามความหมายของการกลั่นแกล้ง (Bullying)

การให้บทนิยามความหมายต่อถ้อยคำที่ใช้ในมาตรการทางกฎหมายสามารถกำหนดขอบเขตที่กฎหมายจะครอบคลุมถึง การกำหนดนิยามความหมายของคำว่า การกลั่นแกล้ง (Bullying) ว่าให้หมายถึงพฤติกรรมใด จะทำให้มาตรการทางกฎหมายที่จัดทำขึ้นมีขอบเขตที่แน่นอน สามารถตีความได้ตามเจตนารมณ์ จึงศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดความหมายของการกลั่นแกล้งในมาตรการทางกฎหมาย ดังนี้

6.2.1 ประเทศไทย ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะใช้บังคับกับปัญหาการกลั่นแกล้ง จึงไม่มีกฎหมายให้ความหมายของการกลั่นแกล้ง (Bullying) แต่เมื่อพิจารณา ความหมายของคำว่า การกลั่นแกล้งแล้ว กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาที่ออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ความหมายตามพจนานุกรม และความหมายตามคู่มือแนวทางที่หน่วยงานของรัฐกำหนดเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งแล้ว ทำให้เห็นได้ว่า การกลั่นแกล้ง เป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม มุ่งทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเจ็บปวด จากการที่ผู้กระทำมีอำนาจเหนือผู้ถูกระทำ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลายาวนาน โดยพฤติกรรมที่อยู่ในความหมายของการกลั่นแกล้ง เช่น การข่มขู่ หรือบังคับขืนใจเพื่อเอาทรัพย์สินบุคคลอื่น ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เทรียมการหรือกระทำการใดๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน การรวมกลุ่ม หรือมีผู้สมอันเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งจัดเป็นประเภทหนึ่งของความประพฤติที่ไม่เหมาะสม

6.2.2 ประเทศฟิลิปปินส์ กฎหมาย Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) กำหนดนิยามความหมาย ของคำว่า การกลั่นแกล้ง (bullying) ให้หมายถึง การกระทำอย่างรุนแรงหรือกระทำซ้ำๆ โดยนักเรียนคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน ด้วยการแสดงออกทางวาจา ทางอิเล็กทรอนิกส์ การกระทำทางร่างกายหรือการกระทำใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนอื่น ซึ่งจะเกิดอันตรายต่อร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก หรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ไม่เหมาะสม การละเมิดสิทธิของนักเรียน ขัดขวางกระบวนการศึกษาหรือการขัดขวางความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน เช่น การกระทำทางกายภาพ ด้วยการชก การผลัก เตะ ตบ การต่อสู้อ การใช้อาวุธ การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจหรืออารมณ์ การใช้ข้อความหรือการกล่าวหา ใส่ร้าย ซึ่งทำให้ผู้ถูกระทำได้รับผลกระทบทางอารมณ์ การใช้ถ้อยคำหยาบคาย การดูหมิ่น การแสดงความคิดเห็นในทางลบต่ออุปนิสัยของผู้อื่น การกลั่นแกล้งที่กระทำโดยใช้เทคโนโลยี

หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่ง Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 ได้กำหนดนิยามความหมาย ของคำว่ากรกลั่นแกล้ง (Bullying) เพิ่มเติมว่า นอกจากความหมายดังกล่าวแล้ว ได้กำหนดให้การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber bullying) รวมถึงการกระทำใดๆ ที่เป็นการล่อลวงล่เมิด การข่มขู่หรือความดูหมิ่นเหยียดหยาม ผ่านการใช้เทคโนโลยีรูปแบบอื่นๆ ไม่เพียงเฉพาะการส่งข้อความทางอีเมล การแชทผ่านอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ เกมออนไลน์หรือหรือรูปแบบอื่นๆ เท่านั้น ให้ความหมายของคำว่ากรกลั่นแกล้งทางสังคม (Social bullying) เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่มุ่งทำร้ายหรือดูหมิ่นผู้อื่น และให้ความหมายของคำว่า กรกลั่นแกล้งตามเพศสภาพ (Gender-based bullying) เป็นการกระทำที่เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยาม กีดกันบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานของรสนิยมทางเพศ

6.2.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมาย เฉพาะใช้บังคับกับปัญหาการกลั่นแกล้ง จึงไม่มีกฎหมายในระดับรัฐบาลกลางให้ความหมายของ การกลั่นแกล้ง (Bullying) แต่การกลั่นแกล้งหลายกรณีเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายคุ้มครองสิทธิพลเมือง ทั้งกฎหมายการห้ามการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว หรือชาติกำเนิด การห้าม การเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเพศ และการห้ามไม่ให้เลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของความพิการ หากพิจารณาความหมายตามพจนานุกรมของคำว่า การกลั่นแกล้ง แล้ว ทำให้เห็นได้ว่าการกลั่นแกล้ง เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นตามที่กฎหมายของรัฐบาลกลางคุ้มครอง บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการมุ่ง ปกป้องนักเรียนจากพฤติกรรมกรกลั่นแกล้ง ส่วนมาตรการทางกฎหมายของมลรัฐ ต่างมีกฎหมายที่ เกี่ยวกับการต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียนใช้บังคับ จากตัวอย่างบทบัญญัติกฎหมายของมลรัฐ ฟลอริดาและมลรัฐแมสซาชูเซตส์ ได้มีการให้ความหมายของการกรกลั่นแกล้ง (Bullying) ดังนี้

1) **มลรัฐฟลอริดา** ในส่วนของ Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 : Bullying and harassment prohibited หรือที่เรียกว่า The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act ให้ความหมายของการกลั่นแกล้ง (Bullying) ให้รวมถึง การกลั่นแกล้งโดยใช้อินเทอร์เน็ต และหมายถึงการก่อให้เกิดความเจ็บปวด ทางร่างกายหรือ ความทุกข์ทางจิตใจอย่างต่อเนื่องต่อนักเรียนหนึ่งคนหรือมากกว่าหนึ่งคนและอาจเกี่ยวข้องกับการ ล้อเล่น การกีดกันทางสังคม ภัยคุกคาม การข่มขู่ ความรุนแรง การขโมย การล่อลวงล่เมิดทางเพศ ศาสนาหรือเชื้อชาติ การทำลายทรัพย์สิน ส่วนความหมายของการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) หมายถึง การกลั่นแกล้งผ่านการใช้เทคโนโลยีหรือการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ต่างๆ ไม่จำกัดเฉพาะจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต การส่งข้อความโต้ตอบกัน หรือการสื่อสารทางโทรสาร รวมถึงการสร้างหน้าเว็บโดยแอบอ้างเป็นบุคคลอื่นเพื่อกลั่นแกล้ง ยังรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นกรกลั่นแกล้ง ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ไปยังบุคคลมากกว่า หนึ่งคนหรือการโพสต์ข้อมูลดังกล่าวบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย

2) มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ในส่วนของ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O หรือที่เรียกว่า The Massachusetts Anti-Bullying Law และ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 49.00: Notification of bullying or retaliation ให้ความหมายของการกลั่นแกล้ง (Bullying) ไว้ในทำนองเดียวกันว่า หมายถึง การกระทำโดยนักเรียน ตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปหรือโดยเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน รวมถึง นักการศึกษา ผู้บริหาร พยาบาลในโรงเรียน พนักงานโรงอาหาร ผู้ดูแล คนขับรถ โค้ชนักกีฬา ที่ปรึกษาของกิจกรรมนอกหลักสูตร ด้วยการแสดง ออกเป็นลายลักษณ์อักษร วาจา หรืออิเล็กทรอนิกส์ หรือการกระทำทางกายภาพหรือท่าทางกระทำ ต่อผู้ถูกรกระทำ เพื่อก่อให้เกิดอันตรายทางร่างกายหรือจิตใจของผู้ถูกรกระทำหรือเกิดความเสียหายต่อ ทรัพย์สินของผู้ถูกรกระทำ ทำให้ผู้ถูกรกระทำเกิดความกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อตนเองหรือทรัพย์สิน ของตน ตลอดจนเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตรในโรงเรียนสำหรับผู้ถูกรกระทำ เป็น การละเมิดสิทธิของถูกรกระทำที่โรงเรียน หรือขัดขวางกระบวนการศึกษาหรือความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของโรงเรียน และให้รวมถึงการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber-bullying) ด้วย โดยให้ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ หมายถึง การกลั่นแกล้งโดยใช้เทคโนโลยีหรือการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ใดๆ ซึ่งรวมถึงการส่งสัญญาณ การเขียน รูปภาพ เสียง ข้อมูล หรือข่าวที่ส่งผ่านทั้งหมดหรือบางส่วน โดยระบบสายไฟ วิทยุ แม่เหล็กไฟฟ้า ภาพถ่ายอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ข้อความโต้ตอบแบบทันที หรือการสื่อสารทางโทรสาร และยังรวมถึงการ สร้างหน้าเว็บหรือบล็อก การแอบอ้างเป็นบุคคลอื่น รวมถึงการโพสต์เนื้อหาบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้

6.2.4 สาธารณรัฐเกาหลี กฎหมาย Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools ประกอบกับ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school กำหนดนิยาม ความหมาย ของคำว่า การกลั่นแกล้ง (bullying) ที่กระทำโดยนักเรียนกระทำต่อนักเรียนอีกคนหนึ่ง เป็นประเภทหนึ่งของความรุนแรงในโรงเรียน (school violence) โดยให้คำว่า การกลั่นแกล้ง (bullying) หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการกระทำที่คงที่หรือกระทำซ้ำๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียน อย่างน้อยสองคน ส่งผลสร้างความเสียหายแก่ร่างกายหรืออารมณ์กับนักเรียนคนใดคนหนึ่งหรือ นักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทั้งในและนอกโรงเรียน และให้ความหมายของคำว่า การกลั่นแกล้งบนโลก ออนไลน์ (cyber-bullying) หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการกระทำที่คงที่หรือกระทำซ้ำๆ ที่เกิดขึ้น ระหว่างนักเรียน ส่งผลสร้างความเสียหายทางอารมณ์ต่อนักเรียนคนอื่นโดยใช้อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์สื่อสารและอุปกรณ์อื่นๆ เพื่อเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับนักเรียนคน ใดคนหนึ่ง หรือเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือข่าวลือที่ทำให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งได้รับผลกระทบ

6.3 กลไกการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่กฎหมายกำหนด

การศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมมาเสนอแนะประยุกต์ใช้กับประเทศไทย จึงศึกษาเปรียบเทียบกลไกที่กฎหมายกำหนดในการป้องกันและแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังนี้

6.3.1 ประเทศไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้มีการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน และสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน ส่วนนักเรียนมีหน้าที่ต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียน โดยมีการตรากฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาขึ้น ซึ่งกำหนดข้อห้ามไม่ให้นักเรียนนักศึกษามีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมประเภทต่างๆ ข้อห้ามบางกรณีเข้าข่ายเป็นการกลั่นแกล้ง เช่น การข่มขู่ หรือบังคับขืนใจเพื่อเอาทรัพย์สินบุคคลอื่น ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เตรียมการหรือกระทำการใดๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมกลุ่ม หรือมั่วสุมอันเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น เป็นต้น หากนักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถนำตัวนักเรียนไปมอบให้ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามสมควรและให้แจ้งผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนเด็กอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ ยังกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้วิธีการต่างๆ เพื่อส่งเสริมความประพฤตินักเรียนได้ เช่น สอบถามครู อาจารย์ เกี่ยวกับความประพฤติ การศึกษา ลักษณะนิสัย และสติปัญญาของนักเรียนที่ฝ่าฝืนระเบียบ ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมและสั่งสอนนักเรียน เรียกผู้ปกครองมาว่ากล่าวตักเตือน หรือทำทัณฑ์บนเกี่ยวกับการดูแลไม่ให้นักเรียนฝ่าฝืนระเบียบ เป็นต้น ในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องมีการแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและพฤติการณ์ในสถานที่ที่พบการกระทำ การถามข้อเท็จจริงที่ต้องไม่บังคับ ข่มขู่ กลั่นแกล้งหรือทำให้นักเรียนเกิดความหวาดกลัว ต้องให้การอบรมสั่งสอนอย่างสุภาพ และให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น โดยคำนึงถึงอายุและสภาพจิตใจของนักเรียน จากนั้นให้นำตัวไปส่งมอบแก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบต่อไป หากพบนักเรียนมีพฤติกรรมที่เข้าข่ายกระทำความผิดทางอาญาและอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงจนไม่อาจควบคุมได้ ให้แจ้งเจ้าพนักงานตำรวจและประสานงานกับโรงเรียนโดยเร็ว ในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดคู่มือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งให้หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ โดยวางแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บูรณาการด้านคุณธรรมจริยธรรม ทัศนคติชีวิต มีการดูแลรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน สำหรับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือคนในครอบครัวควรช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของเด็กนักเรียน ไม่เพิกเฉยต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของลูกเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นในสถานศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียง ให้ครูผู้ประสบเหตุพิจารณา

ความรุนแรงของเหตุการณ์ หากไม่สามารถหยุดพฤติกรรมของเด็กนักเรียนได้ด้วยตนเองให้ขอความช่วยเหลือในการระงับเหตุ แล้วแจ้งให้ครูที่ปรึกษา ผู้เกี่ยวข้อง และผู้บริหารสถานศึกษาทราบทันที มีการให้กำลังใจ สร้างความไว้วางใจแก่เด็กนักเรียน และเชิญผู้ปกครองมาพบเด็กนักเรียนที่สถานศึกษาเพื่อรับทราบข้อเท็จจริง และร่วมกันหาแนวทางช่วยเหลือเด็กนักเรียนไม่ให้กลับไปกระทำพฤติกรรมความรุนแรงขึ้นอีก และให้ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายบุคลากรที่เหมาะสมเป็นผู้ดำเนินการในการแก้ไขปัญหาต่อไป และวางมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษาไว้ 3 ลักษณะ โดยวางแนวทางการป้องกัน ด้วยการสำรวจนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทั้งกลุ่มผู้กระทำและผู้ถูกระทำ จัดทำ ระเบียบข้อตกลงร่วมกัน ทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังทั้งในสถานศึกษาและชุมชน และจัดระบบการสื่อสารเพื่อติดตามพฤติกรรมนักเรียน วางแนวทางการปลูกฝัง ให้ปลูกฝังด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจหลักในการอยู่ร่วมกันในสังคม จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และจัดเวทีให้นักเรียนได้แสดงออกตามความสามารถอย่างเหมาะสม และวางแนวทางการปราบปราม ให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อระงับเหตุ ทั้งในระดับชั้นเรียน สถานศึกษา และชุมชน มีแผนเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา ดำเนินการเอาโทษตามระเบียบข้อตกลง โดยเน้นการไกล่เกลี่ยประนีประนอมตามมาตรการจากเบาไปหาหนัก และให้กำลังใจผู้ถูกระทำ และให้สถานศึกษากำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน ความปลอดภัยของสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการวางระบบเครือข่ายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรับแจ้งเหตุ ทั้งในรูปแบบเครือข่ายหน่วยงานและรูปแบบแอปพลิเคชัน

6.3.2 ประเทศฟิลิปปินส์ กฎหมาย Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกแห่ง ต้องมีการใช้นโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง เพื่อแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน มีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการและการกำกับดูแลนโยบาย ต้องแจ้งและใช้นโยบายดังกล่าวเป็นข้อกำหนดของการบริหารก่อนที่จะมีการเปิดเรียนใหม่ ต้องมีการปิดประกาศนโยบายดังกล่าว แจ้งให้ผู้ปกครองต้องทราบถึงนโยบายดังกล่าว ต้องปลูกฝังนโยบายให้นักเรียนในโรงเรียนทุกคนทั้งนโยบายยังเป็นเหมือนคู่มือของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนให้มีการฝึกอบรมหลักสูตรหรือกิจกรรมที่พัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความรู้และทักษะในการป้องกันการกลั่นแกล้ง โรงเรียนจะต้องส่งรายงานข้อมูลและสถิติการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ไปยังหัวหน้าแผนกของโรงเรียน ในทุกสัปดาห์แรกของการเริ่มต้นปีการศึกษา เพื่อรวบรวมรายงานต่อไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป กฎหมายกำหนดรายละเอียดที่ต้องระบุไว้ในนโยบาย โดยให้นโยบายต้องกำหนดข้อห้ามการกระทำต่างๆ ที่ถือว่าเป็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง เช่น ห้ามการกลั่นแกล้งในบริเวณโรงเรียน การกระทำต่อทรัพย์สินของโรงเรียน เป็นต้น ต้องกำหนดการดำเนินการทางวินัยอย่างเหมาะสมและสามารถช่วยต่อต้านผู้ทำการกลั่นแกล้งในโรงเรียนได้ ต้องกำหนดการแก้ไขฟื้นฟูผู้ทำการกลั่นแกล้ง ทั้งผู้ปกครองจะได้รับ

การส่งเสริมให้เข้าร่วมโครงการแก้ไขพื้นที่พุดังกล่าวด้วย ต้องกำหนดให้มีการรายงานเหตุการณ์ การกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้กัน โดยไม่เปิดเผยตัวตนผู้รายงาน แต่หากเรื่องนี้นักเรียนกล่าวหาว่ามี การกลั่นแกล้งนั้นเป็นเท็จนักเรียนผู้กล่าวหาต้องถูกดำเนินการทางวินัย ต้องมีการตอบสนองต่อ การรายงานในทันที มีการตรวจสอบรายงานดังกล่าว คຸ້ມครองให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรู้สึกปลอดภัย ปกป้อง ผู้ที่รายงานเหตุการณ์ ผู้ให้ข้อมูล ผู้ที่เป็นพยานหรือมีข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับเหตุการณ์ การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้น มีการให้คำปรึกษาแก่ผู้กระทำการกลั่นแกล้ง ผู้ถูกกลั่นแกล้ง และสมาชิกใน ครอบครัวของนักเรียนดังกล่าว ให้เก็บข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการกลั่นแกล้งหรือ การตอบโต้กันในโรงเรียน โดยให้รักษาชื่อของนักเรียนที่กระทำการกลั่นแกล้งหรือการตอบโต้กันได้ เป็นความลับอย่างเคร่งครัด จะสามารถเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้เฉพาะต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น นอกจากนี้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองหรืออาสาสมัครจะต้อง รายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งทันทีที่พบเห็น บุคคลได้รับมอบหมายต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไข ปัญหา และมีการดำเนินการทางวินัยตามความเหมาะสม ต้องแจ้งผู้ปกครองของผู้กระทำ การกลั่นแกล้งและแจ้งผู้ปกครองของผู้ถูกกลั่นแกล้ง หากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งเกี่ยวข้องกับ นักเรียนที่มาจากโรงเรียนมากกว่าหนึ่งแห่ง ให้โรงเรียนแห่งแรกที่พบเหตุการณ์แจ้งเรื่องไปยังอีก โรงเรียนที่เกี่ยวข้องทันที เพื่อดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นการการกลั่นแกล้งเข้าข่ายเป็นความผิดกฎหมายอาญา ต้องแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป และกำหนดให้มีการลงโทษทางปกครองต่อผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว ส่วนโรงเรียนเอกชนจะต้องถูกระงับใบอนุญาตอีกด้วย

6.3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา ระดับรัฐบาลกลางมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครอง สิทธิพลเมือง เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จึงมีแนวทางให้โรงเรียนดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิกันของนักเรียนตามกฎหมายดังกล่าว โดยให้โรงเรียนมีหน้าที่จัดการ กับปัญหาการล่วงละเมิดหรือการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้น ด้วยการมีนโยบายที่ห้ามไม่ให้มีการล่วงละเมิด หรือการกลั่นแกล้ง และให้มีการเผยแพร่นโยบายดังกล่าว รวมถึงเผยแพร่ขั้นตอนในการรายงาน เหตุการณ์การกลั่นแกล้ง การตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งที่ต้องดำเนินการในทันทีและใช้วิธีการที่ เหมาะสม มีขั้นตอนในการสืบสวนสอบสวนที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อกล่าวหา แหล่งที่มาของการร้องเรียน อายุของนักเรียนที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยอื่นๆหากพบว่าการล่วงละเมิด หรือการกลั่นแกล้ง โดยการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้น เช่น หากพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง เป็นพฤติกรรมที่อยู่ บนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว ชาติกำเนิด เพศหรือความพิการ และทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่ เหมาะสมในโรงเรียน จะต้องมีการดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยสิทธิพลเมืองด้วย เป็นต้น เพราะการลงโทษทางวินัยต่อผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ทั้งโรงเรียนยังต้อง จัดการกับสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสม จัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นและป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์

ดังกล่าวเกิดขึ้นอีก ให้มีขั้นตอนที่เหมาะสมในการยุติเหตุการณ์และการเข้ารับคำปรึกษาหรือดำเนินการทางวินัยต่อผู้ที่ก่อเหตุ ไม่ควรมีการลงโทษนักเรียนที่ถูกคุกคามหรือถูกกลั่นแกล้ง โรงเรียนควรมีการฝึกอบรมวิธีการตอบสนองต่อเหตุการณ์การคุกคามหรือการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้น ให้กับผู้ถูกกลั่นแกล้ง รวมถึงชุมชน ครอบครัวของนักเรียน และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ส่วนในมลรัฐที่ตั้งที่ได้ยกตัวอย่าง มลรัฐฟลอริดา และมลรัฐแมสซาชูเซตส์ ดังนี้

1) มลรัฐ ฟลอริดา ในส่วนของ Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 : Bullying and harassment prohibited หรือที่เรียกว่า The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act กำหนดให้โรงเรียนของรัฐในระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะต้องใช้และทบทวนนโยบายที่ห้ามไม่ให้เกิดการข่มขู่และคุกคามนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่อย่างน้อยทุก 3 ปี นโยบายดังกล่าวต้องคุ้มครองนักเรียนทุกคน ต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารโรงเรียน อาสาสมัครโรงเรียน ผู้แทนชุมชนและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย ต้องบูรณาการกับหลักสูตรของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องเผยแพร่นโยบายด้วยการตีพิมพ์ในประมวลจริยธรรมของนักเรียน และคู่มือการทำงานของเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน กำหนดให้นโยบายต้องมีองค์ประกอบเกี่ยวกับ การสั่งห้ามไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด คำจำกัดความของการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด มีคำอธิบายถึงพฤติกรรมที่คาดหวัง ผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน และผลที่จะเกิดหากมีการรายงานเหตุการณ์เป็นเท็จ มีการระบุขั้นตอนกระบวนการในการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการรายงานการโดยไม่ระบุชื่อ มีการสอบสวนในทันทีเมื่อได้รับรายงานเหตุการณ์ หากมีการดำเนินคดีทางอาญาต่อผู้กระทำจะมีการแจ้งไปยังผู้ปกครองของผู้ถูกระทำและผู้กระทำในทันทีและแจ้งไปยังหน่วยงานท้องถิ่นทุกแห่งที่เกี่ยวข้อง มีกระบวนการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารโรงเรียน เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร ในเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันและตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งและการล่วงละเมิด

2) มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ในส่วนของ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O หรือที่เรียกว่า The Massachusetts Anti-Bullying Law และ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 49.00: Notification of bullying or retaliation กำหนดให้การกลั่นแกล้งเป็นสิ่งต้องห้ามในบริเวณโรงเรียน ทรัพย์สินที่อยู่ติดกับบริเวณโรงเรียน ในกิจกรรมที่โรงเรียนสนับสนุนหรือเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ที่ป้ายรถโรงเรียน บนรถโรงเรียน หรือยานพาหนะอื่น หรือการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน รวมถึงในสถานที่ กิจกรรม ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนหรือผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนแต่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตรสำหรับผู้ถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียนจะถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกลั่นแกล้งที่โรงเรียนหรือขัดขวางกระบวนการศึกษาหรือความเป็น

ระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนด้วย โดยกำหนดให้โรงเรียนจัดทำแผนป้องกันการกลั่นแกล้งเพื่อใช้กับนักเรียนและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งรวมถึงนักการศึกษา ผู้บริหาร พยาบาลในโรงเรียน พนักงานโรงอาหาร ผู้ดูแล คนขับรถ ครูฝึกกีฬา ที่ปรึกษากิจกรรมนอกหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ โดยให้โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนในกำกับของรัฐและโรงเรียนเอกชน จะต้องมีการแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน โดยที่รวมอยู่ในหลักสูตรอย่างชัดเจน และมีการปฏิบัติและปรับปรุงแผนป้องกันการกลั่นแกล้งอย่างน้อยทุก 2 ปี โดยปรึกษาหารือกับครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เจ้าหน้าที่ทางวิชาชีพเฉพาะ อาสาสมัครโรงเรียน ผู้บริหาร ตัวแทนชุมชน หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในท้องถิ่น นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ปกครอง โดยแผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง ต้องมีการกำหนดห้ามการกลั่นแกล้งหรือการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง มีขั้นตอนที่ชัดเจนสำหรับนักเรียน เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นๆ ในการรายงานการกลั่นแกล้งหรือการแก้แค้นกัน มีขั้นตอนที่ชัดเจนในการตอบสนองและตรวจสอบรายงานการกลั่นแกล้งทันที มีขอบเขตของการลงโทษทางวินัยที่อาจดำเนินการกับผู้กระทำการกลั่นแกล้งผู้อื่น มีขั้นตอนที่ชัดเจนในการฟื้นฟูสำหรับผู้เสียหายให้รู้สึกปลอดภัย และการประเมินความต้องการความคุ้มครองของผู้เสียหาย มีกลยุทธ์ในการป้องกันการกลั่นแกล้งหรือป้องกันการแก้แค้นบุคคลที่รายงานการกลั่นแกล้ง หรือผู้ที่ให้ข้อมูลในระหว่างการสอบสวนการกลั่นแกล้งหรือพยาน มีขั้นตอนที่สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐและรัฐบาลกลางในการแจ้งผู้ปกครองของเหยื่อและผู้กระทำผิดโดยทันที โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ปกครองของเหยื่อจะได้รับแจ้งถึงการดำเนินการเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งหรือการแก้แค้นกันต่อไป วางแนวทางเมื่ออาจมีการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด มีการลงโทษทางวินัยกับนักเรียนที่จงใจกล่าวหาว่ามีการกลั่นแกล้งอันเป็นเท็จ และมีกลยุทธ์ในการให้คำปรึกษาสำหรับผู้กระทำผิดผู้เสียหาย และสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนดังกล่าว หรือส่งไปยังหน่วยงานที่เหมาะสม โดยแผนดังกล่าวจะให้ความคุ้มครองแก่นักเรียนทุกคนเท่าๆ กัน มีการวางแผนเพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนมีทักษะ ความรู้ และกลยุทธ์ที่จำเป็นในการป้องกันหรือตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งหรือการคุกคาม มีการพัฒนาความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ในการป้องกันและตอบสนองต่อการกลั่นแกล้ง เพื่อหยุดเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ตลอดจนถ่ายทอดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้ง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิด เหยื่อ และพยาน ผลการวิจัย ความเสี่ยงต่อการถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นต้น แผนต้องวางแนวทางการแจ้งให้ผู้ปกครองให้ทราบและสนับสนุนหลักสูตรการป้องกันการกลั่นแกล้ง มีการประกาศใช้กฎและข้อบังคับที่สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐบาลกลาง โดยแผนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จะประกาศใช้กฎและข้อบังคับที่สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐบาลกลาง เมื่อผู้กระทำความผิดอาจถูกดำเนินคดีอาญา โดยแผนดังกล่าวต้องการเผยแพร่ให้ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทุกคน ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรประจำปี โดยเจ้าหน้าที่ของแต่ละโรงเรียนจะได้รับการฝึกอบรมตามเป็นประจำทุกปี และ ยังให้เผยแพร่แผน

ดังกล่าวบนเว็บไซต์ของโรงเรียน ทั้งยังให้แผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจัดทำตัวอย่างแผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง และปรับปรุงตัวอย่างแผนทุก 2 ปี โดยการปรึกษานักบริหารหรือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านสุขภาพจิต อัยการสูงสุด สมาคมทนายความ และผู้เชี่ยวชาญด้านการกลั่นแกล้ง แล้วเผยแพร่ตัวอย่างแผนเพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางการจัดทำแผน รวมทั้งรวบรวมข้อมูล แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการป้องกันและการหยุดการกลั่นแกล้ง โดยกำหนดให้ผู้อำนวยการโรงเรียนรับผิดชอบในการดำเนินการและกำกับดูแลแผนการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของตน และให้เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน จะต้องรายงานเมื่อพบการกลั่นแกล้ง ต่อผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนที่รับผิดชอบในการรับรายงานหรือรายงานต่อบุคคลทั้งสอง เมื่อได้รับรายงานดังกล่าวแล้วให้ดำเนินการสอบสวนทันที หากเห็นว่ามีอาการกลั่นแกล้งหรือการแค้นแค้นกันเกิดขึ้น หากเป็นกรณีที่เข้าข่ายการกระทำผิดอาญาให้แจ้งหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในท้องถิ่น หรือดำเนินการทางวินัยที่เหมาะสม แจ้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้กระทำความผิด และเหยื่อ และแจ้งให้ผู้ปกครองของผู้เสียหายผู้กระทำความผิดทราบถึงการดำเนินการเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้ง และแจ้งผู้ปกครองของผู้เสียหายเกี่ยวกับระบบแก้ไขปัญหาของหน่วยงานและขั้นตอนการขอความช่วยเหลือหรือยื่นคำร้องผ่านระบบแก้ไขปัญหา หากเหตุการณ์ของการกลั่นแกล้งเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากกว่าหนึ่งโรงเรียน ให้โรงเรียนที่ได้รับแจ้งเหตุก่อนแจ้งไปยังผู้บริหารของอีกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องโดยทันที หากเหตุการณ์การกลั่นแกล้งเกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียนและเกี่ยวข้องกับอดีตนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี และไม่ได้ลงทะเบียนเรียน จะต้องติดต่อหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการแจ้งผู้ปกครองของเหยื่อ โดยผู้เสียหายยังมีสิทธิได้รับการเยียวยาตามกฎหมายอื่น ให้แต่ละโรงเรียนที่เป็นของรัฐและในกำกับดูแลของรัฐ ต้องรายงานข้อมูลเหตุการณ์การกลั่นแกล้งเป็นประจำทุกปี โดยแผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลและเผยแพร่ในรายงานประจำปีที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความถี่และลักษณะของการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยรวมทั่วทั้งรัฐ และยื่นรายงานประจำปีต่ออัยการสูงสุดและสภามหาวิทยาลัยและสภาผู้แทนราษฎรโดยจะส่งรายงานดังกล่าวไปยังประธานคณะกรรมการร่วมด้านการศึกษา คณะกรรมการร่วมด้านตุลาการ และคณะกรรมการสภาและวุฒิสภาที่เกี่ยวข้อง ให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์และความเสี่ยงเพื่อหาแนวทางป้องกัน อย่างน้อยหนึ่งครั้งทุกๆ 4 ปี โดยแบบสำรวจต้องให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนที่รับผิดชอบในการรับรายงานการกลั่นแกล้งหรือการแค้นแค้นกันจะต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของรายงานดังกล่าว ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรป้องกันการกลั่นแกล้ง วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนต่อไป และหากพบว่าโรงเรียนของรัฐหรือโรงเรียนในกำกับดูแลของรัฐไม่ได้ดำเนินการตามแผนการป้องกันอย่างเหมาะสม อาจกำหนดให้โรงเรียนนั้น ดำเนินการตามแผนอย่างเหมาะสม หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควร

6.3.4 สาธารณรัฐเกาหลี กฎหมาย Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools ประกอบกับ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school กำหนดให้รัฐและรัฐบาลท้องถิ่นแต่ละแห่งจะต้องจัดทำระบบกฎหมายและระบบสถาบันที่จำเป็นเพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันและกำจัดความรุนแรงในโรงเรียน ต้องให้การสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กและองค์กรเอกชนอื่นๆ ต้องมีนโยบายเพื่อตอบสนองต่อข้อเสนอแนะขององค์กรที่เอกชนดังกล่าว โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องกำหนดนโยบายและการกำหนดทิศทางในการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ดำเนินการตามแผนแม่บทที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสำรวจ การวิจัย การศึกษาและการรับรู้เพื่อกำจัดความรุนแรงในโรงเรียน การให้ความช่วยเหลือในการบำบัด พิ้นฟู การดูแลนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ การความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานและสถาบันการศึกษา การมีที่ปรึกษามืออาชีพของโรงเรียน การบริหารและการสนับสนุนทางการเงินสำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน และการให้ความรู้แก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว โดยจะมีการทบทวนกำหนดแผนแม่บทใหม่ทุก 5 ปี มีกลไกในการกำหนดองค์กรหลายองค์กร ให้เข้ามาทำหน้าที่ต่างๆ ประกอบด้วย คณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน คณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาค คณะกรรมการประสานงานการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาค คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ที่ปรึกษามืออาชีพของโรงเรียน และหน่วยงานพิเศษ ซึ่งคณะกรรมการอิสระฯ จะทำหน้าที่พิจารณาสร้างระบบเพื่อป้องกันและพัฒนามาตรการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ วางแนวทางและลงโทษนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ส่วนที่ปรึกษามืออาชีพของโรงเรียนและหน่วยงานพิเศษนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนจะจัดตั้งขึ้น เพื่อให้คำปรึกษาและสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรุนแรงและความเสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียน มาตรการที่ใช้จะเป็นการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและการสอบสวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว สามารถสอบสวนผู้ปกครองของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวได้เมื่อมีความจำเป็นในการสอบสวนอาจมีองค์กรอื่นเพื่อดำเนินการตามแผนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน ปราบปรามกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เยี่ยมชมและตรวจสอบสำนักงานเอกชนหรือสถานที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนยังต้องจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนให้กับนักเรียนและเจ้าหน้าที่อีกด้วย ให้คณะกรรมการอิสระฯ สามารถขอให้ผู้อำนวยการโรงเรียนใช้มาตรการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาหรือการให้คำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญจากทั้งภายในและนอกโรงเรียน การรักษาและฟื้นฟู และมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อได้ ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องใช้

มาตรการที่ได้รับการร้องขอภายใน 7 วัน ส่วนผู้ปกครองของนักเรียนผู้มีพฤติกรรมคุกคามผู้อื่น ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินมาตรการให้กับนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ ซึ่งนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้ปกครองสามารถยื่นอุทธรณ์ได้ คณะกรรมการอิสระฯ จะขอให้ผู้อำนวยการโรงเรียนใช้มาตรการต่างๆ เพื่อต่อต้านพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนและปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ หรือให้ความรู้แก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นได้ และยังสามารถใช้กับนักเรียนที่รายงานเหตุการณ์ได้อีกด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องใช้มาตรการตามที่ได้รับร้องขอภายใน 14 วัน หากนักเรียนปฏิเสธหรือหลบเลี่ยงมาตรการดังกล่าว จะถูกลงโทษด้วยการย้ายโรงเรียน และยังให้ผู้ปกครองร่วมกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่นเข้ารับหลักสูตรการศึกษา หากผู้ปกครองไม่สามารถเข้าร่วมได้ ต้องจ่ายค่าปรับทางปกครองต่อไป หากมีการย้ายโรงเรียนหรือไล่นักเรียนออกจากโรงเรียน นักเรียนหรือผู้ปกครองสามารถยื่นอุทธรณ์ได้ตามหลักเกณฑ์เดียวกันกับกรณีของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ ยังให้ผู้อำนวยการโรงเรียนมีหน้าที่รายงานเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียน การตอบโต้ต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ต่อผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา และทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้นักเรียนรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกราะ วางหลักเกณฑ์การรายงานเหตุการณ์ต่อโรงเรียนและเมื่อได้รับรายงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งต่อผู้ปกครองของนักเรียนและผู้อำนวยการโรงเรียนทันที จากนั้นผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแจ้งให้คณะกรรมการอิสระฯ ทราบโดยไม่ชักช้า นอกจากนี้ คณะกรรมการอิสระฯ ยังสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงการชดเชยค่าเสียหายและเรื่องอื่นๆ ตามความจำเป็นได้ ทั้งยังให้มีการติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อจัดการกับความรุนแรงในโรงเรียน เช่น สายโทรศัพท์ฉุกเฉิน เครือข่ายข้อมูลและการสื่อสาร กล้องวงจรปิด เป็นต้น

6.4 องค์กรของรัฐและบุคคลที่มีบทบาทป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่กฎหมายกำหนด

องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งถูกนำมาใช้ปฏิบัติได้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุดในการปกป้องคุ้มครองเด็ก การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของเด็กนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ จึงศึกษาเปรียบเทียบองค์กรที่มีบทบาทป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

6.4.1 ประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่ต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามสมควร และแจ้งผู้ปกครองให้ว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนเด็ก และยังกำหนดให้นักเรียนมีหน้าที่ต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียน ส่วนพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา เข้ามามีบทบาทในการควบคุม

และส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนโดยใช้วิธีการต่างๆ สำหรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหที่อาจมีผลกระทบในทางลบต่อเด็ก นอกจากนี้ คู่มือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญห ยังกำหนดให้โรงเรียนและสถานศึกษา ครู อาจารย์มีบทบาทสำคัญในการป้องกันการก่อกวน ส่วนในเรื่องการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนชาวไทย ให้มีความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข มุ่งส่งเสริมในเรื่องสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงการเคารพต่อกฎหมาย เน้นถึงการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนความรู้ที่เป็นสากล และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ และหากการก่อกวนในโรงเรียนเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความรับผิดทางอาญา หรือเกิดความรับผิดทางแพ่ง องค์กรในกระบวนการยุติธรรมก็จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวด้วย

6.4.2 ประเทศฟิลิปปินส์ กฎหมาย Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) ประกอบกับ Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013 ซึ่งเป็นกฎและข้อบังคับตามพระราชบัญญัติสาธารณรัฐ 10627 หรือพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกแห่งมีหน้าที่ต้องกำหนดนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง เพื่อแก้ไขปัญหการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง ต้องเผยแพร่และแจ้งนโยบายดังกล่าวต่อนักเรียนและผู้ปกครอง ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการและการกำกับดูแลนโยบายดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและรายงานข้อมูลและสถิติการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ไปยังหัวหน้าแผนกของโรงเรียน เพื่อรายงานไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมที่จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมโครงการแก้ไขฟื้นฟูและเข้ารับคำปรึกษา นักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้นโยบาย ให้ความร่วมมือกับการป้องกันการกลั่นแกล้ง ไม่กระทำการกลั่นแกล้งผู้อื่น ร่วมปกป้องผู้เสียหาย ผู้ถูกกลั่นแกล้งและรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง เจ้าหน้าที่ ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นของโรงเรียนต้องใช้นโยบายเป็นคู่มือในการให้ความร่วมมือในการป้องกันการกลั่นแกล้ง รายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง และปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติต่อต้านการกลั่นแกล้ง 2013 (พ.ศ. 2556) สำนักงานระดับกองสำนักงานในส่วนภูมิภาค และสำนักงานกลางกรมการศึกษา ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลและรณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านการกลั่นแกล้ง ติดตาม ประเมินผล รวบรวม รายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง ผลการสืบสวนและการลงโทษ จัดทำกิจกรรมการฝึกอบรมเกี่ยวกับกลไกและการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน และส่งรายงานประจำปีที่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง หากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความรับผิดทางอาญา หรือเกิดความรับผิดทางแพ่ง องค์กร

ในกระบวนการยุติธรรม ก็จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวด้วย

6.4.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองของระดับรัฐบาลกลางคุ้มครองสิทธิให้กับประชาชนทุกคน กระทรวงศึกษาธิการของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงวางแนวทางให้โรงเรียนมีหน้าที่กำหนดนโยบายที่ห้ามไม่ให้มีการล่วงละเมิดหรือการกลั่นแกล้งในโรงเรียน และต้องเผยแพร่นโยบายดังกล่าว เผยแพร่ขั้นตอนในการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง หากพบว่ามี การล่วงละเมิดหรือการกลั่นแกล้ง โดยการเลือกปฏิบัติโรงเรียนจะต้องมีการดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยสิทธิพลเมือง ยังต้องจัดการกับสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสม และป้องกันไม่ให้มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอีก โรงเรียนควรจัดให้มีการฝึกอบรมวิธีการตอบสนองต่อการคุกคามหรือการกลั่นแกล้งให้กับผู้ถูกกลั่นแกล้ง ทั้งชุมชน ครอบครัวของนักเรียน และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนก็ต้องมีส่วนร่วมในการเข้ารับการอบรมดังกล่าวด้วย ส่วนในระดับมลรัฐตามที่ได้ยกตัวอย่าง มลรัฐฟลอริดา และมลรัฐแมสซาชูเซตส์ มีหน่วยงานของรัฐที่เข้ามามีบทบาท ดังนี้

1) **มลรัฐฟลอริดา** ในส่วนของ Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 : Bullying and harassment prohibited หรือที่เรียกว่า The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act กำหนดให้โรงเรียนของรัฐในระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาต้องใช้และทบทวนนโยบายที่ห้ามไม่ให้มีการข่มขู่และคุกคามนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่เพื่อคุ้มครองนักเรียนทุกคน ทั้งยังต้องตีพิมพ์นโยบายในประมวลจริยธรรมของนักเรียนและคู่มือการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้วย โดยผู้อำนวยการของโรงเรียนต้องดำเนินการตามนโยบายโดยตลอดทั้งปีการศึกษา

2) **มลรัฐแมสซาชูเซตส์** ในส่วนของ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O หรือที่เรียกว่า The Massachusetts Anti-Bullying Law และ Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 49.00: Notification of bullying or retaliation กำหนดให้โรงเรียนจัดทำแผนการป้องกันการกลั่นแกล้ง ตลอดจนรายงานข้อมูลสถิติการกลั่นแกล้ง ในการจัดทำแผนกำหนดให้แผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเผยแพร่ตัวอย่างแผนไว้เป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปใช้ ซึ่งในการจัดทำตัวอย่างแผนดังกล่าว ให้มีการหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านสุขภาพจิต อัยการสูงสุด สมาคมทนายความ และผู้เชี่ยวชาญด้านการกลั่นแกล้ง นอกจากนี้ แผนกประถมศึกษาและมัศึกษายังมีบทบาทในการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง รวมทั้งสั่งให้ผู้อำนวยการโรงเรียนดำเนินการใดๆ เมื่อตรวจสอบพบว่ามี การฝ่าฝืนไม่ดำเนินการตามแผนป้องกันการกลั่นแกล้งอีกด้วย นอกจากนี้ ตำรวจท้องถิ่นหรือหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายยังเข้ามามีบทบาทในกรณีที่ผู้อำนวยการเห็นว่า การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดทางอาญา

6.4.4 สาธารณรัฐเกาหลี กฎหมาย Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools ประกอบกับ Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐและรัฐบาลท้องถิ่นในการจัดทำระบบกฎหมายและระบบสถาบันเพื่อป้องกันและกำจัดความรุนแรงในโรงเรียน กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องกำหนดนโยบาย ทิศทางและแผนแม่บทในการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน มีองค์กรต่างๆ เข้ามาทำหน้าที่ต่างกัน โดยมีคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ทำหน้าที่ประเมินผล และดำเนินการตามแผนแม่บท จัดการกับความรุนแรงในโรงเรียนได้รับจากหัวหน้าหน่วยงาน ส่วนกลาง รัฐบาลท้องถิ่นหรือสำนักงานการศึกษา มีคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ระดับภูมิภาค ทำหน้าที่กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนให้สอดคล้องกับแผนแม่บท มีคณะกรรมการประสานงานการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับระดับภูมิภาค ทำหน้าที่กำหนดมาตรการ แผนการประสานงานและแผนความร่วมมือและความช่วยเหลือสำหรับแต่ละสถาบันต่างๆ เพื่อป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน มีคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ในแต่ละโรงเรียน ทำหน้าที่พิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและการต่อต้านการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน การสร้างระบบป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน พัฒนามาตรการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ปกป้องนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ ลงโทษนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น และดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำหรับผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา มีหน้าที่จัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน รายงานสถานะความรุนแรงในโรงเรียนและรายงานมาตรการที่ใช้ต่อคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนระดับภูมิภาคและเผยแพร่ต่อไป มีหน้าที่พัฒนามาตรการอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และสามารถจัดตั้งสถาบันเฉพาะด้านเพื่อดำเนินการสืบสวน ให้คำปรึกษาและจัดการบำบัดได้ ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษายังต้องให้รางวัลหรือให้คะแนนในการประเมินแก่โรงเรียนหรือครู อาจารย์ ที่พยายามป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนหรือพัฒนามาตรการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนอีกด้วย ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียน ต้องกำหนดและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน จัดหลักสูตรป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน ให้กับนักเรียน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนและผู้ปกครอง รายงานเหตุการณ์หรือผลของความรุนแรงในโรงเรียนต่อสำนักงานการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนแต่ละโรงเรียนยังต้องจัดตั้งสำนักงานเพื่อให้คำปรึกษา โดยมีที่ปรึกษามีอาชีพดำเนินการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวคุกคามผู้อื่น และต้องจัดให้มีหน่วยงานเฉพาะที่รับผิดชอบเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียน ทำหน้าที่สำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียน โดยมีรองผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ปรึกษามีอาชีพของโรงเรียน หรือครู ผู้ดูแลปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน หรือหน่วยงานพิเศษหรือครูจากส่วนอื่น ดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและ

ความเสียหาย จัดโครงการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียนและรายงานผลการดำเนินการ เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ

6.5 มาตรการที่ใช้เมื่อมีการฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นใช้บังคับในการป้องกันและแก้ไขปัญหากลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อให้กฎหมายนำมาใช้ให้เกิดผลสำเร็จ และเกิดประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการใช้เมื่อมีการฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวด้วย เป็นการกำกับดูแลและเป็นการบังคับทางอ้อมให้ส่วนที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการในส่วนที่ตนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

6.5.1 ประเทศไทย ถึงแม้ประเทศไทยจะไม่ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จึงไม่มีการบัญญัติถึงโทษหรือมาตรการในการดำเนินการกรณีฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งเป็นการเฉพาะ แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ก็วางแนวทางที่คล้ายคลึงกันไว้ โดยการส่งเสริมความประพฤติให้แก่ นักเรียนนักศึกษา และกำหนดให้มีเจ้าพนักงานส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ได้มีบทบัญญัติในการลงโทษหรือใช้มาตรการดำเนินการใดๆ ไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อมีการฝ่าฝืนไม่ดำเนินการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่อำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤติ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และผู้ที่กระทำการอันเป็นการยุยง ส่งเสริมช่วยเหลือ หรือสนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษาฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือข้อกำหนดความประพฤติของนักเรียน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนนักเรียนที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับความประพฤติ อาจถูกลงโทษได้ 4 สถาน ประกอบด้วย 1) ว่ากล่าวตักเตือน 2) ทำทัณฑ์บนโดยให้ทำเป็นหนังสือ และเชิญบิดามารดา หรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ 3) ตัดคะแนนความประพฤติ และ) ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

6.5.2 ประเทศฟิลิปปินส์ ตามที่ Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) Section 6 ประกอบกับ Revised Rules of Procedure of The Department of Education in Administrative Cases Section 58 ได้กำหนดให้เลขาธิการกรมการศึกษาสามารถลงโทษทางปกครองแก่ผู้บริหารหรือบุคลากรโรงเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายได้ โดยความผิดร้ายแรง มีโทษถึงขั้นไล่ออก ส่วนความผิดร้ายแรงรองลงมาและเป็นความผิดครั้งแรก มีโทษ

พักงานโดยมีกำหนดระยะเวลา ความผิดเล็กน้อยและเป็นการทำผิดครั้งแรก มีโทษว่ากล่าวตักเตือน และหากมีการทำผิดซ้ำในเรื่องเดิมอาจถูกลงโทษถึงขั้นไล่ออก ส่วนโรงเรียนเอกชนอาจถูกระงับใบอนุญาตอีกด้วย

6.5.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา

1) *มลรัฐฟลอริดา* ในส่วนของ Florida Statutes Title XLVIII : Early Learning-20 Education Code Chapter 1006 : Support for Learning Section 1006.147 : Bullying and harassment prohibited หรือเรียกว่า The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act ไม่ได้มีบทบัญญัติในกรณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนไว้เป็นการเฉพาะ แต่มีการกำหนด ข้อกำหนดเกี่ยวกับหลักวิชาชีพของบุคลากรทางการศึกษาไว้ใน Florida Administrative Code section 6A-10.081 ซึ่งบุคลากรทางการศึกษาของรัฐจะต้องปฏิบัติตามหลักการทางวินัยดังกล่าว หากมีการละเมิดหลักการข้อใดข้อหนึ่ง บุคคลนั้นจะถูกเพิกถอนหรือพักใช้ใบรับรองนักการศึกษารายบุคคล หรือได้รับโทษอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหลักวิชาชีพดังกล่าวได้รวมถึงข้อกำหนดที่ให้บุคลากรทางการศึกษามีภาระผูกพันที่จะต้องปกป้องนักเรียนจากสถานะที่เป็นอันตรายต่อการเรียนรู้และหรือสุขภาพจิต และหรือสุขภาพกายและหรือความปลอดภัยของนักเรียน

2) *มลรัฐแมสซาชูเซตส์* ในส่วนของ Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O หรือที่เรียกว่า The Massachusetts Anti-Bullying Law subsection (n) ได้บัญญัติกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามแผนป้องกันการกลั่นแกล้ง แผนกประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อาจกำหนดให้โรงเรียนนั้น ดำเนินการตามแผนอย่างเหมาะสม หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ไม่ได้มีการวางมาตรการที่มีลักษณะเป็นการกำหนดบทลงโทษแต่อย่างใด

6.5.4 *สาธารณรัฐเกาหลี* กฎหมาย Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools Article 11, 17, 22 และ 23 กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ที่จงใจปกปิดไม่รายงานเหตุการณ์หรือผลของความรุนแรงดังกล่าว จะต้องถูกดำเนินการทางวินัย และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ปกครองที่ไม่เข้าร่วมหลักสูตรร่วมกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวต้องจ่ายค่าปรับทางปกครองไม่เกิน 3 ล้านวอน (Won) และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เปิดเผยข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 10 ล้านวอน (Won) รวมถึงนักเรียน ที่ปฏิเสธหรือหลบเลี่ยงมาตรการต่อต้านพฤติกรรมก้าวร้าวจะถูกลงโทษ ด้วยการย้ายโรงเรียนอีกด้วย

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนดังกล่าว ทำให้พบว่าถึงแม้ประเทศไทยจะมีบทบัญญัติกฎหมายที่ใกล้เคียงกับมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบริหารจัดการกับ

ปัญหาดังกล่าวของประเทศที่เลือกมาศึกษา แต่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหา ซึ่งการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อป้องกันและบริหารจัดการปัญหาดังกล่าว เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการมุ่งคุ้มครองประชากรเด็กภายในประเทศให้รอดพ้นจากภัยอันตรายที่เกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเด็กด้วยกัน ทั้งยังช่วยป้องกันไม่ให้เกิดพัฒนาความรุนแรงของพฤติกรรมที่ก้าวร้าวโดยมีโรงเรียนเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนกลไกต่างๆ ที่กฎหมายกำหนด จากการศึกษาดังกล่าวจึงทำให้ทราบถึงพฤติกรรมที่เข้าข่ายเป็นการกลั่นแกล้งในโรงเรียนตามที่กฎหมายของต่างประเทศกำหนด ทราบถึงกลไกการป้องกันและบริหารจัดการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่กฎหมายกำหนด ทราบถึงองค์กรของรัฐตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งมีบทบาทในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่กฎหมาย รวมถึงบทลงโทษต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเมื่อไม่ดำเนินการตามบทบัญญัติกฎหมาย เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนทางการพัฒนา บัญญัติ แก้ไข หรือปรับปรุง มาตรการกฎหมายของประเทศไทยต่อไปได้ ซึ่งผู้ศึกษาได้จึงจัดทำตารางสรุปเปรียบเทียบระหว่างมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศไว้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ ดังนี้

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายระหว่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับกฎหมายต่างประเทศ

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศ ไทย	ประเทศ ฟิลิปปินส์	ประเทศสหรัฐอเมริกา		สาธารณรัฐ เกาหลี
			ฟลอริดา	แมสซาชูเซตส์	
1. กฎหมาย เฉพาะในการ ป้องกันและ บริหารจัดการ การกลั่นแกล้ง ในโรงเรียน	ไม่มีบทบัญญัติ	Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013)	Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 (The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act)	Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 370 (The Massachusetts Anti-Bullying Law)	Act on the prevention of and countermea- sures against violence in schools

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศ ไทย	ประเทศ ฟิลิปปินส์	ประเทศสหรัฐอเมริกา		สาธารณรัฐ เกาหลี
			ฟลอริดา	แมสซาชูเซตส์	
2. ประเภท ของการกลั่น- แกล้งตาม กฎหมาย	ไม่มีบทบัญญัติ	กฎหมายให้ คำนิยามไว้ เพื่อคุ้มครอง ให้เด็กปลอดภัย จากการกลั่น- แกล้งในโรงเรียน หลายรูปแบบ ประกอบด้วย	กฎหมายให้ คำนิยามไว้ เพื่อ คุ้มครอง ให้เด็กปลอดภัย จากการกลั่น- แกล้งในโรงเรียน หลายรูปแบบ ประกอบด้วย	กฎหมายให้ คำนิยามไว้ เพื่อคุ้มครอง ให้เด็กปลอดภัย จากการกลั่น- แกล้งในโรงเรียน หลายรูปแบบ ประกอบด้วย	กฎหมายให้ คำนิยามไว้ เพื่อคุ้มครอง ให้เด็กปลอดภัย จากการกลั่น- แกล้งในโรงเรียน หลายรูปแบบ ประกอบด้วย
		1.การกลั่นแกล้ง (bullying)	1.การกลั่นแกล้ง (bullying)	1.การกลั่นแกล้ง (bullying)	1.การกลั่นแกล้ง (bullying)
		2.การกลั่นแกล้ง บนโลกออนไลน์ (Cyber- bullying)	2.การกลั่นแกล้ง บนโลกออนไลน์ (Cyber- bullying)	2.การกลั่นแกล้ง บนโลกออนไลน์ (Cyber- bullying)	2.การกลั่นแกล้ง บนโลกออนไลน์ (Cyber- bullying)
		3.การกลั่นแกล้ง ทางสังคม (Social bullying)			
		4.การกลั่นแกล้ง ตามเพศสภาพ (Gender- based bullying)			

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศ ไทย	ประเทศ ฟิลิปปินส์	ประเทศสหรัฐอเมริกา		สาธารณรัฐ เกาหลี
			ฟลอริดา	แมสซาชูเซตส์	
3. กลไกหลัก ในการป้องกัน และบริหาร จัดการการ ก่อกวนใน โรงเรียน	ห้ามนักเรียน ฝ่าฝืนระเบียบ ของโรงเรียน และกฎกระ- ทรวงกำหนด ความประพฤติ ของนักเรียน และนักศึกษา พ.ศ.2548 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่ไม่มีข้อห้าม ก่อกวนใน โรงเรียนเป็น การเฉพาะ	โรงเรียนต้อง ใช้นโยบาย ต่อต้านการ ก่อกวนใน โรงเรียนต้อง มีการทบทวน นโยบาย อยู่เสมอ	โรงเรียนต้องใช้ นโยบายห้าม การก่อกวน ในโรงเรียน ต้องเผยแพร่ และมีการทบท- วนนโยบาย อย่างน้อยทุก 3 ปี	โรงเรียนต้องใช้ แผนป้องกัน การก่อกวน ในโรงเรียน ต้อง เผยแพร่ และมี การปรับปรุง แผนอย่างน้อย ทุก 2 ปี	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษา ธิการ วิทยา- ศาสตร์ และ เทคโนโลยีทำ การวางแผน แม่บท ที่ต้อง ทบทวนได้ ในทุก 5 ปี เพื่อ ถ่ายทอดสู่โรง- เรียน ให้จัดทำ แผนปฏิบัติการ ต่อต้านความ- รุนแรงในโรงเรียน และจัดตั้งคณะ- กรรมการตั้งแต่ ระดับที่นายก- รัฐมนตรีและผู้ ที่มีความรู้เป็น ประธานร่วมกัน จนถึงในระดับ โรงเรียน เพื่อ รับผิดชอบปัญหา ความรุนแรงและ การก่อกวนใน โรงเรียนแต่ละ แห่ง

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศ ไทย	ประเทศ ฟิลิปปินส์	ประเทศสหรัฐอเมริกา		สาธารณรัฐ เกาหลี
			ฟลอริดา	แมสซาชูเซตส์	
4. บทบาท ของโรงเรียน ในการป้องกัน และบริหาร จัดการการ กลั่นแกล้งใน โรงเรียน	โรงเรียนต้อง จัดให้มีระบบ งานแนะแนว ดำเนินการ ต่างๆ เพื่อ ส่งเสริมความ- ประพฤติที่ เหมาะสมแก่ นักเรียน แต่ไม่มีเรื่อง การกลั่นแกล้ง ในโรงเรียน เป็นการเฉพาะ	โรงเรียนต้อง กำหนดนโยบาย โดยผู้อำนวย- การโรงเรียน เป็นผู้รับผิดชอบ	โรงเรียนต้องใช้ นโยบาย โดย ผู้อำนวยการ โรงเรียนต้อง ดำเนินการตาม นโยบายตลอด ทั้งปีการศึกษา	โรงเรียนต้อง ทำ แผนป้องกัน การ กลั่นแกล้งใน โรงเรียนตาม แนวทางของ แผนกประถม- ศึกษาและมัธยม- ศึกษาที่ผ่าน การหารือกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	โรงเรียนต้อง จัดตั้งคณะ- กรรมการอิสระ เพื่อต่อต้าน ความรุนแรง ในโรงเรียน เพื่อพิจารณา ดำเนินการ เกี่ยวกับการ ป้องกันความ รุนแรงในโรง- เรียนแต่ละ แห่ง และทำ หน้าที่ในการ ไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท
5. การรายงาน ข้อมูลต่อหน่วย งานชั้นเหนือ ขึ้นไป	ไม่มีทบัญญัติ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนราย- งานสำนักงาน ระดับกอง, สำนักงานใน ส่วนภูมิภาค และสำนัก- งานกลางกรม การศึกษา	คณะกรรมการ- ธิการการศึกษา รายงานต่อผู้ว่า ราชการรัฐ, ประ- ธานวุฒิสภาและ ประธานสภา ผู้แทนราษฎร ก่อนหรือใน วันที่ 1 ม.ค. ของทุกปี	แผนกประถม- ศึกษาและมัธยม- ศึกษา จะได้รับ รายงานเพื่อ วิเคราะห์หา แนวทางในการ เพื่อช่วยป้องกัน และแก้ไข ปัญหาต่อไป	ผู้อำนวยการ สำนักงาน- ศึกษา มีหน้าที่ รายงานข้อมูล สถานะการณ์ และรายงาน มาตรการที่ใช้ ต่อคณะกรรมการ- การในระดับ ภูมิภาคและ เผยแพร่ต่อไป

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศ ไทย	ประเทศ ฟิลิปปินส์	ประเทศสหรัฐอเมริกา		สาธารณรัฐ เกาหลี
			ฟลอริดา	แมสซาชูเซตส์	
6. บทบาทของ ผู้ปกครองใน การป้องกัน และบริหาร จัดการการ ก่อกวนใน โรงเรียน	ผู้ปกครองจะ ได้รับการ สนับสนุนให้ ส่งเสริมความ ประพฤติที่ เหมาะสมแก่ นักเรียน แต่ไม่มีบท- บัญญัติเรื่อง การก่อกวน ในโรงเรียน เป็นการเฉพาะ	ผู้ปกครองจะ ได้รับการ ส่งเสริมให้ เข้าร่วมใน โครงการแก้ไข ฟื้นฟูและเข้า รับคำปรึกษา	ผู้ปกครองจะ ได้รับคำแนะนำ เกี่ยวกับการ ป้องกันและ ตอบสนองต่อ การก่อกวน ในโรงเรียน	ผู้ปกครองจะ ได้รับหลักสูตร ป้องกันการ ก่อกวนใน โรงเรียนและให้ การสนับสนุน แผนป้องกัน การก่อกวน ของโรงเรียน	ผู้ปกครองจะ ได้เรียนรู้ใน หลักสูตร ป้องกันและ แก้ไขปัญหา ความรุนแรง ในโรงเรียน, มี หน้าที่ชัดเจน ค่าใช้จ่ายใน การบำบัดฟื้นฟู ผู้ถูกก่อกวน และเข้าร่วม หลักสูตรร่วมกับ นักเรียนที่ ก่อเหตุ
7. บทบาทของ นักเรียนในการ ป้องกันและ บริหารจัดการ การก่อกวน ในโรงเรียน	นักเรียน ต้อง ทำตามระเบียบ ของโรงเรียน และกฎกระ- ทรวงกำหนด ความประพฤติ ของนักเรียนฯ แต่ไม่มีบท- บัญญัติในเรื่อง การก่อกวน ในโรงเรียน เป็นการเฉพาะ	นักเรียน ต้อง ให้ความร่วม- มือในการ ป้องกันการ ก่อกวนใน โรงเรียน ร่วมปกป้อง ผู้เสียหายและ ต้องรายงาน เมื่อเกิดเหตุ- การณ์	นักเรียนได้รับ คำปรึกษา ใน เรื่องเกี่ยวกับ การป้องกัน และตอบสนอง ต่อการก่อกวน- ก่อกวน ต้องไม่ ทำการก่อกวน- ก่อกวนผู้อื่นและ ต้องรายงาน เหตุการณ์ตาม นโยบาย	นักเรียนจะ ได้รับหลักสูตร ในการป้องกัน การก่อกวน ต้องไม่ก่อกวน- ก่อกวนผู้อื่นและ รายงานเหตุ- การณ์ที่เกิดขึ้น ตามกลยุทธ์ที่ โรงเรียนกำหนด	นักเรียนจะ ได้รับความรู้ จากการเข้ารับ การเรียนรู้ใน หลักสูตรเพื่อ ป้องกันในเรื่อง ความรุนแรงใน โรงเรียน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศ ไทย	ประเทศ ฟิลิปปินส์	ประเทศสหรัฐอเมริกา		สาธารณรัฐ เกาหลี
			ฟลอริดา	แมสซาชูเซตส์	
8. บทลงโทษ กรณีฝ่าฝืน บทบัญญัติ กฎหมาย	ไม่มีบทบัญญัติ	เลขานุการ กรมการศึกษา สามารถลงโทษ ทางปกครอง แก่ผู้บริหาร หรือบุคลากร ของโรงเรียน ที่ฝ่าฝืนบท กฎหมายได้ ส่วนโรงเรียน เอกชนที่ฝ่าฝืน อาจถูกระงับ ใบอนุญาต	ไม่มีกฎหมาย กำหนดบท ลงโทษกรณี ฝ่าฝืนกฎหมาย ไว้เป็นการเฉพาะ	แผนกประถม- ศึกษาและมัธยม- ศึกษา อาจสั่งให้ โรงเรียนต้อง ดำเนินการใดๆ อย่างเหมาะสม เมื่อมีการฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตาม แผนป้องกัน การกลั่นแกล้ง แต่ไม่ได้กำหนด บทลงโทษแต่ อย่างไร	1. กำหนดบท ลงโทษแก่ผู้- บริหารของ โรงเรียน หรือ ครู อาจารย์ ที่ จงใจปกปิด เหตุการณ์ด้วย การดำเนินการ ทางวินัย 2. ผู้ปกครอง ของนักเรียนที่ ก่อเหตุต้อง รับผิดชอบค่า ใช้จ่ายในการ บำบัดฟื้นฟู และหากไม่เข้า ร่วมหลักสูตร ร่วมกับนัก- เรียนที่ก่อเหตุ จะต้องจ่ายค่า- ปรับทางปกครอง 3. นักเรียนที่ หลีกเลี่ยง มาตรการ จะถูก ลงโทษด้วยการ ย้ายโรงเรียน

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการใช้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกัน การกลั่นแกล้งในโรงเรียน

1. ประเด็นปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวเด็กที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การกลั่นแกล้ง (Bullying) ในโรงเรียน สามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การกลั่นแกล้งทางร่างกาย (Physical Bullying) ด้วยการทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สิน, การกลั่นแกล้งทางสังคมหรือด้านอารมณ์ (Relational Bullying) ด้วยการชักกลุ่มเพื่อนหรือสังคม กดดันผู้อื่น การล้อเลียน การทำให้รู้สึกอับอาย, การกลั่นแกล้งทางคำพูด (Verbal Bullying) ด้วยการพูดหรือการเขียนเพื่อทำให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวด ตลอดจนการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyber bullying) ด้วยการใช้เทคโนโลยีหรือระบบคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการคุกคามผู้อื่น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การกลั่นแกล้ง (Bullying) ในโรงเรียน เป็นการกระทำซ้ำๆ หรือต่อเนื่อง ยาวนาน ของนักเรียนตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป กระทำต่อนักเรียนคนหนึ่งหรือนักเรียนมากกว่า 1 คน ซึ่งสามารถแสดงออกได้ด้วยการกระทำทางร่างกาย วาจา ลายลักษณ์อักษร ตลอดจนกระทำผ่านสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่นักเรียนผู้กระทำมีอำนาจหรือพลังที่เหนือกว่า มุ่งให้เกิดความเสียหายต่อ ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของนักเรียนผู้ถูกระทำ รวมถึงมุ่งให้นักเรียนผู้ถูกระทำเกิดความรู้สึก อับอาย หรือเกรงกลัวที่จะเกิดอันตรายต่อตนเองหรือทรัพย์สินของตนเอง ตลอดจนมุ่งให้เกิด สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมขึ้นในโรงเรียนหรือส่งผลกระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ โรงเรียน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบในด้านลบให้แก่เด็กทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่ในช่วงวัยเด็ก เป็นวัยที่ควรจะอาศัยอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและเหมาะสมต่อการพัฒนาการเรียนรู้ การพัฒนาร่างกาย จิตใจ เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสม ส่งผลให้มีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ เหมาะสม แต่กลับถูกสกัดกั้นการพัฒนาด้วย เพื่อนร่วมชั้นเรียน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ตลอดจนสภาพแวดล้อม ที่ไม่เหมาะสมซึ่งเกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนคอยบ่อนทำลายร่างกาย ทำลายจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก จนไม่อยากไปโรงเรียนเพื่อศึกษาเล่าเรียน หาคำความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป โดยปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อตัวเด็กที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น ตัวเด็กที่เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง และ ตัวเด็กที่เป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์ ดังนี้

1.1 กลุ่มที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น

เป็นกลุ่มที่เป็นผู้วางตัวมีอำนาจกับเพื่อนหรือนักเรียนคนอื่น โดยรู้สึกว่ามีอำนาจเหนือผู้อื่น ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคมรอบข้าง ซึ่งปัญหาเกิดจากการที่เด็กไม่ได้รับการปลูกฝังให้เคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น จึงกล้าที่จะละเมิดผู้อื่นด้วยพฤติกรรมต่างๆ ได้ เด็กกลุ่มนี้มักมีปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น ต่อด้านสังคม เกเร ก้าวร้าว ทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ทำผิดกฎหมาย มีพฤติกรรมคุกคามทางเพศ มีปัญหาด้านการเรียน มีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในหมู่เพื่อน เป็นต้น หากเด็กไม่ได้รับคำปรึกษาแนะนำ ไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้อง ไม่ได้รับการรักษาในกรณีที่เกิดความผิดปกติหรือแก้ไขสาเหตุที่ทำให้มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่น จะทำให้มีแนวโน้มที่เด็กจะกลั่นแกล้งผู้อื่นด้วยวิธีที่รุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ เด็กกลุ่มนี้ยังมาจากกลุ่มเด็กที่เคยถูกกลั่นแกล้งมาก่อนแต่ตอบโต้ต่อเหตุการณ์อย่างไม่เหมาะสมจนกลายเป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นเสียเอง มีสาเหตุมาจากการไม่ได้รับการปลูกฝังในการเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น และไม่ทราบถึงวิธีการโต้ตอบต่อการกลั่นแกล้งอย่างเหมาะสม หากปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนยังคงถูกมองว่าเป็นเรื่องกลั่นแกล้งกับปกติตามวัยของเด็กหรือช่วยทำให้เด็กมีทักษะในการเอาตัวรอด หรือไม่ได้รับความสำคัญในการแก้ไขหรือยับยั้งพฤติกรรมดังกล่าวแล้ว การกลั่นแกล้งในโรงเรียนจะถูกเด็กมองว่าเป็นพฤติกรรมที่สามารถทำได้เป็นที่ยอมรับของสังคมและพัฒนาไปเป็นอุปนิสัยด้านลบต่อไปในวัยผู้ใหญ่ หรืออาจพัฒนาเป็นการก่ออาชญากรรมที่เพิ่มระดับความรุนแรงได้ ซึ่งในประเทศไทยไม่ได้มีการตรากฎหมายขึ้นใช้บริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าวเป็นการเฉพาะ แต่มีการคุ้มครองบุคคลทั่วไปรวมถึงเด็กจากภัยที่จะเกิดจากการกลั่นแกล้งไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มุ่งคุ้มครองบุคคลทั่วไปจากการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดห้ามไม่ให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งพฤติกรรมต้องห้ามบางประการเป็นการกลั่นแกล้งและเป็นการกระทำความผิดทางอาญา เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา แล้วทำให้เห็นได้ว่าการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาจะมีได้เฉพาะกรณีพบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมภายนอกบริเวณโรงเรียนเท่านั้น เนื่องจากมีหน้าที่ต้องส่งมอบตัวเด็กนักเรียนให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อดำเนินการอบรมสั่งสอนหรือลงโทษต่อไป และหากเห็นว่าเป็นการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาและอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงได้ ก็ให้แจ้งเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งจะเข้าสู่ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กต่อไป ในกรณีที่มีการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติมประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ภายใต้แนวคิดที่มองว่าการกระทำของเด็กเกิดจากความด้อยประสบการณ์ และมุ่งเปิดโอกาสให้เด็กที่กระทำความผิดได้กลับตนเป็นคนดีเพื่อคืนสู่สังคมต่อไป มากกว่าการมุ่งลงโทษเด็กให้เช็ดถูลาบ โดยพบว่าเมื่อเด็กที่กระทำความผิดจะได้รับโอกาสในการแก้ไขพฤติกรรมของตนเองอยู่เสมอ ตั้งแต่ในชั้นก่อนฟ้องในกรณีคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี เช่น การทำร้ายร่างกายผู้อื่น ตามมาตรา 295, การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น ตามมาตรา 358 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น หากมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องได้, ชั้นศาลในกรณีคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี เช่น การทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเกิดอันตรายสาหัส ตามมาตรา 297, การชิงทรัพย์ ตามมาตรา 339 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น หากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิพากษาศาลอาจสั่งให้จัดทำและดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและมีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราวตลอดจนในการพิพากษาคดี ศาลอาจปล่อยตัวจำเลยโดยมีเงื่อนไขแทนการมีคำพิพากษา หรือยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเมื่อจำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไข และสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งได้เมื่อพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป และอาจใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษอาญาได้ โดยเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นการส่งตัวเด็กไปควบคุมเพื่อฝึกอบรม และเปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้แนวคิดในการมุ่งให้เด็กมีโอกาสแก้ไขพฤติกรรมและคืนสู่สังคมจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวเด็กก็ตาม แต่หากการแก้ไขฟื้นฟูไม่เป็นผลสำเร็จหรือเด็กผู้กระทำความผิดไม่เกิดความสำนึกในความผิดอย่างแท้จริง ก็จะทำให้เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกลับเข้าสู่สังคมเดิม หากสังคมที่กลับเข้าไปยังคงเป็นสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมอยู่เหมือนเดิม สิ่งแวดล้อมรอบข้างก็จะยังคงส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมด้านลบ และสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นได้ เช่นเดิมเรื่อยไป นอกจากนี้ ยังศึกษาพบว่าพฤติกรรมการกลั่นแกล้งไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับวัยเด็กเท่านั้น แต่พฤติกรรมด้านลบดังกล่าวสามารถติดตัวเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ได้ ประกอบกับพัฒนาการด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้การติดต่อสื่อสารสามารถทำได้โดยง่ายผ่านสื่อออนไลน์ ส่งผลให้การกลั่นแกล้งไม่ถูกจำกัดเฉพาะกรณีที่เกิดขึ้นต่อหน้ากันเท่านั้น แต่การกลั่นแกล้งสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นได้ในทุกสถานที่ซึ่งยังคงปรากฏเหตุการณ์การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่กระทำโดยผู้ใหญ่ให้เห็นได้อยู่ในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใหญ่บางคนไม่ได้มองว่าการกลั่นแกล้งผู้อื่นเป็นพฤติกรรมต้องห้าม และสามารถส่งผลกระทบต่อผู้อื่นได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวก็เป็นเพราะในวัยเด็กมองว่าการกลั่นแกล้งผู้อื่นเป็นเรื่องสนุกสนาน ไม่ได้รับการปลูกฝังว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องต้องห้ามและไม่ทราบถึงผลกระทบที่รุนแรงที่อาจเกิดจากพฤติกรรมดังกล่าว ดังเช่นตัวอย่างในสาธารณรัฐเกาหลี กรณีการฆ่าตัวตายของดาราดวงใจชื่อ ซอลลี หรือ เซเว จิน รี อดีตศิลปินวง f(x) ที่ถูกสันนิษฐานว่าเกิดจากการถูกกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ในเรื่องของหน้าตา และ

ความเหมาะสมในการเป็นศิลปินของเธอ จนเป็นเหตุให้มีการผลักดันการร่างกฎหมายต่อต้านการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ของสาธารณรัฐเกาหลีขึ้น การป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนจึงเปรียบเสมือนการตัดไฟตั้งแต่ต้นลม ไม่ให้เด็กมีความคิดริเริ่มที่จะละเมิดสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น จนเป็นนิสัยติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ส่งผลให้เกิดความเสียหายให้แก่ผู้อื่น หรือเป็นจุดเริ่มต้นของการก่ออาชญากรรมต่อไป

1.2 กลุ่มที่เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง

เป็นกลุ่มที่ตกเป็นเป้าหมายในการกลั่นแกล้ง มักเป็นกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างจากผู้อื่น และได้รับผลกระทบทางลบทั้งด้านสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในสังคมโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ ทำให้เด็กเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกสังคมรังเกียจ โดนดูถูกนินทา ถูกเข้าใจผิดจากสังคมรอบข้างในกรณีที่มีการกล่าวหาในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง ส่งผลให้ไม่อยากไปโรงเรียนเพื่อศึกษาหาความรู้ เพราะเกิดความเครียด ซึมเศร้า หวาดระแวง ไม่มีความสุข อับอาย เจ็บปวด จนส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของตัวเด็กเอง มีผลทำให้เด็กแยกตัวออกจากสังคม เก็บตัวอยู่เพียงลำพัง หนีปัญหา หรือในรายที่มีภาวะซึมเศร้าอยู่แล้วจะถูกระตุ้นให้มีอาการซึมเศร้าหนักขึ้น ส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า รู้สึกโดดเดี่ยว สิ้นหวัง และอาจรุนแรงถึงการตัดสินใจฆ่าตัวตาย เป็นต้น ดังเช่นกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2566 กรณีที่หน่วยงานของรัฐได้ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ไม่ยอมออกจากบ้านเป็นเวลานานกว่า 3 ปี และไม่ยอมไปโรงเรียนเพราะถูกเพื่อนล้อว่าเป็นกระเทย อีกทั้งในบางครั้งยังถูกทำร้าย เพราะเหตุดังกล่าวด้วย หรือในกรณีที่ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นสาเหตุทำให้เกิดการคิดสั้นฆ่าตัวตายในเด็ก ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นกับ Jeffrey Johnston เด็กนักเรียนอายุ 15 ปี ในรัฐฟลอริดา (Florida), Carl Joseph Walker-Hoover เด็กนักเรียนอายุ 11 ปี และ Phoebe Prince เด็กนักเรียนอายุ 15 ปี ในรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) ของประเทศสหรัฐอเมริกา จนเป็นเหตุให้มีการผลักดันให้มีการตรากฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนขึ้นเพื่อบริหารจัดการกับปัญหาในรัฐดังกล่าว นอกจากนี้ เด็กที่ถูกกลั่นแกล้งอาจตอบโต้ด้วยการแค้นแเอาคืน ซึ่งเป็นการจัดการกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่ไม่เหมาะสม จนกลายเป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นเสียเอง หรืออาจมีการโต้ตอบที่รุนแรงจนถึงขั้นสร้างความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะเด็กไม่ทราบถึงวิธีการรับมือกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้งอย่างถูกต้อง ดังเช่นตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2562 กรณีเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 1 นำปิ่นของพ่อมาจ่อยิงเพื่อร่วมชั้นเรียน โดยอ้างว่าถูกเด็กผู้ตายกลั่นแกล้ง ตบหัว ล้อว่าเป็นตุ๊ดเป็นเกย์ จนเพื่อนคนอื่นล้อตาม สร้างความคับแค้นใจให้แก่ผู้ก่อเหตุ หรือที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 กรณีเด็กนักเรียนอายุ 14 ปี ใช้มีดแทงเพื่อนนักเรียนเสียชีวิต สาเหตุเกิดจากความคับแค้นใจที่ผู้ตายบังคับขู่เงิน และถูกผู้ตายชกที่ศีรษะและใบหน้า ซึ่งเด็กนักเรียนดังกล่าวถูกแจ้งข้อหา ฆ่าคนตายโดยเจตนา และ

พวกพาอาวุธมีด จึงทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นต้นเหตุของการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และเป็นต้นเหตุให้เด็กก่ออาชญากรรม

1.3 กลุ่มที่เป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์

เป็นเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบถึงแม้จะไม่ใช่กลุ่มที่ประสบเหตุการณ์กลั่นแกล้งโดยตรง แต่ก็เป็กลุ่มคนส่วนใหญ่ในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ถ้าหากปล่อยให้มีการกลั่นแกล้งในโรงเรียนบ่อยครั้ง โดยไม่มีการบริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าวอย่างถูกต้อง อาจทำให้การกลั่นแกล้งในโรงเรียนถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติที่สามารถทำได้ และเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและพึงพอใจกับความสนุกสนานที่เกิดขึ้นบนความทุกข์ของผู้อื่น ทำให้รู้สึกว่าการกลั่นแกล้งผู้อื่นได้สำเร็จทำให้ตนมีอำนาจเหนือเด็กอื่นในโรงเรียน ได้รับความยอมรับนับถือจากสังคมเพื่อน จนอาจทำให้เด็กมีความคิดผู้ริเริ่มที่จะกลั่นแกล้งผู้อื่นบ้าง หรืออาจทำตัววางเฉยเมื่อพบเห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้งเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องปกติ หรือในบางรายอาจเกิดความรู้สึกหวาดกลัว ไม่อยากไปใช้ชีวิตในโรงเรียน รวมทั้งเริ่มกลั่นแกล้งผู้อื่นเพื่อปกป้องตัวเองจากการถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียน ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นกับ Kim Garam อดีตศิลปินในสาธารณรัฐเกาหลีที่เคยเป็นผู้พบเห็นและโต้ตอบเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียนซึ่งเกิดขึ้นโดยตรงกับเพื่อนของเธอด้วยความคิดที่ต้องการปกป้องเพื่อน จนการโต้ตอบของเธอเป็นการกลั่นแกล้งผู้อื่นเสียเองและได้รับการลงโทษ ส่งผลกระทบให้ถูกยกเลิกสัญญาจ้างในการเป็นศิลปินในเวลาต่อมา เพราะการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและความนิยมของเธอ ปัญหาการโต้ตอบที่ไม่เหมาะสมมักเกิดขึ้นเพราะไม่มีการปลูกฝังให้เด็กโดยทั่วไปทราบถึงพฤติกรรมและผลกระทบด้านลบที่เกิดจากการกลั่นแกล้ง ไม่มีการส่งเสริมให้ผู้เห็นเหตุการณ์เข้าไปช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกการกลั่นแกล้ง รวมทั้งวิธีการในการยุติการกลั่นแกล้ง ตลอดจนการปลูกฝังทัศนคติของผู้เห็นเหตุการณ์ให้ยืนหยัดในความถูกต้อง ส่งเสริมบทบาทในการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกการกลั่นแกล้ง ด้วยการสร้างความมั่นใจให้เด็กที่รายงานหรือช่วยเหลือเพื่อนว่าจะได้รับความปลอดภัยดังในมาตรการทางกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์, มลรัฐฟลอริดา และแมสซาชูเซตส์ ของประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐเกาหลีต่างก็บัญญัติให้โรงเรียนต้องมีข้อกำหนดให้นักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์ต้องรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นให้ครูทราบ และมีการคุ้มครองนักเรียนที่รายงานเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการรายงาน ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการจัดตั้งศูนย์เสมารักษ์ขึ้นเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยนักเรียนตั้งแต่ในอดีต มีการใช้คู่มือการดำเนินงานที่หน่วยงานของประเทศไทยเผยแพร่ไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ โดยมีการวางแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้พบเห็นเหตุการณ์เพื่อยับยั้งการกลั่นแกล้งไว้ด้วย รวมทั้งในประเทศไทยยังมีการวางระบบ MOE Safety Center เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้ที่เห็นเหตุการณ์แจ้งเบาะแสรวมถึงรับคำปรึกษาผ่านระบบดังกล่าว และมีเครือข่ายในการคุ้มครองเด็ก มีการพัฒนาแอปพลิเคชัน Buddy Thai ร่วมกับภาคเอกชน และเพจ Because We Care ที่มุ่งเน้นในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียนและ

ผ่านอินเทอร์เน็ต และเพื่อบรรเทาปัญหาการฆ่าตัวตายในกลุ่มเด็กในสังคมไทย อันเป็นการส่งเสริมให้ไม่เพิกเฉยเมื่อเกิดการกลั่นแกล้งขึ้น แต่ก็พบว่าไม่ได้มีการขับเคลื่อนหรือบังคับใช้อย่างจริงจัง แต่อย่างไร

2. ประเด็นปัญหาโรงเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถานที่ซึ่งรัฐจำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อให้บริการด้านการศึกษาแก่ประชาชน ไม่ว่าจะรัฐจะดำเนินกิจการเองหรือมอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินกิจการ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะความรู้ให้แก่ประชาชนตามช่วงวัยที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนในชาติมีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพเพียงพอที่จะนำพาประเทศชาติไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับการศึกษาระดับบังคับที่บังคับให้ทุกคนต้องเข้ารับการศึกษาระดับต้นในวัยที่เป็นเด็ก โรงเรียนจึงนับได้ว่าเป็นบ้านหลังที่สองของเด็กซึ่งต้องเข้าไปใช้ชีวิตในสังคมโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ทำให้เด็กไม่ยอมไปโรงเรียน จึงสามารถส่งผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนหรือการเรียนรู้ของเด็กได้โดยตรง ทั้งที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กรับรองให้เด็กทุกคนมีสิทธิในการได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเอง รวมถึงรับรองว่าเด็กทุกคนจะได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย สิทธิเสรีภาพ และทรัพย์สิน ในทุกสถานที่ซึ่งก็หมายความรวมถึงโรงเรียนด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ซึ่งเป็นภัยอันตรายประเภทหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นในโรงเรียน โดยโรงเรียน ครู อาจารย์ รวมถึงบุคลากรอื่นของโรงเรียนต้องไม่มองว่าการกลั่นแกล้งของนักเรียนเป็นเรื่องปกติเล็กน้อยที่เกิดขึ้นได้ตามวัย แต่ควรมองว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนในด้านลบดังกล่าว แม้จะทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยก็อาจพัฒนาความรุนแรงและสร้างความเสียหายที่มากขึ้นต่อไปได้ พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน และครู อาจารย์ก็ถือว่ามีความสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าว ด้วยการปลูกฝังทัศนคติในการไม่ยอมรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีการตอบสนองและเร่งแก้ไขทันทีเมื่อได้รับรายงานหรือพบเห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยไม่มีการตรากฎหมายเพื่อป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งโดยตรง แต่เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องพบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับกฎหมายลำดับรองเกี่ยวกับการส่งเสริมความประพฤติของนักเรียน ในส่วนที่กำหนดให้โรงเรียนต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้คำปรึกษาด้านการดำรงชีวิตและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้แก่นักเรียน มีการสำรวจเฝ้าระวังและติดตามนักเรียนที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดและจัดให้มีแผนงานการส่งเสริมความปลอดภัยและป้องกันปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน รวมถึงสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความประพฤติและความปลอดภัยของนักเรียน ตลอดจนให้มี

พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนที่ทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแลไม่ให้นักเรียน นักศึกษามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และจัดตั้งศูนย์เสมารักษ์ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังกำหนดให้มีการส่งเสริมคุณธรรมอันดีงามไว้ในทุกวิชา เป็นส่วนที่มีความคล้ายคลึงกับกลไกทางกฎหมายของต่างประเทศ ส่วนกรณีที่มีการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอันเป็นการละเมิดเกิดขึ้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 ก็กำหนดให้บิดามารดา ครู อาจารย์ ร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของเด็กในความดูแลของตนด้วย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งฟ้องร้องบุคคลดังกล่าวเพื่อร่วมรับผิดชอบทางแพ่งได้ เพราะถือว่าการละเมิดที่เกิดขึ้นเป็นความบกพร่องของบุคคลดังกล่าวด้วยส่วนหนึ่งแต่ในกรณีที่ฟ้องครู อาจารย์ให้ร่วมรับผิดชอบทางแพ่งกับเด็กและเยาวชนที่กระทำละเมิดต่อผู้อื่น ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าครู อาจารย์ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการดูแลเด็กจนเกิดการละเมิดขึ้น เป็นกรกำหนดภาระการพิสูจน์ให้แก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็ก และในด้านของนโยบายการดำเนินงานของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้การดำเนินการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาเป็นนโยบายและจุดเน้นในการดำเนินงานด้านการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ได้เผยแพร่คู่มือดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ปกครอง รวมถึงแนะนำวิธีการปฏิบัติให้แก่เด็กเมื่อต้องพบเจอกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน รวมจำนวน 5 ฉบับ โดยเป็นคู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียนของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1 ฉบับ สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อตรงในด้านสุขภาพและจิตใจของเด็ก ซึ่งหน่วยงานด้านสุขภาพกำลังพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว และเป็นคู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษาในภาพรวมจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 ฉบับ และจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 ฉบับ โดยจัดให้การกลั่นแกล้งเป็นภัยอันตรายรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นได้ในโรงเรียน และมีคู่มือการดำเนินการป้องกันการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาโดยเฉพาะ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 ฉบับ โดยคู่มือดำเนินงานทั้ง 5 ฉบับดังกล่าว กำหนดแนวทางไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นไปที่การเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีให้แก่นักเรียน การติดตามเฝ้าระวัง การรายงานเหตุการณ์และขั้นตอนการดำเนินการเมื่อเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียน การลงโทษทางวินัยแก่นักเรียน ผู้กระทำผิดและเยียวยานักเรียนผู้ถูกระทำ การหาแนวทางแก้ไขร่วมกับผู้ปกครอง รวมถึงมีหน่วยงานขึ้นเหนือขึ้นไปคอยกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามคู่มือดังกล่าว และให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับรายงานเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อไป สะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบันหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพและการศึกษาของประเทศไทย เริ่มให้ความสำคัญกับความ ปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน แต่มาตรการในการจัดการกับปัญหาของประเทศไทยยังอยู่ในรูปแบบของ

คู่มือดำเนินการเพียงเท่านั้น ไม่มีสภาพบังคับที่เข้มข้นเท่ากับการตราเป็นกฎหมายขึ้นเพื่อป้องกันและบริหารจัดการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอย่างจริงจัง ทำให้เห็นว่าถึงแม้การกลั่นแกล้งในโรงเรียนจะปรากฏให้เห็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อเด็กได้อย่างรุนแรง แต่สังคมไทยก็ยังไม่ได้มองว่าปัญหาการกลั่นแกล้งกันโรงเรียนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบมากเพียงพอที่จะให้ความสำคัญในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการตรากฎหมายขึ้นเพื่อป้องกันและบริหารจัดการโดยตรง อันเป็นการไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิในความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิต และจิตใจของเด็ก และไม่ได้จัดการศึกษาโดยมุ่งถึงการพัฒนาด้านวิชาการควบคู่ไปกับพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมให้สัตยาบันเท่าที่ควร โรงเรียน ครู อาจารย์ ที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาเด็กอย่างใกล้ชิดควบคู่ไปกับการป้องกันปัญหาดังกล่าวจึงไม่ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันภัยอันตรายจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอย่างเท่าที่ควร ซึ่งจากที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศฟิลิปปินส์, มลรัฐฟลอริดา และแมสซาชูเซตส์ ของประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐเกาหลี พบว่าประเทศเหล่านี้ มีการใช้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรง โดยประเทศฟิลิปปินส์และสาธารณรัฐเกาหลี มีการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติขึ้นใช้บังคับเป็นการเฉพาะ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา ถึงแม้รัฐบาลกลางไม่ได้มีการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติเพื่อป้องกันและบริหารจัดการปัญหาดังกล่าวโดยตรง แต่ปรากฏให้เห็นในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการเลือกปฏิบัติของรัฐบาลกลาง ซึ่งมีสภาพบังคับมลรัฐต้องปฏิบัติตาม และมลรัฐก็สามารถกำหนดมาตรการทางกฎหมายอื่นๆ เพื่อคุ้มครองเด็กให้พ้นจากการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อร่างกายหรือจิตใจด้วยก็ได้ ส่งผลให้ในระดับมลรัฐบางรัฐได้มีการกำหนดมาตรการ ทั้งในรูปแบบของการตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติ เพื่อป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าวโดยตรง รวมถึงมีการใช้มาตรการในรูปแบบของการกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์, มลรัฐฟลอริดา และแมสซาชูเซตส์ ของประเทศสหรัฐอเมริกา จะใช้กลไกในทำนองเดียวกัน ด้วยการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องวางนโยบายหรือแผนงานในการต่อต้านหรือป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยกฎหมายได้วางกรอบข้อกำหนดที่ต้องระบุไว้ในนโยบายของโรงเรียน ประกอบด้วย ข้อห้ามไม่ให้นักเรียนกระทำการกลั่นแกล้งในโรงเรียน แนวทางการรายงานเหตุการณ์และการดำเนินการเมื่อเกิดเหตุการณ์กลั่นแกล้งในโรงเรียนขึ้น การกำหนดบทลงโทษทางวินัยแก่นักเรียนที่กระทำการกลั่นแกล้งผู้อื่น วางแนวทางการฟื้นฟูและแก้ไขเยียวยาให้แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ตลอดจนพัฒนาความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ และให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ปัญหาดังกล่าว มีการกำหนดให้เผยแพร่นโยบายหรือแผนงานให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองทราบ รวมถึงให้มีการเผยแพร่สู่สาธารณะ และให้มีการปรับปรุงหรือทบทวนนโยบายหรือแผนงานดังกล่าวให้สอดคล้องกับ

สถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ ส่วนในสาธารณรัฐเกาหลี กำหนดให้การกลั่นแกล้งเป็นความรุนแรงในโรงเรียนรูปแบบหนึ่ง โดยกฎหมายมีกลไกในลักษณะของการวางโครงสร้างองค์กรต่างๆ ทั้งในรูปแบบของหน่วยงานและในรูปแบบของคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กำหนดเป้าหมายนโยบายและทิศทางในการป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ดำเนินการตามแผนแม่บทที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ตลอดจนให้มีการทบทวนแผนแม่บทดังกล่าวทุก 5 ปี ให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อป้องกันและต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนขึ้น และต้องกำหนดให้โรงเรียนมีแผนปฏิบัติการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนและดำเนินการตามแผนดังกล่าว ผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนต้องจัดตั้งหน่วยให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อและนักเรียนที่มีพฤติกรรมคุกคามผู้อื่น และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องความรุนแรงในโรงเรียนโดยเฉพาะ นอกจากนี้ ยังมีกลไกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยองค์กรอื่นที่ไม่ใช่โรงเรียน ซึ่งไม่ปรากฏในกฎหมายของประเทศอื่นที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ และกฎหมายยังกำหนดให้ติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิด สายโทรศัพท์ฉุกเฉิน เป็นต้น เพื่อรับแจ้งเหตุการณ์หรือรับแจ้งเบาะแส นอกจากนี้ กฎหมายของทุกประเทศที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบยังมีกลไกในการกำกับดูแลโดยองค์กรที่อยู่เหนือขึ้นไป ด้วยการกำหนดให้มีการรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้น ตลอดจนการดำเนินการกับเหตุการณ์ดังกล่าวไปยังหน่วยงานชั้นเหนือขึ้นไป และที่สำคัญกฎหมายของมลรัฐแมสซาชูเซตส์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีกลไกในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับรายงานเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งกลไกในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะส่งผลดีต่อการพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมในการป้องกันไม่ให้นักเรียนกลับไปมีพฤติกรรมแบบเดิมซ้ำอีก และสามารถพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมในการป้องกันและบริหารจัดการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนในภาพรวมได้ นอกจากนี้ กฎหมายของต่างประเทศยังมีสภาพบังคับให้โรงเรียนต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดบทลงโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมาย หรือให้หน่วยงานชั้นเหนือขึ้นไปของโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ในการสั่งให้โรงเรียนหรือผู้อำนวยการโรงเรียนดำเนินการใดๆ ตามที่เห็นสมควร ซึ่งถือเป็นกลไกที่ช่วยกำกับดูแลให้โรงเรียนต้องดำเนินการตามกฎหมายเพื่อป้องกันและบริหารจัดการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จึงทำให้เห็นได้ว่า กฎหมายของต่างประเทศตลอดจนคู่มือดำเนินงานของประเทศไทย ได้วางข้อกำหนดเพื่อให้โรงเรียน ซึ่งดำเนินการโดยครู อาจารย์ หรือบุคลากรของโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้งต้องดำเนินการ ทั้งในขั้นของการป้องกันการเข้าดำเนินการขณะเกิดเหตุการณ์ การลงโทษผู้กระทำการกลั่นแกล้ง การเยียวยาผู้ถูกกระทำ ตลอดจนการร่วมกันหาวิธีเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาดังกล่าว กำหนดให้โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานที่

ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ต้องวางนโยบาย แผนงานหรือหลักสูตรในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ถึงแม้คู่มือดำเนินการของประเทศไทยจะวางข้อกำหนดไว้ในทำนองเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศ แต่มาตรการที่ไม่อยู่ในรูปแบบของกฎหมาย จะทำให้โรงเรียน ครู อาจารย์ ไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อป้องกันและบริหารจัดการปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้ไม่ได้รับการกำกับดูแลที่เข้มงวดจริงจังจากหน่วยงานชั้นเหนือขึ้นไป ตลอดจนไม่มีบทลงโทษในกรณีที่โรงเรียนไม่ดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันและบริหารจัดการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นสาเหตุให้โรงเรียนของประเทศไทย ไม่เห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเท่าที่ควร

3. ประเด็นปัญหาการไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรงที่ส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองโดยมุ่งเน้นถึงการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นประโยชน์หรือความต้องการร่วมกันของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความต้องการในการอยู่รอดปลอดภัย และความต้องการที่จะอยู่ดีมีสุขหรือมีความสุขสบาย ในการดำรงชีวิต การดำเนินกิจการต่างๆ ของรัฐจึงต้องมุ่งคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนและประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ รัฐจึงมีหน้าที่ในการดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อสนองต่อความต้องการดังกล่าวและประกันว่าประชาชนจะได้รับความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพตามที่ได้รับรอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต ด้วยการสร้างหลักประกันให้แก่ประชาชน ได้รับความปลอดภัยจากการกระทำที่มีขอบข่ายกฎหมายทั้งปวงที่จะกระทำต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย จิตใจและทรัพย์สินของประชาชน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ซึ่งในทางระหว่างประเทศ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และห้ามการเลือกปฏิบัติต่อมนุษย์ ส่งผลให้มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในด้านต่างๆ โดยปราศจากการแบ่งแยกในเรื่องของความแตกต่าง และเป็นหน้าที่ของรัฐภาคีที่จะต้องสร้างหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพดังกล่าวให้แก่ประชาชนควบคู่ไปกับการส่งเสริมสิทธิในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในประเทศ ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนในประเทศได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งในระหว่างที่ประชาชนเข้ารับการศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองด้านความปลอดภัย ด้วยเช่นกัน ในการจัดการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ เสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มเชื้อชาติ หรือศาสนาทั้งปวงควบคู่กันไปกับการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ ประกอบกับ กลุ่มคนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนโดยส่วนมากเป็นเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องเคารพและประกันสิทธิของเด็กโดยไม่เลือกปฏิบัติ และในการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับเด็กต้องคำนึงถึง

ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก ต้องคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องยอมรับในสิทธิของเด็กที่จะได้รับมาตรฐาน ด้านการสาธารณสุขที่ดีที่สุด และอำนวยความสะดวกเพื่อบำบัดรักษาความเจ็บป่วย และการฟื้นฟู สุขภาพ ในการจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งถึงการพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐาน เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษา และค่านิยม เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจกัน มีสันติภาพ ความเสมอภาคทางเพศและการมีมิตรภาพในหมู่พล มนุษย์ รวมถึงการพัฒนาความเคารพต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เมื่อพิจารณาโดยยกตัวอย่างประเด็นของ ความเสมอภาคทางเพศแล้ว พบว่า นอกจากเพศชายและเพศหญิงที่สังคมใช้เป็นบรรทัดฐานในการ แบ่งแยกความแตกต่างของบุคคลแล้ว ในปัจจุบันมีการพยายามขับเคลื่อนในประเด็นความหลากหลาย ทางเพศ ที่มองว่าเพศของบุคคลมีมากกว่าเพศชายและเพศหญิง ซึ่งในอดีตยังไม่เป็นที่ยอมรับและ ยังพบว่ามี การถ่ายทอดแนวคิดการไม่ยอมรับในความหลากหลายทางเพศให้เห็นอยู่ได้บ่อยครั้งใน ปัจจุบัน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวหลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่าง ประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองหลักการ ดังกล่าวด้วย ได้รับรองว่าไม่ว่าจะมีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศแบบใด มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิ มนุษยชนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์เช่นเดียวกัน และในเรื่องของการศึกษา รับรองว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิ ด้านการศึกษาโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากสาเหตุวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ รัฐภาคีควรมีการให้ ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งให้มีกฎหมายหรือนโยบายสถานศึกษาที่ให้ ความคุ้มครองเพียงพอต่อนักเรียนที่มีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศแบบต่างๆ จากการถูก แบ่งแยกกีดกันทางสังคมและจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบในสถานศึกษา รวมไปถึงการกลั่น แกล้งและรังควาญ ต้องให้หลักประกันว่านักเรียนที่ถูกแบ่งแยกกีดกันทางสังคม หรือเผชิญความ รุนแรง ไม่ถูกลดบทบาทหรือกีดกันออกไป แต่จากการศึกษาพบว่า การกลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศ ไทย ยังคงมีการนำวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งในลักษณะที่เป็น ปมด้อย ดังในกรณีตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2566 กรณีเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไม่อยากไปโรงเรียนเพราะถูกเพื่อนล้อว่าตุงตุงเหมือนกระเทย บางครั้งถูกทำร้าย จนไม่อยากไป โรงเรียนและขาดเรียนบ่อย ถึงแม้ผลการสอบจะดี แต่เนื่องจากขาดเรียนบ่อยจึงซ้ำชั้น เหตุการณ์ ดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้ง 3 ฉบับ โดยเป็นการละเมิดปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 2 ที่มุ่งคุ้มครองให้ทุกคนมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวง โดยปราศจาก การแบ่งแยกไม่ว่าจะเป็น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา เป็นต้น, ข้อ 3 ที่มุ่งคุ้มครองให้ทุกคนมีสิทธิ ในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล และข้อ 26 (2) ที่มุ่งคุ้มครองให้ทุกคนได้รับ การศึกษาซึ่งต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการเสริมสร้างความเคารพต่อ สิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน, เป็นการละเมิดต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 2 ที่มุ่งให้

รัฐภาคีเคารพและประกันสิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กให้แก่เด็กแต่ละคน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าชนิดใดๆ โดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา เป็นต้น และรัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง เพื่อที่จะประกันว่าเด็กได้รับการคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติ, ข้อ 19 ที่มุ่งให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และการศึกษา ในการคุ้มครองเด็กจากความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ, ข้อ 28 (1) (e), (2) ที่มุ่งให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และเพื่อที่จะให้บังเกิดผล และบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน และรัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้น ในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็ก, ข้อ 29 (1) (b) (d) ที่มุ่งให้รัฐภาคีจัดการศึกษาของเด็กโดยมุ่งไปสู่การพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน การเตรียมเด็กให้มีชีวิตที่มีความรับผิดชอบในสังคมด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจกัน สันติภาพ ความอดกลั้น ความเสมอภาคทางเพศ และมิตรภาพในหมู่มวลมนุษยชนทุกกลุ่ม และข้อ 27 ที่มุ่งให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่จะได้รับมาตรฐานของการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศิลธรรม และสังคมของเด็ก และเป็นการละเมิดต่อหลักการยอร์คการต่างๆ ข้อ 1 ที่รับรองว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีและความเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะมีความพิการและอัตลักษณ์ทางเพศแบบใด ย่อมมีสิทธิมนุษยชนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์เช่นเดียวกัน โดยรัฐจะต้องบรรจุหลักการสิทธิมนุษยชน ไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นและสร้างหลักประกันในการใช้สิทธิมนุษยชนให้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ และแก้กฎหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ตลอดจนให้การศึกษาศเสริมสร้างความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมและยกระดับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอย่างทั่วถึงและไม่คำนึงถึงวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ, ข้อ 2 ที่รับรองว่ามนุษย์ทุกคนสมควรได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างสมบูรณ์ โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากสาเหตุวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ โดยรัฐจะต้องบรรจุหลักการของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศลงในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ตลอดจนให้การศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อกำจัดอคติ ทัศนคติ หรือพฤติกรรมเลือกปฏิบัติ ที่มาจากแนวความคิดที่ว่าวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศเป็นรูปแบบที่ต่ำต้อยกว่าหรือสูงส่งกว่ารูปแบบอื่นในสังคม, ข้อ 5 ที่รับรองว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศเป็นรูปแบบใด ย่อมมีสิทธิในความปลอดภัยและมีสิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปลอดภัยจากความรุนแรงหรืออันตรายต่อร่างกาย โดยรัฐจะต้องใช้มาตรการที่จำเป็น ในการป้องกันและคุ้มครองให้ปลอดภัยจากความรุนแรงและการรังแกทุกรูปแบบที่เกี่ยวกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ รัฐต้องริเริ่มโครงการเพื่อสร้างความเข้าใจแก่สาธารณะ เพื่อเป็นการลดอคติ ที่เป็นรากฐานของการใช้ความรุนแรง

ที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ, ข้อ 16 ที่รับรองว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิด้านการศึกษา โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากสาเหตุวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ โดยรัฐจะต้องใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ ทางปกครองและทางอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อรับรองความเสมอภาคทางการศึกษา และการปฏิบัติอย่างเสมอภาคต่อนักเรียนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติจากสาเหตุวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ให้การศึกษามีเป้าหมายในการพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ สมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจอย่างเต็มศักยภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนที่มีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศทุกรูปแบบ ให้การศึกษามีเป้าหมายในการพัฒนาความเคารพสิทธิมนุษยชน และค่านิยมของเด็กแต่ละคน ด้วยจิตวิญญาณของความเข้าใจ การอยู่ร่วมกันโดยสงบ การอดทนอดกลั้น และความเสมอภาค โดยคำนึงถึงและเคารพต่อวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศด้วย ให้วิธีการในการศึกษา เนื้อหา หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนต่างๆ สามารถยกระดับความเข้าใจและความเคารพต่อวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย ให้มีกฎหมายหรือนโยบายสถานศึกษา ที่ให้ความคุ้มครองเพียงพอต่อนักเรียนที่มีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศแบบต่างๆ จากการถูกแบ่งแยกกีดกันทางสังคมและจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบในสถานศึกษา รวมไปถึงการกลั่นแกล้งและรังควาญ ให้หลักประกันว่านักเรียนที่ถูกแบ่งแยกกีดกันทางสังคม หรือที่เผชิญความรุนแรง ไม่ถูกลดบทบาทหรือกีดกันออกไป และให้นักเรียนผู้ตกเป็นเหยื่อได้มีส่วนร่วมในการหาทางออกที่ดีที่สุด และข้อ 29 ที่รับรองว่ามนุษย์ทุกคนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน มีสิทธิในการให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการละเมิดทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าจะป็นเจ้าหน้าที่รัฐหรืออื่นๆ ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนตามความร้ายแรงของการละเมิด ห้ามเพิกเฉยต่อผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศและปล่อยให้ลายนวลโดยไม่ได้รับโทษ โดยรัฐจะต้องจัดตั้งกระบวนการทางอาญา ทางแพ่ง ทางปกครองหรือทางอื่นๆ ที่เหมาะสม เข้าถึงได้ และได้ผล รวมทั้งมีการตรวจสอบการร่างและบังคับใช้กฎหมายและนโยบาย เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติจากสาเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ตลอดจนกำจัดอุปสรรคใดๆ ที่ทำให้ผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนจากสาเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศสามารถลายนวลได้ โดยไม่ต้องรับโทษ จากตัวอย่างเหตุการณ์ที่กล่าวมาเป็นเพียงเหตุการณ์เดียวที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่กลับเป็นการละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องถึง 3 ฉบับ และส่งผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก แต่ประเทศไทยกลับไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรง เป็นความบกพร่องของรัฐที่ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ที่กฎหมายระหว่างประเทศได้รับรองไว้ แตกต่างจากในต่างประเทศที่เลือกมาศึกษาเปรียบเทียบ มีการตรากฎหมายในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรง เพื่อคุ้มครองเด็กให้รอดพ้นจากภัยของการกลั่นแกล้งในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน และป้องกันไม่ให้เกิดมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่มุ่งก่อภัยอันตรายให้แก่ผู้อื่น

แสดงให้เห็นถึงการแสดงจุดยืนในการมุ่งคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถบังคับใช้ได้จริง เป็นการสอดคล้องกับแนวคิดในการปกป้องคุ้มครองเด็กที่เน้นถึงการคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเด็กเอง โดยกฎหมายของต่างประเทศที่วางข้อกำหนดไปในทิศทางเดียวกัน ให้โรงเรียนวางนโยบายหรือแผนงานในการป้องกันการกลั่นแกล้งไว้ เป็นการแสดงจุดยืนร่วมกันในการไม่ยอมรับพฤติกรรม การกลั่นแกล้งในโรงเรียน และทำให้เด็กทราบถึงพฤติกรรมที่เป็นการกลั่นแกล้งซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องห้าม รวมทั้งการกำหนดมาตรการที่จะดำเนินการหรือมีบทลงโทษที่จะลงโทษแก่ผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น และกำหนดมาตรการเยียวยาแก่ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง ช่วยทำให้เด็กยังขังใจเมื่อเกิดความคิดริเริ่มที่จะกลั่นแกล้งผู้อื่น ส่วนเด็กที่มีความเสี่ยงจะถูกกลั่นแกล้งจะทราบถึงการเยียวยาและรู้สึกว่ามีที่พึ่ง รวมถึงเด็กผู้พบเห็นเหตุการณ์จะทราบถึงวิธีการปฏิบัติเพื่อรับมืออย่างถูกต้องเมื่อพบเห็นเหตุการณ์ ด้วยการแจ้งเบาะแสหรือรายงานครูอาจารย์ โดยมั่นใจได้ว่าชื่อของผู้รายงานจะได้รับการปกปิด ทำให้เด็กกล้าที่จะรายงานเหตุการณ์เพื่อให้ครู อาจารย์ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาจัดการกับปัญหา โดยไม่เข้าจัดการกับปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งอาจเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมและทำให้ประเด็นพิพาทรุนแรงขึ้น ตลอดจนเด็กรายอื่นๆ ที่อยู่ในโรงเรียนจะมีแนวทางหรือทราบถึงทิศทางในการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งหรือข่มขู่รังแกขึ้น ดังนั้น การมีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรง จึงเป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็กไม่ว่าจะเป็นในแง่ของความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตขณะที่อยู่ในโรงเรียน และแง่ของการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาโดยไม่มีปัญหาการกลั่นแกล้งเข้ามาเป็นปัจจัยในการสกัดกั้นการศึกษาหาความรู้ และยังเป็น การแสดงความมุ่งมั่นในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนของประเทศอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประชากรที่เป็นเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่กำลังจะพัฒนาไปเป็นกำลังหลักในการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศชาติไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และหากประเทศชาติจะดำเนินไปในทิศทางที่ดีได้ เด็กก็ควรได้รับการปลูกฝังประสบการณ์ มุมมอง ทักษะคิด แนวความคิด พื้นฐานที่ดีจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งการมีกฎหมายเฉพาะจะส่งผลดี ดังนี้

3.1 การมีกฎหมายเฉพาะส่งผลดีต่อการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม การตรากฎหมายขึ้นและประกาศใช้ มีลักษณะเป็นการใช้บังคับโดยทั่วไป ทำให้โรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงตัวนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลทั่วไป ทราบถึงเจตนารมณ์ในการป้องกันและบริหารจัดการปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรู้ถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน โรงเรียนสามารถบริหารจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งได้อย่างมีขั้นตอน แบบแผน มีการติดตามผลการดำเนินการ เด็กที่ใช้ชีวิตในสังคมโรงเรียนได้รับการปกป้องคุ้มครองด้วยการสร้างความรับรู้และเข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน และรู้ถึงขั้นตอนวิธีการใน

การดำเนินการหรือวิธีการรับมืออย่างถูกต้องเหมาะสมเมื่อเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งขึ้น ลดจำนวนเด็กที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางลบ รวมถึงป้องกันไม่ให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมการละเมิดผู้อื่นที่รุนแรงเป็นการก่ออาชญากรรมได้อีกทางหนึ่ง และลดจำนวนของเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง จนเป็นเหตุให้กระทบต่อผลการเรียนหรือได้รับผลร้ายต่อร่างกาย จิตใจ หรืออาจร้ายแรงถึงแก่ชีวิต ตลอดจนทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองตามช่วงวัยของเด็ก

3.2 การมีกฎหมายเฉพาะส่งผลดีต่อความสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ
อย่างเป็นรูปธรรมและมีสภาพบังคับ การที่ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนโดยตรง เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้บริหารจัดการประเทศอย่างสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนามผูกพันตนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐจะต้องดำเนินการใดๆ เพื่อมุ่งคุ้มครองและประกันความปลอดภัยในเรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนภายในประเทศ และในเรื่องของสิทธิเด็ก ในอันที่จะต้องประกันว่าการดำเนินการของรัฐไม่ว่าจะเป็นในทางบริหาร ทางนิติบัญญัติ หรือทางอื่นใด ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่จะถูกคำนึงถึงเป็นลำดับแรก ซึ่งความปลอดภัยจากการถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพ ในระหว่างที่เด็กดำเนินชีวิตในสังคมโรงเรียน อันเป็นสังคมที่เด็กทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องได้เข้าไปดำเนินชีวิต จึงถือว่ามีค่าสำคัญสูงสุดที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองเด็กในประเทศให้อยู่รอดปลอดภัย เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาประเทศต่อไป อีกทั้ง การตรากฎหมายขึ้นและประกาศใช้ ทำให้ทราบถึงแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการและด้วยบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรจะทำให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงาน จึงสามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันได้ ไม่ซ้ำซ้อน นอกจากนี้ กฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานหรือผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติ ยังเป็นการบังคับให้เกิดหน้าที่แก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองเด็กจากภัยที่จะเกิดขึ้นได้ ทั้งยังมีสภาพบังคับมากกว่าการเผยแพร่แนวทางปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในรูปแบบของคู่มือดำเนินการที่เป็นเพียงคำแนะนำให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น

บทที่ 5

สรุปการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐและมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ตามช่วงวัยของเด็ก พบว่ามนุษย์ทุกคนล้วนเกิดมาด้วยความแตกต่างกัน มีความเฉพาะเจาะจงในตัวตนของแต่ละคน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวต่างได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศรูปแบบใด กฎหมายยังรับรองว่าทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด มีศักดิ์ศรี มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ที่มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตและมีร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง ปลอดภัยจากภัยอันตรายใดๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตและร่างกายและจิตใจของตน มีสิทธิปกป้องรักษาชีวิตและร่างกายของตนให้รอดพ้นจากภัยอันตรายรูปแบบต่างๆ ซึ่งนานาประเทศต่างมีแนวคิดเดียวกันในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าว โดยเห็นได้จากการร่วมกันลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อแสดงเจตจำนงในการเคารพสิทธิ เสรีภาพดังกล่าว และมุ่งคุ้มครองประชาชนของรัฐไม่ให้ถูกละเมิดจากการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากสิทธิในทางส่วนตัวของบุคคลแล้ว ยังรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในทางสังคมให้แก่บุคคลในด้านต่างๆ โดยบุคคลสามารถพัฒนาบุคลิกภาพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นได้ โดยการรับรองสิทธิในการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง และกำหนดให้การศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ ส่งผลให้ประชากรของรัฐได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไปได้อีกทางหนึ่งด้วย รัฐจึงมีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะในด้านการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในด้านการพัฒนาทักษะความรู้และคุณภาพชีวิตของประชาชน อันจะส่งผลถึงการอยู่ดีมีสุขของประชาชนต่อไป อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเฉพาะประชากรของประเทศที่อยู่ในช่วงวัยเด็ก พบว่ามีการรับรองสิทธิเด็กเป็นการเฉพาะตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกันของนานาประเทศในการมุ่งคุ้มครองและรับรองสิทธิให้แก่เด็ก โดยอยู่บนแนวคิดพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เนื่องจากเด็กยังคงอ่อนด้อยประสบการณ์ มีพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนเหมือนวัยผู้ใหญ่ และต้องได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เหมาะสมเพื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

สติปัญญาและมีประสบการณ์ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตต่อไป ด้วยเหตุนี้ เด็กจึงต้องได้รับการคุ้มครองและปกป้องสิทธิเสรีภาพเป็นพิเศษ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจึงให้การรับรองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองสิทธิในชีวิต ร่างกาย จิตใจ และสวัสดิภาพของเด็ก ให้พ้นจากการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจเมื่อสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้รับผลกระทบทางด้านลบ และรับรองสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถให้แก่เด็ก ทั้งในการศึกษายังต้องมุ่งพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และเตรียมความพร้อมให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐภาคีจะต้องจัดให้มีการคุ้มครองสิทธิตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเป็นอย่างน้อยที่สุด

จากการพิจารณาประกอบกับธรรมชาติของเด็กในแต่ละช่วงวัย พบว่าเด็กมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และด้านสังคมอยู่ตลอดเวลา เป็นช่วงวัยที่มุ่งเน้นถึงการเรียนรู้ การสะสมประสบการณ์เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและป้องกันไม่ให้เกิดมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางลบ จึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการคุ้มครองเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความประพฤติที่ดี มีคุณภาพ ไม่เป็นบุคคลที่มุ่งก่อภัยอันตรายแก่ผู้อื่น และเป็นการป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับสังคมในทางอ้อมได้อีกด้วย ดังนั้น ในการที่รัฐจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตของประชาชนในประเทศ จึงต้องมีการดำเนินการใดๆ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของเด็ก ให้ได้รับความปลอดภัยไม่ถูกละเมิดด้วยการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายทั้งปวง ในระหว่างที่เข้ารับการศึกษา

สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้เด็กไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 12 ปี จนจบการศึกษาภาคบังคับ และเป็นหน้าที่ของเด็กไทยทุกคนที่ต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับดังกล่าว ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่กำหนดให้การศึกษาภาคบังคับมีกำหนดระยะเวลา 9 ปี โดยเด็กไทยทุกคนที่อายุเข้าปีที่ 7 ต้องเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุเข้าปีที่ 16 ดังนั้น เด็กไทยทุกคนจึงต้องเข้ารับการศึกษาและใช้ชีวิตในสังคมโรงเรียน อย่างน้อยเป็นระยะเวลา 9 ปี เพื่อพัฒนาชีวิตของตน จึงถือได้ว่าเมื่อพ้นจากการปกครองดูแลของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองแล้ว เด็กไทยก็ก้าวเข้าสู่สังคมโรงเรียนโดยบังคับ และนับได้ว่าโรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองของเด็ก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องให้การคุ้มครอง ปกป้องดูแลเด็กในระหว่างที่เด็กใช้ชีวิตในโรงเรียนดังกล่าว และเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้ความคุ้มครองหรือมีหลักประกันในด้านความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย จิตใจ และทรัพย์สินของเด็กในขณะที่มีสถานะเป็นนักเรียนและใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน

จากการศึกษาความหมายของการกลั่นแกล้งในโรงเรียน พบว่าเป็นภัยอันตรายรูปแบบหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในโรงเรียน และสามารถขัดขวางการใช้สิทธิทางการศึกษา เพื่อพัฒนาชีวิตอย่าง

เหมาะสมของเด็กและสามารถส่งผลกระทบต่อเด็กที่เกี่ยวข้องได้ทุกส่วน หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลร้ายต่อเด็กผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งผู้อื่น ผู้ถูกกลั่นแกล้ง และผู้ที่พบเห็นการกลั่นแกล้ง ตลอดจนส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ในโรงเรียน อันเป็นการไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาล่าเรียน และขัดต่อความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของรัฐ เมื่อพบว่าปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเด็กแล้ว จึงมีการพยายามแก้ไขปัญหาโดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวกับการให้บริการด้านสุขภาพและด้านการศึกษาของประเทศไทย ในรูปแบบของการกำหนดเป็นนโยบายในการจัดการศึกษาที่เน้นถึงการคุ้มครองความปลอดภัยของเด็ก และการกำหนดคู่มือการดำเนินการขึ้นหลายฉบับ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและบริหารจัดการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเทศไทยมองว่าปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการศึกษาของเด็กไทย จึงต้องมีการพยายามหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่คู่มือดังกล่าวยังคงกระจัดกระจายอยู่ที่หน่วยงานด้านสุขภาพและหน่วยงานด้านการศึกษา และมีสถานะเป็นเพียงคู่มือการดำเนินงานเท่านั้น ไม่ได้มีการบังคับให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องดำเนินการ ตลอดจนไม่มีการกำกับดูแลให้ดำเนินการตามคู่มือดำเนินการดังกล่าวอย่างจริงจังจึงเหมือนกับการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย พบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกฎหมายที่ชัดเจนที่สุดในการคุ้มครองเด็กให้ได้รับความปลอดภัยในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียนถูกกำหนดไว้ในหมวด 7 การส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา ที่กำหนดให้โรงเรียนต้องปลูกฝังค่านิยมความดี การเคารพต่อสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนการปราบปรามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ด้วยการแต่งตั้งเจ้าพนักงานส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาขึ้น เพื่อสอดส่องดูแลไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่พฤติกรรมต้องห้ามที่กฎกระทรวงกำหนดไว้ก็ไม่ได้มีลักษณะตรงตามความหมายของการกลั่นแกล้ง แต่อย่างใด ประกอบกับกฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการมอบตัวนักเรียนที่กระทำความผิดให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่ออบรมสั่งสอนหรือลงโทษ โดยมุ่งเพื่ออบรมสั่งสอน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน ห้ามลงโทษด้วยวิธีรุนแรง กลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ และหากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าพฤติกรรมต้องห้ามของนักเรียนเข้าข่ายเป็นการทำผิดทางอาญาและอาจก่อภัยอันตรายอย่างร้ายแรง ก็ต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อเข้าสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กต่อไป ซึ่งมีหลักในการถือประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ การดำเนินการตั้งแต่ในชั้นของเจ้าพนักงานตำรวจจนถึงการพิจารณาพิพากษาคดีและใช้วิธีการลงโทษของศาล ในทุกขั้นตอนของกระบวนการจึงเปิดโอกาสให้เด็กได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมแล้วกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

แต่หากสังคมเดิมไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงก็มีโอกาสที่เด็กจะมีพฤติกรรมเดิมได้อีก ถึงแม้เกิดความเสียหายในทางแพ่ง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยก็ยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้ปกครอง หรือครู อาจารย์ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กในขณะที่เกิดเหตุได้ แต่ในกรณีที่เด็กนักเรียนกระทำความผิดในโรงเรียนก็มีเงื่อนไขให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กมีภาระต้องพิสูจน์ว่าครู อาจารย์ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการดูแลนักเรียนในขณะเกิดเหตุด้วยเหตุนี้ มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน อันเป็นมาตรการหนึ่งที่ทำให้เด็กไม่มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่เหมาะสม ปลุกฝังให้เด็กเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่มองว่าการละเมิดหรือการกลั่นแกล้งผู้อื่นเป็นเรื่องสนุกสนานหรือมีความสุขบนความทุกข์ของผู้อื่น จึงเป็นการตัดไฟตั้งแต่ต้นลมเพื่อป้องกัน ก่อนที่เด็กจะริเริ่มเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งดีกว่าการปล่อยให้เด็กมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นจนพัฒนาความรุนแรงถึงขั้นทำผิดกฎหมายแล้วเข้าไปรับการแก้ไข ฟืนฟู่ผ่านขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการทางอาญาหรือการเรียกค่าเสียหายเพื่อเยียวยากันในภายหลัง

จากการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่าในประเทศที่เลือกมาศึกษา ประกอบด้วย ประเทศฟิลิปปินส์ มลรัฐฟลอริดาและมลรัฐแมสซาชูเซตส์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐเกาหลี ต่างมีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติใช้บังคับกับปัญหาดังกล่าว เป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญในการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่เด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียน โดยกฎหมายของต่างประเทศมีบทบัญญัติไปในทิศทางที่สอดคล้องกันให้โรงเรียนหรือผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นองค์กรหลักในการใช้มาตรการที่กฎหมายกำหนด โดยในประเทศประเทศฟิลิปปินส์ มลรัฐฟลอริดาและมลรัฐแมสซาชูเซตส์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดกลไกที่คล้ายคลึงกันโดยกำหนดให้แต่ละโรงเรียนต้องวางนโยบายหรือแผนการป้องกันการกลั่นแกล้งขึ้น และกำหนดรายละเอียดที่โรงเรียนจะต้องระบุไว้ในนโยบายหรือแผนป้องกันการกลั่นแกล้งไว้อย่างกว้าง เช่น ความหมายของการกลั่นแกล้ง สถานที่ที่ห้ามกระทำการกลั่นแกล้ง การรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งของผู้พบเห็นเหตุการณ์ การจัดการกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้ง บทลงโทษที่จะลงโทษและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กลั่นแกล้ง การคุ้มครองพยานหรือผู้ที่รายงานเหตุการณ์ การฟื้นฟูเยียวยาความเสียหาย เป็นต้น ซึ่งกฎหมายมีความยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถกำหนดเนื้อหาสาระของนโยบายและแผนป้องกันได้ตามสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ของโรงเรียนแต่ละแห่ง ทำให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมโรงเรียนนั้นๆ อย่างแท้จริง ทั้งยังกำหนดให้ต้องมีการปรับปรุงนโยบายและแผนป้องกันเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงเป็นการบัญญัติโดยชัดแจ้งด้วยกฎหมายให้กระจายอำนาจในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนไปยังโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับ

ปัญหามากที่สุด แต่กฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลีมีการวางกลไกที่แตกต่างออกไป โดยกำหนดหน้าที่ให้แก่องค์กรของรัฐต่างๆ ตั้งแต่ในระดับรัฐและรัฐบาลท้องถิ่นไปจนถึงโรงเรียน เพื่อดำเนินการป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหา โดยไม่ได้กำหนดให้แต่ละโรงเรียนต้องมีนโยบายหรือแผนป้องกันไว้ในกฎหมายโดยตรง แต่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีวางแผนแม่บทโดยหารือกับคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน ที่มีนายกรัฐมนตรีและผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในโรงเรียนเป็นประธาน เพื่อนำไปกำหนดทิศทางการทำงานผ่านผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาที่จะต้องกำหนดให้โรงเรียนมีแผนปฏิบัติการและดำเนินการตามแผนดังกล่าว และยังพบว่า กลไกของกฎหมายต่างประเทศยังมีความสอดคล้องกันในเรื่องของการให้มีการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง ทั้งในแง่ของพฤติกรรม การระงับเหตุการณ์ การตอบสนองต่อเหตุการณ์ การลงโทษผู้กลั่นแกล้ง การฟื้นฟูเยียวยาผู้ถูกกลั่นแกล้ง การปลูกฝังค่านิยมในการประพฤติที่ดีไว้ในหลักสูตรการศึกษา การรักษาข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องไว้เป็นความลับ และมีการกำหนดบทลงโทษแก่โรงเรียนหรือผู้อำนวยการโรงเรียนที่ฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ในลักษณะที่เป็นความผิดทางวินัยหรือให้อำนาจแก่หน่วยงานชั้นเหนือขึ้นไปมีอำนาจสั่งการให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งกฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลีมีความแตกต่างจากประเทศอื่น ในส่วนที่มีกลไกใกล้เคียงข้อพิพาทและการอุทธรณ์ผลการพิจารณาไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน ทั้งยังกำหนดบทลงโทษที่จะลงโทษแก่ผู้ปกครองในกรณีที่ไม่สามารถเข้าร่วมหลักสูตรการแก้ไขพฤติกรรมกับเด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่นได้ และยังคงเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษา ฟื้นฟู การเข้ารับคำปรึกษา ให้แก่เด็กที่ถูกกลั่นแกล้งอีกด้วย ซึ่งเป็นกลไกที่ประเทศอื่นไม่ได้กำหนดไว้ ทำให้ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการกระทำของเด็กในความดูแลของตน เมื่อศึกษาพบว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับกฎหมายลำดับรองที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่มุ่งส่งเสริมความประพฤตินด้านที่เหมาะสมให้แก่เด็กในโรงเรียน มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมุ่งคุ้มครองเด็กให้ได้รับความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องใกล้เคียงกับกฎหมายของต่างประเทศ และอาจช่วยแก้ไขปัญหากลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศไทยได้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติความหมายของการกลั่นแกล้ง และกำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่ป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหากลั่นแกล้งในโรงเรียนและห้ามนักเรียนกลั่นแกล้งผู้อื่นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะ

เมื่อในทางระหว่างประเทศมีการแสดงถึงความร่วมมือกันในการมุ่งคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนในชาติ รวมทั้งประเทศไทยที่เข้าร่วมเป็นภาคีในการแสดงความมุ่งหมายในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และหลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ จึงต้องดำเนินการทั้งในด้านการนิติบัญญัติ ด้านบริหาร และด้านอื่นๆ ให้สอดคล้องกับหลักการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนใช้บังคับเพื่อเป็นการคุ้มครองให้เด็กนักเรียนปลอดภัยจากการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อด้านลบทั้งทางร่างกาย จิตใจ อนามัย และทรัพย์สินของเด็ก ทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคให้แก่เด็กนักเรียน และส่งเสริมให้เด็กมีความเคารพ ในสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของผู้อื่น ตลอดจนเป็นการพัฒนาให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมในเรื่องของสิทธิในการพัฒนาชีวิตให้แก่เด็กนักเรียนอีกทางหนึ่ง โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

2.1 เพิ่มเติมบทนิยามความหมาย

โดยเพิ่มความหมายของคำว่า “กลั่นแกล้ง” ไว้ในมาตรา 4 โดยกำหนดให้เป็นวรรค 13 ถัดจากคำว่า “การเลียดูโดยมิชอบ” ก่อนคำว่า “ทารุณกรรม” เพื่อให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกับนิยามความหมายที่เป็นการกระทำ เพื่อไว้กล่าวถึงในหมวด 7 ส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ผู้ศึกษาเห็นว่าควรเพิ่มเติม โดยใช้ความต่อไปนี้

“กลั่นแกล้ง” หมายถึง การกระทำที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเจ็บปวด รู้สึกด้อยคุณค่า เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจหรือมีพลังเหนือกว่าผู้อื่น ซึ่งมักกระทำต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า สามารถแสดงออกได้ทั้งทางร่างกาย ทางสังคมหรืออารมณ์ทางคำพูด ตลอดจนการแสดงผลออกผ่านโลกออนไลน์ ซึ่งหมายความรวมถึงการรังแก ที่เป็นการกระทำที่อาจเกิดโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของผู้กระทำ อันส่งผลให้ผู้ถูกกระทำเกิดความเจ็บปวดต่อร่างกาย เกิดผลกระทบทางจิตใจ รู้สึกกลัว เป็นทุกข์ หรือกระทบต่อการเข้าสังคมหรือการเรียน ทำลายชื่อเสียง แ่่งทรัพย์สินหรือก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งมักเกิดขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากอำนาจบางอย่างของผู้กระทำที่เหนือกว่าอีกฝ่าย”

ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวส่งผลดีทำให้เกิดความชัดเจนว่ากฎหมายมุ่งคุ้มครองเด็กจากการกระทำที่เป็นการกลั่นแกล้งในขณะที่ดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนหรือสถานศึกษา

2.2 แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในหมวด 7 การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา และกฎหมายลำดับรองที่ออกตามบทบัญญัติในหมวด 7

เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดความหมายของคำว่า “นักเรียน” และ “นักศึกษา” ไว้ในมาตรา 4 วรรค 7 และ 8 และได้กล่าวถึงโดยบัญญัติคุ้มครองไว้ในหมวดนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งไว้ในหมวดนี้ จะส่งผลดีให้คุ้มครองเด็กที่ศึกษาในสถานศึกษาทุกรูปแบบนอกเหนือจากโรงเรียนที่เป็นขอบเขตในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตัวเด็กเอง ประกอบกับบทบัญญัติในหมวดนี้ มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองในแง่ของพฤติกรรมและความปลอดภัยแก่เด็กในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัญหามาตรการทางกฎหมายในการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ ดังนี้

2.2.1 แก้ไขมาตรา 63 ซึ่งเป็นส่วนที่กำหนดให้โรงเรียนต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวเพื่อส่งเสริมความประพฤติ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัย โดยเพิ่มเติมการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ผู้ศึกษาเห็นว่าควรแก้ไข ดังนี้

จากเดิม ที่บัญญัติว่า “โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ให้ใช้ความต่อไปนี้

มาตรา 63 “โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม ความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา และการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้ง ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวเป็นการเพิ่มเติมหน้าที่ในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งให้แก่โรงเรียนรวมถึงสถานศึกษาในรูปแบบอื่นๆ อย่างชัดเจน จะส่งผลให้เกิดหน้าที่อย่างชัดเจนโดยกฎหมายในการป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ซึ่งกำหนดให้กฎหมายที่จะตราขึ้นนั้น ต้องมีเพียงเท่าที่จำเป็น และให้ปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชนนั้น จะเห็นได้ว่าปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนยังคงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงส่งผลร้ายต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กที่ดำรงชีวิตในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ทำให้เด็กไม่ได้

รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย และทรัพย์สิน อันเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในโรงเรียนของเด็ก และยังเป็นการขัดขวางสิทธิในการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความรู้ให้แก่เด็กอีกด้วย การกำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่วางมาตรการเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งอย่างชัดเจนด้วยกฎหมายเพิ่มเติมจากหน้าที่ในการส่งเสริมความปลอดภัยในภาพรวมที่กฎหมายบัญญัติไว้อยู่เดิม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งและสอดคล้องกับสภาพการณ์อันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของประเทศไทย รวมทั้งยังส่งผลดีในการขจัดปัญหาอุปสรรคในการดำรงชีวิตของเด็กในโรงเรียน ให้สามารถอยู่ในสังคมโรงเรียนและแสวงหาความรู้ได้อย่างปกติสุข อีกทั้ง ยังเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและป้องกันการสูญเสียหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและสังคมได้ในทางอ้อม จึงส่งผลดียิ่งกว่าและไม่เป็นการสร้างภาระเกินสมควรให้แก่โรงเรียน อันเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการปกป้องเด็กจากภัยอันตรายที่เกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนควบคู่ไปกับการส่งเสริมสิทธิด้านการศึกษา ให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพเพื่อใช้ความรู้ดังกล่าวพัฒนาประเทศชาติต่อไป ส่งผลให้เด็กและสังคมได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินการดังกล่าว

2.2.2 แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการจัดระบบงานและกิจกรรม ในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 เนื่องจากเป็นกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 63 ที่กำหนดรายละเอียดในการจัดระบบงานและกิจกรรมแนะแนว รวมถึงหน้าที่ของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

1) *ข้อ 1 วรรคแรก* แก้ไขความหมายของคำว่า “กิจกรรมในการแนะแนว”

จากเดิม ที่บัญญัติว่า “กิจกรรมในการแนะแนว” หมายความว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับการแนะแนว การให้คำปรึกษา และฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง”

ให้ใช้ความต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้ “กิจกรรมในการแนะแนว” หมายความว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับการแนะแนว การให้คำปรึกษา และฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม ความปลอดภัย และการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง”

ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวทำให้เกิดความชัดเจนว่า กิจกรรมในการแนะแนว รวมถึงส่งเสริมเรื่องการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งด้วย

2) *ข้อ 1 วรรคท้าย* เพิ่มเติมความหมายของคำว่า “นักเรียนหรือนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” โดยเพิ่มเติมเป็น ข้อ (5) ผู้ศึกษาเห็นว่าควรเพิ่มเติม โดยใช้ความต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้ “นักเรียนหรือนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า นักเรียนหรือนักศึกษาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(5) มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่น”

ซึ่งการเพิ่มเติมความหมายดังกล่าว ทำให้เด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่น ในโรงเรียน ถือเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ที่จะส่งผลให้โรงเรียนมีหน้าที่ตามที่ กำหนดไว้ในกฎกระทรวงดังกล่าวข้อ 3 (2) และ (3) กล่าวคือ มีหน้าที่ต้องเฝ้าระวัง และติดตาม นักเรียนที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เพื่อพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และแจ้งให้ผู้ปกครองของ นักเรียนดังกล่าวทราบเพื่อร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาและสามารถกำหนดให้นักเรียนดังกล่าวเข้าร่วม กิจกรรมตามที่เห็นสมควรได้

3) ข้อ 3 แก้ไขหน้าที่ของโรงเรียน ในข้อ (4), (5) และ (6) ซึ่งเป็นหน้าที่ เกี่ยวกับการส่งเสริมความประพฤติและความปลอดภัย

จากเดิม ที่บัญญัติว่า “ให้โรงเรียนและสถานศึกษามีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(4) จัดให้มีมาตรการส่งเสริมความปลอดภัย ป้องกัน และแก้ไขปัญหา ความรุนแรง โดยมีแผนงาน ผู้รับผิดชอบ และการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

(5) สนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการส่งเสริม ความประพฤติและความปลอดภัยของนักเรียน และนักศึกษา

(6) จัดให้มีระบบการติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานต่อ ส่วนราชการต้นสังกัดอย่างน้อยปีการศึกษาละหนึ่งครั้ง
ให้ใช้ความต่อไปนี้

“ให้โรงเรียนและสถานศึกษามีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(4) จัดให้มีมาตรการส่งเสริมความปลอดภัย ป้องกัน และแก้ไขปัญหา ความรุนแรง และการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยมีแผนงาน ผู้รับผิดชอบ และการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

(5) สนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการส่งเสริม ความประพฤติ ความปลอดภัย และการป้องกันการกลั่นแกล้งของนักเรียน และนักศึกษา

(6) จัดให้มีระบบการติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน ตามกฎกระทรวงนี้ ต่อส่วนราชการต้นสังกัดอย่างน้อยปีการศึกษาละหนึ่งครั้ง

ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวส่งผลดีในการกำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่ในการวาง มาตรการเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้ง อย่างมีแบบแผนและเป็นรูปธรรม โดยมีแผนงาน ผู้รับผิดชอบ และมีการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างชัดเจน และ แก้ไขในส่วนของการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดให้ชัดเจนขึ้น ว่าการดำเนินงาน

ที่ต้องรายงานนั้นเป็นการดำเนินงานในกิจกรรมในการแนะแนว ซึ่งรวมถึงเรื่องการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งด้วย เป็นผลดีในการกำกับดูแลให้โรงเรียนต้องดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายของมลรัฐแมสซาชูเซตส์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐเกาหลี ที่ผู้ศึกษาเห็นว่าการศึกษาที่กำหนดให้แต่ละโรงเรียนมีมาตรการในรูปแบบของแผนงานจะให้ความชัดเจนในแง่ของการปฏิบัติหน้าที่ของครู อาจารย์ ที่ต้องกระทำหรือดำเนินการใดๆ ตามแผนงานต่อเด็กในโรงเรียน มากกว่ากำหนดในรูปแบบของนโยบายที่เป็นลักษณะของการแสดงจุดยืนร่วมกันในการไม่ยอมรับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนดังเช่นประเทศฟิลิปปินส์และมลรัฐฟลอริดาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเห็นว่านโยบายควรกำหนดไว้เป็นกลไกหนึ่งที่เป็นรายละเอียดในแผนงานของโรงเรียน โดยไม่จำเป็นต้องวางข้อกำหนดที่ต้องกำหนดไว้ในนโยบายด้วยบัญญัติของกฎหมาย อันเป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียนของไทยสามารถเลือกใช้แนวทางตามคู่มือการดำเนินงานมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละโรงเรียนได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ศึกษาเสนอแนะแนวทางให้โรงเรียนมีหน้าที่วางมาตรการเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้ง เพิ่มเติมจากหน้าที่เดิมของโรงเรียน โดยให้มีแผนงาน ผู้รับผิดชอบ และมีการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างชัดเจน และแก้ไขในส่วนของการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดให้ชัดเจนขึ้น รวมถึงสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกันและบริหารจัดการปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้โรงเรียนที่ดำเนินการผ่านผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครู อาจารย์ รวมถึงหน่วยงานต้นสังกัดที่จะมีหน้าที่ในการกำกับติดตามดูแลโรงเรียนอย่างชัดเจน รวมถึงผู้ปกครองและชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม จึงต้องพิจารณาถึงการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ซึ่งกำหนดให้กฎหมายที่จะตราขึ้น ต้องมีเพียงเท่าที่จำเป็น และให้ปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการแก่ประชาชนนั้น ดังที่กล่าวมาในข้างต้นว่าปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนยังคงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงส่งผลร้ายต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กที่ดำรงชีวิตในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ทำให้เด็กไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อารมณ์ และทรัพย์สิน อันเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในโรงเรียนของเด็ก และยังเป็นการขัดขวางสิทธิในการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความรู้ให้แก่เด็กอีกด้วย เมื่อพิจารณาถึงผลร้ายดังกล่าวแล้ว การกำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่วางมาตรการเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งอย่างชัดเจนด้วยกฎหมาย นอกเหนือจากหน้าที่ในการส่งเสริมความปลอดภัยในภาพรวมที่กฎหมายบัญญัติไว้อยู่เดิม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งและสอดคล้องกับสภาพการณ์อันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งยังส่งผลดีในการขจัดปัญหาอุปสรรคในการดำรงชีวิตของเด็กในโรงเรียนให้สามารถอยู่ในสังคมโรงเรียนและแสวงหาความรู้ได้อย่างปกติสุข อีกทั้ง ยังเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและป้องกัน

การสูญเสียหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและสังคมได้ในทางอ้อม จึงส่งผลดียิ่งกว่าและไม่เป็น การสร้างภาระเกินสมควรให้แก่โรงเรียนหรือผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานต้นสังกัดที่ต้องกำกับดูแลให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงผู้ปกครองและชุมชนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากการปกป้องเด็กจากภัยอันตรายที่เกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนควบคู่ไปกับการส่งเสริม สิทธิด้านการศึกษาให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ เป็น ความรับผิดชอบของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลเด็กจะต้องให้ความร่วมมือกัน ซึ่งนอกจากตัวเด็ก ที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินการดังกล่าวแล้ว จะส่งผลให้ประเทศชาติมีประชากรที่มี ความรู้ความสามารถในการพัฒนาประเทศในอนาคตได้ต่อไป

2.2.3 แก้ไขมาตรา 64 ซึ่งกำหนดหน้าที่ให้นักเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบของ โรงเรียนและกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 และที่แก้ไข เพิ่มเติม โดยเพิ่มเติมการห้ามกลั่นแกล้งไว้ในกฎหมายโดยชัดแจ้ง ผู้ศึกษาเห็นว่าควรแก้ไข ดังนี้

จากเดิม ที่บัญญัติว่า “นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบ ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ให้ใช้ความต่อไปนี้

มาตรา 64 “นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียน หรือสถานศึกษา ห้ามนักเรียนและนักศึกษากลั่นแกล้งผู้อื่น และต้องประพฤติตนตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง”

ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวเป็นการกำหนดชัดแจ้งโดยกฎหมายในแง่ของการควบคุม พฤติกรรมของเด็กที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น โดยนอกจากต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนและ ห้ามมีความประพฤติต้องห้ามตามกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ยังกำหนดให้การกลั่นแกล้งเป็นพฤติกรรมต้องห้ามโดยชัดแจ้ง ส่งผลให้เห็นถึงความชัดเจนและการแสดงจุดยืนด้วยการใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีสภาพบังคับ อันสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับ ชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน และคุ้มครองไม่ให้มีการขัดขวางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ของเด็กที่เกิดจากการกลั่นแกล้ง และยังส่งผลให้เกิดอำนาจหน้าที่แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาตามมาตรา 65, 66 และ 67 ด้วยอีกทางหนึ่ง ให้ช่วยสอดส่อง ป้องกัน และปราบปราม ไม่ให้เด็กกลั่นแกล้งผู้อื่น ซึ่งหมายความรวมถึงนักเรียนด้วยกัน ตลอดจน สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอนเด็ก และเรียกผู้ปกครองมาทำทัณฑ์บนว่า จะดูแลไม่ให้เด็กในการปกครองฝ่าฝืนอีก โดยเมื่อนำตัวเด็กไปมอบให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนก็มีอำนาจโดยชัดแจ้งด้วยกฎหมายในการอบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนที่ฝ่าฝืนข้อห้าม กลั่นแกล้งผู้อื่น โดยมีเงื่อนไขเพื่อมุ่งปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมของเด็กต่อไป ตามมาตรา 65 และ

สามารถลงโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ยุยง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนให้เด็กกลั่นแกล้งผู้อื่นตามมาตรา 85 ได้อีกด้วย

2.3 การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า ในระดับจังหวัดกระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งศูนย์เสมารักษ์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขึ้น ตามประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 30 มีนาคม 2561 เรื่อง จัดตั้งศูนย์เสมารักษ์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานในการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ฝ้าระวังความประพฤติโดยรับแจ้งเหตุจากสายด่วน 1579 สนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ประสานงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมความประพฤติ ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานและเครือข่ายภาครัฐ เอกชน จัดทำกรณีศึกษาและบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน งานและกิจกรรมในการแนะแนว เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา ช่วยเหลือนักเรียนและนักศึกษาในสถานการณ์ฉุกเฉิน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีศูนย์เสมารักษ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะที่มีอำนาจหน้าที่ประสานการดำเนินการตามหมวด 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อยู่แล้ว ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ ให้มีหน้าที่ประสานงานเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนด้วย โดยแก้ไขประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 30 มีนาคม 2561 เรื่อง จัดตั้งศูนย์เสมารักษ์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ข้อ (2) อำนาจหน้าที่ ข้อ (2.7)

จากเดิม ที่กำหนดว่า “ส่งเสริม สนับสนุน งานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา”

ให้ใช้ความต่อไปนี้

(2.7) “ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน งานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม ความปลอดภัย และการป้องกันการกลั่นแกล้งแก่นักเรียนและนักศึกษา”

ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวจะทำให้ศูนย์เสมารักษ์ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่อยู่ในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบด้วย

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า ในระดับโรงเรียน ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในรูปแบบคณะกรรมการอิสระป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนขึ้นในแต่ละโรงเรียน ทำนองเดียวกับ

คณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียน (Autonomous Committees for Countermeasures against School Violence) ของสาธารณรัฐเกาหลี โดยมีสมาชิกประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความปลอดภัยนักเรียน ครูแนะแนว ตัวแทนจากผู้ปกครองนักเรียน ตัวแทนจากชุมชนใกล้โรงเรียน และประธานนักเรียน อันเป็นตัวแทนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยหารือกับหน่วยงานด้านสุขภาพและด้านการยุติธรรมในพื้นที่ ใกล้เกลี่ยข้อพิพาท ประสานงานกับศูนย์เสมารักษ์ ในระดับจังหวัด ตลอดจนวางแนวทางและให้ความเห็นในการลงโทษนักเรียนที่กลั่นแกล้งผู้อื่น โดยยังคงให้ผู้อำนวยการโรงเรียนมีอำนาจอบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 แต่จะลงโทษสถานใด ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการดังกล่าว เพื่อให้คณะกรรมการดังกล่าวที่มีตัวแทนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบเหตุการณ์กลั่นแกล้งที่เป็นปัญหาในทางอ้อม และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนที่กลั่นแกล้งผู้อื่น สะท้อนถึงการมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองดูแลเด็ก ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนซึ่งเป็นฝ่ายรัฐ ผู้ปกครองซึ่งเป็นฝ่ายเอกชน ตลอดจนชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ อันเป็นสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก และประธานนักเรียนที่เป็นตัวแทนจากเด็กในโรงเรียนด้วยตนเอง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548. (2549, 6 มกราคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 123 ตอนที่ 1 ก. หน้า 17-19
- กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2549. (2549, 22 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก. หน้า 17-19
- กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรม ในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548. (2549, 6 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 123 ตอนที่ 1 ก. หน้า 14-16
- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการนบอายุเด็กเพื่อเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2545 ” (2545, 25 กุมภาพันธ์) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 20 ก. หน้า 5-6
- กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546. (2546, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 36 ก. หน้า 23-24
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2567). *แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570) ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน*. 13 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก https://dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/1667229515594-82713220.pdf.
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. *ภารกิจ*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.dcy.go.th/webnew/main/mission.php>.
- กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม. (2567). *แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ*. 26 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.rlpd.go.th/Content?ContentID=IEtBKgWN>.
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2567). *นโยบายและยุทธศาสตร์*. 26 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.djop.go.th/navigations>.
- กรมสุขภาพจิต. (2563). *กรมสุขภาพจิต มีหน้าที่อะไร*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/faq/dmh.asp>
- กระทรวงยุติธรรม. (2563). *ภารกิจกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/7543>.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2551). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights*. กรุงเทพฯ : กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

- กระทรวงยุติธรรม. (2563). *ภารกิจกระทรวงยุติธรรม*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/7536>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นขอ'กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. 26 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *บทบาท ภารกิจและโครงสร้างกระทรวงสาธารณสุข ตาม พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <http://www.phoubon.in.th/ket13/html/structure.htm>.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2567). *แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข)*. 4 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <http://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171117-MinistryofPublicHealth.pdf>.
- กลุ่มสารสนเทศด้านสังคม. (2563). *สถานการณ์เด็กและเยาวชน. ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ*. 20 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <http://service.nic.go.th/strategy.php?file=strategy/policy-20>.
- ข่าวสด ออนไลน์. (2566). *สั่งลงโทษแล้วรุ่นพี่โหด บังคับเด็กม.3 กินขี้เลื่อย ตั้งคณะกรรมการสอบสวน*. 3 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_3537706.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2560). *จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาและวิทยาการเรียนรู้*, เล่มที่ 1, หน่วยที่ 1, นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยศ อิมสุวรรณ. (2562) *ปรัชญาการศึกษาออกโรงเรียน*. *วิทยากร*, 118(10), 62-66.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2560 ก). *กฎหมายมหาชน : วิวัฒนาการของกฎหมายมหาชนในต่างประเทศและประเทศไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2560 ข). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ : แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2556). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566). *พบ ม.1 ยิ่งดับเพื่อนร่วมห้อง "เตรียมการมาที่บ้าน" อ้างแค้นลือเป็นตุ๊ด*. 3 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/1728916>.

- ไทยรัฐออนไลน์. *สยอง ม.2 มีดแทงคอ เพื่อนดับสลดคาโรงเรียน ระหว่างเดินแถวขึ้นห้อง*. 25 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2759091>.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2557). *กฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- บรรเจิด สิงคะเนติ (2561). *หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- ปองกมล สุรัตน์. (2561) สาเหตุและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการรังแกผ่านโลกไซเบอร์: กรณีศึกษาเยาวชนไทยผู้ถูกรังแก. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*. 4(1), 260-273.
- ปิ่นพัฒน จันทรสว่าง. (2563). เด็กบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ (Children with Behavioral and Emotional Disorders). *มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ*. 20 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://fcdthailand.org/library>.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2567). *TTA จับมือภาครัฐผนึกกำลังช่วยเหลือเด็กที่โดนบูลลี่*. 25 มกราคม 2567 สืบค้นจาก <https://mgronline.com/stockmarket/detail/9660000109374>.
- พรทิพย์ สุทธิอรธศิลป์. (2563). ค่าเสียหายทางจิตใจ : กรณีศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมันเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย. *ศูนย์วิทยบริการ ศาลยุติธรรมเฉลิมพระเกียรติ หอสมุดศาลยุติธรรม*. 13 มีนาคม 2563 สืบค้นจาก <http://www.library.coj.go.th>.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1-23
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546, 2 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก. หน้า 1-29
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550, 18 มิถุนายน) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 27 ก. หน้า 4-13
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553. (2553, 22 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 12 ตอนที่ 72 ก. หน้า 12-72
- แพรว. (2567). *การเสียชีวิตของ ซอลลี ดาราเกาหลีหญิง ผลักดันกฎหมายเอาผิด Cyberbullying*. 10 มีนาคม 2567 สืบค้นจาก <https://prawe.com/people/asian-people/279112.html>.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2564). *คำอธิบายกฎหมายละเมิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

- ภัทริตา สุขคุณณี. (2563). *บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเด็ก และเยาวชน และบุคคลในครอบครัว*. 24 มกราคม 2563. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=156&filename=index.
- มุ่งเรียน เพียรไฝ่รู้. (2563). *รูปแบบการศึกษา*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/mungreiynpheiyrfiru/rup-baeb-kar-reiyn>.
- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2563). *การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม*. 28 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org>.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90
- รัฐบาลไทย. (2567). *เด็กและวัยรุ่นไทยเสี่ยงมีปัญหาด้านจิตเพิ่มขึ้น “ชุลน่าน” หนุนกรมสุขภาพจิต - สสส. - ศธ. ปั้น “ครูแคร์ใจ” ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น*. 3 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/77683>.
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548. (2548, 26 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122 ตอนที่พิเศษ 35 ง. หน้า 15-17
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 (2548, 12 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122 ตอนที่พิเศษ 35 ง. หน้า 18-19
- ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548. (2548, 26 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122 ตอนที่พิเศษ 35 ง. หน้า 40-41
- วันชัย รุจนวงศ์. (2556). *สิทธิสตรีและสิทธิเด็ก*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายสิทธิมนุษยชน*, เล่มที่ 2, หน่วยที่ 12, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัลภา สบายยิ่ง. (2560). *จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาและวิทยาการการเรียนรู้*, เล่มที่ 1, หน่วยที่ 2, นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วารี นาสกุล. (2557). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และ ลากม็ควรถัด*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระนอง. (ม.ป.ป.). *คำแนะนำการติดต่อราชการ*. ระนอง: ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระนอง.

- ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สกล วรเจริญศรี. (2559). การข่มเหงรังแก. ใน *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*. หน้า 13-20. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2561). *คู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ปิยอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- สมบัติ ตาปัญญา. (ม.ป.ป.). *เลี้ยงลูกอย่างเข้าใจหยุดใช้ความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.
- สมยศ เชื้อไทย. (2557). *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- สุรรัตน์ ประจวบจันทน์. (2559). สิทธิ เสรีภาพ : หลักทั่วไป. ใน *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง*, หน่วยที่ 5, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรรัตน์ ประจวบจันทน์. (2559). สิทธิ เสรีภาพที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญ. ใน *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง*, หน่วยที่ 6, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2567). *รู้จัก สสส.* 3 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th/about-thaihealth-2/>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2566). *คู่มือแผนเชิงยุทธศาสตร์ความปลอดภัยสถานศึกษา*. 21 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก <https://www.br2.go.th/main/un-categorised/254-msc>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *Anti-Bullying Laws มาตรการในการต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *นโยบายสพฐ.* 26 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. 26 กุมภาพันธ์ 2567 สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th>.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แนวทางการดำเนินการป้องกัน “การบูลลี่ในสถานศึกษา”*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2563). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ*. 20 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก www.royalthaipolice.go.th > downloads > plan12.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *คู่มือการจัดทำแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2567). *ประวัติความเป็นมา*. 24 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก https://opec.go.th/aboutus?cate_id=2.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 – 2570*. 24 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก https://opec.go.th/plan?cate_id=4.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2552). *The Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in Relation to Sexual Orientation and Gender Identity หลักการยอร์กยาวการ์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: หจก.ไอเดีย สแควร์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561, 30 มีนาคม). *ประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง จัดตั้งศูนย์เสมารักษ์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด*. ประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *แผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ*. 24 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://ops.moe.go.th>.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. 28 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (ม.ป.ป.). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) และ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child) เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (The Sale of Children, Child Prostitution, and Child Pornography) ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ (The Involvement of Children in Armed Conflict) กระบวนการติดต่อร้องเรียน (A Communications Procedure)* กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 10 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651&filename=develop_issue.*
- สำนักแผนงานและงบประมาณ. (2567). *แผนปฏิบัติการ 4 ปี สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ.2565-2568.10 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/12363/iid/264689>.*
- สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี. (2566). *แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580). 10 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF.*
- สำนักสนับสนุนสุขภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว. (2567). *เกี่ยวกับสำนัก 4. 3 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://happychild.thaihealth.or.th>.*
- อมรินทร์ เทเลวิชั่น. (2566). *พม.รุดช่วย ด.ช.วัย 15 ปี โดนเพื่อนล้อเป็นกะเทย หมกตัวอยู่ในห้อง 3 ปี. 3 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก <https://www.amarintv.com/news/detail/179390>.*
- abcNEWS. (2024). "Campaign for Florida Anti-Bully Law Finally Pays Off". April 7, 2024 Retrieved from : <https://abcnews.go.com/GMA/story?id=4774894&page=1>.

Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools, South Korea

Arnon Wachirapairot และ Phatchanon Ekarattanavet. (2563). การละเมิดสิทธิเพียงแค่ว่าเพราะความเคยชิน. แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย. 12 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/733/>.

BIZoom. (2024). Kim Garam revealed full records of her school bullying case, explained the truth behind her fight with alleged “victim”. May 1, 2024 Retrieved from : <https://www.kbizoom.com/kim-garam-revealed-full-records-of-her-school-bullying-case/>.

Bostonmagazine. *The Tragic, Enduring Legacy of Phoebe Prince*. April 25, 2024 Retrieved from : <https://www.bostonmagazine.com/education/2020/01/21/phoebe-prince-bullying/>.

Brian Massa. (2023). “What Is a “Dear Colleague” Letter?”. October 15, 2023 Retrieved from <https://shotatlife.org/2021/06/03/what-is-a-dear-colleague-letter/>.

Code of Massachusetts Regulations (CMR) Title 603 49.00: Notification of bullying or retaliation, Massachusetts : The United States of America

e-Gov Portal. (2563). กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.egov.go.th/th/government-agency/60/>.

e-Gov Portal. (2563). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.egov.go.th/th/government-agency/46/>.

Enforcement decree of the act on the prevention of and countermeasures against violence in school, South Korea

Florida Administrative Code Revised Rules of Procedure of The Department of Education in Administrative Cases, Florida : The United States of America

Florida Statutes Title XLVIII : Early Learning-20 Education Code Chapter 1006 : Support for Learning Section 1006.147 : Bullying and harassment prohibited : (The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act), Florida : The United States of America

Holland & Knight. *New Laws in Massachusetts to Protect Students from Bullying, Harassment and Other Harm: What Schools Must Do Now to Comply*. April 25, 2024 Retrieved from : <https://www.hklaw.com/en/insights>

/publications/2010/05/new-laws-in-massachusetts-to-protect-students-from.

Implementing Rules and Regulations of the Anti-Bullying Act of 2013, Philippines International Schools Association of Thailand. (2563). *หลักสูตรโรงเรียนนานาชาติ ในประเทศไทย*. 24 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <http://www.isat.or.th/th/education-systems>.

Kruchaiyo. (2563). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. 20 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/kruchaiyooooo/sersthkic-phx-pheiyng-kabkar-phathna-sersthkic-thiy/3-phaen-phathna-sersthkic-laea-sangkhm-haeng-chati>.

Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O : (The Massachusetts Anti-Bullying Law), Massachusetts : The United States of America

Nitayaporn/thongpet/kanchana/Maneewan. (2563). *บูลลี่ ไม่ใช่เรื่องเด็กๆ ความรุนแรงที่รอวันปะทุ!!!. กรมสุขภาพจิต*. 10 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30150>.

Nitayaporn/thongpet/kanchana/Maneewan. (2563). *ห่วง!! พฤติกรรม "บูลลี่" เด็กไทยติดอันดับ 2 ของโลก เกือบครึ่งคิดตอบโต้เอาคืน. กรมสุขภาพจิต*. 10 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30148>.

Office of Safe Schools Florida Department of Education. (2023). "Model Policy Against Bullying and Harassment for K-12 Schools". November 10, 2023 Retrieved from : http://file:///C:/Users/COJ979_/Downloads/Form%20PABH-2022.pdf.

Republic Act No.10627 : (Anti-Bullying Act of 2013), Philippines stopbullying.gov.(2020). "Effects of Bullying". April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.stopbullying.gov/bullying/effects>.

Stopbullying.gov.(2020). "Laws, Policies & Regulations". April 1, 2020 Retrieved from <https://www.stopbullying.gov/resources/laws>.

stopbullying.gov.(2020). "The Roles Kids Play in Bullying". April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.stopbullying.gov/bullying/roles-kids-play>.

STY_Lib. (2563). *ไทยอันดับ 2 "เด็กรังแกกันในโรงเรียน" พบเหยื่อปีละ 6 แสนคน. กรมสุขภาพจิต*. 8 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก www.dmh.go.th.

- Teacherph. (2020). “What You Need to Know About Deped Child Protection Policy”. April 1, 2020 Retrieved from : <https://www.teacherph.com/deped-child-rotection-policy/> May 14, 2012.
- Thai PBS. คดีเด็กและเยาวชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา. 25 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/332884>.
- Thianthip Diawkee. (2563). แบบนี้ไม่อยากได้ เด็กไทยถูกบูลลี่ อันดับ 2 โลก. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 10 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th>.
- UNICEF Thailand. (2563). ผลกระทบของความรุนแรงในโรงเรียนต่อเด็ก และแนวทางสำหรับโรงเรียนที่เป็นมิตรกับเด็ก. 12 กุมภาพันธ์ 2563. สืบค้นจาก <https://thailandunicef.blogspot.com/2016/09/violence-against-children-at-school.html>.
- Unicef Thailand. (2563). ภารกิจของยูนิเซฟ. 24 กุมภาพันธ์ 2563 สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th>.
- UNICEF Thailand. รายงานสมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2566 จัดทำโดย สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย. 17 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th/reports>.
- United Nations Treaty Section. (2020). “Convention on the Rights of the Child”. April 1, 2020 Retrieved from : https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtid_sg_no=IV11&chapter=4&lang=en.
- U.S. Department of Education. (2020). “Dear Colleague Letter OFFICE OF THE ASSISTANT SECRETARY”. April 14, 2020 Retrieved from : <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/letters/colleague-201010.html>.

This is Mendeley biography

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล	นางสาวนลินพร ประทุมมาศ
วัน เดือน ปี เกิด	20 สิงหาคม 2534
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี
ที่อยู่ปัจจุบัน	อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม อันดับ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ.2557 วิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร์การแพทย์) เกียรตินิยม อันดับ 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ.2557
ประวัติการทำงาน	นิติกรปฏิบัติการ สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย นิติกรปฏิบัติการ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 (นครสวรรค์) นิติกรปฏิบัติการ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 (บ้านโป่ง) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ สำนักงานประจำศาลจังหวัดหัวหิน สำนักงานศาลยุติธรรม

